

7962

Bibl. Jag.

||

Sub jure polono antiquo intelligi nass complexum earum
legum, jura obligationesque Polonae incolarum determi-
nantiam, quae tempore vindicationis Galiciae vigebant.

Patentibus a Leo 1775 sanciebatur, leges patrias tam-
en donec Codex novus prodiret in vigore permanere. Certe,
cum litt. pat. 30 Nov. 1786 et Gubern. 20 Martii 1787 prima
eiusdem juris Cod. Josephini pars personarum continens
a 1 Mayo 1787 est introducta, tum patentibus dth
30 Nov. 1796 Codex Galicianus Orientalis et 30 Nov.
1798 etiam pro Galicia Orientali est praescriptus, qui
tam Codicibus, uti etiam Loci Universali a 1° Jan
1798 integraliter anteriores leges abrogatae sunt.

etiam hi Codices principes inhaerent anterioris Reipublicae
legi, ad actus praecedentes et jura secundum leges jus studii
triacis jam acquisita, non extenduntur. Quare
antiquae polonae leges expius nec minus non
tamen earum statutum jam valde est necesse,
in quibus ad omnes causas anteriores ante
actum exortas applicari debent.

Superiora praesentes leges antiquas fundamentis nituntur,
ita ut absque harum legum cognitione praesentibus
me in tabularibus objectis jura realia respiciantur.
has ^{praesentes} ne intelligi, multo minus applicari possent.
Deo sua majestas jure antiquum poloniam
Deo publica delegendum mandavit, atque ad hunc
hujus juris ad ambitum studii juris in universitate
Leopolitana spectat.

Pro diversitate terrarum in antiqua Polonia
diversae erant leges, ideo respicere debemus:

- A) De legum origine et potestate legislativa
- B) De divisione territorii regni Poloniae
- C) De diversitate legum
- D) De earum administratione.

A) I Titulus. De potestate legislativa

In eodem modo, quo leges in antiqua Polonia
habentur, tres distinguimus epochas.

I Epocham incipit a tempore antiquissimo
Primum et principium Poloniae et continetur
ad annum 1384 a quo juribus
periodus incipit.

II Epocham ab hinc incipit et pergit ad annum
1684 ubi Liberum Veto invaluit

III Epocham ab hinc incipit et pergit ad annum 1791

Certum est ab antiquissimo tempore Chieslai Turque
 ad Casimirum Magnam potestatem legis latere regem
 habuisse, ut ut principes pro proprio arbitrio reipubli-
 cam sint moderati, eorumque potestas soluta finem
 fuerit. Ipsi habebant jus pacis et belli, convoca-
 bant insurrectionem protervum, excoercentur, ius prohibe-
 re, praefigebant, ex eorum libera voluntate leges orieban-
 tur, ad omnes omnes reipublicae sedes pertinebant, ab eis
 officialis ad tributa exigenda, ad bona regalia ad-
 ministranda, ad causas decidendas, ad delicta punienda
 nominabantur, mo teste Narusevic / Historis Nardu-
 polskiegof De regas prohibita disponebant, sic Mielci-
 casus regnum inter filios dividendum reliquit, Casimiri
 quo inter dux, Polabrus inter quatuor exilio mirori
 nato regnum divisit teste Huyons et Kromer. Si
 nobiles nunquam invocantur, non sicut fiebat,
 ut consensus dent, sed ut voluntas principis ^{consilio} in
 communis est. Principes quidem ^{consilio} auctoritate
 et scribendi quorundam virorum, aut tantum des-
 ut de omnibus circumstantiis et causis educi
 informantur. Voluntas ergo principum per eos non
 fuit limitata, executio mandatorum teste Kromer
 per eorum dissentiam ^{non} impediebatur

Epoca II.

Casimirus magnus a. 1347 v. s. l. i. c. e. cum Episcopis, Praeclatis
Castellanis, Palatinis, officialibus atque dignitariis
Conventum ad leges antiquas emendandas celebravit.
Disputantibus scriptores a tunc jam eo tempore potes-
tas legislativa regis limitata fuerit, sicut tamen
consensus hominis necessarius erit nec ne. Celeberrimus
Lengnich ait: Hoc non ita esse intelligendum
si dicitur Casimirus non solum potestatem legislativam
sed omnium proceribus regni subiecit, nam haec
tunc solum a rege exercitabatur, imo nec communis cu-
si quidem cum proceribus potuit, quia ordines de lege
non existebant. Diversum est, pergit Lengnich, con-
sulere alios, priusquam decerneret, et decernere cum
aliis ita, ut decerni nequeat nisi consentiant.
Ex verbis istis patet Casimirum Magnum in potesta-
te sua legislativa nondum fuisse limitatum. Si
1343 pariter cum ordine Teutonico in ius vocatus,
suis dissentientibus.

Casimirus magnus plura comitia cum proceribus
celebravit, leges antiquas in ordinem redactas par-
tim promulgavit, partim reformavit, imo novas
leges protulit et sic dicta statuta edidit. De praesentia
hujus statuti ita dicit: Hoc una cum proclatis Baro-
nibus ceterisque Nobilibus animadvertentes, quod
causae, secundum animosum sensum et conscientiam
militum et reformatae diversis se deciderunt.

ex qua dicitur Civitate actiones post multas periculis vexationes
alterationes et contentiones indecisae morarentur, atque
ideo immortales, quare nos ad evitandam diversitatem statu-
imus: haec statuta esse habenda, observanda et exequenda
per omnes et singulos nostros iudices, dignitarios, eorumque
ministros, et ne quiquam audeat, haec statuta nostra
evolvere, aut contra ea agere.

Scimus huius legis tenorem consulebat quidem Casimirus,
tunc proceres requisiti manifeste tantum deo et justitiae
remedia committit plurimum tanto major legis vigor magis
clara reddantur, et ut consensus plurimum tantum
major legis vigor tribuatur, quia nulla ad huc per
leges aderat consulendi necessitas, ideo proceribus nul-
la iam petebat decidendi potestas.

Plura ad sunt testimonia, quod apud Casimirum illa Casimirus
gravi adhuc omnis fuerit potestas. Et tunc annis 1339 1353-1370
Lesiam renuntiavit, quia proceres consulunt per,
a= 1343 pacem cum ordine Teutonico inicit consul-
tis quidam est dissentientibus proceribus. Si
etiam senis Ladislaus Jagiello prelati et proci-
pibus prostra dissentientibus Podoliam Cracoviam,
sive Palatino Melotyno dignitario lege benefi-
ciarum contulit. Item a= 1410 foedus cum impe-
ratore Sigismundo dissentientibus Ordinibus inicit.
Postea factum est ut potestas regia confuisset Andreas
reger, cuius origo recte a Andreas Magno nepote 1370-1382.
Casimiri II. ex episcopo sorore Elisabetha et rege Hun-
garum Carolo progenito reperitur. Jadovica
1386.

3
Huius potestatis
II

^{lundum}
Sicut ~~tempus~~ cognatus erat Casimiro Magni, postea tunc
autem his temporibus dux et antiqua stirpe regis
Pacti in Llesia et Marovia. Illis licet remotioribus
agnatis praefatus Ludovici, at sibi favorem populi,
praesertim autem adversariorum partium consiliet
plura de sua autoritate renovet. Imo si airaratus
historiam persolvimus quaedam licet minima
vestigia hujus diminutionis jam sub regimine Casi-
mirus Magni reprehendimus, nam hic rex at dux
praefatus ex stirpe Pacti ab imperio remoueat
proceres consulebat, et suam progeniem ab imperio
eligi fecit, sui regis potestas autem haereditaria esse
sua fieri cepit.

Lodovicus
Lajello
1386-1404

Sub dano Jagellonicae ^{nobilitatis} exultis ~~populi~~ juribus adhuc
magis diminuitur regia potestas. Et Lodovicus
Lajello a. 1404 nobiles polonos in oppido horogge
congregavit, ut in tributum ad redimendum ter-
ram Dobrynessen consentiant, nam res ad viros
nobilitati immunitatem a tributis remisit.
Itaque ipse tributis exigendis non erat par, nisi
nobiles consentirent. Erat ergo tunc necessitas comi-
tio consulebat, et tunc comitia vocabantur. Nobiles
cujuslibet Patatinatus conveniebant in loco quodam
principali, et in his minoribus congregationibus
deinde publicas quaestiones. Terminato haec con-
sultatione nuntios eligebant, qui per vobis
placuitatem decreta communiterent comites
et gerantibus

Wladyslaw
Kerna 1404

Si in oppido Montisquæ cum consonantia Praelatorum, Praierum
et omniumque Terrestrialium tributum 400000 fl. est de-
tatum, hæc tamen conditione, ne hæc collectio libera juribus (2)
nobilitatis officeret, et ne futuris temporibus quo renou-
eretur. A^o 1415 jam electus locus comitiarum generalium
est determinatus, scilicet aut Lublini aut Piotrkowice Casimirus III
Ab eo tempore sæpius consilia celebrabantur, Major adhuc 1444-1492
eorum frequentia erat, cum Casimirus II in suo statuto 1444
pollicitus erat, quod nullas novas constitutiones neque ad bellum
promulgaturas sit absque conventionione communi in singu-
lis terris habenda.

Item Casimirus II ut narrat Lengwid, a^o 1468. in vocata
majoris minorisque Poloniae nobilitate statuit. Non posse tri-
butum statui, nisi in majoribus comitibus præsentibus nobilitate
utriusque Poloniae. Constat hæc tempore binos a singulis
terris electos fuisse nobiles, qui non solum tributis, sed omni-
bus negotiis in comitiis generalibus intererant, et ut non
posset quidquam sine eorum consensu decerni.

Joannes Albertus filius Casimiri II, ejusque successores narrat, Joannes
de historia post communem atque diuturnam consultationem Albertus
cum Praelatis, Baronibus, Terrestrialibus nuntis, per non unum 1492-1501
in diebus a^o 1496 in conventionione Piotrkowice persistente
in corpore totam Poloniae cum plena facultate etiam ab absentibus
representandi, congregatis electa Casimiri II nec non omnia
privilegia nobilitatis ab antecessoribus communi confirmavit.

Quamquam tant temporis magna esset nobilitatis potestas,
tamen non eo se exererat, ut unius ^{unius} conventionis nobilitatis
eius contradictione confusionem sisteret, et quicquam irrita
redderet. Nuntii quidem poterant tunc temporis confusio,
nem evertere, aut per pluralitatem votorum. Contrarium
autem obtinuit sub Loanne II et Casimiro V. Rex hic Joannes II
aditibus in Pohonia et Russia rubra castris generalibus 1648-1668
mita 1652 convocavit, quae vero per nuntium Lequich,
nuntium terrae lypicensis in Lithuania sua contradictione,
licet omnes reliqui consentirent, rupta fuere.

Hic non solum novum sed etiam in solutum fuisse narrat Liberum, testo
Lequich his verbis: Hic oppositis ita congregatum an-
nis atque indignationem movit, et per multis periculis expositus est,
tamen ab hoc primo rex haec actura et liberis sibi licet, Liberum
voto invaluit eo potestas ut unicus nuntius sola contradictio,
ae tota comitia absolvere posset, non tantum per fracturam
cursum abruptum, sed etiam omnia, quae cum in comitis
hinc et licet unanimiter confusa sint, irritanda. Quod
ex tali voto, primae calamitatis visi debeant, nemo
non videt. Lequich ita conqueritur: Hic est causa,
ob quam tot infantuosae comitia celebrabantur, cum in
tam magna conventu impossibile est, omnes ad eundem
sensum fluctere, ita ut ne unus quis in ob ignorationem
vel ob frum commisum, vel ob alias rationes in Diversas
pertractat partes. Tempus opportunitate neglecta publicis
malis aut vanum, aut nullum emendatum est et
ita haec est unus per ignorem sanctam intertu sequi

Haec ergo legislativa potestas non versabatur apud regem
et ordines, sed circa unum nuntium. Regnante Joanne
II et Casimiro I Concilia 652, 654, 663, 666 et 668 rupta
fuerunt. Historia testatur, quod iudex Kijowensis Olsza
Casimiro I anno 1669 summa 600 fl. corruptus, concilia irrita reddiderit.

Sub Michaele Kwaybut (1669-1672) et sub Joanne Sobieski
(1674-1696) 6 concilia annullabantur. Concilium sub
Joanne III 1685 tantum deservit irritatum, quia nuntius
a gallicis Syctis corruptus vino onerabatur, et post termina-
tionem mita e somno exprophatus fuerat. Comitibus convo-
cata 1696 per nuntium Hieronymi 600 solaris corruptum
et sub Stanislas Augusto 30 Comitibus annihilata sunt.

Comitibus
Comitiarum

Comites erant 1° ordinaris et 2° extraordinarii, prout
regulariter quolibet anno ante peribari ratione
erunt congregata. Porro erant sunt et generaria et celebrata
ab ord. inibus A) particularia in insigniori palat. natus
loco a nobilitate ejusdem habebantur, in quibus quoque, quod
in comitiis generariis erat usque tantum, consistebat,
tenere et semper 6 hebdomades ante comitiis gene-
raria quaevis nobilitati proponere jussit, et duo
tamquam nuntii eligebantur. B) Comitia Comitia
Comitia relationis in quolibet Palat. natus post termina-
tionem comitia generaria celebrabantur, tum enim
nuntii de consensu Comitiarum generarium referrebant
Unicum remedium contra magnam calamitatem, quam
interiores viri e libro Veto oriri videbant, quaerebat-
tur: I In limitatione Comitiarum II In confu-
satione

No I Limitatio haec consistebat, in eo, quod imminente Limitatio
quodam comitiarum raptione, protractatione aut alteriores comitiarum
limitarentur, et in futura comitiis transferrentur. Hoc
factum est, ut saltem comitiarum in recente incidentia (3)
pro validis observarentur. Hoc e.g. in comitiis Varsoviensibus
1712 factum est. Sed in comitiis 1726 hinc remedium
sublatum est.

No II. Confederatio tum laicum habent, si inter regem Confederatio
vel quo ministros et Republicam magnam intercederet
discrimen, quod ordinariis in comitiis an esse non potuit
propterea, quia comitiis republice et future
propter eventus non expectabatur, tum ex scripto
foedere pro regis et republice salute animos et viros
sumebant. Huiusmodi uniones fuisse licitas, quia finis
erat republice defensio. Tales confederationes plures
erant e.g. Dishavicensis 1655 die ag. Dei in icta, quum
Joann. II Casimirus a Suevia rege Carolo Gustavo expul,
non est regis. Caro Joh. Bovienis, cum in bellis Turicis
republice magnam imminere damnum, ab h. i. i.
confederationibus illae hinc sunt distinguentes quum
nomine Repub. a nobilitate adversus leges novas ad ita
se contraherentur, ut illa sub rege J. i. m. d. 1536
in icta. Quis autem in h. i. i. confederationibus non solum
comitiis ad Sarmis agebatur unum non est ex inde in icta,
ita aliosque belli horros addidit. De in comitiis de
anno 1706 h. i. i. confederationes pro semper sunt prohi
bitae, quod autem non observabatur, ad explicabatur, quod
non licet confederationes in re, si salva republice or,
finario in comitiis modo salvari poterat. Et in postea
in iebatur e.g. Varsoviae 1733.

1718
1768

Quamquam respublica per continuas turbas est laesata, tamen in comitiis 1718 liberum veto pro omnibus futuris temporibus confirmatum et haec confirmata pro omnibus futuris temporibus in comitiis 1768 sub Stanislao Augusto celebratis repetita est. Quam deplorabilem erat status Republicae! Inaevae enim plane comitia sumpebantur, ita ut legislativa potestas penitus inefficax manserit. Omnia quidem negotia quae extra comitia accidebant rex quidem cum senatoribus expedire, aut nil d. Sponere poterit, quae consensum Ordinum exposcebant, h. e. omnia quibus Republica ad quid novi obligabatur, vel obligatio prior immutabatur.

Const. enim de 1716 et 1764 statuit legislativam potestatem novi statucendi ad comitia generalia pertinere, quod primitivum saepius est confirmatum.

Praeterea Polonia internis discordiis laesabatur, proceres non raro ultra plura milia militum habebant, lites inter se non videndum leges, ad potius armis terminabant. Inferiores non solum cives sed et rusticos, sed et nobiles pauperes opprimebant et sales nuptias ^{comitia rupturos atq. alituros} nuptias eligi iurabant, quos ^{honorarios} ab illis coarcebant, imo et domum electionis Regis militibus et tormentis obsidebant, ut in maxis electionem pro sua arbitrio dirigant. Rex si erat visibilis et potestate destitutus, et hinc nobilibus salis arroganti vix se opponere profuit. Ea haec videmus Sam epinam legibus ferentis vix fieri sanata. Legislativam potestatem

Stanislaus Augustus
1764-1795.

primus sub Stanislao Augusto aliquantum meliorata
est instituta remissa perpetua. (1775)

Membris hujus fuerunt Rex qui praeses, 5 Epri, 11 Senatores et
 4 ministri tanquam assessores, ^{Marschales Consilium} nec non 18 Consilarii ex or-
 dine equestri, ^{plures peris reuerentissimi} prore, instigatores, quicquid Dignitarii Poloniae
 et Lithuaniae, plures secretarii, nec non cancellarius scribae.

Ab hac confilio quidem potestas legislativa non impetebat, Consilium
 sed manebat apud ^{consilia} consilia, ubi liberrime veto gravabatur, art perpetuum
 hoc consilium obtinuit facultatem intermedium inter comitia
 dispositiones in fundamentis legum laterum lites dirimentes
 etiam, imo leges authenticas interpretandi.

Hinc hoc consilium tamen potestatem quandam, quae
 vis limitatam habuit, nam interpretatio legum authenticarum
 qua nova lex considerari potest.

At 1788 die 6° Octobris propter summum in republica
 periculum commotio generativa innovabatur. Ex timore
 ne haec comitia sumperentur jam die 12° Octobris confae-
 deratio iniebat, in qua Stanislaus Matuskowsky et
 Sapieha Marschalli Poloniae et Lithuaniae no-
 minabantur. Die 14° Decembris haec confaederatio Constitutio
 dicta alterius prolongabatur, et unitas in moderanda 3° Maji
 republica obtineatur consilium perpetuum 1789 est
 sublatum. Postea sub 7. Sept. 1789 a subsistente confae-
 deratione commissio specialis delegabatur ad elaborandum
 Legem novam Constitutionem, in cuius sequentem Epri Ka-
 meniensis Brasiki 8 punita cardinali nova lege
 constitutionalis 7. Dec. 1790 proposuit, quae in sessione
 13° Dec. celebrata approbata sunt. Denique paucas
 post multas consultationes nova Conf. 3. Maji 1791
 per universum preconsensum acceptata, a rege sancita
 et promulgata est.

Vigore prout V. constitutionis hujus potestas legislativa
penes ordines regni manebat, ast liberum veto pro
omnibus futuris temporibus abolita est, ita ut majoritas
votorum decideret.

causationes

Russiae

Per hanc constitutionem Poloniae malora tempora
imminabant; ast Russia huius status florantis
invidia, et ejus influentum in suorum involuntariis
motumens, eam erectere est conata, hinc per ejus
impetum Confederatio Targowitensis est erecta
quae in particularibus artibus Radoni sub tutela
exercitus russi est brachis antiquam constitutionem
induxit, quod belli cum Russia et totalis Poloniae
interitus causa factus

Inde discrimen, non quaedam dispositio regis vsus
habent in se, sic e.g. in I Episcopia quodvis regis
statutum tanquam lex in considerationem venit.
Dispositio autem regis sine consensu legis in 2° et 3°
Episcopia editum habuit solam provisoriaem.

Titulus II De Divisione Poloniae.

Regnum Poloniae in 3 partes dividebatur:

I. In Poloniam majorem

II. In Poloniam minorem

III. In Lithuaniam.

Polonia major et minor simul sub auri ne coronae,
vel regni assument.

I
Polonia major

In I Polonia major complectebatur 3 palatia nata

1. Cracoviensem 2. Calisiensem 3. Lodovicensem 4. Cov-

nanensem 5. Leradaensem cum terra Velunien

Greenwich
Worcester

(4)

Ad Palat. Pannonicum spectabat terra Lichovensis
 2. Moravia cum 3 palatinatibus 1. Moraviensem Divi-
 sum in 10 terras 2. Pfortkensem 3. Ravennensem. Moravia
 ab ipso regi in his pars Polonica erat, sed postquam
Bolslaus III 1138 inter 4 filios divisit, secundo filio
Bolslao Moravianam assignaverat, proprios duces accepit,
 qui vero summo imperio Poloniae subiacbant. St. n. p.
virili eorum divinum extructa Moravia a L. j. m. m. d. I. s. a. g.
Poloniae est adjuncta, salvo tamen specialibus suis pri-
 viliis et consuetudinibus. Postea a Stephano 1576 expressis
 se confirmatis

3. Synavia quae in duos palatinatus Bressianum et Junio
Lublanensem cum terra Dabrova, divisa.

4. Pruссия, quae ab equitibus ordinis Tentonicis 1454 ad
Capitulum Magellanicum revertit, ita ut prae ter reger
cum Polonia nil proprium haberet.

Post hanc reunionem grave bellum inter Ordinem
Tentonicum et Poloniam erortum est, quod primum
per pacem ab anno 1466 eo terminabatur, ut major Prus-
siae pars ordini restitueretur. Pruссия residuum Poloniae

cum praeter Episcopatum Varniensem completebatur 3 Palatinatus
 1. Culmensis 2. Marienburgensis et 3. Pomeranicus.

Quaelibet terra vel Palatinatus in plures distri-
ctus "powiaty" subdividebatur.

Ad II Haec para origines solum 3 palatinatus cum
plebato neque 1. Krahorrensium 2. Sandomiricum
et 3. Lubianensem, ost postea ei erunt juncti:

1. Ducatus Osvigorum, Liceis antiquae pars quae
sub curatela Bohemicae erat. Post proxima a duce Saxoniae
Capitulis 1457 revertatur, qui Ducatus ut ille Katonanus a Johanne Alberto

II
Polonia minor

1494 Poloniae est adquisitus, qui duo ducatus Silesiae continet cum
regno Poloniae artibus, salvis eorum jurebus et consuetudinibus junctis sunt

2) 2. Prussia nempe minor seu rubra quae 1398 a Casimiro III. armis
subacta, ab episcopo sivepore Ludovico ad Hungariam translatam
sed ab Hedwiga revindicata est. Sub Vladislas Jagello et Jago,
mundo I sanctum est, ut Prussia eadem cum Polonia habeat
Leyes. In Prussia reperimus frequentes terrae et quidem:

a) Leopoldensis b) Przemyslensis c) Sarnocensis d) Halicemensis
cujus pars meridionalis et orientalis Polonica vocabatur
Haec terra in tres districtus dividebatur: Halicemensem, Trem-
bowensem et Wotampensem.

e) Chelmensis cum 2 districtibus: Chelmensi et Wotampensi,
ensi.

3) Vothymia, quae sub Sigismundo I in curatibus Lublinski,
et sub 1579 Polonica est adjecta.

4) Casimirus III. etiam Silesiam adquisivit, quam
Wladyslas Jagello Palatinus Cracoviensis Melitoniensis et
portea episcopi fratris Boleslas contulit. Cum Boleslas
ad ordinem Teutonicum transisset haec regio ad Poloniam
redit. Sub rege Michaeli de Polonia a Turcis est circumpra-
ta, sed sub Augusto I per pacem Cracovensem est
restituta, et ad Poloniam nimirum spectat.

5. Palatinus Poloniarum

6. Terra Betsavensis cum 3 districtibus Bets, Busk, Gra-
bowicz, Strabus et Lubaczew

7. Palatinatus Wrataviensis cum 3 districtibus;
Wratav, Laisinoyz et Wisanica

Lithuania

III Lithuania antiquis temporibus propriae ha-
bebat ducis, inter quos et Polonos multa bella ge-
bantur, donec Ludislaus Jagello dux Lithuanicus
et Hedwiga regina Poloniae matrimonium inierunt,
et haec regina in postremo temporibus fuit

Levins Lavistans fratrem suum Casimirum Mergilone
dem titulo magni Ducis praeficit Lithuaniam, sed ita ut Rex
Poloniae semper esset supremus Dux Lithuaniae, ab hoc tempo-
re Lithuaniam proprios ducēs habebat, existeratque separata
a Polonia, donec Sigismundus I 1506 in utroque Regno
est electus. Ab hinc nulla jam separatio locum habuit
nam in comitiis Lublincensibus 1569 sanctum est, ut in
perpetuum Rex Poloniae esset et Dux Lithuaniae, qui
simul eligerentur. Lithuaniam antiqua in 3 partes divide-
batur.

quae divisio

1. In Lithuaniam propriam

2. In Russiam albam

3. In Samogitiam ultimis reipublicae temporibus
in 9 districtus erant divisa.

Amud

Tractus temporis ad huc multae aliae provinciae ad
Poloniam spectabant, sed in variis partibus amissae
sunt:

1. Silesia, quae ad Bohemiam transit.
2. Livonia, quae proprios accepit ducēs.
3. Smolensk
4. Severia
5. Chernihov
6. Rjdo

Sed et
Lampyram

7. Pars Ucrainae, quae ad imperium Chosiuue pervenit
8 et 9 Moldavia et Wallachia a Turcia revivificatae

10. quae tota avertit, in quibus circuli politici et
publica antiqua impressa sunt, necesse est scire
ad quos Palatinatus hactenus circuli pertinent.
Et quidem haec sunt:

- 1) Circuli Radovicensis, Podhniensis, Landensis et
pars Galvicensis in palatinatu Cracoviensi.

- b) Circuitus Farnanensis, et pars occidentalis Rheniensiensis in palatinatu Varsoviensi Sandemirino
- c) Circuitus Luthicensis pars septentrionalis in palatinatu Berolinensi.
- d) Circuitus Sumpolitani pars septentrionalis in Västhymania
- e) Circuitus Gothoburgensis in Suedia
- f) Omnes reliqui circuiti et partes circuloarum in palatinatu Americae.

III Titulus Prolegomenorum

De diversitate legum poloniarum

Legum diversio
1. scriptae et non
scriptae.

Leges generationum dividi possunt in scriptas et non scriptas. Scriptae sunt eae, quae calamo excipiuntur, aut typis impressae. Historicis proponuntur. Non scriptae sunt consuetudines, quae leges nunquam promulgatae, sed non parum cum legibus scriptis obtinent auctoritatem. Quod consuetudines in Polonia vim legis habuerint, patet ex statuto 1454 quod praecipit, ut quaevis sententia in iudicio lata in libris actorum inscribatur, ut in eodem vel simili capi eadem sententia feratur. Sic Gotacrewm dicit: notorium, spe, quod in Polonia praepudicia ^{ata} instantiarum quocumque auctoritatem habeant ad similes casus decidendas.

H. Lec III 1449

2. Patriae et extrae
nae (receptae)

In patrias et extrae. Patriae leges sunt illae, quae a Polono legislatore iam originarie pro Polonia latae, extrae, quae etiam receptae dicuntur, sunt illae, quae pro alia quadam civitate latae, aut in Polonia etiam cum consensu legislatoris introducitae sunt. Ad materiam exhaustendam loquemur:
 a) De legibus patriis.

(5)

I Lex nobilitatis non tantum

a) in propria Polonia concernentibus et quidem

aa) de carum speciebus

b) de carum collectionibus.

c) De legibus patriis jura nobilitatis in aliis pro-
vinis tangenti bus

II Lex civitatis

III Lex rusticorum Sotemi montibus.

B. De legibus extraneis.

A. I a De legibus patriis jura nobilitatis
in propria Polonia concernentibus. Generatim.

Generatim

Poloni nullum codicem habebant, sed solus dispersas leges
prout tractu temporis per reges, comites q latae sunt. Ita

rebus quidem vicibus tentatum est codicem systematicum

colligere, qui leges obscuritatis et oblivioni arsiperet
sed frustra. Ita 1763 Baron Johann Andreas von Lamberg

Leopoldina in comitiis talem codicem proposuit, sed rejectus

est. Sermo a 1776 in comitiis generalibus laurellariorum

regiae Lambergi injungebatur, ut quosdam codicem

conficeret his verbis: ut imitatus juri naturali, et non

indiscretis quidem antiquae legislationi in haeret,

sed omnes exstantes constitutiones impletatur, et

his illud caerpet, quod natura et justitia atque

sibi emendandorum legum correspondent. Lamberg

talem codicem revera 1778 composuit, hic autem

in comitiis a 1780 celebratis rejectus est eo quod

ad junctis, ut auctori pro suo opere gratiae sed deron-

tur, hic autem lode, quia fini non correspondent,

omni concedit autoritate, de eo in comitiis non amplius

sermo est.

Existit hujus codicis versio germanica ex Guo frido Wittisch
in Stolten computa Domini linguae quasi illius quibus fini proflun-
in spuln in Warschau, Lundberg et Krahan.

1776
Lambergi

482
Szymonowski

In comitiis 1788 de novo statutum est, ut eadem apletaurus
pro Polonia, alter pro Lithuonia conficeretur, quod ex
Josepho Szymonowski est mandatum, qui librum
egyptium conficit, cuius effectus interitus respulsi
est frustratus. 1790

J. S.
De Principibus

ca De hunc legum speciebus

Haec leges sunt vel i. Statuta vel a. Constitutiones
Differentia inter eos in seipso versatur:

1) Statuta in lingua Latina, Constitutiones in
lingua polonica edabantur.

2) In aetate. Nam statuta in periodo a Casimiro III
a. 1347-1530 exclusive permanerunt, postea Const.
Multae in eo quaerunt differentiam quod statuta solum
reges habuerunt auctores, Constitutiones a consensu
Comitiarum prodierunt. Est non recte nam in con-
fectione multorum statutorum etiam Comitia
interveniebant, licet prioribus temporibus omnino
eorum consensus non erat necessarius.

Distinguenda sunt ab his Statutis et Constitutionibus
Universalibus, quae a potestate legislativa emanarunt
in fundamento legum iam litterarum eruntque dispositio-
tiones ab instantis maioribus ad inferiores factae
ut leges melius in effectum deduci possint. Sed solum
modo officiales inferiores obligabantur, idcirco
non erant leges.

3. Resolutiones perpetui consilii. Dantur tunc alii
potestati Consilio perpetuo potestatem legislativam
non competens, aut perperam, quia interpretatio
legis authentica qua nova lex conficiendi potest,
quare resolutiones omnino fontem juris constituant.
Haec sunt leges patriae scriptae in Polonia Casimiro III.
Quaeritur an Polonia ante Casimiro III Magni tempora
propriam haberent legem.

Legibus modo hoc probari potest aut historici testimonio, aut monumenti legislationis

Polonium
VI
Legi. Slovaca
ante lapin. M.
Historica
testimonia
Vivomer

ada. 1. Feste Romera jam Lechu cent. ymre Poloniae dus fundato circa annum 950 principatu, partim Gnesnae permanendo, partim regnum obvenio jura populo dabat, non ex lege sed ex acquitate et benevolentia.

2. Krakus qui circa 700 vixit. De eo testatur Chronista Rodu, Krakus bel. Krakus jura instituit legesque promulgavit, et simul Roma Regem fecit. Krakus erat vir adhaerens perfectus scientia rerum et opulentia, pietas ingenii indeliberatione perfectus, ad aius omnes provocabant iudicia.

Chronista Rodu
Chronista Rodu

3. Siemovitus filius Prasti ponendus est, qui teste Dtu Siemovitus gessit qua conditor disciplinae militaris considerandus 860-891 est, multasque leges militum spectantes condidit.

4. M. Sisolavus I uti Dngora narrat, in legislatione emi, rebat religionem christianam recepit totum regnum in Societas episcopalis dicitur distribuit, et decimam partem exierpsit, Ecclesias ex omnibus fructuum generibus, tum ex propriis quam ex Nobilem agris.

M. Sisolavus I
962-992

5. Stanislaus civitatis Boleslaus I fortis plures leges civiles Boleslaus et criminales edidit, ecclesias immunitatem a tributis condonavit, nobilibus modum militandi praescripsit tam quoad numerum militum, quam etiam quoad eorum apparatus.

Boleslaus I
992-1024

6. Vladislavus Smertator legem si Sibani condidit, qua injunxit suis subditis, ut donec se manera Smertator

Vladislavus
Smertator

honoraria auti pullos, porcos, oves, triticum alidum
~~publica beneficia~~ ⁱⁿ ~~re~~ ^{tempore} in aulam regiam
ferant.

Henricus
Probus
1289-1290

7. Henricus Probus Esias in muneritate a tributis
confirmavit, atque plures leges saluberes civiles condidit.

Boleslaus
Sedivus
1242-1249

9. Utli Comens in libro 8 meminit Boleslaus Budic
p^{ri}o magdeburgense Cracovias intravit, et Episcopum
Pravariensem ad prim^o p^{ri}o dignitatem eleavit, sed
non dulcius concepit, porro ut Lark dicit, novae
leges edidit antiquas emendavit, iudicis certam fu-
ndationis ambitum assignavit, isque iuravit,
ut secundum legem judicarent.

Madyslav
Laxietek
1240-1245

10. Supra mentionem facit de Ladislao Ladivick
patre Casimiri illius, qui primus Palatinus et Barones
in comitia ad leges emendandas et ferendas convocavit.
ad 6) Monumenta legum: Legem Boleslai I fortis,
qua injuriam militibus, et iniquam ad proclivem
provocant decantent hymnum: De gente sua ab
Edualberto Ep^o Gnesensi compositum, illa leges
scripta et privilegium a Boleslao p^{ri}mo Budic
ao 1264 collatum, a Casimiro Ch. ao 1344 et ab
Alexandro 1505 est confirmatum.

De collectionibus

bb. De legum patriciarum Collectionibus
Cum Casimiro Ch. se iuribus quibus in iuris scriptis
sit, sed nulla exstat legum collectio autentica
et tantum novellas privatae tabernae collectiones

(6)

Illae collectiones a se dinneperunt, quibus normatae
enim tantum statuta, aliae tantum constitutiones,
aliae utramque legisationis partem continent.

II per ordinem aliae eorum leges per eam ordines
chronologico, aliae extractivae in forma systematica
juxta confectam divisionem in provinciarum rerum
et actionum tractant, aliae tanquam leges sunt con-
positae.

Præstantissimae epe videntur collectiones in ordine
chronologico redactae, quia ibidem leges per eam
inveniuntur, itaque ut de eorum tenore cum
ut appositum est.

Post haec posuerunt, sunt collectiones systematicae
in quibus leges de toto tenore non inveniuntur,
sed solum earum extractus, quia ne vitiose datus sit.
periculum adest. ominis momenti sunt collectio-
nes alphabeticae non plene completae, et si plerumque
ad alias collectiones referentes.

a. Collectiones statutorum

Statuti quosdam est illa capituli Magni et regis priore, Lotharingi
cum suorum varata codex. Exemplar qui est in Magnis codex
in bibliotheca Cracovensi, illiusque titulum Dandthi.
suppositat. Constitutiones vel statuta vel fundamenta
provinciarum in regni Poloniae. Inventum
est quo proprie anno ista collectio facta, verisimili-
ter ante 1446, quia leges Bohemis libertati non con-
tinet, ins locum impressionis et auctorem ignoramus.

Normanni putant eam in Germania factam. In hoc enim
pluri omnes litteras initiales de sunt, quia tales
eo tempore non imprimebantur, sed depingebantur
sicut pictura vel est punctus omnia vel oravit.

Joannis Laski Clarissima per Joannem Laski, Appon Gnesnensem et
Cancellarij univ. regni, jussu regis Alexandri ordine chronologico
statuta a 1344-1468 lato, perno consuetudines terra Cracoviae
duos libros juris Cracovici et juris Polonici, et 3 libros
de iure feudali et canonico. Huius operis magis est nomen
L., quia Alexander eius a exemplaria jussit in Lubino
parari, qui in diversis locis vim authenticam habebant.
Prima editio habet titulum: In Christi regni Poloniarum
statuta et privilegia mandata serenissimi regis typis
impressu Cracoviae 1506, apud Halber. et impressa, 602
in folio.

Sigismundus & 3. Regnante Sigismundo I 1538. Statuta in Christi regni
Poloniarum recenter collecta et emendata.

C. Collectiones Constitut. varum

Stanislaus Petry Stanislaus Petrykiewicz j. U. D. et topographus regni
Luboniensis. Huius editio in cunctis emendata 1558.
609 in lingua polonae. Alteri editioni adhaeret Const.
ada. 1637. Huius non paginarum serie sed numeris consti-
tutorum sunt descripta.

Stanislaus Stanislaus Korubiewicz vel Korubkiewicz in lingua
Korubkiewicz vernacula Const. a^o 1550-1726 ordine chronologico.
Opus hoc in cunctis 1726 emendatum per specialem
Commissionem a deputatis Senatoribus et equitibus
actum obligatoriam non obtinuit, et 1732 volumi
privilegio munita et typis est impressa.

J. Collectio nes statutorum et constitutionum

Poloniarum

1. Stanislaus Sanczyński & 1550-1594 collegit: Statuta
i metryki praejilejio koronyo Krakowic 1594 Sanczyński
2. Joannes Samozwinski Archidiaconus Cracoviensis lingua Samoszowski
latina Statuta et Const. ibas conscripsit ad ista tractata
de pnia et interregno.
3. Omnium praeceptorum finem, quae quasi publica fuerunt Poloniarum
auctoritate et a Varsoviensi piarum scholarum collegio Legum
edita est ad 1788 extenditur sub titulo: Poloniarum Legum.
constat 3 libris in folio, quarum una primus Konarski,
reliquos alii patres scripsere. Primus tomus titulum
habet: Poloniarum Legum seu Statuta et Constitutiones
in dykt. Regni Poloniar et illagui Ducatus Lith. et pro,
viniarum, a primis comitiis V. G. Cracovibus inque
ad ista et continet Statuta in idiomate latino,
reliqui Tomi Constitutiones in lingua polona.
Quod materiam continet. Volumen tractatum de
legislativa potestate simulque statuta a. 1547-
1550, quia 1547-1550 nullae comitia celebrabantur.
2. Volumen continet constitutiones 1550-1609, haec
20 referat ad editionem Petii horewiczianami, typis sum-
ma in margine servantur.
- Tertium Volumen Const. 1611 usque 1740 in iustine
Quartum Const. 1741 usque 1763
Quintum Const. 1764 usque 1794
Sextum Const. 1794 usque 1797
Septimum 1764-1768 Comitia 1797-1804 recepta

Opera systematica

1. Jacobus Pragustki Castrensis Notarius Praemyssensis, Jacobus Pragustki
ante Parochum Mossiencis, collectionem ordine systematico
scriptam est et opus in 6 libros divisit. Libros tui in
lingua latina conscriptus in 6 libros est divisus. Tractat in
primo libro de personis in 2. de juribus eorum et de fundis
suis in 3. de iuribus et fundis in iuribus publicis in 4. de
iudiciis in 5. de iure interno et externo et de legationibus
in 6. de rebus militariibus et de bello. Titulus est: Jus
sen statuta et privilegia Regni Poloniae praevidit Cracoviae
1553, fuit primum systematice instructum estque in
momentis, quia posteriores scriptores ad improverunt.
2. Aliud opus idem Pragustki composuit sub titulo Legationes per
nomine extractus ex personi opere Cracoviae 1553 in praefati Pragustki
3. Statuta in lingua latina praescribantur, nisi pars in Statuta i. prag
idea erat, ut adessent in lingua polonica, quae permittit Wilejo Herberti
linguae. Nam non volebant, quapropter sub Herberti
Co. De Pragustki in i. m. t. 15 13 et 15 64 statutum in universa
talam transferantur. Versio huius Herberti de Helmshteyn
et alii committabatur, sed pro isto per se sub titulo:
Statuta i. pragwi lege x. Tavin thego na polska praetorone
1. in 1. de personis 2. de iudiciis 3. de privilegiis
4. Eodem Herberto duplicem abiam debemus collectionem.
altera est systematica in ius personarum, rerum et
actionum Divisa 1557 Cracoviae altera est chrono-
logica continens statuta et constitutiones usque ad
1368. Praevidit Cracoviae 1547
5. Comarus Drexner edidit in constitutiones iuris polonici Drexner
in 4 libros Cracoviae 1633.

Katascowski B. Nicolaus Katascowski: Jus regni Poloniae & statuta
et constitutionibus Poloniae et Lithuaniae collectum, addi-
tionibus ex jure Romano canonico et Saxonico confectis,
titulisque proxiis titulis Giesmensibus et Sacerdotibus
antiquis, historisque illustratum in duas partes divisum.
Primo apud de jure publico, posterior de jure privato, quae
subdividitur in tractatus 1° de personis 2° de rebus et
3° de delictis. Quae haec opus antea in universitate Praeviensis
Sindesat professor, praestantissimis est adimmerandis.

Fremblich

E. Antonii Fremblich opus debuit totam Poloniae legi-
slationem complecti, auctori Legistator factus, maximum
mauit, et in duobus Tomis Statuta et Constitutiones
usque ad 1788 partim per extensum, partim casu ne
continet. Pravo politycne i ci wihie korony polskoy
Mokreye Dierstwu Litewnoyego. Serwis arthen 2.
Wohannin gads. 1791, quae 3 Crarias Constitutionis atque
leges orbium continent. Varsovias 1791.

Stancowski

B. Theodorii Stancowski in duobus Tomis in lingua pol-
onica prodit sub titulo: Pravo cywiltel i statowey rary
da polskoye quod experimentatum et scrinipsum
est, postea in linguam polonicam et germanicam
translatum. Hoc quinquagesimum fundamentum
nostras doctrinae praescriptam majorem admittit
usum, quam Nicolaus Katascowski antea receperat
et quae totam Poloniae legi-lationem continet. Cuius
habet experimentum, tandem greco aucto juri non
erat pentus, varcis materiis saepe, suspensio ^{complet}

Novissimum opus est Thomæ Vintoniæ Peritæ Ius polonum
in lingua latina & serbica doctum in 4to
Leyes huc constituantur ius commune. Sequuntur:

A.I. De honorabilitate provinciale

Præcipua Poloniae provincia erat Lithuania. Hi autem Lithuaniae
Lithuanorum Layettonem fere nullae scriptae leges erant,
saltem ad nos adhuc modo parva privilegia provenerunt.

Wlad Jagello 1414²⁴ Indictis suis Lithuanicis privilegium
dedit, quae antiquiores leges et consuetudines sunt confirmatae.
Sigismundus I. leges universales introduiturus in Comitibus
1542¹⁵³² statuit, ut pro Polonia et Lithuania leges componerentur,
quod revera 1549 conceptum est, sed in Comitibus 1530
tantum ab ordinibus Lithuaniae, non vero proprie Poloniae
acceptatum est, ideo non in statutis Lithuaniae scriptis.

Prima editio prodit regnante Sigismundo I. in lingua
rusica, auctor fuit Canicellarius Gustodus. Haec stat.
anno 1549 emendatum et 1564 legibus intermedio
latè augmentat. Haec nova itaque secunda editio,
ad testamentum et ius Romano instructa, ab ordinibus
Lithuaniae approbata, prius leges rege proviso
in oppidis Breslavo et Nitno in lingua latina prodit
1568 in Comitibus 1568 nova editio correctæ deperabatur
ad quem finem imperatorum Comitiu delegabatur
et statutum dii correctum sub rege Henrico confirmatum.
est, quod rege Stefano in Comitibus 1578 celebrato ventidatum
et 3a editio in Comitibus 1588 sub Sigismundo III in idioma
te rossico 30to Tamarii est publicatum. Haec editio
in linguam polonam Leo Lepscha transtulit. Præcipua
epus verusio Vebnue 1795 prodit. Quarta editio sub

Prima editio
1530
Secunda editio
1549
Tercia editio
1568

Quarta editio
1588

Paul

Augusto III 1794 prodit, sub titulo: Constitutio generalis
et quidem id eo vocatus, quia ibidem leges Lithuanicam
Legibus polonis propriis comparabatur. Summa ultima
editio Vilnae 1786 prodit, atque haec non solum origina-
rium statutum continet, sed et priores dispositiones, qui-
bus illud modificatum esset. Statutum Lithuanicum
constat e 14 capitulis, quae in articulos, et horum nomina
si in ipsos subdividuntur. Statutum haec in relatione sub-
ditur A. Lith. N. partibus actuali et sp. clausulae hoc modo
to praeterita scripta. Acta. De historia et legibus Statuti
Varsaviae 1800. Ad Statutum etiam Pades vel inventarium
quodam. Hoc statutum non tantum in Lithuania valebat,
sed quoad praesens etiam in partibus nati hi. Jarocensi, et
Poznanensi et Volhynensi, imo in partibus quibus leges
civiles in propria Polonia tanquam suis subsidiis
applicabatur.

Alia Poloniae provincia est Borussia, quae tunc temporis
in ditionem Poloniae transiit, patrias leges i. e. germanas
et saxonicas servabat, licet diversissimas. Nam in
quibusdam districtibus ius Magdeburgense, in aliis
ius Lubense, in reliquis ius Lubense valebat. Cuius
mirus II. Augustus Imperator haec iura Russiarum
confirmavit quidem, sed servata uniformitate legis
saxonicae obtinendam 1793 disposuit, ut omnes lites sermo-
rum ius Lubense dirimerentur. Magnae ea haec dispo-
sitionis exortae sunt lites, imo et seditiones, ita ut
regressus factus sit ad antiquum rei statum. Anno
1794 ord. iuris Borussiae iuribus suis restituitur,
ut iura sua emendarent.

Quinto editio
1786.

14. 2. 17
Ejus. sub. v.

At
Dei. monumentum

Prussia

Haec emendatio facta in Lunivio 1548 a Sigismundo III a. r. p. Correctura
 nata est, atque inde correctura Prussiae natar, seu rectura: des
 tincte nobilitatis Prussiae correctum. Natus temporibus Ditionis
 p. p. ep. edictis nec p. p. cre. Prus. p. p. illa Formae
 1622 in quarto & p. p. art. i. h. i. qui in p. p. subd. i. d. u.
 tur constam, in ordine systematis conscripta. Non legis,
 lationis opus matris alius, quae tunc temporis in Europa
 p. p. d. i. e. r. m. t. p. a. e. f. e. r. e. n. d. u. m. e. s. t. Etiam in proprio Polonia
 v. i. v. i. t. u. b. a. d. i. a. r. i. a. m. h. a. b. u. i. t. i. n. m. a. t. e. r. i. a. d. t. u. t. o. r. i. a. m.
 ab intestato, quod docet tenor plurimum legum Prussiae
Coronae, praecipue autem resolutio tribunalis regni Num. Cor. Prus.
sublimi 6to Aprilis 1717 de eorunda questione an in Corona ha.
coronae ab intestato in propria Polonia dispendat cor huit viri
et om astendit. Nonnulli ut Patet aperunt: Correctura obligatoria
nam Prussiae etiam in aliis matris viri tutoriarium
habuisse providendo ad litteras promulgatorias Legis
regni III, ubi legimus: Et secundum has leges i. e.
Correcturam omni ordinis equitatis negata in qui,
h. u. i. u. i. q. u. e. l. i. u. s. i. u. r. u. m. t. u. b. e. l. i. u. s., tam intra, quam
extra regnum judicentur.
 Est huius opinionem falsam epe ea seya patet:
 1. Quia tenorem inductum litterarum promulga.
tionum totum miolae Prussiae petebant, ut ma
eorum corrigerentur, itaque resolutio hujus petiti
re sanctis Correcturae, non nisi petentes h. e. v. i. c. o. l. a. s.
Prussiae tangere potuit.
 2. Ad huius Correcturam status propriae Poloniae non
conveniebant ergo illa qua les eorum considerari nequit quod ad
legem ferendam tunc temporis in propria Polonia eripuit.
tenorem est autem

(8)

Refutatio

Prus. i. d. u. s.

Prus. i. d. u. s.

3. Correctura Prussiae in lingua latina est confecta, seu
more, quo leges propriae Polonicae in id. omate Polono
seruatae sint.

4. In eodem Decreto promulgatum legitur: Nobis
tate juris tamēd. has leges etiam in posterum emendari
non mutandi atque confirmationem earum a Coni. et
et rege petendi. Jactat juris ibidem eas pro se Nobilitate
Prussiae reservari, si iuxta Correctura Praefata
viam universalem etiam in propria Polonia haberi
sunt solum ordinibus Prussiae esse confirmari leges
pro propria Polonia ferre, quod in absurdum regerentur.

5. In hac Correctura non solum de successione ab intestato
testat, sed etiam de testatis, testamentis, vocatio-
nibus, iudiciis, processu civili et pœnali atque
de aliis materiis agit, ut in posterum de illis
petitis multae propriae leges in Polonia sunt
latae, abaque ulla mentione, leges antiquae in
Correctura Prussiae contentas abolitas esse, quae
tamen in legibus Coronae semper observabatur
si nova lex de materia legis antiquae edatur.
Quae obstat casprensio & extra regnum nam
quam a iudiciis in Prussia contentis provocata
pateret non tantum ad Tribunalia propriae
Polonicae, sed et ad Tribunal Maydelburgense,
hinc usitatis his manifeste indicari voluit
causas, si appellata ad extraneum Tribunal pe-
ret, etiam ibidem secundum Correcturam Prussiae
esse servandas.

7. Habemus pro nostra opinione auctoritatem clarissimam *Jus polonum*
 eorum virorum. Sic *Koniarthi* dicit in sua collectione **IX**
 praefatione: Praeter commune totius Reipublicae habemus
 jura municipalia et provincialia, atque statutum *Lithu*
anicum, et *in* *Russia* correctum. *Pro* *Koniarthi* *jus* *Autoritatem*
 correctum nos in serie legum proprio poloniarum *V. K. L. S.*
 ex 1598 induit sed non nisi *F. II* tanquam appendix
 cum induit, eandem sententiam sustinent *Lawarok*,
Zatasowki, et *Andreas Lepki*.

8. Pagnat pro nostra opinione etiam praesidium
 quia jus huius in omnibus propriis *Poloniarum* *subsellis*
Stangerum in materia *successionis* ab *intestato* *quoque* *jus*
subdianum observabatur.

9. Ducatus *Mosoviae* quoque *privilegiis* *jura* *gaudebat*
 quod *Rege* *Stephanus* *Bathory* *sub* *titulo* *consuetudinibus*
sen *exempta* *pro* *Ducatu* *Mosovien* *confirmavit*. *Hanc*
jura *jam* *prius* *ea* *jura* *Ligimundi* *II* *Augusti* *studio*
juris *periti* *Goryski* *collecta* *et* *typis* *impressa* *sunt*
Cruoviae 1547.

10. *Palatinatus* *Podlathiae* *et* *bi* *consuetudines* *et* *quae*
periculis *deservavit*, *quae* *sunt* *Ligimundo* *II* *Augusto*
in *comitibus* *1569* *sub* *nomine* *consuetudinibus* *Podlathiae*
sunt *confirmatae*.

11. *et* *derant* *quoque* *consuetudines* *Praschorienses* *a* *rege*
Alexandro *1505* *confirmatae*.

12. *Consuetudines* *Gnesnenses* *atque* *aliae* *confi*
tutis *res* *in* *aliis* *provinciis* *earumque*
partibus *valebant*.

II Jus civitatum

Variae in Polonia urbes variis jurebus gauderant, partim
jure proprio polono, partim jure saxonico seu saxonico,
cujus species jure Magdeburgense, Lubnense et Lubecense
erat patebant.

Ps. E. 6.

Jus Lubecense in urbibus Bromberg, Elbing et Trauen-
berg valebant.

Jure Lubnensi regerantur urbes Masoviae, terrae Dobey-
nienses, plurimae urbes Attuaniensis: Białystok, Kowno,
Lida, Minsk, Nowogrado, Pinsk, Grodno et Wilno
porro Klerk, Dechalo et Narew, plurimae urbes in Podla-
chia, nec non omnes urbes in Russia exceptis supra dictis.

Jure Magdeburgensi utuntur de hujusmodi urbes privilegia-
tae, praecipue regiae ut. e.g. Lopolis.

De jure saxonico

De jure saxonico notari debet:

Instrum. vetum
a. 1570

1) Jus Magdeburgense etiam Stettense, corruptum Stettin-
recht vocatur, inchoatum est in Polonia a Casimiro
magno a 1340. Ant. hunc Robertus Puchow 1287
tantum in Prussia hujus jure coepit. Casimirus Magnus
unum exemplar hujus jure in thesauro archiepis
krakoviensis deponere fecit, et Joannes Lassus hoc jure
ex jure Alexandri Regis statuta regi adiunxit
et typis impressis edidit. Hoc jure nomen habet
ab urbe principali, in qua institutum est et viget
et ad quam primis temporibus appellaciones fiebant
etiam e provinciis Poloniae. Constat hujus jure ex parte
saxonico, quod in universis electoratu Saxoniae et ex jure mu-
cipali Magdeburgensi, quod in urbibus valebat.

causa intar

(9)

Causa introductionis hujus juris in Polonia erat languescens
 status manufacturarum et fabricarum et cum Poloni
 antiquitus solum agris colabant, Principes ideo extraneos
 opifices et fabricantes adveniebant et quum hi conspi-
 nis Saxoniae venerunt, id introducerent, et cum hi e
 confinibus Saxoniae quoque jas omnem apererant, in urbi-
 bus ab eis conditis jas omnem in darent et ita privile-
 gio privilegiorum immigrantium jas civitate exierunt.

Variae sunt hujus editiones praecipua Lemovici 1622 lat.
 na in lingua sub titulo: Juris provincialis, quod vulgo
speculum Saxonum dicitur libris. Diadema in 3 libris
 hi in titulis, articulis et p. fos. Volatue etiam habet
editio glossata quia brevibus annotationibus et jure
 Romano Summis illustrata habetur.

2.) Jus Lubonense proprie est Jus Teutonum aut Saco-
nium ad immunitatem et legibus a Crivigeris tatis
 acutum. Praecipue valebat in urbibus Prussiae, ubi
 Crivigeri per longum tempus regimur tenebant
 et ante hujus Provinciae Calum nomen habebat. Nulla
autem editio hujus juris authentica, Lyjmenudus I
Latifraucus delevavit, quae has leges corriget et
 typis redigere deo aequo effecta. Praecipua editio
privata apparuit Dantiscii: In Lubonense revisum
Reiditioni tempore apparuit Dantiscii germanica
editio: sub mullyi indign hulmij Ruffini de lingua
Prussica.

3.) Jus Lubonense a Casimiro IV 1454 est confirmatum.

III De jure rustorum

In Polonia autem rusti comum erat in provincia hinc
thones tamquam pars hanc tenentis, hinc Pannonia
res insp erabatur, uno tenore per vetus et novis conspicibat

ideo de jure eorum tanquam feodorum i. de ^{Legibus} ~~juribus~~ ^{jurisdictione}
eorum relationem ^{stabilis} ~~longe~~ ^{sermo} esse non potest. ^{Post}
~~sed~~ ^{sed} ~~tionem~~ ^{tionem} ~~rusticorum~~ ^{rusticorum} 1136 condito eorum melior esse cepit,
~~sed~~ ^{sed} ~~sensum~~ ^{sensum} ~~jurisdictionis~~ ^{jurisdictionis} status est ~~reductus~~ ^{reductus}. Casimirus Magnus
in statuto 1347 nobilibus ab usus tollere ~~conabatur~~ ^{conabatur}, et ut
nomen regis rusticorum ~~acquirunt~~ ^{acquirunt}, ~~Post~~ ^{Post} ~~montem~~ ^{montem} ~~causa~~ ^{causa} ~~sacra~~ ^{sacra},
vita nobilium eo est ~~aucta~~ ^{aucta}, at ~~dominium~~ ^{dominium} ~~non~~ ^{non} ~~in~~ ⁱⁿ ~~judicio~~ ^{judicio}
~~convenire~~ ^{convenire} ~~possunt~~ ^{possunt}. ~~Constitutione~~ ^{Constitutione} 1368 ~~per~~ ^{per} ~~vitae~~ ^{vitae} ~~et~~ ^{et} ~~ac~~ ^{ac} ~~re~~ ^{re} ~~est~~ ^{est}
abolitum. Tamen ~~rusticorum~~ ^{rusticorum} ~~non~~ ^{non} ~~in~~ ⁱⁿ ~~horis~~ ^{horis} ~~quam~~ ^{quam} ~~se~~ ^{se} ~~statu~~ ^{statu}
statu ~~substante~~ ^{substante}.

B. Leges castroenae

Sub illis intelliguntur pro alia civitate originarie latae
aut postea in Polonia acceptae. Hoc sub respectu legis Ro-
manum 2. Canoniam. ^{Spudale} ^{et} ^{incumbente} ^{consideratione}
ita simulque inquirendum, utrum hae ~~per~~ ^{per} ~~quas~~ ^{quas} ~~in~~ ⁱⁿ ~~tota~~ ^{tota}
Europa magna ~~gaudent~~ ^{gaudent} ~~aut~~ ^{aut} ~~tenentur~~ ^{tenentur} ~~vel~~ ^{vel} ~~legis~~ ^{legis} ~~in~~ ⁱⁿ
Polonia ~~haberent~~ ^{haberent}.

Leges Romanorum 1. Leges Romanorum nulla expressa lege in Polonia esse
~~exceptum~~ ^{exceptum} ~~satis~~ ^{satis} ~~constat~~ ^{constat} ~~sed~~ ^{sed} ~~per~~ ^{per} ~~plures~~ ^{plures} ~~legum~~ ^{legum} ~~Poloniarum~~ ^{Poloniarum}
~~scriptores~~ ^{scriptores} ~~commendant~~ ^{commendant} ~~et~~ ^{et} ~~amant~~ ^{amant} ~~at~~ ^{at} ~~et~~ ^{et} ~~hanc~~ ^{hanc} ~~legem~~ ^{legem}
~~et~~ ^{et} ~~divertunt~~ ^{divertunt}. ~~Stygora~~ ^{Stygora} ~~verba~~ ^{verba} ~~filii~~ ^{filii} ~~Perse~~ ^{Perse} ~~quibus~~ ^{quibus} ~~sapientia~~ ^{sapientia}
~~sciam~~ ^{sciam} ~~quoniam~~ ^{quoniam} ~~per~~ ^{per} ~~territorium~~ ^{territorium} ~~Romanorum~~ ^{Romanorum} ~~praedictum~~ ^{praedictum}
~~in~~ ⁱⁿ ~~Polonia~~ ^{Polonia} ~~commendat~~ ^{commendat} ~~tres~~ ^{tres} ~~juris~~ ^{juris} ~~Romani~~ ^{Romani} ~~habemus~~ ^{habemus}
~~atque~~ ^{atque} ~~Limeanum~~ ^{Limeanum} ~~Samorobum~~ ^{Samorobum} 1638 et 1645. Ex eo quidem
scriptores ~~maerique~~ ^{maerique} ~~Poloniae~~ ^{Poloniae} ~~opinionem~~ ^{opinionem} ~~hauriunt~~ ^{hauriunt}
~~pro~~ ^{pro} ~~Romanorum~~ ^{Romanorum} ~~etiam~~ ^{etiam} ~~in~~ ⁱⁿ ~~Polonia~~ ^{Polonia} ~~scriptum~~ ^{scriptum} ~~esse~~ ^{esse} ~~id~~ ^{id} ~~est~~ ^{est} ~~quod~~ ^{quod}
~~non~~ ^{non} ~~subsidiarium~~ ^{subsidiarium} ~~habuisse~~ ^{habuisse} ~~sequenti~~ ^{sequenti} ~~laus~~ ^{laus} ~~argumentis~~ ^{argumentis} ~~in~~ ⁱⁿ ~~causa~~ ^{causa}

Lignomonta ~~Pravatis~~ ^{Pravatis} ~~statute~~ ^{statute} ~~Casimirus~~ ^{Casimirus} ~~1347~~ ¹³⁴⁷ ~~mentionem~~ ^{mentionem} ~~huius~~ ^{huius}
~~juris~~ ^{juris} ~~facit~~ ^{facit}.

2. In eodem statuto Voll. folio 31 exprime ~~distinctionem~~ ^{distinctionem} ~~provocatur~~ ^{provocatur}
~~ad~~ ^{ad} ~~ius~~ ^{ius} ~~Romanorum~~ ^{Romanorum} ~~de~~ ^{de} ~~usu~~ ^{de} ~~in~~ ⁱⁿ ~~illis~~ ^{illis} ~~et~~ ^{et} ~~illorum~~ ^{illorum} ~~et~~ ^{et} ~~illorum~~ ^{illorum} ~~et~~ ^{et} ~~illorum~~ ^{illorum} ~~et~~ ^{et} ~~illorum~~ ^{illorum}

3) On. St. d. thuanito Disponitur, ut in defectu legum iudices respiciant Jus polonium
 tum haberent ad aequitatem naturalem et ad exemplum legis, X
 cum juriis Christianorum. Tunc temporis autem in omni
 fere mundo Christiano jus Romanum vigebat.

4) Anno 1768 ad emendationem legum polonicarum procedere,
 tunc ordinatum est, ut praeter leges patrias statuta ind. thuan
 rium et Cor. Sussiae, praecipue jus Romanum, quae speci-
men praeclarae legislationis, reflecteretur.

Veritatem hominum argumentorum considerare quidem debemus,
 aut thesis probanda exinde proflure non videtur: nam
 ad 1. Dubium est, an proemium statuti 1344 a lasi mirrell. Refutatio
 an potius a posterioribus scriptoribus adjectum fuerit, et

quod plures scriptores praecipue Chauki lovalenti frind
demont trafe videtur. Sed etiam ^{vero} gennina eset in eo tamen
 nil de receptione juris Romani dicuntur, sed ibi schummoio
jus hoc collaudatur, et libri ejus per bibliopolas commen-
tantur, aliud vero est commendandum, aliud proscribere.

ad 2. In provocatione invis legis, non licet contendere ad recepta-
rem totius locus, nisi hanc argumentum, potius pro contraria
opinionem statuti, quia si jus Romanum generatum in Pol-
onia vahisset, provocatio invis normal pro onus super,
stua fuisse. Insuper fundato subiacet dubio an haec
provocatio, in hoc statuto omni no authenticum sit quia
in antiquis editionibus inter parentheses injecta conspici-
tur, itaque gloria potius scribae esse videtur.

ad 3) Principale juris Romani fundamentum tempore
Romanae rei publicae et prorum Romae imperatorum conditum
est, itaque jus hoc christianis adnumerari non potest.

Insuper si consideratur, quod regna tunc temporis Christiana
diversissimis legibus usi sunt, quod itaque intento Statuti
Lithuanici certe eo directo non potuit esse, hinc saepe
Diametro repugnanti diversitati portam aperire. Hinc
citato loco Statuti Lithuanici sub expressione aliorum
jurium Christianorum nil aliud, quam normas con-
suetudinis per Christianam religionem purgatae, intelli-
gi possunt.

ad 4. Hoc quoque argumentum contrarium evincit
quia in illa Constitutione 1768 jus Romanum tanquam
exemptum eorum statutis, nequaquam tanquam
fons subsidiarius juris Polonici praescribitur.

Atque porro nostrae opinioni motivum:

motiva pro
et simul
opinione
a) Quod exceptio juris Romani formalis regiminis
Poloni adverso fronte pugnat, nam legislatio postea
rioribus temporibus penes regni principes erat, atque
ad legis iurisdictionem non sufficiebat quaedam
clausula cursorie adjecta, sed lex expresse in convectis
locis et a rege confirmata requirebatur.

b) Adversa genus totique indoli poloniarum legum talis
receptio. Nam hi abhorrebant ea jura Romano jure
ne eo utentes parere viderentur imperatoribus Romanis
qui hanc jus suum sequi sui ipsos imperatores
Romanorum praedicarunt.

c) Constitutio Stepani 1576 statuit, ne provocetur ad leges
externas, denique

d) Aliter scriptores illius temporis nostris stant partibus
Prayfurki dict: Totae leges valent tantum, quae in Polonia

latae sunt, jus Romanum nequaquam, hinc opinio
 quom etiam Craeco tenet, jus Romanum nullam
 vim subsidiariam in Polonia habuisse praestantior
 sed non in toto ambitu vera est. Alexio Comitis Grolia
 sententia rem non detegisse videtur, asserentis, jus
 Romanum nobilitatem quidem non obstruere, aut
 in municipiis privilegiatis omnino valuisse, nam
 cum municipes e Germania venerint nimirum non est
 jus Romanum, e quo Glossae juris Saxonici ^{form} fundabantur
 in judiciis limitatibus vim subsidiariam habuisse.
 Consensu huius opinionis: Nicolaus Lutornawski in suo
 opere testatur: In judiciis nobilibus leges ceteras
 allegare non licere, omnino autem in judiciis asses
 sorialibus tam jus Saxonicum quam Romanum
 juxta praesens quoad iuriam provocari. Quum vero
 praesens judicialis ea statuto 1486 vim legalem haberet
 in quaestiones autentium, ibi non dabitur.

(10)

2. Jus Canonium proceptum fuisse in Polonia nullo
 subjacet dubio. At haec receptio non est cognita
 sed facta est, plures potius constitutiones ad jus
 adprovocant. Ratio facile explicari potest partim ex
 auctoritate qua jus Canonium apud omnes natio
 nes Christianas antea habebat partim ex defectu
 patrum normannorum respectu, utrum est, hereticarum.
 Jus canonium itaque in Polonia vim subsidiariam habuit
 aut in illis regni partibus, quae antea nationi ruficae erant
 subjectae, in ceteris autem jus graecum valebat, ut Alexius
 de Mar. Jovius demonstrat in opere: His longae graeco
 Dastio Lutornawski

Jus feudale 3. Jus feudale in specie consuetudines longobardicæ nec expressè,
nec usu acceptæ sunt. Institutum feudale Poloniæ quidem
non fuit ignotum, imò sciatis in Art. invaluat, ut ea jure feudali
saxonico hauriebatur. Hinc juri saxonico magna in
suis auctoritate, tam ea opere scriptorum Lawi patet, qui
jura saxonici collectionem inter edidit et in fine jus feu-
dale saxonice in adjunxit. In Polonia antiquis rebus
feudalis non ita ut in aliis regnis erat constitutus. Nobiles
enim bene merito prædica in auctoritate et respectu
et in servitute bellica non ex reu feudali, sed Dominica
ut tibi rati sumus ea reu subdit eladere civili
præstabant, viget in his jam quilibet ad patrem Popu-
lendam obligabatur

Jus ambiale 4. Jus ambiale a Theodoro Theophilo Lemercio a 1775 typis
impressum in subsidia in Polonia habuit, non
constitutum De a. 1775 disponit, ut prima et secunda
instantia utantur hoc opere si nullæ obsequia ad sunt.

De instantiis civilibus in Polonia

Lex polonica non raro de referuat ad polonicæ judicia,
hinc cognitio judiciorum nec non organisatiõnis eorum
ad leges ipsas intelligendos necesse erit. In hac
relatiõne non solum judicium sed et processum judicium
tem exponere debemus.

Jurisdictio
antiqua Antiquissimus temporibus ^{re} se jus dicebat aut officium
libus constitutus jurisdictionem, sibi ultimam deponendam
reservando, demandavit. Stupor narrat, Ludovicus deus
in collegiis generalibus, quibus ^{re} jus dicebat et a quibus
nulla appellatio erat permissa, jus dicebat.

Ita Wladislaus Scratator plus de jud. iis ord. novit in statuto Cas.
 anni M. 1398 similes dispositiones invenimus. Ant. servius in temporis
 quum regni Ordines participes e pont. potestate legitimitate rex ex propria
 auctoritate de judiciis non disponere potuit sed requirebatur ordinum
 consensus. Ex illa antiqua regis auctoritate non remansit nisi
 quod iudicia nomine regis exercebantur, sed demortuo annuo iudi.
 eis separantur et prius in inaugurationem reviviscunt.

Quia sunt aut civilia aut poenalia. Civilia de quibus nobis De iudicio
 his dicendum est per personis constabunt.

1. Iudice aut pluribus qui ^{proprie iudicant} causam cognoscunt et iudicant.
2. Scriba una qui citationes et probationes partium notabat
 iudicem de eo informabat, et expeditorem se in iudicium
 christianum firmabat.
3. Investigator seu iudicem pluri potente, cuius erat dispositio
 nec a iudice factas exequi, poenas et taxas in iudicium
 etiam in regno comparabat, et praesentabat.
4. Ministeriales seu apperitoribus aliis etiam generalibus
 bus diti, qui citationes deponere vel admittere, in iudicio
 causas iuxta legitimum ordinem prostram ac silentio
 coram iudice invigilare et sua parte debebat. Interdebant
 coram iudice etiam advocati seu patroni qui partes defe.
 debant.

De iudicium de iudicium iudicialium variatibus archivum de
 in iudicialibus ubi transactioes fiebant nuncupatus laus
 hanc seu suscipit quia personales recognitiones suscipi
 hantur ad extra. Circa persona iudicis erat iudex ius
 cuius qualitas erat ut sit nobilis, juris peritus, porsio
 netus, probus atque sanctus et annorum. Utinam
 reipublicas temporibus instantibus erant duae primae
 et superiores seu supremas et appellativae

De Limae iustitiis

De nobilitate.

Judicia castrensis
160

Judicia castrensis s. Judicia castrensia: quod est: si jurisdictionem exercentur
nomine Capitanei, cui praepositus Palatinus erat. Capitaneus
vel duplicis erant generis aut enim aut sine jurisdictione
Sicis generis Capitanei: Harostensis de daci: habebant
jurisdictionem non autem posteriores qui nihil aliud erant
nisi usapini suarum bonorum regiorum. Et non in priori,
cum temporibus qui libet Capitaneus constitutus ipse facto
jurisdictionem obtinuit, eoque exerce. potuit. Postea
vero bona regia etiam jure eius habentur: et debentur, his au-
tem temporibus cum tantum pars erat redditus horum bonorum
percipiendi, jurisdictionem regem manebat. Rex ad
exercendam jurisdictionem officialibus indigebat, ad quos
constituendos in conventibus nobilitatis in quibus Palati-
natus et Candidati constituebantur, quorum unum rex
eligit et hic nominabatur. et hic nominabatur Capitaneus
Census delictus s. nempt ad exercendam noni regis jurisdic-
tionem tenet Harostensis delictus Harostensis status sibi nisi,
nistoriales eligere et jurisdictionem exerce. potuit et debuit.
Si autem Capitanei temporis interne qui cessaverint hinc
et administratio iustitiae praestaretur officialibus
ab ipso electi constituti, usque ad electionem novi Capita-
nei in munere suo manebant. Compositum erat hoc judi-
cium ex Capitaneo episcopo vice Capitaneo s. iudice, ser-
ba et officialibus subalternis at. Subdelegatis, Primum
his, actuum Regentibus et alius. In Marouia s. caper
scriba iudicii terrenis etiam iudicis iustitiae scriba
erat, utique officialis subalternos ipse nominabat
Competentis iudicii castrensis completabatur iustitiae
et quidem iusto statutum de anno 1600 causas stupri,
raptus, incedis et violentis invasionis. Causae factae
sunt illae, quibus lex poenalis est transgressa in
oppositione cum de d. et d. iustis iuris.

Competentis
Jud. Castrensis

Lenius extendatur ad omnes illas rationes eius ubi d. ordine vel de
personarum securitate in partibus agatur, sed se non ad bona
immobilia extendebat

In specie huius negotii iudicium castrense competebat:

- a) Executio decretorum ab aliis iusticiis prolatorum
- b) Executio testamentorum
- c) Intermissio in bona immobilia
- d) Compositio inventarii bonorum immobiliarum
- e) Exceptio calumnie de herede locis.
- f) Lusa ophanorum et fiduciarum.

Negotia pro
Castrensi assi
gnata

(#)

Provocatio ad hoc iudicio tantum patebat in causis negotiorum
momenti, non autem in causis propter simplex delictum. Quod
in libris publicis non erat inscriptum. 1° inoffensio 2° extra
delictum 3° delictum 4° propter delictum 5° in causis quarum
objectum valorem mille sp. non excedebat. Et in causis reventis
criminis si in actu homicidii vel furti ipso fuerit legi
est deprehensus.

Attentio huius iudicii nomine Capitali fiebat.

2. Endicia Territoria s. q. d. nominis. ad iudicium momenti iudicium
cui referebantur et componebantur in iudicio uno sub iudice et uno
scriba. Ad quodlibet horum numerum nobilitas sua iustitiam
solat nobis 4 candidatos proposuit quorum unum rex confirmavit.
Si unus eorum munerem debeat tunc Capitalis vel
Castellanus primarius inter 6 septimanas nobilitatem
convocare ad faciendam propositionem debuit.

Unde si quis iudex constituto tempore non comparuit Nobilitas
satis jus competebat alium ejus nomine i. d. subdelegatum
nominandi, ne terminus frustraretur. Omnia iudicia pole
sa huiusmodi singulorum, quod non fuerint permanentia,
sed quod certo tempore ad iudicium cadentia congregabatur
satis.

Competentia
Jud. hanc

Et hoc iudicium retribuitur omnibus in dicitur causae juris
breuiter omnes lites in quibus inter partes de iure quodammodo quae hantur
Plures causas partim a iudiciis terrestribus, partim a Putschensibus per
tractantur, prout auctor remm ad unum uel alterum aduenit
In quolibet Palatinatu saltem unum tale iudicium consistebat
ita ut sine consensu Nobilitatis et regis nec dies eadem nec
^{locus} dies permouentur mutari potant. De iure iudicium terrestrius per
deponunt in exercitum deducuntur, sed in modo si per
iudicia terrestria in lite erat tum executio eorum supremo
regni Tribunali petebatur.

Etiam hic in minoribus causis nulla erat appellatio, in magis
hinc ad superiores instantias. Petatio ad hoc iudicium non sine
regis fiebat, et tempus interea regi non sine procerum regi
et illi dicitur adhaerere.

Subalternaria
iudicium

3. Iudicia subalternaria erant si regis pro honoribus, salute
respectu priuilegiis nobilitatis et dignitatum requirerenturque deinde
in maiori persona iudicis huius erat subalternarius omni
bus quae hantur in iudiciis infra actus et regis largitate hanc
1588 ad iurandum erat, ne non officiales sibi et hinc potuerit
1. Omnes camerarios, qui nobiles et in eod. districtu, in quo
constituebantur possessionarij, et iuxta locum 1569 iuramento
obstricti esse debebant.

Competentia

4. Unum tribunum vel naturinum qui in iudicationem et decretum
scripto exspectant. Subalternarius eorum lites, quoad hanc
honorum nobilitatis et ex illa posteriorum deinde hanc. De
bonis regi agebatur hinc commisso ab accessorijs ad hanc
ta est ad quam. Subalternarius et camerarius ad hanc hantur.

Processus
grauissimi

Ad iudicium grauiorem attrin. et notandum est ejusmodi
si quae illam coram iudice terrestri esse mouenda in hanc
sunt terminum ad iudicationem si in iudice ad iudicium
geometram ad iuramentum et in dispositione unum saltem hanc
que partem, sicut iudicium subalternarium informabat.

In dicto termino Subiomerarins cum geometria ad fundum in lite
descendebat, rursus ^{congrua} ~~descendebat~~, non summum signa limitaria de Ad.
immerita nepos producta perturbabat, ex re nata 12 tertes ex utraque
parte percipiebat, et pro re nata causam ~~decidebat~~. Itaque ius
suum terrestres hui non habebat potestatem decidendi. Cognitio
semper ad Subiomerar insu pertinebat. Sententia gravato patebat
Appellatio ad supremum regni tribunal astricta ad ~~Ind. rimum~~
terrestre. Si hoc tribunal sententiam injustam putaret,
eandem non reformavit, sed Subiomerarins cum vicinis Ca.
merarais ad novam investigationem ^{deleg} ~~remissa~~ ut hi iterata vice
investigationem fecerunt, et decretum prebatur, a quo non valet
ampius appellatio.

4) Vitis Palatinus habebat summi Vicepalatinum nobilem ~~Ind. Vicepa~~
in eadem palatinatu possessionatum et juramento obstricti ~~latinitate~~
tunc. Prioribus temporibus hi Vicepalatini iurisdictionem
etiam quoad nobiles exercebant, serius quoad Ind. accessit
restricti. Const. 163 et 166, et 167.

Attamen in palatinatibus Prætoriensis, Kijvii et Wol.
hynia iudici pertinebant ad iudicium lustrene, et Varsovie
causas Ducemina civitatensibus iudicis de debebantur.
Cæterum appellatio ab his iudiciis ad superiorem instantiam
locum habuit.

§ et l. Iudicia condensationalia et commissoria. Nisi Iudicia conde
nata sepe incompetens iudicium ob impedimentum quoddam ~~siensoraliter~~
causam decidere non potuit, hinc aliud iudicium delegare
debat, quod si prius erat ad litem locum se conferrebat. Si prius
vero iudicio litem alio iudicio committeretur, quin hoc
iudicium in locum controversiæ condenseret et tale
iudicium commissoriale vocaretur. De lege utriusque
generis nisi impedimentum aut periculum in mora obve
saret, non licuit. Decreto huius iudicii gravato appellare
licuit ad proximam se delegans. Attamen decreta iudicij

in iudicio

a supremo tribunali regni Leyati, in appellatib[us] erant, quae
sub hoc respectu ad superiores instantias referri possunt. Haec
4 species iudiciorum pro nobilibus, id est nobilibus tamquam
conventus subintrabat constitutae erant.

II Iudicia pro civibus

Iudicium civium Pro iis iudicium ordinarium erat civitatis, quod omnes
causas tam facti quam iuris decidebat. In urbibus regis
4 species iudiciorum civitate noverant, existebant quae in urbi-
bus minoribus plus vel minus imitabantur.

Haec species sunt:

Iudicium consulare Iudicium consulare s. sady iudicium, / as uno Confule
et 11 assessoribus seu Confulariis constans ad jurisdictionem
eius pertinebant omnes causas facti et iuris in specie:
Datio tutorem atque curatorum, in iudicio in eorum
ad administrationem, in facultates orphanorum et vidua-
rum et cetera porro.

Iudicium advocatiale Iudicium advocatiale seu orabile s. sady iudicium, /
Dyktary iudicium in Dyktary iudicium. Iudicium hoc ex una
parte et 12 scabiniis constans habebat jurisdictionem
praecipue criminalem. Sedy iudicium advocatiale et
scabinale erat dignissimum.

Iudicium Burgabiale III Iudicium Burgabiale s. sady Burgabiale, quod
quotannis binis vicibus et praesens et a consiliariis com-
munius honorari.

Iudicium advocatiale minor Iudicium advocatiale minor causas minoris momenti
pertinebat, salva appellatione ad iudicium Consulare,
et iudicium Burgabiale despecto nulla valebat appellatio
omni vero a iudicio consulari et advocatiale. Et quidem
in iudicio secundum ius Saxonium locato praecipue
ad Hainstam, et in bonis mensue regat ad horum bono-
rum administratorem, et tunc primarium iudicium
assessoriale Vursovien[se]. Tantum pauci famae urbes

ab hoc imperio Austro-Hungaricae, respectu ad ministrum regium per
 speciale privilegium eas spectabant, ita ut appellatio a iudicio
 civitatis ad Curiam regiam seu iudicium assessoriale foret
 (ubi deo volente) Sed in urbe nobilium possessores, ut in habebant Leopoli
 pro, de iure Magistratum ordinandi et reformandi. Iurisdic-
 tio hic proprie Domino terrestri competebat. Leopoli praeter (12)
 iudicia aduata, quae constitutione regia ad 1634 organiza-
 tionem obtinuit ad huius constitutionem iudicium et iurisdic-
 tionem et 12 iudicibus sub praesidio advocati composuitur
 ad lites Armeniosum decidendas. Notandum dignum est
 privilegium urbi huius ad 1550 a Sigismundo II Augusti
 collatum, rigore cuius nemini licuit, fidei civitatis
 cuius quomodo civitatis iudicio, vel Consulari vel Sabini
 Leopoliensis inscribere tales inscriptiones iocumalis
 iudicio factae in terminis legati ad praesentia acta Leopoli
 transferre debebant sub iure nullitatis.

De Iustitiis superiores

sen supremae erant plures et maxime auctoritatis.
 1° Iudicia assessorialia s. Sady naswerne. Hofmistr. i. yca
 sum praesides erant Cancellarius supremus s. Polonica et
 Lithuanica. Hi asserebant se senatoris et 4 ex equestri
 ordine Delegati assessores vel consiliiarii, porro secretarii
 regii regentes et iustices cancellariae s. Gropffingulbauoy.
 omnes cum voto decisivo, instigatores iustices atque
 regentes honorae vel insigniorum regni Archivarii, art
 solum cum voto consultativo, Denique scribae cum voto
 informativo. Iudicia assessorialia revere reverant unum pro
 Polonia alterum pro Lithuania.

1. Notum informativum ille habet qui a praeside de
 opinione interrogari, et eam in sessione manifestare
 potest. qui vero deliberat
 non praesens fore potest, et si
 suam opinionem non evertit, Notum
 reprobatur

Hoc iudicium pro Polonia tantum Varsoviae pro Lithu-
 ania aut Varsoviae aut Gdania potuit celebrari. Utrumque
 immediate regis nomine exercitatur, et decisiones quoque
 regis nomine emanabant huius casus debuit regis
 mortuo aut extra regna verjante

tyacu
 huc
 uam
 omnes
 regis
 ubi
 Confite
 thronum
 e:
 rum
 iudicia
 de:
 no
 et
 quod
 am
 t
 nti
 io
 unum
 bene
 abes

Notum Decisivum
 ille qui eorum
 huius casus
 aere potest pro
 formandi iusticia
 Notum consult
 qui vero deliberat
 non praesens fore potest, et si
 suam opinionem non evertit, Notum reprobatur

Competentia ad hoc iudicium appellabant appellatoriae aut priores
legatae causae ad privilegatas pertinebant omnes
causae de validitate iurisdictionis Privilegii, omnes causas
bona regia spectantes exceptis minoribus, quibus
iudicium referendariorum pertinebant. Denique omnes
causae defidentium, i.e. assessorum religiosorum abbat holi-
cae, priores autem generaverant omnes appellationes civicae
si nempe alij nisi cum deficiente iudicio civitatis non
erat contentus. v. g. de Const. 1764 nullae amplius ab hoc iudicio
permissae erant appellationes ita ut defensiones horum
iudiciorum ne per iudicia everti poterant, exceptis iudiciis de
nomine. De iudicio huius per iudicia castrensis essequebantur.

Iudicium Retationum II Iudicium retationum longe praevaluit, firmum
erat, quia re ipse praesidebat, atque senatores ministrique
regis assistebant. Supremus officialis regis referendarius intro-
ducebat causas, Advocati respondebant, Senatores et Ministri
regis votabant, Massabati vota colligebant, et laudatarius de-
cretus regis de iudicio iuxta votorum maiorem partem formabatur.
Competentia ante 1764 a iudicio assessoriali ad hoc pertinebat appellatio
serius vero iudicium huius instantiae non nisi ad lites
Cantabrigiae in via appellationis pendentes restricta erat.
Cantabrigiae Officiorum adhuc unum iuramentum competentiae huius
iudicii induit. A nempe controversiam de deficiente ob
votum paritatem in iudicio assessoriali non est de iudicio
eatum referbatur ad iudicium retationum pro defensione
in Const. 1775.

Iudicium Comitum III Iudicia comitum hodie seimores, quod sub praeside
iudicio regis componebatur, ac aliquot Senatoribus, nec non aliis
quis ex ordine equestri et comitum, et Mercatorum
hunc finem delegatis. An 1776 novus ordo iudiciorum huius
iudicium emanavit, pro nobis autem minoris momenti
propter acquisitionem fabricae jam subiectae.

Jus polonium
XIII
Competentia

Ad jurisdictionem hujus comitatus. in Const 1558 aperta sunt in
laesae majestatis, perduellionis opprobrii, viciis liberarum, rursus
corruptio nam Judicium in ultima instantia, nisi rursus pro
sus adversus ministros, et ab hac in Const 1611 emanatae. A
decisione hujus judicii aliter non valebat appellatio.

II Tribunalia regni erant duo. Unum celebrabatur alterna Tribunalia
uo Strimoniae et Kalis pro Polonia majori, alterum quoque Regni
alternative Sublini et Leopoli. Judices finitio negotiis in

una urbe et conferrebant ad aliam erant et secretaria
et per lesiasticam s. v. m. d. i. g. m. b. r. g. o. n. m. q. u. i. t. r. i. p. h. a. u. s.
om. 1. Sept. r. i. m. d. x. v. m. m. o. l. i. b. r. y. d. o. m. i. n. i. t. a. n. d. p. a. l. m. a. s. d. a. r. a.
lib. g. y. m. f. o. m. m. b. t. o. g. u. i. n. d. u. b. i. n. d. u. m. S. u. m. L. e. o. p. o. l. i. t. a. n. g. l. u. y. d. e. n. s. f. l. u. e.
h. i. n. d. u. m. G. y. o. p. t. u. r. i. s. f. l. o. r. g. y. g. a. b. o. n. i. s. i. n. d. k. u. i. n. f. o. r. m. i. d. u. b. d. o. m. i. n. i. m. e. i. m. s.
m. a. r. u. r. o. f. t. h. u. f. i. n. d. u. s. B. a. d. t. m. i. f. f. e. l. t. u. r. i. s. J. u. d. i. c. e. s. s. e. d. u. l. a. r. i. s.
q. u. o. t. a. n. n. u. s. i. n. c. o. n. v. e. n. t. i. o. n. i. b. u. s. N. o. b. i. l. i. t. i. u. m. v. i. s. i. s. 18. d. u. b. i. d. e. p. t. h. n. a.
b. a. n. t. u. r. e. t. q. u. i. d. e. m. s. i. n. g. u. l. i. s. a. n. n. i. s. n. e. r. i. i. t. a. u. t. s. e. m. e. l. v. e. l. e. r. t. u. s.
n. o. n. i. s. i. p. o. r. t. y. a. n. t. e. l. o. s. e. l. i. g. i. p. o. t. e. r. a. n. t. E. l. i. g. e. b. a. n. t. u. r. v. e. r. o. t. a. n.
t. u. m. n. o. b. i. l. e. s. i. n. e. o. p. a. l. t. e. n. a. t. u. r. i. n. q. u. o. e. l. e. c. t. i. o. f. i. e. b. a. t. p. o. s. s. e. s. s. i. o.
n. a. t. u. r. i. j. u. r. i. s. h. e. r. e. g. n. a. r. i. n. u. l. l. i. s. q. u. e. a. c. t. i. o. n. i. b. u. s. c. o. n. t. r. a. h. i. t. i. n. u. l.
l. i. q. u. e. d. e. r. e. t. i. s. o. b. n. o. d. i. i.

Intellectu assessorum et singulis capitulis duo eligi
bantur et solum p. t. 4 annos electus quivis iterum eligi
poterat. Illi utrimque erat tempore quo erant hujus tri
bunali assessoris bonum immobile adquirere annis que
ante sessionem juramento orant obstringend. Praesul scilicet
lari per phrattatem vatorum nominabatur, et quidem semel
e Polonia majori, alteravice e Polonia minori. Praesul ecclesias
t. i. o. n. s. s. e. m. p. e. r. e. r. a. t. P. r. i. o. r. C. a. p. i. t. u. l. i. G. u. e. r. n. e. n. s. i. s.

In constitutionibus de a. s. 1611, 1633 et 1667 recensentur
rantes ad huiusmodi pertinentes in specie de regula
omnes lites in riu appellatiois. Decreta secundum votorum
plurimam referantur, et quidem in appellatiois, ut res per rege
rei per comitatu exerti possunt. Solummodo de iudicium in ley. h. u. s. non
deciso agebatur ad iudicium Const comit. referre batur.

Competentia

U. conf. 1581 in Lithuania si simile iudicium aut W. Ang. aut
c. hinc aut Novograd celebratur.

Referendariorum Iudicium Referendariorum, Sigismundus I. 1507 & Referen-

daribus constituit 2 pro Polonia et 2 pro Lithuania, unum
ecclesiasticum, alterum secularem. Hi usque diebus in
aula prin. p. post missam usque ad prandium et post
prandium usque ad vespem si bellos superius ^{sic} ~~et~~ ^{scribit}
bant, et de talibus regi referebant. Ex conf. de 1588
ipsum permisum est regi assistere, iudicare, voluerit
edere, sed nunquam propria auctoritate iudicare. Nihilominus
mes annis sub Sigismundo III. potestatem iudicandi obli-
vise videntur, etenim scilicet XIII. tantum in Polonia quae
in Lithuania unum Referendariorum isque senior iurisdic-
tionem exercebat. Illi autem stabant secretarii regis,
instigatores atque scribae ^{judicium} assessoriales tunc vobis
de iure. Regi mortuo aut extra regnum versante hinc
iudicium cessavit, et iuris dictionem pertinebant controversae
sive inter possessores bonorum regni, et ipsorum subditos, tam
sue respectu privilegiorum, sibi contradicentium ^{secundum} ~~et~~ ^{et}
licet appellacionis. Referendarii in ultimam instanciam ^{secundum}
debant, qui aliter provocatio locum haberet. Nominis in iudicio
privilegiorum, nam si de validitate aliquid per privilegia
agebatur appellatio ad iudicium assessoriale fiebat.

Marschallorum Iudicium Marschallorum. Duo erant Marschalli Regis
et duo Lithuaniae unus supremus, alter Curiae. Quorumque
in aula prin. p. qui aut in territorio hinc aulicis assignato aliam
verbis affunderet, aut alio quocumque modo tranquilitatem
turbarit hinc iudicium suberat Marschallis et Senatores et 4 alii
Commisarii regni addebantur. Quorum vero Marschalli semper
penes regem esse debebant, hinc iudicium semper regem seque-
bantur. Quae negotia nunquam in specie iudicis Marschallorum
suberant semper Marschalli, quatenus criminum aulicis
mutata fuerit dissertis articulis omittunt. Postquam hinc
navit perpetuum dicitur quod omnes casus iurisdictionis
hinc iudicium continebat.

VII Tribunalia Thesauraria s: szoy szarbowe: s: Incomitus de 1613 Tribunalia Thesauraria
 nimum ejusmodi tribunal constitutum, ut restante tributo Thesauraria
 exeret resistentiae debitorum poena afficeret. Ab initio non
 erat perpetuum, sed congregabatur toties, quoties tributa secta
 essent, postea vero Rudowice, quatuor annis per 6 hebdomades constituebatur. Judices erant a rege nominati Senatores, et nobiles
in comitatus provinciis electi. Aderat quoq: thesaurarius
regius, aut aliquis officialis epus, qui judicio de tributo restantibus
informavit. Spectabant praeterea ad huc tribunal contractus inter
nobiles et mercatores inter, negotia cambialis et disputatio dam
ni a militibus in causa illata, indagationes pro curacionum
investigacionum. Nulla appellatio ab his judiciis erat permissa.
 Simile tribunal pro Lithania in urbibus Wihro Graduo et
Chinsk cum similibus juris et re constabat

(13)

Computatione

tribunalia

VIII Judicium Linostrofa s: pro gravibus dirimebant lites inter
nobiles possessores bonorum terrestrium ad limites regni
juventum et extraneos civiles pro duos partes. Compositus
erat huc judicium ex assessoribus a rege nominatis et
pro confidariis ab legibus pro as 1676 et conventionibus
nobilium. Componebatur tunc quando lit talis est exorta.
et defensionibus hujus judicii nulla valebant appellatio.
Ultimum hujus generis judicium erat Tartarum 1762 compo
situm et 1764 approbatum.
Supremum judicium de causationis publicae exorta aus 1775 et
1776 magis ad ius publicum, quoad privatum operabatur
hinc sicut judicia bellica hic praeteritur.
Ad infantis maiores praetores ad annuenda:

Linostrofa

Judicium

IX Judicia Compramisforia de indignis intercedebant. Compramisforia
omnibus causis, quas partes ambigebat modo componere cupie
bant. Nulla ab eis patet appellatio. Secund bona nobilium
plerumq: in sub am cratum et lancrasos compro mitt ebantur.
Pro terius granitialis quoad bona regii reus compro mitt
potuit. Ann 1777 novae normae de hujus judiciis erunt statutae
tempore belli cum Hebetur bellicum
 X Judicium militare constabat e 3 sub alternis consiliis
in bellis ad huc pertinebat: a) Omnia lites inter nobiles et
milites servitum militare et regios et b) Omnes appellaciones inter bellum
servos servitum judicium militarium speciales nam quoad regium et bellum seu cui et bellum

Compramisforia

Judicium

Judicium

XII Judicia
Capturaria

Judicia capturaria s. Kapturwei. s. thortus rege et proclamato
inter regna antiquitus omnia judicia se habant. Ne itaque
judici ad ministratio protraheretur, induta sunt jurata
capturaria. De origine nominis Judicis hujus scriptores non
conveniunt, alii dicunt, ut indicatur regi Krist. fia. cu quisquis
post regis mortem recedat, partem ad eo, quod sub regnum
to civitatis eius servitate jurum paratetur. Deo confidit creatio
post mortem regis dicitur "Kaptur" via datur, partem
vero a libera raptura infirmitas civis, qui tempore inter regna
Morum civitatem turbaret. In Konrath, provinciis aliis
cognoscitur patris natus a nobilitate eligebantur, iudices
capturales qui comes iungas criminales decedebant. Erant
et pro Crac. Poloniae, Coronae, et 15 pro Lithuania Elute
rege omnia judicia capturaria se habant.

1768
At tamen recentiori tempore Constitutione de 1768
praescribitur, ut infirmitas generi iudicium et cum de
mortem in officio maneat et jurisdictionem suam
non interrumpant, quod. Idem iudicia assessoralia
et referendariorum se habent et iudicia thesauraria
et iudicia ad velantur. Differunt autem iudicia tempore
inter regni, quae decreta non nomine regis sed pro regem
et M. D. Lithuaniae se habent, et quae omnibus ^{Judicis} ~~Prætoribus~~
bus insinuatam esse, quae & de post mortem regis
et & hebdomates ante electionem episcopi nullam ~~conveniam~~
ta possit decretari.

Judicia civitatis non obstante inter regna jam prae
continuabantur, ita etiam acta iustitiae semper praes
bant, et in illis inscriptiones nulla lite opus habent
sua, sapient ad quod in Constitutione de 1768 expressè
enumerantur.

Haec sunt ea, quae de iudiciis de omnique compositione
su sunt notanda. Pertinet ad haec quaedam de processu

In processu civili coram iudicio nobili lium sequentibus sta-
dis observari debent. 1. Initium 2. Formalisatio 3. Contractatio
argumentorum 4. Decisio.

Ad I. Quum procepus civilis in iudicio manifestat sine aut Initium
protestatione coram iudice illata, continuatione citationis
conventi facta et relatione in actis publicis in scriptis
a) manifestatio ostentata vel quere la contra violatorem juris Manifestatio
coram actis Indicis illata. Alia manifestatio tantum in
causis juris, protestatio tantum in causis facti obtinebant
sed recentiori tempore hi conceptus quoniam de adhibe
bantur. Manifestatio ad obtinendum facti facti in causa
non sufficiebat, sed adhuc propriis citatione con-
venti addenda necesse est. Quis tali modo manifestatio
prosequi aut non vult, aut non potest, manifestatio non
quodammodo renovare debet, ut praescriptio non interru-
pat.

b) Citatio et provocatio conventi ab actore cum in franchis iudicio
facta, ut ille, ob jus Citatus putative laesum in iudicio compa-
reat, seque defendat. Quilibet talis citatio continere debet
quis? a quo? coram quo iudicio? in quo terminum? et curi citetur.
Cunctas actoris citationes jam in citatione occurrere debent.
Series illatae a iudice non sunt adhibenda. Cuncta praeten-
sionum in citatione vocantur Categoriae. Iudicium cita-
tionis in instauracionem per ministerialem disponebat
atque in choad causam registriis concernentibus mandabat.

Ministerialium seu apparitorum erat
a) Citationem professionate convento in sua domicilio publica
deponere, laicus tunc in dispositionis actori securitatem pro
sua praetensione praestabat. Non possessionate autem
Citatio vel in sua habitatione ad Manuarii vel in manu
Lutiae aut jannis Laurellorica off. y. debuit praeniffo
refors ante informationem citationis arrestor
arrestorid

Relatio de cita-
tione

β) Super utatione rite procurata relationem fieri, quae
semper in actio iudicii illius districtus, in quo bona terrena
conveniunt, jure habent, erant inscribenda.

Terminus

γ) Terminus significat tempus coram iudicio comparandi
Acti apud diversos iudicia facti diversum: e.g. apud iudicia
terrestria 14, apud castrensia 8 dies continentur a praestito
ministerialis relatione computandos. Terminus vero ^{in actio} ^{non} ^{est} ^{terminus}
Actus pro citatione e.g. alibi terminum dare, vel nonnunquam
synonymice cum ^{terminum} ^{actio} ^{judicium} e.g. in obsequio terminum.

Formalitates

ad 2. In termino comparantur per testes, sui Advocati
pro se, quos ipsi per ministeriales pro hinc inde, ut quae
suae invidias et reptas inferre valebant, certas formalitates
iudicarias in ordine regere debebant, ne postea pro
suae capite nullitas liberetur. Celebres iurisconsulti ut
Glossa ⁱⁿ ^{l. de} ^{testib.}, ^{l. de} ^{testib.}, ^{l. de} ^{testib.}, et Raybrus & genera
harum formalitatum, vulgo essentiarum distinguunt
nimirum:

a. experiantur

a. Experiantur, respectu comparationis ^{in spiritu} ^{utrum} ^{causa} ⁱⁿ
competentibus regentis inscripta sit, et an Potestatem
Patroni rite adnotata habeant. Inde expli. sententia iudicium
resolutiones: Iudicium causam ad considerans regentium non
dimittit, vel comparatione adinventas iudex partibus experiri
debet.

b. Prosequantur

b. Prosequantur, vel prosecutionis respectu termini
citationis, in specie, utrum citatio rite facta, nec non alle
tis de super rite est in scriptis. Inde resolutio iudicium quatenus
non adinventis prosecutionis causae injungit partibus.

c. Procede

c. Procede vel procedendi utrum ^{primus} ^{ad} ^{inventum} ^{sit} ^{con}
petens. Inde resolutio iudicium: foro adinventis iudicium partibus
procedere demandat.

d. Responde

d. Responde vel respondendi, utrum actor et conventus sint con
petentes. Inde Ind. Res: Competente actore et convento
adinventis iudicium respondere injungit.

utrum leges ejusmodi auctoritas non prohibeant. Unde rursus ^{ante camp} 28
 tentio actioe ^{si quis defectus in iurisdictione} 28 ^{termino occidit & minime iudicatur & actio}
 dere jubet. a ^{si quis defectus in iurisdictione} 28 ^{termino occidit & minime iudicatur & actio}
 clute terminatio ^{si quis defectus in iurisdictione} 28 ^{termino occidit & minime iudicatur & actio}
 dilatorum ^{si quis defectus in iurisdictione} 28 ^{termino occidit & minime iudicatur & actio}
 instare. Per dilatorum ^{si quis defectus in iurisdictione} 28 ^{termino occidit & minime iudicatur & actio}
 aufertur. Leges duodecim species dilatorum ^{si quis defectus in iurisdictione} 28 ^{termino occidit & minime iudicatur & actio}
 Dilatioes

Dilatioes

(19)

1. Ab minore mitatem vel minoritatem
2. Ab infirmitatem
3. Ab fratre eundem ab uno ministerium.
4. Pro majori: Si quis ab alio maioris momenti causam
 coram alio iudicio constitutus coram termino congruere non potuit.
5. Propter absentiam reipublice gratia
6. Ad incrementum v. i. conquirenda
7. Ad evictorem i. e. invenit eundem
8. Ad visionem i. e. suscipiendum
9. Ad sententiam i. e. testimonium suscipiendum
10. Ad deliberandum i. e. super causa ^{beneficium} in iudicio confutis
11. Ad officium militiae i. e. tempore belli
12. Ad quietationem i. e. ad transactionem ^{in iudicio} in ^{causa} diversa
 parte contendantum
13. Finis ante priorem actus per suum advocatum ^{velis induit} in actum Testamentum
 i. e. praeiudicium suas ex facto probationibus documentis et argumentis
^{literalis} non vel testibus vel iuramentis sufficit cum pro re
ratione leges vel praeiudicata si scriptus enit leat Ad
has inductos per suum advocatum respondet persi datas repl:
cas quas scriptus infert quas per repl: cas id hunc actori posuit
Quin o o actori 3 convento 2 sermone infere licuit.
- A) In causis civilibus in prov. Lithuan 6 testes requi se ban
tur ad probationem efficiendum.
- B) In Lithuan tantum 3 requi se ban tur ita ut si quis 2 her
beret per iuramentum probationem supplere potuit.

Decretio

ad IV. Scriptis causalibus illatis. Iudicium si nec inquisitionem
rei condensationem nec sparium invenit, quae resus proinde absol
vi debuit, parti bus et auditoribus ^{et} Cancellaria respicienda man
dant et litam deliberationi subiicit. Quod librum iuxta magnitudinem
votorum formandum et secretum intra 3 dies ^{in scriba concipiens} ~~placitum~~ at
ad citandis partibus per ministeriales est proclamandum. Tale
secretum, quod sub rigore nullitatis auctoritate cum illorum libris
sententiarum indulto comenid debet contineri:

a) Extractum sermonum

b) Iudicium ipsam cum motu.

^{numm}
Si in decreto tantum ^{numm} procurator Catholica praetermissum
erat tunc ^{numm} procurator generalis illationem facienda. Quare
iudicium huius dilatur ^{numm} offertur esse ad immediat et
si quovis alio rasi non nisi per appellatorem ^{efficacis iurati} vel motu con
sisti potuit. Si quis in appellatione damnatus fuerit
praeter damnationem et silium ad huc procurator aliquem
habeat debuit.

Condemnatio

Quaestiois decretum componit descriptio causae ab ut re
que parte factum per arias partium contra eff us. Quod
vero conventus inter terminis intimate et retate is Iud
icio rite non comparuit et tunc in facto actore de secretum
contumacia ale id. Contumacia proferitur, modo in quis non
comparuit ab inobediencia sua pro venia per numm arum jur
tata taxam De no 1726 de terminanda et prohibetur. Summa
huc erat 14-90 Marcos determinanda et quidem si a supre
ma infra litia iudicatus semper summa 90 marcarum
qua condemnata stat tura regula de condemnata re
rebatur, at aliquis de merito condemnari posset. Per is con
demnatae ad critorem effertur sa pars ad iudicium spetabat.

Supradictis his praedictionibus ad Cas Colorem antiquum
ipsum effertur in capis capitulatione observati enim
ordinem ab effertur introducitur, sed quia non sem
per est systematibus hinc variae modificati ob servati
unt.

Ius personarum et iura personalia

XI

Caput I De iure personarum

4 1/4

Personae in 3 classes divid. possunt, Leguntur dicitur: 3 sunt class Personarum
res incolarum Coloniae: personarum

1. Nobiles, qui in villis vivunt et quorum possiones heredi-
tariae vocantur bonae terrestres;
2. Liberi qui oppida in habitant, sunt mercatores, opifices alij
operarii;
3. Labores, rustici, hincethones et subditi, qui in vicis agriculturae
operum navant, atque pro maxima parte glebae suae assumpti,
ita ut cum suis liberis in domini terrestri potestate versantur.

Titulus De Nobilibus

Libri nobilis legendum est de modis acquirendae nobilitatis,
de juribus et privilegiis et de modis, qui has nobilitas
acquirentur.

Tractatus De conceptu et origine nobilitatis

Notio

Quid nobilitas sit scriptores discrepant. Cicero quidem dicit,
nobilitas est claritas et celebritas nomini, proprie
vel majorum de republica bene meriti acquirentia. Petrus
Abbas hincithoni ait: Nobilitas est claritas gentis a sum-
ma potestate ob virtutes reipublicae salutares et obeyas,
quae belli facinorosa ab his in perpetuum collata. Dem-
ostri alio modo dicit: Nobilitas est claritas generis et ma-
nentium et sanguinis ai familiae hereditarium deus,
per antiquum semen continuum politico nisi qui honesta,
hinc ordine que definitum. Distinctum

X

Quae originem nobilitatis adinet hinc historiam omnes
Slaviae gentes in senioribus Luporum pal signis honorariis

Ex origo

sic danti regebantur, qui exorta bello duces p. Wojewody elige-
bantur, paucis vero componere de numero suo disponebantur. Hi
primi nobiles fuisse videntur. Posterioris temporibus omnes
hostes devicti in servitatem redigebantur, et ad agros vobea-
dos restringebantur, ite ut solum nobiles militiam presta-
rent. Atque nobiles et miles in legibus solo sive
synonymia occurrunt. Sic in statuto Casimiri M. legimus:
liberit nobilibus militibus licet bona sua alienare. Et cum
munera in aula principis prestantia servis militariis
suis adnumerabatur. Ultimis temporibus nobiles non
de equitum veniunt, quod teste Harowolm obnoxi
erant militiae equitum, nam et Poleji posterioris militi-
ciae adstringebantur, et solum nobiles in exercitu digni-
tates nobilibus erant reservatae.

Secundo II. Requisitis nobilitatis

Nobilitas adquirebatur aut A per natiuitatem, aut B
per collationem.

A. Nati nobiles erant qui ex utraque parente nobili in
justis nuptiis et B solum ex patre nobili licet matre
Poleji in justis nuptiis sunt procreati.

Desuper statutum Alexandri 1503 sequentia sanxit:
quoniam questio de origine nobilitatis incidit quae
diversimodo a nonnullis interpretari solet. Declaramus
enim nonni si vocari nobilem, in quo utraque parens nobi-
lis, et qui ex nobili familia i.e. justis nuptiis est
progenitus, et quod tam ipse, quam ejus parentes habitant
et habitabant in suis possessionibus, rastroppide,
et villis juxta consuetudinem nobilitatis in more
majorum inuentas. In quo genere eos quaque nobiles
appellandos censuimus, qui licet matre populari, patre tamen
nobile sunt procreati, et quorum parentes ipsi vivebant, vivunt
ad instar nobilibus.

Statutum huius confirmationem est Constitutione de 1604
Nati ex utraque parente nobili non majores habebant praerogativas,
quam quae illis competebant, qui tantum patre nobile
sunt progenti; quia generale principium valebat quod uxor
sequatur conditionem mariti; quare femina plebeia nobile
nupta nobilitatem adquirebat.

¶ In statuto Lithuanico C. 3. art. 20 expresse sanctorum: Nihil
libis plebeiam in matrimonium ducens, eam nobilitat.
Unicum discrimen erat in eo fuit, quod nobilibus ^{posterioris} generis
maclaturas, abasque dignitates ecclesiasticas superiores
ad petere non poterat. Quodsi autem ^{femina} plebeia nobilitatum
plebeio matrimonio inivit, prole procreatae non erant
nobiles, quia mater, juxta primum praedicta nobilitatem
amiserat.

¶ De liberos illegitimos & speciebus dicitur in statuto

Liberi illegitimi

1) Liberi in coniugato procreati, quorum parentes nec postea
inter se matrimonium iniierunt.

2) Liberi a patre nobili & matre nobili vel non procreati in
coniugato, quorum parentes non matrimonium iniierunt.

3) Liberi post initum matrimonium a matre aut a patre nobili
et a patre nobili procreati.

¶ Tertium est prole generis et trausgatorum pars nobiles fuerunt
set nunquam nobiles fuerunt.

¶ Quarta autem utrum proles sub b. et c. nobiles fuerint vel
atrum equis Polonos legitimitate per subsequens vel ante
reversum matrimonium latum habuerit.

¶ Legitimitas est illi actus in capite prole legitime jura Legitimitas
legitimus accipit. Secundum modum ad stricium fit 3. p. l.
modo l. per amotionem in perimentu matrimonii & per subsequens
matrimonium; & cetera rescriptum principis.

De legitimatione prole per amotionem in perimentu
matrimonii in legibus Polonis multo fit

Ad 2. Legitimitas per se sub equis matrimonium valde est dubiosa. Jus
 Saxonicum art. 2. sub X. sancit: Quicumque cognoverit fornicarium
 si eam in matrimonium duxerit nunquam ex ea potest proles legit.
 mas procreare. Item jus art. 2. II. disponit: Quicumque cognoverit
uxorem vivente marito, et transierit post mortem auctoris in mate-
 rimum duxerit nunquam ex ea prolem legit. naam procreabit
 Jus ergo secundum proles sub beti pro illegitimis declarat
 ergo a jure nobilitatis excludit. Rex gaudem. Alexander
 statuto de 1505 abolvit hanc normam verbis seqq: 14. orones
 articuli juris saxonici per sedem apostolicam condemnati, tam
 jure divino quam communi contrarii, hoc etiam nos Alex.
 Xander, apostolice sedis legatus, condamnamus, reprobamus
 atq. nullius roboris et momenti esse declaramus. Hanc de in-
 tum provocat ad Jus canonice sive ad Apostolica Decreta,
 in Cap. V. et VI. juris canonici dispositio: Quia istis matrimoniis
 ut liberi cutia quibus post contractum matrimonium legitimi
 sint. Unde Decretum: Vbet, quod rex Alexander legitimationem
 per subsequens matrimonium et hinc proles sub beo magis
 sub e pro legitimis dicit habundante bulla de 1578 aliam conti-
 net dispositionem sequentis tenoris: Quamvis supi. dicitur, quod
 nonnulli contra mandatum divinum normam legit. naam uxor-
 bus ad divina ubique quibus postea in matrimonio duci
 uxoribus, declaramus, ut ex talibus uxoribus autem conubium
procreatis in nullis bonis haereditent ne ullam nobilitatis
praerogativam habeant, ergo legitatio polonica ad
 minus valentem normam juris saxonici redit. Hoc testis
 tur. Datum Kovno die 2. Junii. Nos ejusmodi natos et natus
 et inter oiles infames collatamus. Lex anno 1575 confis-
 mato est conf. de 1633 hujus tenoris: Si quis alius
 objicit legit. matrem si ipse legitimationem esse non
 probaverit inhaerendo. Constitutioni de ac 1578 declaramus
 eum nullis nobilitatis privilegii praerogativis
 carere.

Jus Canonice

1633

Inspolomms

XVI et XVII.

Constitutio

1768

Maxima Const. De 1768 factam sui de novo mutavit statens:

Quia ipsi regni et magni Ducatus Lithuanicae legibus divinis
innituntur, quae ob nullum abire in finem lictae sunt quam
ut in omnibus casibus obsequentiibus iustitia illis sufficere
tur. Quia leges canonicae proleam acite in matrimonium
nunc provocatam tanquam legitimam agnoscent. Quia
statutes vero de 1538 et 1638 huius casum non expriment
si ubi videtur iuranti quo Saxoniae et si admodum arant
quod statum proleam fortitum matrimonium & mater
pauca leuialina provocatum a susceptione et iuribus Nobilitatis
exhibuit, cum illi artificiali iuris Saxoniae
per se dem Apotrobianum et constitutionem regni thesauro
fuerint non ammati. Statum nunc ad interpretationem
legum de casu 1538 et 1638 et innovand. Ita Statutum
quod ab hinc sedus prohis ex matrimonio per copulationem
in Ecclesia confirmato genitae in facultates parentum
propinquorumque succedere debeant. Illegitimos proles
etiam huius constitutione a succedendo in bono et a praerogativa
Nobilitatis ex hinc sepe volumus.

Id non fat idare apparet huius huius dispositio: et cum
1. Invoctur stat. illud de 1538 et 1638 de 1538 et 1638
non abrogantur, sed interpretantur. Sed o demus quod
statutum illud et provocatae constitutiones o d. ante
pro sibi sint oppositae.

2. Statutum huius constitut. cui per ratio legis de
prohibet sub b et c. consequens autem est huius
epi forum proles sub c. pro subiecto habet. In illa
constit. debet proles sub c. tanquam naturaliter
epi consideranda, de prohibet aut matrimonium natus
res hoc videtur esse opinio eius per subueniens matrimonium
non legitimari. Offensum. Huius autem statuti haec
cum opinione concordant.

Prescriptum ad 3. legitimatus per rescriptum principis series cum non solum
pud nos, sed etiam in omnibus valedet. In voluminibus legum, plures
invenimus Constitutiones, quae legitime nationem hanc pro se
petito habent.

Collatio Nobilitatis

Juxta Statutum Lithuanicum art. 128 ipse pro prole
legitima debet rursus, quem pater pro ea decesserit
nec si ipsa fuerit, aut eum in domo sua eduxerit
semper de matre valet.

H 1047

Ad 2. Per resolutionem Statuti de anno 1347 dicitur, quod
cum M. e. sicut et Kmettonibus creasse nobiles,
inde sequitur, quod antea rex habuerit potestatem
quemcumque voluerit nobilitandi. Sed jam 1578 concessa
libertate nobilitatem in comitibus, iis regni ordinibus
esse conferendam, quare ab hinc ad nobilitandum non
amplius diploma regni sufficiebat, sed specialis consti-
tutio a comitibus lata et a rege confirmata requiri
batur, idcirco regi illa potestas est adempta excepto casu
militiae.

E 1372

Requisita

Legitima nobilitatis collationes sequentes dispositione
notanda:

const 1611

1. Juxta constitutionem de anno 1641 nempe ad nobilitatem
admittentur, qui vel a Senatoribus, vel a comitibus
terrestribus Comitatuum vel a Bellis regni
mandatus non fuerit.

const 1683-1685

2. Per Const. de anno 1683, 1685 et 1736 sancitum est,
quod qui nobilitatem appeteret, deberet esse Christia-
nus religionis usque, vel saltem eam amplecti.

1644

3. In Const. 1644 sancitum praecipitur, quod subditus
cujusdam Domini terrestris non possit nobilitari
sine consensu Domini sui, sub sigillo nullitatis.

1685

4. Juxta Priv. Sigismundi I. d. d. m. t. 1555 quivis
Professor Universitatis Cracovienae, qui per 20 annos
munere suo fungitur, nobilitatem adipiscitur. Anus 16 hoc
privilegium ad Universitatem Vilnensem perlatum.

5. Statuta Aristotom Lithuanicorum Cap. III. q. 7. quis vis Fratis
litu qui se ad religionem Christianam convertit, nobis sit
ipso momento. Statu norma l. 1768 abrogata est, et
Neophyti; si non ex prope nobilitas in diplomate expri
meretur, civibus et rusticis ad numerantur.

(16. 17)

Neo creatus nobilis demum in 4 progenie publicos hono
res appetere valent, nisi in commissis a Sartabellatis
Dispensatus fuerit, ideo legitimus in quibilibet Diplomate
et Conscriptionibus expressiones: Salvis legibus et
praescriptis de Sartabellatis, praescriptis Sartabellatis.

Scriptores de Definitione Sartabellatis non conveniunt Sartabellati
sunt reales, sed etiam verbali discrepant.

Nonnulli nobiles ne creatos in quo ad 3 gradum in litu
sive nominant sartabellos uti Matthaeus Darygus.
Zatafrowis alii, alii uti Taiobus Coryptus. Illos hinc, hinc
thones qui nobiles sunt fuit, alii vero uti Petrus Fitz erbie.
illos dicit nobiles sartabellos, qui discedunt bonis re
restitu in oppo se conferunt sordidi questus quaer
rendi gratia.

Haec etiam hujus verbi etymologia non e graece non e
latine, non ex germanico hauritur. Coryptus derivat
a καρπός velox. Maxime rei convenit derivatio e latina
charta et bellum, quia in bello bene meriti diploma
nobilitatis id chartam aut praebant. Legimus in primis
in suo statuto hanc voce usus est, statuens pro capite
militis: pro capite militis famem 60, pro capite nobilitatis
belli 30, pro capite nobilitatis ex ducentis et triginta libris
15 marcas.

In specie ad ne creatos nobiles spicit aut quites sive subaurati Quites aurati.
Et enim rex altera die post conventionem in Cracovia capitalem
regis in signis imbutus et throno insidens juramentum in fidelitatis
a Delegatis urbis Cracoviae et aliorum edictis reliquos eorum gladio
suo Poloniae et litu. Lithuanica aurato in humeros lunge habent
qui tali modo nobiles fiunt, et equites aurato manipularum.

Servitoria

Hic observari debet aspectus servitoria: i. Privilegium eundem
ignobili a rege collatum, vigore cuius ille quatinus regis esse
confabatur, ita ut a jurisdictione iudicis communis immuni-
nis nominis. Rex. Et iudicis regis subijcebat. Si Couit
Je anno 1652 (ad eludendam Const. 1578)

Sectio III de probatione Nobilitatis.

Si nobili ignobilitas servituperim obijreletus nobili-
tatem probandam habuit. Haec probatio pro diversitate
originis nobilitatis haec probatio erat diversa:

I
Nobilitas per
subiugationem

H. P. M.

H. L. M.

1601

+1633

X

1658

I. L. si nobilitas obijreletus, qui se natus nobiliter
esse praetendebat, hic in Stat. Cap. III art. 134. Nobiles
viros seniores, ius saltem Rex ejus stirpe esse offerre,
qui jurare debebant cum reverentia esse nobiliter.

75) Quarta Stat. Litt. Cap. III art. 14 requiruntur in hui-
speciem 4 testes et quidem de paternis et matris
tertia linea, et hi omnes sub fidei juramento se iuraverunt
non esse ipsam ex eorum stirpe defraude. Testes si perjuris
committuntur non actum nobilitatem in garmia sua bona
amittebat hereditaria quae auctor adhibebantur ex Const
1601. Serius per Const. de 1633 conf. testatur praeter
testes, etiam documentum litteraria authentica ut
inscriptiones eorum actus publicis factae, vel separationis
datis, vel etiam libelli casti, si peris requiscebantur,
anno 1764 etiam metricae parochorum in actus publi-
cis inscriptae valebant in deducenda nobilitate (sub
epidynum bystirum nisi in quibus non in nullis per
nullum hominis juris illam Oblationem)

Quamvis autem quod saepius quis defectum probationis
eandem deduxerit, quod actus publica combusta aut a hos-
te recepta vel partem devastata sunt. Ideo Const
1658 ad amovendos ejusmodi: casus pro diversitate
casus utrum in hoc respectu
Nobili ne propria ordinis iacula probatio cui
servaverit an?

15) Testis probat: casu medicina nihilominus in manibus habent
semitomest

ad a) Quod nobis genealogiam suam confiteri, eamque ad iudicium proprium manifestacione de annihilatione status ante
Dei responsum innotuorum porrigere debuit. Contra hanc genea-
logiam contradictio a quolibet inferri potuit in termino
6 annorum et 6 mensium, quod si factum est, contradictus
per 2 testes e linea paterna, et 2e moderna nobilitate kin-
suam probandam habuit. si vero hanc tempore nulla
contradictio fiebat, tum nobilitas eius pro dubium non potuit
ariari.

(16. 17)

6-6

ad b) Nobilitati documenta pro sua nobilitate per sui
dictam oblationem iudicii terrestri exhibere quoad
documenta de verbo in verbum in acta publica in scriptis
Et si non fuerant subscripta a capitaneo v. i. capitaneo vel
similibus parentibus ante annihilationem habebant autoritatem
quoad nobilitatem synobilitatis ex probata fuerit, hi non potuit
rat approbranti ignobilitatem obijcere, priusquam nobilitatem
suum suam dedisset. vi Const. 1633.

(iud. castra)

1603

II Collata nobilitas per documentum collectionis probatur
se per diploma regium vel per constitutionem eam conferri
tem vi Const. 1601 et 1641. Item semel habi probatus est
facta semel pro semper valebat Const 1633, et nemo amplius
probat, si ignobilitatem obijcere potuit. Quod si autem vir
legali. tan exprobrationis eum satas impari fuit nobilitate
si suae probandae eo tunc amisit omnia sua bona terrea
tria) quae pro medietate ad rem publicam et delatorem
spectabant, si vero nulla bona terrea profunde habet ex Const
1589 in carcere seu turri per 6 menses sedere debuit, vero
opprobrians nobilitatem suam probare non potuit ex Const.
1633 capite damnabatur in Libano mai vero virgis cedebatur
et ex carcere liberabatur.

1603 X

penam tationis rubei coloris

Nobilitati ceteri ignobilitatem obijcere et in iure cadere
per 6 menses in turri sedebat et 200 marcos solvere debuit.
Ita poena in dimidium iudicio et ad iudicium cadebat Const
1589

Cracoviae
 olim ad Com. que
 vultu verius in
 1646 protestabat
 ad furem. regis
 quod de furem
 semper primus
 post inquisitio
 in Comitiis pulch
 finalibus poveris
 facta de iure poveris
 F. Privilegia
 nobilitatis
 ad ius publicum
 partem ad
 ius publicum
 ut fuerit
 hanc

Si nobilius nobilitati obijcebat hunc esse omnino ab inale p[ro]prium
 tale assertum vel statim probare ad hoc maritus solvere
 debebat. Domo tunc habebat si quidam alterius matrem in se
 hunc vocavit, et huius non probaret simul dicitur debebat
 in tali casu se mentitum esse dicitur tunc e. l. 1347 #

Titulus IV De prerogativis Nobilitatis

Antes iustitiorum hanc de re. Titulus loquitur: Nobilitas
 est regnum electrix, senatorum parens, Indivisionum d. re
 bellis robur, pacis ornamentum, tutela libertatis
 quoniam ad petunt finitima nationi barbari ipsi mirantur
 hostes horrent. Ad nos nominis quidem huius spectant
 ut breviter etiam de illis tractabimus quia arte cum us
 cohaerent. Multa magnae erant nobilitatis iura. Data
 1200 et 18 enumerat et quidem:

Ius regem
 eligendi

1. Nobilitas sola ius habuit regem eligendi et coronandi
 mo. tunc rex et Nobilitas eligi, Jag. qu. vis Nobilitas coronandi
 potuit aspirare. Michael Komput et Thomas Sobieski
 reges facti exemplis praebent.

Ius ad munera
 superiora

2. Solum nobilitas nominis poterat munus senatoris
 nuntiis terrestres, officialis requies aulicis officialis
 iudicis castrensis vel terrestris, submerari et
 Camerarii ad dignitatem abbatibus Canonici in ecclesia
 Cathedrali et nonnullis collegiatis ad ipsi.

Extas legibus
 ver et ab iustis
 tua

3. Nobilitas per suos nobiles nuntios in quavis Palatinatus
 et terra electos in Comitiis generalibus una cum rege legis
 latorem potestatem exercebant bella induebant pacem
 imponerant foedera publia inibant, tributa imponebant
 formam indeudarum monetarum praescribebant ergo quae
 omnem potestatem ad ministrativam in manibus habebant.

ad b. Ius ius biminale

4. Nullus nobilitas ab crimine captivari potuit nisi prius iure
 victus esset, ex stat. Jag. de anno 1333, Casimiri IV. usque Stat. Reg.
 Vladislaus de 1505, quae leges sub rege Sigismundo II in Comitiis
 1550 repetitae et confirmatae sunt, exceptis tamen erau

ab hoc beneficio jam statuto ^{de} Wadislai Jagiellonis, qui in parte ^{de} Wigore ^{frat}
 vel in publico maleficio ⁱⁿ nimirum in invenio voluntario in scriptis in Constituti
 virginis vel mulieris, in aliquibus villis devastationibus deprehen
 sunt porro illi qui cautionem dare secundum qualitatem delicti vel edicti su
 noluerunt Rea Alexander Orhu cas ad id, qui erant malae famae et malae
 id. ter registro delinquentium vel malefactorum in scriptis, et etiam de
 5. Rea nobilis bona hereditaria ob crimen confiscare non potuit,
 nisi fuerit convictus, ea Stat Loc. III de 1454, et 1496.

6. Domus nobilis tamquam asylum consideratur, ita ut maleficus Domus quae
 in eam confugiens repeti non possit sed nomini injuria juris eum asylum
 repetere potuit e. C. 1588 et St. Lith. in lapp. III in dispositi hanc de
 et continet dispositionem: Si aliqui in domo nobilis injuria illata
 est, ipse dominus injuria justitiam ab aque domi procurat,
ratione administra, in opus absentia autem index castellensis
judicat. Huius prae rogativa const. 1611 extendebatur ad domos
Spiritu alium. (16.17)

7. Chin nobiles bonorum terrestrium possessores contra suos filios nece et
subditos glebae dispositos habebant ius nece et gladii qualia et gladii
tem jurisdictione serius ad judicium castellense transiit in l. 17 1768

8. Antiquis temporibus nobilis nobilibus ad videndum non erant ad videndum
poena penitentiaria prestebatur nimirum si enim esse vident poenam
Si nobilis plebejium occidit 100 marcas ob obere debet. Si obepis
autem nobilem ad de capite plebejium. In supra quidem
jam 1538 quivis hominis ad capite plebejium in Polonia h
1768 emuntiatum astipua per 6 lites probari debet, quae 1768
nam numerus si minor erat, tantum poena penitentiaria hominis
debuit.

9. Quas prestationes.
 9. Nobiles bonorum terrestrium possessores liberi erant a statu hominis frat
nibus militaribus id est atatione anxi suppeditari de bebat. in l. 17 1768
 10. Nobiles eorumque subditi liberi erant a prestatione feloniarum hominis frat
terrestrium acquiriturum et foralium, ab omnibus rebus regalia
proprii laboris et educationis nisi ejusmodi subjecti milit
causae destinata erant. Huius subditi et nobiles juramentum
si id exigebatur prestationem habebant. hujus summa rei
publicae nece potestate suspenderetur uti const. de 1629 et 1631
exemplar praebent.

11.
Innoce salerni 11. Innoce salerni nobiles erant privilegiati et ex omnibus
 N. in omnibus nonnullis Potest. ^{nobilibus} Sancti Sancti
 ribus quam minoribus regis salis deputati erant creati
Innoce eorum quorundam salis adventum status publi
 care et per Archiepiscopus tantum nobilibus cum emere liber
^{pro prelo in regni altam ad profugum vi lunt 1564 et 1647}
12. Innoce bonae
terrestria

12. Soli nobiles bonae terrestria i.e. villas et oppida poss
 dere poterant / quod autem veris per privilegia
 ad quatuordecim urbes est extensus / s. duo nobiles Sancti
^{et operati caelestia}

13. Domiani vos autem him. Tullius lib l. 1590 et 1611

14. Bona regia nomini nobiles populi obant

14. Si in fundo aliujus boni terrestri metalla salis
inae vel similibus reperi ebantur non ad republicam
vel nobilem bonorum preferre nt se sed ad republicam
inventa ad republicam spectabant ex 1573 et 1616
Partu conventionalium Micheele et Augusto Maria
idem statuunt.

15. Si nobilis sine liberis est defunctus haereditatem
epi sed jure cadunt in regem non potest quod
epi propinquis eis actum ignominiam causant lunt 1588

16. Si subditus cujusdam dominii terrestri sine liberis deser
serit epi haereditas non ad regem sed ad dominum terre
stem pertinebat lunt 1588. Si autem causatus in
hise terris sine liberis deser esset substantia que pro
pinquis nitra 3 annos de restituendis est de
debat quo fine si quolibet anno per 3 annos forma
vice citabatur post hunc terminum haereditas ad regem
spectabat. Ita tamen ut decima partem pro pro
de nata nobili debet vi lunt 1768 et 1778.

17. Si nobilis ac protus fuit et coram communi pro de
judicio rege delegato testamentum condidit hoc tam validum
erat cu si roboratum esset illatum fact fuisse
vi confutatio nis rege fratrum et emanatae
anno 1550. Statu Alexandri 1505.

18. Avores quosdam p[ri]vilegia haerent p[ri]vilegiati, ut in unquam
 coram iudice ecclesiastico vel terrestri conveniri poterant
 itaq[ue] nobis lem coram foro inimpetenti non licuit convenire
 se evadere tantum quod eius casu p[ri]mitus, in quo nobiles
 iudicii communi suberant a) Si his temerata realitatem
 civilem, quam nobis his p[ro]fidebat b) Si ipse aut ejus subdi,
 tas ¹⁵⁷⁰ iuri in intulit, tunc nobilem coram foronico impetenti
 inveniret, poenam evocationis laere debet. Haec
 poenae in solutione 19 m[er]itarum e statuto 1496, qual
 veru per conf 1493 ad 100 aureos est levata, consistebat
 et insuper actor a foro inimpetenti ad impetentem ad se ad
 tur quod exortum remissio sen emissiva vocabatur. In cons
 1768 decretum ministeria iudicia inimpetente adversus
 nobilem prolatum pro iure a nullo declarabatur.

Enumeratae p[ri]vilegiae non omnibus nobilibus competebant: non
 a. Sicutabelli relate ad publicos honores erant restricti. Sicut
 b. H[ab]ere nominis et dispensare licuit, qui ipsi et propriis sum
 bilis emp[ro]b[is] defendebant, et ea quadam antiqua nobi
 him stirpe p[ro]veniebant

b. c. alibi differentia eandem promerant, quod ad quosdam hunc
 res altares nominis nobiles possessionati proveniri poterant
 ia ii qui bonum tenent iure hereditario p[ro]fidebant
 lux hereditas apud antiquos Polonos significat
 ar hereditaria. Perentiori tempore hae p[ri]vilegia
 etiam ad extraneos sunt extensa, qui honestas et ali
 quam hereditario titulo p[ro]fidebant.

d) Si nobilis titulo potestatis bonum terrestre poss
 videbat, et qui debitoris sui, aere alieno obrati, bonum
 terrestre in possessionem arripit, at sibi e reditibus
 satisfaciunt, tunc professori sensu stricto aequiparatus.
 Titulus enim potestatis supplet titulum hereditatis.
 his Potestas apud Polonos erat ratio noctral iudic:
 i.e. auctoritas creditorum.

f) Si nobilis obligatur bono terrestri possessionem
 habebat, et si quis a suo debitore bonum terrestre, linguam
 pignus arripit in possessionem ad extenuationem p[ri]vilegii
 e sorte capitali provenientium

Attonem nobili
 in partem
 secunda
 Julij
 in quibus
 statutis
 re Julij

Id est

Quid non

Quid non

Titulo potestatis

Obligatus

3.
Suo emphyt. J. S. nobilis hominum Senestrie pro emphyt. ut in notanda

4.
Utrum possit. Si nobilis uxorem duxerat possessionem aut viduam in ius saltem
ad vitellium in possessione usufructuaria in bono terrestri definiti
mariti competebat quia maritus de lege administrator, et
quasi possessor erat bonorum uxoris suae.

5.
Populi timentores i. S. nobilis bona regia vel ecclesiastica tenebat quae
^{timentores} ~~possessio~~ ~~trahitur~~ trahitur ergo differentia
inter possessionatos et non possessionatos in eo consistebat
quod tantum possessionati ad quaedam vitiora minus
admittentur, quia in eorum bonis cautio erat, quod
officia sua recte sint adimplenturi. Ita ad dignitatem

Dignitatis ad quas possit. senatoriam summam partem regiam possessione haereditaria
terris vel potestatis vel saltem obsequia requiritur
tur, idem valebat quoad acquirendum minus legatum
summi terrestri. alia possessio sufficiebat pro iis qui
fidem ^(cautionem) quaedam ratione praestitum habebant.

6.
S. alium propter merita excellentia minus aliquod est
collatum, eo tunc et ^{intra} ~~trahitur~~ intra annum possessionem
quaerit, quod si non fecit collatus revocabatur.

7.
Utrum timentoribus ^{cautionem} ~~trahitur~~ trahitur ^{cautionem} ~~trahitur~~ trahitur ^{cautionem} ~~trahitur~~ trahitur
possessionem suam per annum minus teneat, ne sub
leges per simulas inter amicos conventiones et tunc
tur ad facultatem vero vota in comitiis ferendi: ut tunc

8.
Quod indignus. filium esse nobilis Coloniae aetatis 18 annorum.
c. Praerogativa expositae tantum ad vid. genus spec
talant. Indigena nominis iste erat qui a patre Coloni
vel Lithuano licet in exterioris terris erat prognatus.

9.
Antiquissimis vero temporibus advenae immiscebantur
indigenis, et tantum Domitium stabile sibi
elegerant, ita ut eam isdem tamquam ejusdem essent
conditionis. Sed Const. 1. 64 sancitum est nobilitatem
indigenis nominis in comitiis generalibus ordinibus
regni ^{conven} ~~conven~~ conven ~~conven~~ conven conferri posse.

1641

Constitutio n. 2. cap.

- De collatione indigenatus sequentia valebant:
1. Indigenatus tantum nobilibus et de republica bene meritis reudi indigenatus conferri potuit, ideo candidati coram Comitibus generalibus juram^{en} tibus reperi^{en}ta sua et nobilitatem cataneam probare tenebantur, salva ordinum Constitutione, nuntiandi genatus digni essent nisi non
  2. Comitibus, et indigenatum nati in republicam Comitibus transferant nonnunquam add; nonnunquam omitti solebat in Const. 1652.
  3. Res Const. 1652 omnibus indigenis est injunctum, ut bona hereditaria sibi comparant sub rigore nullitatis indigenatus commissionis. unde las. supra 1773 tenetur, quod indigenatum adeptus Diploma laudis Mariae reginae extra non possit donec ad bona in summa saltem 20000 ascripta de novo fuerit. Anno quo talem possessionem intra annum quaerere debet, eamque intra 20 annos cimittere non possent, et tamen tunc dispositioni nostrae subjecti in bello bene meriti.
  4. In Const. 1652 declaratur indigenatum non nisi illis qui religioni Romanae cath. ad. Sti sunt, ideo in sequentibus sibus legibus habet 1756 novi indigenae, qui non sunt cath. morantur, ut quaestio nisi religionem asseruerint nisi pro iis, qui indigenatum existerent, haberi velint.
  5. Reges etiam praeterea ut indigenatum nati in Generalibus Comitibus coram rege et Ordinibus Regni corporali juramentum fidelitatis deponerent, scilicet indigenatus pro nullo habentur.
  6. Solus indigenatus non in iure habet indigenatum Pr. sive. Haec enim habet indigenatus peruli a. P. s. med. d. q. d. om. al. qui non infra civitatem, non arant indigeni.
  7. Nobis ex tunc indigena neo erectis Nobilibus in eorum paratur, quod etiam Communi prope publicos honores et bonae regiae consequi possit, nisi in Comitibus generalibus de pensationem obtulerint Const. 1768

11
nobilis - bene meriti
(18. 19)

2.
Dominum

3.
bona hereditaria

4.
Romanae
catholice

5.
juramentum

6.
Pr. non Pr. m.
ad. d.

7.
in H. prope

Sectio V De commissione nobilitatum

Nobilitatem amittebant

1. 2° Banitae, qui erant supplicis generis

a) Banitae ob crimen e regno Capuae

b) Ob condemnationem in judicio civili contra eos latam Dis-
crimen versabatur in eos

a) Præones 12 hebdomadae ab obtento intimate secrete computantur,
Las bonae, honores, omnem activitatem in Comitiis generis
liberis et particularibus amittebant inno facultatem de
bonis inter vivos vel mortuo causandi sponeendi amittebant.

b) Posterioris generis tantum voce ante in Comitiis
atque zine ad Publicos honores tandem in variabant dones
se condemnatam satis ferisse demonstrarent C. 1. 6. C. 1. 6. C. 1. 6. C. 1. 6.
natae effectus in eo querendus, quibus periculo executionis
in Colonia valde erat efficitis, praecipue si parjural
victa erat ditior, et ipse militiam caulicam tenebant.
Et que legislator mentem habet per indirectum pen-
itentiam ad satisfaciendum secrete agendi. Parjural victa
condemnatam producebat in Comitiis, et ita suspensio,
rem præservatam nobilis efficiebat.

2. Si querestis fordis causa nobilitatem ex mittuntur
deserunt, in specie qui meriaturam exercerent, vel in
1500 arma vel garmite exercerent. Nam in statuto regis Alexan-
di 1508 banitum: quod dicimus nobiles qui talles actus non
exercent, quos communiter cives exercere solent, nam
per contrarium sum nobilitas ipser in popularem vel
plebejam conditionem abit. Inter quos scriptores in eo ann,
venimus, de forta civica conditione nobilitatem iterum
revivissere, quod in Statuto dis huonico deserte mittitur.
Deserens meriaturam, artem mechanicam vel laupont-
tum, et rediens ad opera nobilia et heroica iterum
tanyquam nobis est habendus.

3. Qui factum septimonium de nobilitate in iudicio deposuit
ignobilis et Const. 1643, quod etiam in statuto Lithuanico
reter.

De bonis regis seu monarchie seu Polonorum Sectio I

Antiquitus rex ea parte de bonis omnibus disponebat quae
suum gaudium in aereatorum, alia in pignoratitiam pos-
sessionem tradebantur, alia in usufructum offic. alibus
bene meritis, alia ad expensas mensae regiae erant destinata.
Iugiter memorata leximio III. interius bonorum tractus esse
donatos. Sub Andrico III. status regis, in omni regis iura essen-
tialibus influxum habentes, videntes bona regia illa libera dispo-
sitione iam fere expensis mensae regiae non sufficere, liberam
regis distributionem limitarunt. hinc octales sunt. Bona mensae
regiae, capitaneatus, advocatus et Scutellarij. Vocantur
bona regia quia olim liberae regis dispositioni suberant.
Nunc in Republicae administrationem transierunt, sed nomen
manet.

(13. 14)

I Bona mensae regiae seu Economicae

Haec bona ad expensas mensae et Economias regiae et pro
salario officialium aulicorum erant destinata. Ne hic fundus
transierit, regis dispositiones sunt latae.

1. Tantum indigena ad illa pervenire poterat. 1
indigena
2. Ad 1504 quivis, qui tale bonum accepit in legitima plena 2
ad 1504 plena
possessione esse iurebatur, quia ad hoc tempus haec bona liberae
regis dispositioni suberant. 1: 10
3. Statuto Alexandri 1504 vigore haec bona ne vendi, ne oppigno-
rari poterant, nisi in commodum Republicae cum consensu
Statuum, et illis, qui sine hoc consensu peremptoria ad haec bona
nunc transierat eam amittebat. 3
1504
morum
opponere
4. Post 1591 privati bona mensae regiae in possessionem ne ita-
poralem ne a vitalitiam obtinere poterant, nisi sanimus Const.
de 1635, 1638, 1669, 1674. Ut tamen quis ad talem possessionem
perveniat, requireretur in privilegio clausula, quod cum
a usupis ordinum suspenderet. 4
1591
tan polis nec ad
intulimus
5. Extra hunc usum bona mensae regiae privati ad certum locantur
tempus in publicis habitationibus habitantibus, i.e. plus offerentibus.

De iure ad capitaneatus qui semper a rege conferbantur, sequentes
normae valebant:

Normae in

1. Capitaneatus non nisi nobilibus imperio indigenis, simulque possessionatis, id est, qui in eodem palatinatu, in quo bona, quae conferbantur, sita erant bona terrena possidebant, ^{stud-nob-hyfr:} transferruntur ^(17. 19)
sub militaria privilegia in possessionato remitti et pro ea
2000 marinarum (1574-1563, 1613, 1622) Capitaneatus sine
jurisdictione etiam in possessionato conferri poterunt dummodo
sunt nobiles et indigenae. (1588-1652).

2. Capitaneatus cum jurisdictione sicut et limotrophi committi
non poterant ^{non nisi} pueris ^{non nisi} viris ^{non nisi} de republica ^{non nisi} heue merito, itaque justa aetas
sunt de republica non potest bene mereri, cui non est justa aetas
aetas et ad negotia debetur ¹⁵⁸⁹⁻¹⁶⁰⁷ justa aetas in Polonia habet
completos 24 aetatis annos ^{retentionis}

3. Capitaneatus tantum maribus et quidem solum eis, qui
omnes ad omnes judicis republicae qualitates possidebant,
limotrophi tantum viris probatas fortitudinis conferri
poterant, non vero fluminis, quae nisi ad jurisdictionem
existentiam, nisi ad patriam dependentiam habiles conferantur.

4. Singulis annis utrumque menses militibus inscribuntur, ita
ut capitaneatus vacantes tantum viris in militia excellens
sibus essent conferri; habita recommendatione darum
ut in regni, salvo tamen jure de Capitaneatus arstensis
normis, in eodem palatinatu possessionato tribuendo.
His 4 menses in legibus militares vacantur.

5. Personae nonnullae ab acquisitione Capitaneatus legibus
erant exclusae: a) Omnes familiae regis dependentes, si statutis
Andree de 1574 atq. Const. Sigismundi II 1579, ex quibus legibus
simul fuit, unconsensu ordinum, etiam has personas, imo
plebejas ad Capitaneatus pervenire posse.

b) Omnes personae ecclesiasticae
c) Erant apud Polonos quaedam munera incompartibilia
et quidem:

Et Palatinus seu Castellanus in eadem palatinate capta non
cum jurisdictione obtinere non potuit omnino eadem extra summa
Districtum capitaneatum cum jurisdictione Illas 1484 et Sigis
mundi I 1538 in Lit. hucior hoc non valebat in Prussia soli
Palatini jurisdictionem castrensem exercere.

Capitaneatus castrensis sub poena nullitatis et 200 mar
Capitaneatus castrensis prohibetur creat. qui alterius capitaneatum a reg
obtinuit, primario dimittere in eo illi remittiari debuit, si
palatinatum obtinuit & Sig. II 1562

Capitaneatus & Palatinus d. Capitaneatus non potest
Pares tenentes, quam a pinguia, p.e. majorum pro
summo obtinere potuit, si autem erant tenues, res ad
tenentem addere potestatem habebat juxta pacto con
venta Sigismundi III

III. Advocatiae, Wojtowia, Wojlunus

Erant in nova bona regni nonnumquam ex aliis pingeri
bus agrorum vel pratorum, nonnumquam et nobilitate
vel taberna non raro e pluribus pagis constabant
Latae videbatur, quum reges terras inultas private ducere
verent, at ad agrum cultum rediguntur et ad viros condenses
illucantur. Saepius data est jurisdictione in novos colonos
hinc advocatiae tum et sine jurisdictione. Priorum
multae cum ^{for} capitaneatibus jungebantur multae urbibus
incorporabantur, reliquae vero in urbibus capitaneatibus
existentes formabantur equitata corpora dominicalia
praebantur omnibus juribus dominicalibus et nonnum
indigenis imponebantur, sicuti tenentiae tantum nobi
libus indigenis. Constitutio Sigismundi III pro futuro
prohibet advocatias capitaneatibus pro futuro ju
gure 1604. Advocatiae sine jurisdictione in legibus
aequiparantur feudis.

Erant liberae possessiones rusticales, de quibus domino terrestri plane ne nil, vel ad summum exiguus census praestandus esset, non enim tantum in majoribus bonis regis, sed etiam in privatis reperiebantur.

De scultetis sequentes valent normae:

Norma de scultetis

1. Regum Scultetiae et advocatae sine provisione a rege in hereditariam possessionem aut nominis militibus emeritis conferendae erant sub rigore militatis Const. 1497-1620 et 1669. Quod si privilegium in hereditatem datum est urgente viro militari possessio hereditaria ab eorum militibus conferri debebat 1669. Exceptae erant 10 scultetiae a rege hominibus in episcopatu hinc versantibus iudicatae Const. 1662-1669.

In hereditate: ius militibus em.

2. Obligationes scultetarum erant:

Obligationes

d. Regem in bello committendi in Stat. 1494. § 1.

f. Dominis terrestribus obediendi. De hominibus attoribus gratis prohibita erat ejusmodi possessionis ab eo consensus domini terrestri quereere Stat. 1494. Inobedientes scultetae fundum dominus terrestris vendere aut per soluta taxa retinere potuit St. W. 1420.

g. In bonis capitaneatibus jus propinationis non exercendi Const. v. 1669.

3. Scultetis non licuit suam possessionem ab eo consensus domini terrestri vendere aut oppignorare sub rigore confessionis praestatae in summum in Statuti Sinsyrinici 1510. Advocatis fas erant advocatas suas nobilibus cum consensu regis vendere Const. 1512.

Non licuit vendere

Emendata species bonorum regiorum sponte ad huc usque in praesens economiarum, capitaneatum et advocatarum cum privilegio in ditione. Singulariter respectu de successione et c.) de praestationibus diluenda est.

ad) Praeterea majora bona regia aut.

ad certum tempus cum in veteratim comprehenduntur.

ad) Haec bona ad certum tempus conferuntur, possessio privilegio et lapsa hoc tempore uno in casu mortis privilegio statim expirat, et nunquam ad haereditatem transferat.

Novellae regiae, veritates respectu bonorum regiorum

De successione

ad certum tempus

2.
In vitalitimo

AB

V. Const 1566. In omni possessionem obligatorem pluribus fra-
tribus datam mortuo uno reliqui normis ob summam
mutuatam succedunt.

ad II. ⁶ Ad vitalitimo aut uni tantum aut pluribus ejusdem
familiae conferbatur.

ad I. Etiam in priori assensu post mortem privilegium ac ius
rei & liberi succedebant nisi regis consensus specialiter
impetratus fuerit qui semper per speciale Secretaria
manifestabatur. Impetrato privilegio ^{ad} iusuadori in ser-
oens vocabatur ius communicationis et quidem quia
ius mariti communicabatur, ita ut post mortem mariti
vidua iisdem bonis etiam si ad secunda vota transierit
usque ad mortem fructibus inveniuntur concesserit regis bona

ceptis
communibus

huc etiam alteri marito relinquere potuit post ejus
mortem. Ius communicatorum de se nunquam exten-
debat ad capitaneatus castrales ne hinc traxerit
advocatus in iudicio. Super vidua nunquam ple-
ces quam a tenitas possidere potuit. Const. 1562, et in Sactorum
Conventorum Sigismundi III et Stanislaus Augusti.

ad 2. Ex legibus viduarum limitationibus sequitur etiam
filios ad successionem ⁱⁿ capitaneatus castrales, limitatio-
fos et Advocatas ⁱⁿ inhibiles erant. Filii vero si
provis successio in talia bona impetrari voluit necessa-
riis qualitatibus ad exercendam iuditionem et ad patri-
am defendendam instituisse debebant vi Const. Sigismun-
di Augusti 1562.

ad 6. Pleges continent sequentes normis (Const 1562).
1. Si ad vitalitas patri et filio simul est data, pater filio
tam possessionem ditiorum bonorum cedere potuit,
2. Si patri et prolius est concessa, post mortem patris
tantum in prolium et quidem habilis in possessione manet
quo defuncto non amplius reliquae succedunt.

ad B) A possessoribus talium bonorum praeter tributa ordina-
ria s: bellicum, capitis et quicquid tributa praestabantur
I. Quarta II. Hiberna III. Tributis normis militarium

Quarta
Antiqua quarta

(26)

Novo quarta

ad I quarta a Sigismundo Augusto 1562 introducta erat, 42 pers
 proventus bonorum prelatorum ad sustentandum exercitum
 destinata. Sigismundus autem inde illa detrahi ^{potuit} ~~potuit~~ ^{quere}
 conseripsa agebant, et quae ad sustentationem privilegiati
 erant necessaria, ita ut quarta non nisi restantibus
 tractaretur. Haec quarta cum omnibus bonis regni ^{mensuris} ~~suberant~~
 quotannis Præue Deputatione thesaurario regio, et abus
Commisarii, ex ordine senatorio et abus ex equestri
composita excoherda erat. Inno obavitam militiam
 Quarta nonni dictorum numerorum hæc quarta non
sufficeret in Comitibus generalibus pro usquequarto tempore
adhuc una quarta debebatur, atque possessionati di-
gnitas quartas persolvere debebant. Hæc posterior
ga nova quarta vocatur, prior autem antiqua. Tantum
bona mensae non solvebant quartam novam. Insuper
quilibet boni regni possessor in anno 4 pl: ten quartas
lami, e omnem proventum pendere tenebatur. Const: 1641.
 Sub Stanislo Augusto 1763 hæc normal eo sunt modifi-

cutae:
 1. Ut non nisi una sed justa i.e. veram quartam partem
 proventuum efficiens pars penderetur. In hac lustratione
 disponebatur, ut quovis 5to anno proventus illorum per
speciales Deputationem lustrarentur, ut exinde appa-
reat numerus vel diminitio proventibus quarta auger-
da vel minuenta erit. In persolvenda quarta hæc moribus
ocasionis bonorum regiorum ex triplo restantiae malitabatur.
 2. Ut quilibet norms possessor in primo anno non nisi dup-
pl: cent quartam inter 7as septimanas exsolveret sub rigore
nullitatis privilegii. In Lithuania quarta vocalatur di-
autonom, quia ibi pro necessitate deus ad casum deterne-
batur ab ordinibus regni.

II Possessores bonorum regiorum transentes milites sustin-
 here, atque pro hi emali eorum quarterio curare debebant.
 Bona mensae regiae inde erant excepta. Illa obligatio
 in legibus sub nomine Hibernorum venit tamen veteri-
 tioribus temporibus pro hoc fine a privilegiatis bo grossi
 P. pro lano quotannis persolvebatur.

AA

II

III. Annis nobiles Coloni militice equestri miserent ad
componendam militiam prudentem quibus possessores bono-
rum regionum e se quosque hunc annuam ^{prodest} ~~prodest~~
armatum sistere tenebantur, qui electus: Hybrunicus
vocabatur. Interuenit quod ejusmodi possessio rusticitas
quae talem militem exibat ad ad diabos laboratilibus
ad vnu aliisq praestationibus libera fuit, et Lau-
uhybrunicus vocabatur. Scripsit hujus loci Sanctum 1001
pro quouis hanc et Const. 1646-1746 introducitur est
Conformiter Const. 1646 labor hunc liberum tantum
et Coloni liberi possidere poterant.

Sectio II De sorte bonorum regionum sub Austria
Ad Tit. II Professores Capitaneorum et Canoniarum
tam temporales quam ad vitalitatem, qui valido privilegio
se se legitime poterant in eorum possessione rebus que
bantur. capitebantur autem: A) Bona menque et
gias for has. B) illa, in quibus satis est erat
et ejus possessio cum munere a regimine Austriacis
abolito Reg. Palat. nata erat in unum ita et ex que
videntur possessori praestandas in ea quae ab antiquo
quia finis eorum erat mutatus D. 1773 et 1774

In possessione conservati, ita ut juris et obligationes
usufructuarius omni habebant intra limites Legum
Austriacarum. haec limitationes Appartinet juris
et obligationes usufructuarius omni partim juris
possessionis attinent

Ad Haereditatem a quibus juris sunt.

1. Professori ius ad omnes proventus competit, ius
autem legandi. ei competit solum pro sua re competit
non autem pro re alio competit et 1774 et 1784
2. Usufructuarius pro omni est, quam quous pro
nis temporibus prohibetur ius onerandi. conu-
ant ad usufructum transfereudi, salvo tamen jure
substantiae ad Cameram spectantis. Decretum 1774

3. Femine tunc non nisi si fuerint in privilegio juris sui,
deinde in usufructu, ali non in possessione in usufructum pro
parte indivisa est celtator videlicet 12 Februarii 1784

4. His provisionibus factis non est processus, qui sufficiens hominum bonorum spectant in specie privilegio gravis causes Dute
re, sed tunc fines regis nomine Camerae subintret. C. G. 878
 8. Mart 1805.

De quibus obligationibus.

1) Omnes privilegiati in beneficiis proventuum cautionem
de non decedendo, præstat tenentur in potenti 15 Maji 1784

2) Quis possessor hominum bonorum obligatus quarta
partem beneficiorum proventuum si hi non 1000 fl tertiam
si non 800 fl et dimidiam si 3000 fl excedunt Camerae
episc quater annus persolvere debet in Art 25 Martii 1783

Has præstationes vulgo quarta tertiae dimidiae die
tæ postea partiam vastor si hæd alorum Sancti Konwert
Jordantus 5° sententia de Art 15 Junii 1803.

Remisio correspondens tunc non si locum habet, si
quædam inventariis subiis evanesit totaliter
vi. St. Gub 27 Mart 1784.

3) In primis anno quædam privilegiatus Dupli bus
titulatae quarta annua persolvendam habet St. Gub 27 Januari 1785

4) Privilegiato omnia bonis si hærentia rei non in
possessione conjuncta onera sunt ferenda v. c. tributum
dominiale resp. Annale Art 25 Februarii 1784. Tantum
relate ad potestates expensas Camerae regie sub brindia
to quædam causis. Sed ad edificationis materia in his
expensis contentis, si in his bonis produci intur, in his expens
is productionis computantur St. Gub. 21 Dec 1792.

Et si fundum instructum conservandum pro servitio publico
sequestationis adigi potest.

6. Singulis seu membris privilegii status vitae suae testimonium
quod in ceteris terris exaratur, legis lat. ¹⁹one privilegii
esse debet convenienti officio civili producere debet. Idem

2. Maji 806 et 16 Oct 807.

ad B Finitur quaestio nis possessio:

1. Morte privilegii

2. E poena et quidem:

a) Si sententia de non defolando non praestituta vi. Patent. 11 Julii
1784.

b) Si privilegiatus per unum annum cum solutione quatuordecim
testiarum vel dimidiarum restantiarius manet. Aliter
effusis 3 quartalibus admonitio ex parte civili praesertim
vi. Pat. 11 Julii 1783 et 13 Junii 803.

c) In causa magnarum Revolutionum proci per servitium
vi. editi. Sub. 16 Octob 1772 et 1784.

d) Si vitae testimonium in legali termino aditis 6 septima
nis, et si privilegiatus in ceteris oris commoravit in 12 septi
manis non producat vi. Pat. 11 Julii 1783 et 1807.

3. Ex Dispositione imperii, quod sibi jus praeservavit bonis
reliqua temporali possessioni subjecta ex ratione publicae servi
per vis commorandi. verum in tali casu privilegiato, qui
dimidius percipit, a Camera dimidius, qui testis duas
testias, qui quartas tres quartas proventuum quatuordecim
usque ad dies vitae recipit nomine aequivalentiarum,
in qua resolutione 1 Septembris 1803 pro synosura novae
dimidiarum tertiarum et quartarum praescriptae
exstitit vi. St. Sub. 9 Aug 1783 et pat. 16 Junii 1811.

Handwritten marginal notes on the left side of the page.

Morte
Poena

Fragment of handwritten text from the adjacent page on the right.

In omnibus hujus sortis possessionis casibus locum habet
no determinatio iuxta principia in legibus in instantia
liter statutari Patenti 23 Aprilis 1774 et 20 Feb 1805.

Contractus et iuris super praetensionibus quarabuntur
parte a Camera vel a privilegiatis, solummodo competit
administrationi reddituum camerarum. *Actus contra*
egris de coronas per Gubernium ad Camera aulicam promove-
tur. Decretis 20 798, 22 801, 14 802, 18 806. *Virgini in omni*
casu ubi de bono regali agit, est exclusa. Dm 14 Maji 1802.
ad Associationem *com. p. d. t. o. n. e.* pro refundi criminalis
innumerabentur. *Hi de modestitate innumerabentur de*
resolutione aequivalent. unum et valet idem quod ad 1
et 2 dictum est.

(21. 22.)

Quod ⁱⁿ *suppletas* quos *crustiacae* leges promissive
Pulchrum *(Hybrarum)* vocant et quibus *adventi* sine
jurisdictione *adnumerantur*, disponebatur:

1° illos tamquam subditos boni territorii esse tractan-
tandos, atq; in haereditaria possessione esse conservandos,
ita ut cum eadem tam usum, quam eorum jura qualesi-
bet disponere possint, et quae fund. rusticales tractentur.

17° et 18° Aug 1780 d. A. Theo. emtoribus majorum bonorum
regnum nunquam jus competet ad solitariis nisi in
territorium istorum bonorum actas 16° Aug. 1780.

2. Illi quidem liberi sunt ab omnibus d. e bus laboratili-
bus aliisq; praestationibus inventurialibus, est in
uno hanc non phrelo quam quatuor familiae tolera-
ri debent *letsyora* qualesq; inter phrelo quam quatuor
de legitima possessione *castra* vni *juris* tractari
debet 17 798, 28 788, 28 791 *circulari* gubernativa,
Pothuel tamquam non privilegiata tractandae
sunt. / in *Sancti* *Gustavi* *et* *Blasii* *mon* *Sancti* *Hybrarum* /

In jure...
 22-808 Decret. reg. guberniale pro Galicia occidentali

3. Privilegia eorum h.bris fundalibus gratia sunt in regis
 3000 L. G. 26. 792.
 770
 4. Omnes privilegia eorum in p. d. tributo lanceati 100 fl.
 eorum a lanceo subdito bartho, quo autem n. n. i. p. t.
 tributo fundal. anno 819

5. L. G. 808 scilicet quidam ciuitates in h.bris liberum
 suo p. d. i. n. d. i. p. p. i. n. d. i. i. p. p. e. t. e. l. et h. h. i. n. o. r. m. a.
 320
 870
 contumacia non correspondens L. G. 826 cetera tunc
 L. lance. A. 873 dispositum est. pro. d. i. n. d. i. n. e. i. n. o. n. s. u. l.
 tates in emphyteutia motu suo non tamen realium p. d. i. n. d. i. n. e.
 re erga stipulatos eius esse conservandas.

Tribus II De civibus eorumque juribus

Ubes in Polonia post receptam Ch. Sti. religionem p.
 fundatas historia narrat. Ch. Sti. Gallus narrata a S. b. b. i. s.
 Gremio, Lanok, Wladislauo certum numerum militum
 ad exercitum Boleslai I missum esse et tunc h. h. i. n. d. i. n. e.
 Cracovia jam 993 muris erat circumdata. Boleslauo
 I in suis bonis pluribus crevit ut tempore belli agros
 h. h. i. n. d. i. n. e. t. o. t. a. c. o. n. f. u. g. e. r. e. n. t. s. e. y. d. e. f. e. n. d. e. n. t. i. s. y. i. n. g. l. i. a.
 mod. arboribus eadem habebat quo magis villanos ad
 ibi vivendum invitaret. Hic rex oppidis p. d. i. n. d. i. n. e.
 tur Castellani cum juribus. Hic rex civibus et militibus
 Privatis fundorum possessores vetitum erat arces
 castrum teste Gallo et Varus revid. Sed ea quae opp.
 danorum erat numerus etq. nullis fere eorum
 erant opiferae vel mercatores. Nec dicitur rex

postea studebant ex vicina Germania innumeratos ad
alliere ipsos magna promittentes commoda:

a. His jura Teutoniarum patriam confirmarent.

b. Propria jurisdictione independentes a Castellano vestensis
sive illa ut etiam appellatio ad tribunal Magdeburgense
patret.

Siquis ab externis immigrantibus civitas ^{ad germanam} ~~modum~~ urbium
Romano Germanicam in modum singularium republica
non conformarentur.

(21. 22)

Quoniam huius privilegii civibus omni concessa non videtur
te historia nobis tradit constat vero quod iam Boleslaus
IV simile privilegium 1257 contulerit et Hugo dicit.

Boleslaus hactenus ad incrementa, quae sub jure polonia
civibus non poterant, jura Teutoniarum attulit.

Ad appellaciones ad Tribunal Magdeburgense
concessione temporis dispendio et magno laevisis
inconvenientiae erant: cum in Silesia hinc non fulgetur

iam per legem Ladislawi 1356 omnes appellaciones extra
finis regni prohibita est et hactenus iudicium supremum
tribunale Teutonicum a advocato regis et septem sibiis
compositum est ad quem appellatio et ab eo ad summum

tribunal austricum et sibiis compositum, usque ad 1746
provocabatur. De hac infra et appellacione sub capite
rebutur et ab hinc provocatio ad iudicium assessoriale
aut immediate aut mediate est dirigenda.

c. Ultilibus priv. etiam jura in debitoribus ad comitia generalia
nuntios, qui omnibus perturbationibus inter se mittendi.

In pacto Korymbensi 1378 urbes Ludovicum agnovissent
si etiam 1386 Vladislavum Jagellonem. In pax 1396
inter Teutonios etiam a Delegatis urbium subscripta est.

In foederatione Korymbensi 1538 urbes statibus regni
enumerabantur.

Adsertum, quod urbes priv. jura habuerint nuntios ad
comitia generalia mittendi.

1. confirmatum est per statutum Alexandri 1305
a. Itaq in hac communitate Radomensi, ad quam ex omnibus
regni terris barones et nonnulli civitates convenissent
b. per litteras invitationis ad comitia 1310 a Loyo mudo et
Editha, cum in Archivo Varsavien^{si} ^{sub}stantes) quatuordecim
nulli ad diversarum urbium consules directi sunt ut adderent
nuntios etiam ad comitia generalia mitti et hiis
cum a 15to consuetudo invaheret, et legatos civitatum ad comitia
ad comitia electionis ad mitti, ino comitiis generalibus
1640 illis etiam huius denegatum, et injunctum est, ut
jura sua probarent.

In sequelam hujus comitii arches in fundamento suorum
privilegiorum, impugnata, jura quodcumque probarent
In comitiis generalibus 1668 restituta eorum jura
apromissa est, aut hanc sponsio nullum effectum sortita
Urbanam duae principales classes distingui debent regere
et patrimoniales. Reges huiusmodi privilegia erant
instructae

Patrimonialium citra habebant privilegium loca
tionis a domino terrestri ipso, etiam, quae a rege servio
a comitiis id acciperent. Prioris generis urbes patrimoniales
parum a pagis differabant et quidem per piscinas
nos celebrandi. Ceterum ejusmodi urbes parebant juri
polono earumque relatio a voluntate domini terrestres
dependebat in documento locationis expressa. Quae
erant immunes a diebus laboratibus et jugalibus
etiam Amethorum oneribus, quorum loco censum
et Szarward praestabant.

Posterioris generis urbes patrimoniales peregrinos
gandebant jure, quibus reges, a intercedente
Insermine, quos domino censum praestabant Ino
vigore resolutionis 1781 perpetuo censu contra
dominum terrestrem agere poterant

Prærogativas communes erant:

1. Annus non celebrandi, etiam prohibendum erat in pagis eas celebrare, sub poena confiscationis in eum, ideo quæ celerius urbes efflorescerent.

2. Quælibet nova urbs per 8 annos ab omnibus tributis esset immunis, cittoamen una urbs ^{ab altera} _{sub} non minus quam 4 milliariis ad flumen navigabile, non minus quam 10 milliis a proxima distare potuit.

Præterea urbes regiae specialibus privilegiis erant insignitæ.

1. Nonnullæ jus gladii habebant, ergo supremam iurisdictionem vim malem. Ad quod vere specialis collatio requiritur.

2. Nonnullæ urbes habebant jus bonæ terrestris possessionis, si Plebeii enim Const. ibi prohibendum erat bene terrestris bona acquirere sub poena confiscationis.

a. Urbes regiae Prussiae tam ipsæ, quam earum civitas jam ab antiquis temporibus. b. Urbes Prætorianæ, ita ut non nisi civitas bona terrestris acquirere possent C. 1611, 1677.

c. Civitates Thaurinenses, Lublinenses et Leopolienses Prætorianis acquirere possent C. 1658, 1678, 1703.

d. Municipales Kurvirienses, quibus expresse tale privilegium collatum est.

Et contra urbes regie obligantur præstare.

1. Ex officio se urbes regie, in quibus eas commemoratur, aut ^{aut} _{aut} erant comites generatim celebrabantur, debebant ^{aut} _{aut} tributa, tiones gratis suppeditare.

2. hiemali milites transientes sustentare, et pro quarteris curare, quod postea in tributum sumale est immutatum.

3. Omnes artes regiae commissioni bono ordine suberant, qui proventus
 civitatum sine emensuandi tributi inventare, Texas habitetione
 constat nese etc. 1768.

Ex omni leatate urbi in constitutione patet si sum conditio nem lon,
 ge viliorum fuisse, quam nobilitatis ino lege sumtuaria
 Cipro et i s s e adprosa, quibus vestes vestes erant prohibita:
 et; seriali, ^{telu pectusae} ^{diffun} ^{non} et; sub pvenu m ille mersa m, quae
 autem norma ultimis temporibus ^{non} stricte observabatur.

Titulus III De iuribus rust. eorum et Am. Arum

Eorum conditio in Libania antiqua fuisse in serri man. Tunc
 ad Numinum terrestrem novis Am. Arum spectabat, pro
 illis usas multum praestare debuit. Dominus tam in sacri
 laribus quam spiritibus.

Præterea eos dividit in 5 classes:

1. In prima classe sunt servi seu smædones seu gti,
 sive ad scripti vel servitores, famuli, originarii, qui tan
 quam domini in possessione terrestres considerabatur.

2. Am. Arum qui in fundamento in iudicium parte se et de sua
 rentes ad civitas praestations colligunt pro sum: um.

3. Censiti, qui solum censum solvebant

4. Conditionales, qui per certum tempus in fuedis cora
 mosare, et certas obligationes praestare debuerant.

5. Inqui hini et Hortulani, qui a domino vel alio in viola
 parum agrum commiserunt, hini subditae non erant
 restricti. §. Lingydyphnyam m. p. h. m. f. b. r. u. n. 30. f. p. n. l. b.

Rum f. u. f. u. m. u. m. f. i. n. i. n. i. y. a. n. i. i. f.
 Ostia vbi eorum relationes iuridicas dicit,

1. Rusticus, qui erat agricola atque d. o. s. l. e. p. o. r. e. t. i. l. e. s. e. t. r. e. g. u. l. e. s. p. r. o.
 stabat una cum suis dependentibus tanquam dominum possessionis ter
 restris censebatur, qui p. i. s. h. a. b. e. t. i. l. l. u. m. e. t. i. c. o. n. i. a. l. i. u. m. d. o. m. i. n. u. m.
 terrestrem transferre, vel in alio minus fertili fundo locare.

Juridica
 velatis

Dominium

2. Tantum illi ruffii, qui aut jure Sutorio, aut ad certum ^{cent.}
sum vel certas rationes locati erant fundum deferere poterant
si habita hinc alia habitis in ^{concessit} ^{deus} dominus terrestris
dictum au fugam ^{judicare} potuit et locum ⁶ constituit.
quod in ille nisi armis contra dominum tales au fugam
solvere debere. ^{quod} ^{defidentes} eorum ^{statutum} ^{ut} ^{heredes}
Pri 1505 ^{ancit}: Filiis ⁱⁿ ^{thoma} non ^{potuit} ^{heredes} ^{etate}
in qua ^{par} ^{ates} eorum ^{morantur} ⁱⁿ ^{consensu} ^{domini}
recedere ^{et} ^{nisi} ^{studendi} ^{ante} ¹² ^{annum} ^{aut} ^{artifre} ^{idem}
gratia ^{voluerit} ^{obire}.

1. 45
indignum non re.
linguere
di. 1505

3. Subditus a bove assistentia domini ne ^{quod} ^{actos} ^{ne} ^{quod}
reus ^{comparere} potuit.

2.
In apertis ^{du}
indium ^{judicio}

4. Subditis fas non erat patrimonium in alios transferre, aut
testamentum facere, ^{non} ^{si} ^{secundum} ^{statutum} ^{de} ^{thoma}
cum ^{is} ^{triant} ^{res} ^{indium} ^{voluerit} ^{etiam} ^{suam} ^{de} ^{1/2} ^{parte} ^{dis}
ponere, reliquas in fundo manere debeant. Praestationes
suffraganum ^{ultimis} ^{reipublicae} ^{temporibus} ^{erant}:

4.
Secundum ^{trava}
ferris ⁱⁿ ^{tertari}

- a. Erant obligati ad tributum funebre
- b. Clero non nunquam dec. man.
- c. Domino terrestris dies laboratiles seu jingules. ^{numerus}
horum a consuetudine palatinatus ^{de} ^{pendebat}. In ^{statuto}
S. yci ^{mundi} ¹⁵⁰⁵ ^{legimus}: Subditis, qui ⁱⁿ ^{ta} ^{non} ^{ad}
plus ^{ter} ^{ebatis}, ^{num} ^a ^{facere} ^{non} ^{plus} ^{quam} ³ ^{dies}
quavis septimana ^{praestare} ^{debet}. ^{tractor} ^{dies} ^{labores}
^{des} ^{ord} ^{inarios} ^{tempore} ^{mensis} ^{vincendi} ^{et} ^{ei} ^{gebant}.

Quae super subditis vigilas nocturnas aris suscipere,
domino ^{omnes} ^{fruges} ^{carbones}, ligna et alia necessaria advehere, ne
non ^{clausum} ⁱⁿ ^{perimnia}, ^{frumento}, ^{pullis}, ^{ovis}, ^{porcis}
et ^{praestabant}. ^{haec} ^{praestationes} ⁱⁿ ^{libro} ^{publico}

non erant inscriptae, et quoniam nullus lex istam eorum am
pnestare debebat, hinc se iudicium voluntate disponere
bant, quoniam nullum erat iudicium ad quod appelleretur.
Moles erat conditio rusticorum in bonis regibus, quia
eorum praesertim res in libris inventis quibus definitio
dai causa ^{erectis} constitutae erant. Subditis praesertim
rem plura postulantes in iudicio accessoriis convenire
poterant. Contra majores tributa praesertim obligabantur
militibus quarterium et veteras gratias suppeditare obliga-
bantur.

Dantis factum & subditorum lapsus, quibus respectu funda-
minimam utilitate praesertim comparabat
a. *Adversariis si ne jurisdictione et b. Saltella.*

In bonis privatis dantis fiebat saltella, si Dominus
eum a reu subditae liberaverat et si aut fundum
possum reliquerat aut alium fundum illi assigna-
verat. Quomodo si saltella ad unum ea assignantur
praesertim.

Modi quibus subditi a reu subditae liberabantur
erant in statuto Joannis Alberti, 1496:

1. Si Dominus in libris publicis aut saltella quidam
scriptis, quae liberum declaravit.

2. Si in statum & territorium reu, dantis in eorum ter-
les etiam suberant.

Jus personale

Jura personalia concernunt matrimonium et relationes inter liberos et parentes, communi uel y. d. l. r. s. d. h. d. g. i. m. s.

1. De iure matrimonii
2. De iuribus in ~~parentibus~~ ~~inter~~ ~~parentes~~ ~~et~~ ~~liberos~~.
3. De tutela
4. De curatela.

(23)

I Titulus. Matrimonium

Hic maxime iuris canonici ratio habebatur, uti Statutum Lithuanicum dicit. Qui contra praecipua iuris canonici matrimonii iura in parte honorum nobilitatis et in praeviam ~~et~~ ~~muti~~ ~~et~~ ~~lege~~ ~~patris~~ ~~pro~~ ~~uide~~ ~~hu~~ ~~re~~ ~~ser~~ ~~u~~ ~~ant~~.

Antiquo temporibus matrimonium solimodo privatim sicut alius contractus considerabatur. Si quum ~~et~~ ~~de~~ ~~us~~ ~~ma~~ ~~gi~~ ~~o~~ ~~rum~~ ~~na~~ ~~ctus~~ ~~est~~ ~~a~~ ~~u~~ ~~c~~ ~~t~~ ~~o~~ ~~r~~ ~~i~~ ~~t~~ ~~at~~ ~~us~~, ~~u~~ ~~l~~ ~~t~~ ~~i~~ ~~m~~ ~~u~~ ~~m~~ ~~u~~ ~~m~~ ~~at~~ ~~r~~ ~~i~~ ~~m~~ ~~o~~ ~~n~~ ~~i~~ ~~u~~ ~~m~~ ~~p~~ ~~a~~ ~~l~~ ~~a~~ ~~m~~ ~~i~~ ~~i~~ ~~n~~ ~~e~~ ~~c~~ ~~c~~ ~~l~~ ~~e~~ ~~s~~ ~~i~~ ~~i~~ ~~c~~ ~~o~~ ~~r~~ ~~a~~ ~~m~~ ~~s~~ ~~a~~ ~~c~~ ~~r~~ ~~e~~ ~~d~~ ~~i~~ ~~c~~ ~~e~~ ~~i~~ ~~n~~ ~~i~~ ~~b~~ ~~i~~ ~~t~~ ~~u~~ ~~r~~ ~~u~~ ~~t~~ ~~i~~.

Conft. 1768 dicit:
Impedimenta erant: consanguinitas, affinitas, impubertas et uelut disparitas.

Ad 2. Idem gradibus uti in iure canonico.

Ad 3. Liberi consensus ^{cap. 12. art. 8. et 9.} parentum ^{art. 12. § 1.} indigebant C. 1578.

Statutum Lithuanicum quidem contrarium scilicet ad actum ecclesiarum in fundamento consistit. Trident talia matrimonia non annullabat, nisi episcopus prole iure fuisse privis esse dicebatur. In prole sub tutela matrimonium non solim absque consensu, sed etiam contravoluntate

si esse poterant, dummodo cum consensu amicorum et facti. Lublinski Pagielloni 1420.

ad hunc in modum inter Christianos et Sacerdos imitari
debantur.

Juramentum
Sicut ex contractu matrimonii profuerit a le
partem se referunt ad jus personale. Ad alteram
commerunt eadem conjugum jura uti. Jus, vitae
aquaeque non spectant. Posteriores in tri
has nuptialibus uti videntur.

Divolutio matrimonii antiquis temporibus
tuo omnino erat permissa. At quum de re
epet ademptis stipulatum. Divolutio tunc
damnabatur, ita ut non nisi de iudicibus ad
gravissimis Divolutum esset permittitur. In
1841 omnia negotia Divolutiva iudicis esse

Titulus de iurisdictione relatione inter parentes

*Titulus de patria potestate et quidem de origine D. iuribus
et obligationibus et de extinctione et quidem quod ad
ris personale.*

Ad A. Patria potestas adquirebatur in liberos ex valido
matrimonio procreatos. Acceptis et arrogatis in
Polonia relictis tempore huius non habuit.

P. Habetur in iure quomodo, sed non sub disciplina
hominum ut in Polonia, sed in iure, et
abus qui de iure nisi moribus.

P. Iura obligationesque haec sunt:

1. Liberi cum patre una persona censentur per iuris
fatis nem. Itemque in Statuto Casimiri ab 1547 legi
mus: Quia liberi cum patre una persona censentur de
iurisdictione, ideo statimur, ut tempore vitae
patris si hi sigilla patris utantur, aliud actum habere non possunt.

Ergo proles ante suam excoitationem de bonis suis disponere non poterant.

Inus Solomun

XXIV

2. Pater pro casu mortis suae de relictis suis minorennibus liberis, tutores constitutus poterat, quibus eas personas, quae in lege ad tutelam vocantur ligeretur. Stat. Sax. 1420. Curator

2. Constitutor

3. Pater habebat pro ea haereditate in vi C. 1576. In Testi; ne de suis offere. Attamen solus iustus ex causa valebat.

3. Jus ex parte

Extra hunc casum parentes ne absentes si quocumque potest, quod tantum sterilibus permissum erat C. 1571: Quia iure divino et humano permissum est et proinde de suis rebus, ius statuimus, quod steriles homines bona haereditaria possint alienare iuxta suam voluntatem. Stat. Sax. 1420.

4. Stat. Sax. 1420

Statuti vigore C. 1420. Parentes etiam constantibus liberis sine quibusdam rebus suis bonis disponendi, quod et in solvendi postea in valuit.

Stat. Sax. 1420

4. Juxta antiquissimam consuetudinem tenebantur parentes substantiam post mortem alterutrius conjugis ad eum devolutam, vis dem cadere, et ut recentiores leges patris pro protergo non declarato tribuunt jus substantiam maternam in liberos devolutam et quidem in provincias coronare ad ejus mortem, in Lithuania ad omnes dispositiones administrandi, simulq; eos a rationibus reddendis liberant.

5. Stat. Sax. 1420

1. Statutum babilinense etiam dicit quod non adierit quas nuptias, quod autem sublatum est. Stat. Sax. 1420.

5. Curatores pro debitis per minorenes liberos in litem contractas non respondebant. Statuimus, ut si filius vivente atrog parente sermo aliquom amiserit in hoc quantitates praedicti parentes victori satisfactionem pecuniae annua non debeant praestare. Non triimus de Judaeis qui talibus

6. Stat. Sax. 1420

filiis pecuniis mutuarunt quos parentes solvere non
teneantur. item dicimus de qualibet contractu, quando
filius est in patria potestate, f. ad iuvetur § de ubi,
Doniano, quando non habuit nullam res donatum,
nullamq; res tradidit rem.)

Si vero filius defuncto patre quaedam debita aut subdomici-
nem substantiae hereditariae contrae aut erat haereditaria non
versam massam, sed tantum portionem vel scheidam debi-
toris afficiebat 1247. Statim quod in ipsius portionem
vel sortem imputentur, quam legem perpetuam iuris
se interpretavit: quod filius ad rem majorem, solum
bona elapse possessa non autem haereditatem spectantem
onerare possit.

C. Carentes non obligabantur pro suis liberis majorem visibus
in iudicio respondere C. 1718.

C. Patria potestas repraesentat praeter naturalis mortis patrio
vel proles:

1° p. filii emancipationem sive adnotationem. Haec
enim fiebat, si pater filii bona hereditaria vel
eorum partem in libris comendationem commisi-
sit, quod quidem filii auctoritate fieri poterat. Abiq;
hac traditione estans filii matrimonium inire
sunt aut omnino publicum ceptis essent & patria potes-
tate non liberabantur, sed non nisi ^{inspectum} parentali
suscipiebant, ut ipsi paratum non amplius subsistent.

2° Si pater ob crimen conisurionis haereticus regis expulsum
est, tunc enim liberi conservant eius substantiam ad qui
rebat quia effluvis 12 septimanis die publicatus
sicut ~~et~~ ac civiliter mortuus considerabatur. In proles
illegitimus potes naturalis patriam potestatem non
habuit, quia haec non nisi in valido matrimonio fundatis.
Ad si a patre sustentationem petere poterant, curus
fiatis a iudic dependebat.

Stat. Curm.

Curm. pup.

B

In iudicio
carentur

C

Monte

emancipatione

si pater canonicus

cleri. in aliis q. f. in 12
Nobis in 12. nisi in 12
12. in 12. in 12.
12. in 12. in 12.
12. in 12. in 12.

Castrovici ad huc ^{et} relate ad generationis tempus obmori
 quatuordecim, quatuordecim proles habebantur illegitimas, et pro
 cat ad jus Romanum, quia leges patris nullam continent
 mentionem. Hi autem, quod nobilitatis non habuerit, sunt
 consuetudinem seu proximis iudicibus ^{ad quam patet etiam casus 1487 appellatus de l. et} pro legitimis
 proles respiciuntur, quae post initum matrimonium
 non prius quam anno et non serius quam 10mo mense nactae
 sunt.

(24)

Titulus III De Tutela

1^a De origine Castrovici: Tutelam dicitur in testamentariis De Tutela
 & legitima & daturam, quamquam hoc nomen late
 ras in legibus non fuerint.

2^a Testamentarius tutor ille erat, quem pater derelictus
 suis liberis constituit. Patris hoc jus competitur sequitur:

1^a In provinciis Corone vi statutum Ladislai Sepiellonis
 1420. Pater potest ac vult pueris suis derelictis constitu
 ere tutorem, quos voluerit, de quibus si li. maior est
 factos et confitentur, qui surrogati hinc possunt eos
 usq. ad annos discretionis adeptos.

De testamentariis
 tutoribus
 in Polonia

Hinc 1° tantum patri jus hoc competitur.

Corroboratio
 patris

2° Hinc tutelam nominationem non fuisse testamentaria
 allegatur, quia lex non dicitur, hinc non est lata
 testamentaria nisi de, qui cum uxore et non nisi hoc
 vitatis causa reseruetur.
 3° Tutelam a patre nominato fuisse praesentem pro
 consanguineis proximioribus.

non respicitur
 Praesentia
 in Lithuania

4° Statutum Lithuanicum 15. est ad idem. Si pater no
 n sit et matrem tutorem constituit vel si virginit, qui pe
 riorem suam haberet, eorum bono admi. i. fraret
 tutorem tutela ad proximam consanguineam spectabit.
 Hinc etiam ordinum hoc statutum a patre constitutus
 tutor praesentatur.

de iurisdictione Prætorum tit 3 sumit. Omnibus liberis impu-
beres habentibus licet gaudentes iuris operantes tutores non
stipulare vel in testamentis vel in actibus qui habentur auctoritate
sua seque non conantur nisi in iudicio.

Quo Titulo
Legitimat.

1. eadem licet alio verbis per Severianum deponit.
ad 2. si pater nullum tutorem constituit eodem tutelam de,
voluerit ad consanguineos lege deponatur. Hinc legit-
ma vocatur. Nimirum in provincia Bonaie. 1420 et 1588

- 1) Frater senior pupilli, si tempore mortis patris amicus
discretus iam est adeptus. Frater minor deponatur.
- 2) Majoris frater senior patris seu patris, tunc
- 3) Senior majoris frater minor sen avunculus, tunc
- 4) Senior majoris consanguineus proximus nec et qui
sem prius e lege paternis et tunc maternis. Quasi
per iusta gradus hi iudicium per legem dant.

5) In d. Titulorum quæ analogice appli. datur eodem
d. firmiter quod in defectu maritus senior admittitur
tutor, et quidem primam. Etiam paternis et tunc de iure
e maternis. Etiam sequentes conditiones requiruntur
ut pupillum tutelam adquirere possit. Ut sit in rebus
2. Ut pro vel maritus sint possessionati. In primo casu suffi-
ficiat fiduciario nominis altero casu 3. si maritus
bonus faveat et sua bona in scribit pro iusto adu-
nistratore tutelæ.

6) Consectura Prætorum in titulo 3.º statuit. quod nullis
tutoribus relictis decesserit tunc tutores legitimos
proximi agnati, qui in auctoritate sua cum iure sunt
sunt iuncti, tunc deficientibus agnatis proximi
agnati ad tutelam veniunt.
Quod si in linea agnatorum vel cognatorum peri-
consanguinitatis gradu plures tutelam sibi videri
cure potuerint, eodem iudicio s. eligat quos pupilli
rationibus suis nec convenire crediderit.

1. In Saxonia non amovetur a tutela nisi a iudice
inter plures consanguineos aequo gradu seniores ad tutelam
vocat.

19 49
In Saxonia
XXV

ad 3. Datus tutor hinc habuit, si nequa a patre consti- tutus
fator erat, neque talis consanguineus, ad quem legitima tutela
spectabat. In tali tutore constituitur

Datus a tutela

1. Leges bonae praescribunt, ut ratio habeatur proximus
cum 1. eorum, qui in vi defuncti patris aut unus cuiusvis
satis licet non probabit, aut saltem antecedit iunioribus
erant et

2) proxima

2. Ut tutor datus semper sit professionatus, et in tutore
in casu hereditatis indemnisationem bonis tutoris petere potest

3) professionatus

3. Tutela statim terminatur. Si thuanicus in reperi requiritur
ut tutor datus sit indignus, vis prohibet illorum caus
novus. In thuanicus et aus personae exclusivae
ut eadem diffinitio bona propria habentes ad tutela
admittantur.

4)

4. bonitatem bonitatis tut 3. graudt duas vel nullas
agnatas et agnatas habeat pupillus vel si adferunt
legitimus et causis ad tutela se exclusiverint suos pro
in terrestre et illis qui idem nomen habent unum dux
vel plures ad tutela aptos et in eadem diffinitio poss
sonatas constituant.

Quali iudicium
competens

In Saxonia bonae iudicium in artane et competens
quidam legem non habemus ut statu 1826
in 1549 quod dicit quod heri judicium
suppetum tutorem amovere et novum constituere constituitur
de heri similium statutum in thuanicus et bonae
in Prussia iudicium terrestre tutorem consti
tuitur.

1826
23. 4.

1826

B. De communibus et obligacionibus

Haec de relatione ubi inter tutores quomodo modo
constitutos nisi quod iuramentum nullum deus non
interdebant, leges constituerunt.

1826

I Quilibet tutor de rite adimplendo suo munere iuramentum
praestare debuit C. 15 pp. Tantum tutor testamentarius casus
huc erat, quia praesumebatur, a patre personam dignam
etiam esse electam.

II Omnis tutor tenebatur rite testamentum in praesentia &
omnium, vel a testamento iudicio ad hunc alium de lege
torum, massae pupillaris conficere, ut in gestis patri-
vris et actibus ^{claris} phuseat. v. statuti. S. gymnas. 1515 Statuti
Lithuanici et Conesturae Curiae. Haec in vestris un-
datis publicis oblationum fundationum erat Patris
per tractationis.

III Tutor pupillorum statim eis convenienter et quae
optime educere debebat. Stat. Lith. Part. II sequentem
singularitatem eorum continet: Propter meliorem
educacionem pupilli penes matrem relinqui debent
et quidem pupilla usque ad dotacionem et pupillus ad
gymnasium.

Secundum Conesturam Curiae art. 2. hic reflectitur
et voluntas patris, si autem de hoc nil constiterit
declaratis agnatorum, his deficiente agnatorum
Alibi in Prussia de rite tutoris educacione pupillo
non erat discrimen uti in reliqua Polonia, ubi edu-
cacio pupilli sermone consentientem tutoris et ejus
opinionem regulabatur.

IV Primi praecepti obligatio tutoris erat bona pupilli
ministrandi. Modus administrationis dependebat
a consuetudine tutoris. At erant certis modis circum-
scriptus nempe:

1) Invenit alienationem bonorum immobilium
et quoad reputationem eorum limitatam

ad alios. Relata alienationem Statuti Casimiri 1347
sancit. Quod tutor pupillorum huc reo huc nec

ponit vendere vel aliter de tractare, seius pueri ad annos
 discretionis pervenientes ea a possessoribus vindicare valeant
 nec ulla praescriptione erant restricti. Praeterea res leges
 unquam solum admittunt exceptionem: L. unquam patet
 certo et legitima debita relinquit et mobilia ad ea delenda
 non sufficiunt. Tunc tutor cum consensu anni corrod
 partem bonorum necessariam potest vendere, potuit.

1^a L. si quis 1347 et L. quoniam 1.
 2^a Stat. 27th Edw. 1. cadunt praescriptionem principia hanc
 nisi cum discretione, quae jure pupilli, bona de tracta vnde
 care, ab illo tempore, quo annus 2. factus sit necesse
 praescriptioni sit subjectum.

3^a Stat. 12th Edw. 1. tutor bonis immobilibus
 tutelariis vendere non potuit absque iudicis consensu
 quem tantum in seq. capitulis raro dicitur.

4^a L. si filius erat esse vendenda, et nullus alius
 fundus aderat.

5^a L. ab interto pupillo ex mobilibus praestari non poterant.

6^a L. ea citius usuris magnum damnum pupillo in min.
 cast.

7^a Si certa et legitima debita patet relinquit, quae ex alio
 patrimonio pacificari non poterant.

8^a Bona abry legali consensu iudicis alienata pupillo
 annis discretis non decepto fas erat vindicare.

9^a Hi etiam in jure Saxoniae valebat.

ad B. Les gravis a his artibus temporibus ad infirmitatem
 tutorem prosequari debuit usq. ad tempus maiorem
 aetatis pupilli, seius de iure a pupillo, a minoribus
 aetatis, in pupillo potuit sine limitate, vnde per
 praescripta L. si quis 1543. Sensus statutus est,
 huiusmodi tutore pertractare pupile, attamen iure
 mentum a pupillo deponendum erat ad maiorem
 aetatem prorogari debuit.

B) (25)

1
2
3
4
super dicto

ad B
L. unquam pupillo
L. unquam huius

In iudicio utitur

V Obligabatur tutor pro pupillo in iudicio respondere
De regula supposito in iudicio non citari potuit.
L. Casinus M. praescribit quod ante testate tutor
eius ad annos discretionis pupilli differenda est
quod autem tunc citate obmovere non potuit pro
scriptio nisi istius temporis, quod ante citate
nem erat finita.

M. H.

Tantus autem ^{caput} census easque licet pauca ^{in iudicio}
nempe 10 aq. In praesentia graniciati vel ad de beta
a parte super bonis inscripta, vel ob substatum super
gum vel in causa actionis familiaris et risum de

Continet

II Tutoris erat super administrationem tu tiberium
rationes reddere et quidem

et hoc pro bono videtur quod tutor non in
finita tutela per calculum ponendum habuit
L. Const. 1563 tantum dicit quod tutor eo de omnibus
proventibus rationem reddere debeant ast non
meminit eius quotannis fieri debere.

Q. dicitur quod leges pupillo liberum relinunt
stantes rationes exigere contra iudicio pupillus
autem in iudicio primum annos discretionis
nactus stare potuit.

Cum matrem

Quae matrem tiberium census dantur.

et huc quid est iure ad vitalitii totius massae
et huc nullum calculum ponendum habuit

Q. Quod tantum substatum huius iure scelerat et huc
rationes respectu reliquae partes

3. Vel nullius partes respectum habuit parset tunc
tutus respectu rationis ponere debuit.

Q. Tandem stat lib. C. Cur. L. cum ualbat
calculo tiberium.

J. Cori Praesidial tit 3 praecipit quod tutor finitima primus
 tutela in praesentia & amissionis ad rationes sed deus as obli. ^{arane p. d. uo} his submittit
 gatus est. ^{id est quod p. u. n. r. e. c. p. t. m. o. m. e. n. t. u. m. d. e. p. y. r. e. l. l. e.} ^{abq. u. l. l. a. d. d. i. c. t. o. r. e} XXVI
 et. et tutor morosus ad ^{amissionis} ta confirmat quod res ar. || Ad

1. Secundum p. s. Leonium ^{art 28} tutor quod annis calidus erit
 p. v. e. n. d. u. s. et huius officio p. v. e. n. i. u. m. et officio in d. i. g. n. i. t. a. t. e. d. e. b. e. a. t.
 Debeat. Exigit: erat: 1. Mater nam in parentibus non
 praesumitur p. v. e. n. i. u. s. u. t. v. e. l. u. s.
 2. Vnater aut alius cohaerens primus finitima tutela
 d. u. m. n. e. m. p. t. a. d. e. d. u. s. a. s. a. n. c. i. u. m. p. v. e. n. i. u. s. d. e. b. e. a. t. u. r. h. a. b. e. a. t.
 rationes reddendas.
 3. Ab eo cui pater confessoria in uentarii commisit cura
 huius eligi non potuit.
 4. De iis actibus quos tutor cum d. i. s. p. e. n. s. a. m. i. c. a. m. i. n. i. s. t. a. t. u. r.
 huius a. u. t. e. p. i. t. a. m. t. e. g. e. b. a. t. u. r. r. e. s. p. o. n. d. e. r. e.

¶ contra tutores p. v. e. n. i. u. s. c. o. m. m. o. d. i. s. m. i. n. i. s. t. r. a. c. i. o. n. u. m. Comodo tutoris
 e. r. o. r. e. m. p. a. r. o. r. u. m. p. r. o. c. e. p. t. u. m. p. r. a. e. s. t. e. n. d. e. p. o. t. r. a. u. t. u. r.
 1775 et h. l. c. 6.

De Fine tutela

Finiebatur praeter naturalem causam mortis 1° obfolite. Abolente

- a) per maiorem aetatem
  - b) per ueniam aetatis vel ad iudicium in annorum
- 2° relati. se per amissionem tutoris
- ad 1a. Secundum leges h. r. a. n. d. o. l. y. 68 tutela relati. ad pupillas ^{ad 1-10}
 cum i. a. n. g. l. e. s. 18 aetatis annis ad pupillas vero cum i. a. n. g. l. e. s.
 16 a. a. m. o. a. e. t. a. t. i. s. f. i. n. i. e. b. a. t. u. r.

¶ Statutum d. i. t. h. q. u. o. d. m. e. r. e. s. d. e. u. s. t. a. t. u. i. t. q. u. o. d. p. u. p. i. l. l. a. s. ^{ad 10-12}
 u. s. q. u. e. u. s. q. u. e. a. d. 13 c. o. m. p. t. e. t. u. m. a. n. n. u. m. a. t. e. n. d. e. b. a. t. u. r.

J. Cori. Praesidial u. s. q. u. e. a. d. 18 a. n. n. u. m. c. o. m. p. t. e. d. u. r. ¹⁸
 1. Cuius h. r. a. n. d. o. l. y. c. 21 a. n. n. u. m. a. t. e. n. d. e. b. a. t. u. r. et in i. t. a. ²¹
 q. u. e. c. a. s. u. a. b. q. u. e. d. i. u. i. s. i. o. n. e. s. e. a. n. s. S. i. e. r. a. u. t. s. i. d. i. c. t. u. a. n. n. ²¹
 n. i. d. i. s. t. r. i. c. t. i. o. n. i. s. A. n. t. e. q. u. i. t. u. s. p. u. p. i. l. l. i. m. a. j. o. r. e. m. o. r. e. s. f. a. c. t. i.

ad 24 annos de bonis in mobilibus non poterant dispo-
nere, nisi ea rationibus, ex quibus tutoribus de eis
disponere licuit. De recentiores leges hanc limitationem
non repetunt, sed pupillo liberum relinquunt ad jura
necnon tutorem adstringere, sed et de bonis liberè disponere.
In specie aut. Præcipue plures eorum de hac materia con-
tinet dispositiones.

1
annos dicitur pro tutore
a. Pupillus annos discretionis nactus saltem ac laetate eo-
rum juri. civi demonstrare se debet, et tunc primum de re-
tum tutor. debet, ut hærentat pupillo in liberam
possessionem eadusere, sed

2
Non dicitur tamen unq
ad 20.
b. usque ad competentem ætatis annum majorem
de bonis in mobilibus omnino ex rationibus ut. de bonis
disponere potest.

3
Plures fratres
c. Si plures fratres sub eadem tutela confederati, et unus
ad ætatem majorem pervenerat huius tutor partem
de mobilibus primis, sortibus constitutum si eade-
vis erat, reliqua vero in specie in mobilibus ad tan-
tum majorem ætatis omnino reservare debet.

4
In solidum
d. Omnes tutores in solidum obligantur, et tamen ex
tantum administrationem habent. Tutores tantum
pro culpa solo proximè respondeant, sed pro culpa
levi vel casu fortuito non debeant.

5
Sunt in solido
e. Si pupillus majorem ætatis hæc putavit intra
annos et 3 dies actionem contra tutorem instituisse
debet, sius tutori exceptio præscriptiois est
jura competit ad quietationem a judicio petendi.

ad 1-6
ad 1-6
f. Administration annorum a nobilibus solum a
Rege impetrari potest. recentioribus vero temporibus
a judicio castrensium et terrestrium. Nemini conceditur
nisi prius eorum instantia præsentaverit et ipsi
actus fuerit considerata. talis ad acta bonorum
administrationis a pupillo expediri potest

Relative

ad 2.

(26.)

Si, qui veram aetatem obtinere, pro tempore ^{minori} fidei vel ^{magis} auctoritatis ad debetur curator quem priores ipse vel ei heredesque potuit.

Ad. Alter modus erat auctoritas aetatis. Statutum Legimus, de de 1543 statuit: Prodigus tutor et dilapidator amoveri debet, qui non bene ad hunc se habet bonos pupilli. Ille quidem amovetur, qui cupit accipere partem pupilli videlicet careat negligit. Sed introducitur iniqua aetate omnium officio. Propter hunc casum evanuit.

Legatio super amovendo tutore in pro. Leonae iudicio

Castrensis L. Lij. 1543.
Sp. edy. L. L. et h. Prussiae iudicis terrestribus
ita ut in laicum amovendi statum novum constitueret.

Tit. IV De curatore

Leges romanae non tam exacte uti in Romanis aetate, ²⁾ tam a tutela distinguunt, imo haec raro synonymice adhibentur. Sed etiam hic deorsum observatur, quod tutores minor omnibus iurationes in confidebantur, qui ad aliam causam rebus praesepere non poterunt. In amittendo curatore super prodigum valde caute procedebatur. ⁷⁾ An 1638 solum potest maxime curato facta inquisitionem curatori decretum dabatur.

Huius iurationem non solum provis erat majestati, cum auctoritati tempore ad iudicia terrestria spectabat.

Præsentem consanguineis confidebantur, quia merito in familiae interest, ne bona familiae dilapidentur.

Curandus publico munere eadem fovebatur, per curatorem non solum privatatur, sed tum prius si a complectente instantia inhabitis ad sub munus gerendum perit deklaratus. 1638.

Statutum Luth. B. speculens continet constitutiones:

Jus poloniam

XXVII

Sicut leges polonae hanc divisionem non recensent tam
 men ad eam reflectunt, quia in rei natura fundatur
 Jus remm duplex est a reale seu in re seu in rem,
 quod contra omnes personas vim exercet. a) dominium
 b) Jus remm personale, seu jus ad rem, quod non nisi
 contra speciales obligatas personas tendit, et jus obli-
 gatum vocatur.

Caput I
De jure remm reali 2 Legum

Categoriam huius respicit:

- I possessionem } I
- II Dominium
- III Jus pignoris
- IV Servitutes
- V Haereditas

Ad quoad possessionem et dominium commemora-
 debet, has notiones in legibus non bene distingui, hinc
 et nos eas promissive tractabimus. Nam possessio
 semper ad dominium spectabat, et si ea dominus
 caruit, hoc solum ^{effectus facti} status non autem juris sequi
 la erit.

Quum vero jus pignoris se etiam ad jus personale
 pertinet, hinc de eo in sequente Capite tractabi-
 mus. Servitutes plane transire debemus, quia de his
 tanquam specialibus speciebus juris realis in legibus
 nulla mentio occurrat.

Titulus I De possessione et Dominio

Hoc jus acquisitioni:
 a) per occupationem b) per accessionem c) per frau-
 tum perceptio nem d) per usucapionem e) per trad-
 tionem.

Occupatio

ad. De occupatio[n]e, quibus Exclusionibus et Offensis
Distingui debemus

I. Conationem et Anusum

II. Visitationem

III. Captivitatem in bello seu praedam.

IV. Derivationem

visus utq[ue]
Derivationem

ad I. haec erant aut regiae aut privatae hereditariae
E prioribus regionum bonorum possessores eandem solum
quantitatem ^{signorum} coherere poterant, quae ad forum aut ad
aedificia erat necessaria. Mercuria cum ligno huius
erat permissa. Potuit quidem huiusmodi aliam quis adque
rare, aut tantum per speciale privilegium regium
aut per const. statum.

Et silvis alterius interdictum erat quaedam utilitatem sibi
appropriare. Venationis objecta erant fera animalia
Venare licuit ubi et quando leges non prohibent. In
licita venatione animal illi cedit, quod primum cap-
sit aut interficit. Animal propeum primum esse liber-
tati restituitur, et terminus objectum est venationis.
A pes et aves extra territorium idem est constitutum.
Tempus venationis incipit a die St. Adalberti 25 Aprilis
his ad plenariam septem congestionem.

Tempore Stanislawi lex plenaria de eo est lata,
in qua illis, qui in alio fundo venari audeant
poena imminatur 1000 marinarum, adjuncto 25 que
confiscandorum iturum et schepetorum 1778.

Secundum Statutum Lithuanicum vulpes et lepores
de aquis utq[ue] piscari in alieno fundo venari licet. ^{cap. I art. I}
ad 2. ^{has leges pro arbitrio regis} ^{quod} ^{autem} ^{non} ^{probatum}
ad jus privatum spectat. 1778 disponit naufragos
res deperditas se restituendas ergo resarcitionem
indemnifundis sumtus satisfactionis

De aquis utq[ue]
piscari

impensarum Respublica fluviorum et stagnorum valebat

1. Fluvii navigabiles qui in legibus dicitur ab electione me
londinarum liberi erant, ne navigatio detrimetur in
pial. In navigandi omnibus erat communis ^{antiqui} stat. leg. an 1507

2. In honore abici fluviorum ad jus regium spectabat.
Recentiori tempore talis possessio in bonis regis competi
bat capitaneis nisi tertium privilegium e. y. piscandi
tertio erat collatum. In bonis ^{prohibentium} bonorum ~~fructus~~ ^{habentes} ~~us~~ ^{fructus}
pertinebat, in quibusdam statutis

3. In fluvio limites bonorum diversorum constituentes ab
uno ad alteri potuit in detrimendum alterius heredis et pesca
tio cuius solum ad medietatem pertinebat. s. talis fluvius
cursum mutaverat nisi hominus antiquus ab eis fini
tes regulabat. Novus ab eis cedebat illi, cuius finis
erat. Itq. in gruvialibus omnibus erat ambobus
leg. 1507.

4. Proprietarius fundi cursum fluvii in alterius detri
mentum mutans tenebatur in pretium statui resti
tueri et indemnizare. St. Pars. M.

ad 3. Parisae constitutiones de praeda bellica ad jus
publicam spectant et transeuntur.

ad 4. Qui rem perdidit ad iudicium se vertere et rem
missam ab ^{inventore} autore vindicare potuit. Statutum
la fin 11 1544 et St. Lett. ^{leg. p. 250} inducia contra quem
piam adissent rem amissam ab eo esse ^{adventum} in
ventum et ille hoc negaret eundem abligari asses
sum confirmare juramento. Itaq. in provinciis loco
nal et in Lithuania inventio nullam occupatiois
speciem constabat, nisi Dominus se insinuare negle
xerit, tunc res qua de relictis occupatiois obiectum
erant.

De praeda bellica

De inventione rei

(27)

precozem

In Saxonia disponit. Amisso et inventu rei per *precozem* ad p^{re} e.
 Datum affiant publicatur, inventum remnes consumere nec alienare
 potuit, sed dominus se inveniunt restituere. Abnegatio inventio nis
 tamquam fur puniebatur. Art. 2. si aut p^{re} t^{er} r^{em} ventu
 ampebat. L^o vero post factum pronuntiationem intra sex
 hebdomades dominus se non instruat, res in iudicio reputanda
 et salva remuneratione in bonum publicum converti debuit
 Ad reventas reperi debent thesauri. Thesaurus in pu
 blicis fundis inventus reipublice in fundo Domini ter
 restri eadem competeat, si ipsemet invenit, si quis ali
 tatem inventori relinquere debuit. Etiam si obre
 nebat iuramentum purgationis v. l. 1576 Steph^o Aug^o
 thori. Metalla et omnia producta subterranea vi
 ejusdem Const. proprietatem Domini terrestri effi
 ciunt. Leg. Sax Libri I art 35. Invenit sub terra
recomitatus
recomitatus a nemine Domini potest sine proprietate
 consensu.

si specul^o l. 157a

||

Receptio

Ad B. hircis. Officium: cau^o juato species in p^{re}is
 Romano capitales capovis. Tractat de alluvione
 2. de inveni^o in flumine nata 3. de abeo *retracto* 4. de
 satione 5. de plantatione 6. de inaedificat^ones
 ad l. 2. 3. *Thi* spale hui^o d^o p^{re}sumit. I 1507 disponit.
 et subdit graentur vicinia bonorum regionum et
 cum fluvius bene nostra et subditurum determinat
 quae istius fluminis ripis abiret ad p^{re}ent libera
 admittantur eadem subdit: ad *estiam* ejusmodi fluvii
 jnata latitudinem bonorum suorum adjacentum
 Statutum Libi l. gardae: Quodsi fluvius ad ripas
 abripis arenam adundando in rementum ferret hunc
 illi cesere cuius ripa est. Si autem flumen in natura *(12)*
 d^overtet, *antiqua* abeo si aliqua emulsum utum cause p^{re}su
 pi potest *plundatio* quemlibet vicinorum pro
 latitud^one fluminis *h^o p^{re} acc.*

*Fe. d^o m^oni f^o m^oni
Inel*

*F. antiqua^o cum
fluvio d^o sub^o tum
cont^o in^o am^o 3.
h^o m^o t^o am^o
p^{re} *alt^o p^{re}**

Jus
 d^o p^{re}
 ten
 ad
 ab
 Cosi
 Sas
 fa
 De
 Ten
 den
 Deb
 De a
 abig
 vic
 h^o
 P^{re}
 h^o
 ra
 re
 my
 sed
 pro
 C. 6.
 acc
 im
 ad C.
 cap
 ad
 no
 P^{re}
 S^o
 Prop
 Pro

Inopolon

XXVIII

55

Inug Laconicum solum de insula in flu. uone nates leguntur ad ripam proximam eandem spectare. Et ad medium fluminis tendit, in utramque ripam communiter pertinet.

ad 4 et 5. Plantatio cum erit modus et acquirenda, si aliquis arbores vel plantas in fundo alieno posuerit. St. Casimiri M. 1347 tenet: arbores in fundo alieno plantatas domino fundi esse, aut plantatori bonae fidei hoc esse necessarium lorum plantarum vindicare. Nec si aliquis hortum quem arborator tenuit et interit, deo tempore arbores aufererit ab eo plantatas, iudicetur, deum eorum sibi sumere, alteram in fundo ne longare debebat.

De accessione per. rationem idem statutum disponit: Si aliquis fundum alienum in seminaverit, et in super per violentiam poenam 3 mensium lueri debebat. Quis bona sine seminavit a poena liber est, aut serui tamen amittit.

Figore stat. Litt. lig. art. 22. id qui in alieno fundo abaque dicta domini seminavit segetes amittit et poenam 12 sublonum solvere debet, quae poena quoque in planta deo non amittitur, ubi habetur. Quarta pars Sadoenicum qui alienum fundum in seminaverit non tantum semen amittit, sed et actio contra eum, puncto violentiae inspecta, potest. In bono pio ipse solus messera percipit.

C. Inedificatio seminum analogiam e normis de accessione praesertim de plantatione latis erat d. p. d. i. m. d. a.

ad C. Fruituum perceptis. Etiam de hoc modo dominium acquirendi leges patriae nullas continent normas.

ad D. De praescriptione seu usurpatione. In ius Romano praescriptio est vel acquisitiva vel extinctiva. Prior Romanis usurpationem posterius praescriptio sensu stricto vocatur. Praescriptio sensu stricto in iuris propter eius non usum. Nam ipse iuris acquisitio propter eius longum usum. Sed.

Fruituum

usupio

D

De praescriptione

in iuris

d. Leges hanc semper tantum de prescriptione loquuntur
 tur, et usui capio nem non designant, imo verus usu
 capio ne in legibus quidem accurret. Vbi hanc
 Officium asserit eum in Polonia locum habere
 Sed Latamours, dicitur ab. h. sale juris infidelitatem
 nec nomine nec e Polonia notum fuisse ecclesias asserant,
 et tantum seynelam adjuvant, moderum possessionem
 barbari non posse, quam prius ius iudicium dicitur
 inter saltem acquisitionem et usui capio uenit dicitur
 intercedit nam ad usui capio uenit certo requisitis uti
 iustus titulus et adesse debent. hinc solent ad ausu
 tentum reflectitur, et ab acquirente leges Polonae
 solent pacificam possessionem exigunt.

Sicut de acquisitione Domini semper est, non nisi
 eam prescriptionem tractamus quae coniuncta cum
 iuris acquisitione cohaerent. Reliqui casus ad dicitur
 nam de extinctione iuris operantur. Primum generis casus
 in sequ legibus coronae a Castrovis citatis occurrunt.
 St. Casimiri M. 1348 disponit. Quum prescriptio
 propter negligentiam et pigritiam domini suum sibi in
 ducta, deinde discernimus quod si quidam credit a se
 putat se habere ius ad aliquam hereditatem quam praesent
 sent. aliter alius persuadet, si intra sex menses seu
 prore pacis et uniuersalia cum possessionem pacifice
 sustinet et patitur, licet de facili profectus ad eum uenit
 re, vel actione eum conuenire eatur ab omni haereditate
 tatis iure quomodolibet competentibus credamus reddere
 Municipali huius cardinalis uero possessor. Longius
 non tribuit, est solum prius ius ad iudicium uendendum.
 2. Alteri eum probationem habemus in alio articulo
 quoddem statuti, ubi relate ad mulieres praecipitur.
 Statuimus ut uiris tantum Annus et dies prescriptio
 3 annuab. s. e. 2 annorum et 3 mensium. si uero

retinim om h. q.
 Of. ad praedictum
 a festum procaat
 et quarum tunc
 in dicitur semper
 nonni. si de am. si
 d. presunt, +

St. L. M.

pacificam
 utrum prope
 uorem

2.
 St. L. M.

ob
 am
 quo
 swip
 3.
 h. u
 sep
 debe
 nra
 ma
 h. d
 sub
 sut.
 om
 om
 et
 ord
 J.
 adq
 b. a
 um
 lion
 pu
 cas
 a
 b.
 qu
 am
 rere
 in
 eio
 qu
 quo
 ser
 tu

ob hereditates ipsas competentes vel obligatas praescriptis 6
annorum propter causam fragilitatem, mulieri autem maritalae
quae non habet propriam potestatem solum 10 annorum praes-
criptio opponatur.

3. Stat. Sig I 1519 sanxit: Praescriptio viginti annis nonia
libus a die depositae professionis 20 annorum currit. St. S. I 1519.

Aequum enim videtur, quod cum is praescriptio statui
debeat et maritalis praescriptio 10 annorum incurrat non
niales quae sponsae Christi et quae claustris virginalium
suarum non tam cito cognitionem habeant de ipso gaudeant.

(28)

Ad praescriptionem illam 3 annis plures adhuc leges adie-
cunt modo dixerunt. In specie statutum Sig I 1522 dispo-
nit: Statuimus, quod si hereditas ostenditur ab venditore
autori, videtur illius res nisi ostentari eorum, ut
autori interent, qui si venire noluerint et in bre 3 annos
et 3 mensis actionem non moverint, tum praescriptio
praescriptione tanti temporis inuictur.

St. S. I 1522

Et induitis legibus desumere possumus praescriptionem
adquisitivam tempore 3 annorum et 3 mensium quoad viduas
6 annorum, quoad maritalitas 10, quoad noniales 20 annis
annu ligatas esse. Bona civitas ser. l. 1633 et 1635 praescrip-
tione 6 annorum amittebantur ab illa regula de tempore
praescriptionis 2 intervenitur causationes, in stat.
Casimiri Magni:

- a. iuris sepe impugnandi: 20 bus annis praescribitur
- b. Dominus terrestris proprium subditum post annum
quia a die acceptae eius mansionis computatur, non
amplius potest vindicare. Sed ab huius termino redeunt
recentiores leges pro. Si in Palat. Brach. Netensi
in Polynia et Bucaria 3 annis in testantibus scripto
eius iudice praedictus dominus profugum subditum
super repelere potuit. Dummodo iudicamentum praestiterit
quod ab eius mansione prius nitiverit, et quod illud eius
terram pertineat. Reg. Const. 1776. Simethoib; ubi iustici-
tus erant numerare debuit, aut huius norma solum ad bona regia tendit.

Haec sunt omnia statuta de praescriptione acquis. tractantes, quae
nostram opinionem confirmant. ⁱⁿ Nimirum ⁱⁿ iure publico de rebus
his usucapionis summum esse non posse, et relate ad ad quae
sententiam solum paupera possessio sit necessaria.

Prostant nobis ad huc lites provins: abs.

Lithuania

(3) 13) In statuto Lithuaniæ etiam prioris possessori propter
ejus dignitatem et neque genti, cui rei ius: certo denegatur.
Ergo etiam in Lithuaniæ uti in prov. bionae fundamentum
praesentis acquisitionis est amissio juris et acquisitio pri-
oris solum consequentia amissio juris. Nam in Lithuaniæ
De regula tempus ad 10 annos extendebatur.

Invenit = 10 ann:

1.
200.

1. In capite 3. artu. It d. sermo est de eadivisione hereditatis
et subjunctum, quod si filia post 10 annos cum viro de
matrimonio a patre et heredes eius eum partem
Totum non praetendat, sermo postulare non possit.

2.

in genere de bonis

2. Cap. 4. art. 9. et l. 7. art. 10. praescriptio in genere respectu
bonorum in mobilium et immobilium non interruptitur
1. qui movi in dicitur de continuatione juris in art. 10.

3.

in genere de bonis

3. In capite 11. art. 3. etiam praescriptio realis servatur re-
spectu bonorum prof. up.

Prussia

4. Corr. Prussiae quoad fundamentum praescriptionis differt ad
Poloniae legibus quia iure Romano in iura usucapionem approbat.
Nimirum tit. 4. de praescri. dicitur: si quis rem mobilem per
30 annos et 3 dies rem immobilem per 30 annos non
etiam non alieno sed suo nomine cum titulo bonae fidei per
fidei absq. ulli ius pro am interpellatione, ne iura dominii
interditi sint, dominium acquirit, ne iusquam actione iusti-
bet interpellare valeat. Item l. 6. jam quaedam requirit
nempe: primum titulum primum alieno et bona fidei possessio
non vitiosa, rei vi, nec clam. 2. Possessionem non interruptam
Haec correctura in eodem titulo cum exemplis juris Romani
mentionem facit de praescriptione longi aevi tempore. dicit
si quis bonum titulum bonae fidei monstrare non
potest, sed bona per longissimi praescriptionis tempore
1. 30 annos: 1. pacifice si de ulli interpellatione possiderit quae
actioni vindictae huius non erit. dea ergo qui ius huius solum
si quis titulum et fidem non probare potest, ergo si observariis
probat injustam ejus titulum aut malam fidem bonum
habetur vni: ut vi.

13

Corr Prussiae ea tenet: Praescriptionem quae ad bona hypothecata
et obligata se referre nisi intra 15 annorum deservum huius hypo-

$1a = 1-6$
 $30a = 0$

v. Jus Saxonicum etiam iuri Romano superstruitur huiusmodi
praescriptionis principia pronuntiant. Sed non spatia tempo-
ris differunt. Nam libri l. art. 28 et 29 distinguunt annualem
pro bonis mobilibus, 30alem pro immobilibus. Prior tenet
30 annis et sic se inchoat et 6 septimanarum, posterior
30 anno et 6 sep. finiebatur. Peris utrius termini ad huc
3 dies add. l. l. §. 1. art. 28 et 29. Manifestum est quod ius
Saxonicum iure non tenet l. i. §. 1. i. §. 1. i. §. 1. i. §. 1. i. §. 1.

Res incorporales rebus immobilibus adnumerabuntur bona
immobilia oppidorum, ecclesiarum, hospitiorum, prorum
locorum nemini praescriptio 40 annorum in iure Romano
statuta valebat quia Jus Saxonicum in art. 28 de actibus
praescriptionis casibus nempe de hereditate in sensu restricto
loquitur, hinc solum de hac hereditate valeat ergo iuri
Romano qua subsidarius non derogat. Alii vero censent
hunc esse derogatum, quia de omnibus rebus mobilibus
et immobilibus 20 annis terminum hinc illa
bona per 30alem praescriptionem amittebantur. Haec
sententia etiam in iudicio sustinebatur. Posterior
opinio rectior videtur, hereditas enim in antiqua ley:
bona praecipue bonis sumebatur

de l. de Traditione

Si in fundamento contractus in alterius possessionem
tradebatur, iam in hac traditione proprius modus
adquirendi situs erat. Nos itaq. de traditione tanquam
modo jus reale acquirendum loquimur. Hoc sub respectu
res mobiles et immobilibus ~~non~~ distinguendae.
A. Similium leges locum ad poss. rerum mobilium
per trad. nulla solemnitas requirebatur sed traditio
ad manus sufficiebat. Bona in mobiliis vero solum

De traditione

metuans
inscriptis

I per inscriptionem in actis publicis seu perpetuis rite factam
et II per intermissionem tradi poterant.

Inscriptio

ad I Haec inscriptio vocabatur inscriptio donatio nec ita
habet sub respectu omnes contractus tanquam donationes
considerarentur ad lites de aliquibus hinc evitandis, ad
validitatem perpetuae inscriptionis requirebatur

Requisita

lingua

1. fieri debuit in lingua legali, i. e. vel latina vel polonica
St. Sigis II 1543. Tantum in Prov. olim ad Prussiam, pol.
tantibus in lingua rossica seu ruthenica et in Livonia
in germanica constituti potuit Const 1589.

procurator

2. Summius quis antiquum inscriptio tantum personaliter
fieri poterat, nempe traditurus se ad acta conferre, ibi
inscriptionem curare eam rite factam subscriptione
confirmare debet. St. Alex. 1505 poenam s. maris arum
judicij et partibus minatur, si in domo privata fiebat.

Tantum aegrotis, qui se ad aedem publicam conferre
non potuerant, permittere potuit, ut ad inscriptionem
faciendam in domum conferantur, Const. Sigis II 1550.

Quod certum est ad profectionem aedaeum vel amplius
seu dignitatem, immundo rescriptum Parisiis a creat.

W

At vero cum personalis recognitio saepe majoris cum
difficultate esset conjuncta semper hinc rescriptum
tam inscriptionem fieri curare, dummodo hinc postea a
mendantis personaliter recognita fuerit C. 1616.

Quarto recentissimas leges plenipotencia specialis in
publicis actibus inscripta sufficiebat, et specialis recogni-
tio mendantis non erat necessaria, Const 1668.

acta territorij

3. Antiquitas inscriptionis solum coram actibus tenentibus
fiebant, tantum in casu necessitatis in scriptio
coram actibus capensis fiebat Ita ut intra sanum
sumus fuerit sub rigore nullitatis St. Sig 1507.

Posteriori tempore per praxim judiciabatur, quae per
speciales constitutiones 1576, 1588, 1620, 1669 et 1776
confirmabatur, etiam iustitiam facta erant perpetua.
Excepto tamen est Masovia.

Haec confirmatio per st. palatium vadii claudebatur.
 "Itaq. debet praedictus N. et ejus successores debeant"
 "praefatum vicum ejus omnibus successoribus occasione hujus"
 "boni fieri, evincere et pacificare ab omni executione jur."
 "Dixi subradio s. Damno terrarum: s. in quata 100 Hassarum"

Discrimen inter
 Intransmissionem
 et tradit. s. str.

Intransmissio non est confundenda cum traditione in
 sensu stricto. Haec enim traditio erat actus executionis
 et vim in processu civili post decretum latum per
 vincens in bona terrestria jure et mittebatur et
 in hac possessione traditorum dicta tantum manebat,
 donec summum vicium cum vicibus et expensis proces-
 sus extempaverit. Haec tunc possessio non erat
 perpetua, sed tantum temporalis scilicet usque ad
 extemnationem vicium summum vicium.
 2. fundamentum traditionis sensu stricto non erat partium
 inscriptio a consensu utriusque partis dependens, sed
 judiciale decretum.

3. Traditionem peragebat officialis iudicii cum minist.
 steriali et assistentia a militum, intransmissio autem
 per ministerialem in praesentia a defensorum.

Et hac occasione
 inventarium
 conficitur itaque
 haec traditio e-
 tam quoad
 formam differe-
 rat.

4. Traditorius possessor ab obligatorio differt:
 a) in origine possessionis. Obligatorio enim est inscriptio
 seu partium traditorie sententiae iudicis.
 b) In ambitu iurium. Traditorius enim finita posses-
 sione calium ponere debuit excepto eridacis
 quo omnes proventus detrahebantur. Obligatorio
 nunquam ad id tenebatur, quia proventus quae
 usuras percipiebat.

d) Possessor traditorius a sede et voto in palatio comites
 arcebat non vero obligatorius.

c. In modo extinctionis. Nam
 obligatoria possessio in termino legalis ^{annus}
 3 annorum expirabat. Traditoria autem plena
 riam eaq. cum usuris et titis expensis pacificatione
 extendebatur.

d) Jure proprietario bona sua audivimus ad versus
 traditorium possessorem iniquam omnino autem

contra obligatorum sociis praescribitur nisi quisvis
5 vel 10 annis partem obligatorum etiam judicis reus verum
fuerit.

59
Suspolonium
XXX

1) Possessor traditorius quovis tempore si qui ipsi solutionem
offerebat edere debuit non vero obligatorius.

2) In Lithuania relate ad trad. tho. em. bonorum mobi-
lium dem. Quod in propriis Poloniae valebat. At quod
bona immobilia inscripta et intrinseca requiruntur.
At Lt. Lith. Cap. 7. art. 12. 3. inscriptio res in eo differunt.

3) In Lithuania

1. Acta castrensia non erant p. perpetua. Itaq. inscriptio
eorum in in casu necessitatis e.g. extra terminos ter-
res facta ad acta terrestria propriis in termino a iudice
Lithonico 2 annorum transferri debuit sub rigore nullita-
tis. At tamen intrinseca translatio. quis illi qui bello
aut peste erat impeditus non praescribitur.
Immodò inscriptio post bellum vel pestem in primis
terminis terrestribus illata fuerit Cap. 7. art. 12.

2. Perorae agra valde hinc ant. alias impedire non
indigebat scripto regis ad inscriptio. vel donec facer-
etur. sed his jam vigore legis licuit coram rogatis
nobilibus bonae formae et in Lithuania possessione
in donationem inscriptam re. quovis. etc. quorum tes-
tum tum erat etiam sua la parte tale documentum
subscribere etc. sigillis suis munito quare ob sigil-
latores p. p. etc. etc. nominantur. formalitas hinc
donationi tantum probas tribuebat in ista res. iam
originarie inscripta fuisse. At donatorum et donans
debebat intra terminum duorum annorum ad
acta terrestria transferre. Cap. part. 1.

3. Correctura Prussiae de traditione bonorum mobi-
lium plane nil, in lit. vero de donationibus bono-
rum in mobilium ita obloquitur: Intervivos donare
vel inscribere bona sua ad acta tamen authentica

Correctura
Prussiae
de donationibus
bonorum
mobiliu

1773

De 1773 ad Althuaniam et ad adjuncto et ten debantur quod
actas penas tere debant personarum quae propria recto
titale ob res antem iusum Bona airapara auderent His vero
semper ius jud. ius semper erat tribunal Vinduense Const
1726 et 1775.

Dicto Statutum Lyimondi I 1726 ad quam vis in scriptio
rem Lunae reemptio oralis causis regis requerebatur
attamen hos requisita in tribunalibus prae prae quod reuer
non observabatur. et reuer

An pre reuer
reuer reuer
reuer reuer
reuer reuer

Con quod reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer

Attamen reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer

Durante quo possessione enim in notata fuerit.

Qualis in scriptio

In scriptio summarum reuer reuer reuer reuer reuer
con reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer

et notatio

Quia prope reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer

D. a. 1781

De indole

Ad reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer
reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer reuer

Si illi non capitalis cum censu annuo simul in scriptis ^{in polonium}
et tum si debitor non debitor ^{hanc} sortem cum tunc potest, XXXI
scriptis cum periculi probati sortis datus dicitur sub 22 b
1784 King's ed. Duxta sub ut hinc Antimfura. ^{De auctoritate}

Omnes omnium recumbentes, quae nominis
generali hypotheca praesumunt in actis propriis distri-
ctus non transmittantur aut in actis propriis quidem
non in scriptis, sed in termino per patentes ab actis
1784 praesumunt in actis sub 20 Januarii 1785 aequae
ad illi 1785 ^{prorogato} super nullo speciali bene
in ^{tabula} regis auctoritate vel infra tres menses
retro solvi vel mediante auctoritate scripti. Debitum
non nisi neque in iuris bus praesumunt ^{reducte et pro-}
fione ^{excludit} contractus tabularis assumuntur. Debeant
vi dicitur sub 10 et 11 1785.

Relate ad cum tunc auctorem d. distinguendum est ^{De recumbentibus}
Illi summus capitalis est equalis praesumunt se
cum summus contentare debet, sine respectu ad
usum vi in scriptis, simul cum census annuus
secundum legalem mensuram in iuris correspondet
capitali.

Si illi autem in scriptis nominis nominis praesumunt ^{King's ed. King's ed. King's ed.}
stationem annuatim in personis vel naturalibus ^{7%}
contractus, ibi debitor hanc sua ^{depragata res}
leni summum se hinc debet, quae ^{potest debitor}
feyt. vi dicitur sub 27 1815.

Titulus II De iure haereditario secundo sui

Das haereditatis nititur aut voluntate testatoris, aut ^{cerimonie haereditatis}
aut lege ipsa. Partum omni eorum in ^{destruendo} partes

imptabilibus tractatur: hi normisi de successione testam^{en}
taria et legitima videndum habemus.

I Letto

De successione testamentaria

x sine discrimine vel testamento intelligatur in Bohemia quarevis ceteri
ob non factu sine
gratiam videtur
vult ob blas
non nisi
P^{er} hunc
fuisse videtur
mao voluntatis dispositio. (Istud si supra in eis per Roma
num non observat)

2) Secundum leges Bohemice et Testamenti factis actioe
aut pro conditi testamentum competebat omni bus qui
de suis rebus pro arbitrio disponendi facultate gaud

Veramentis factis actioe
bant, itaq non tantum nobiles sed et cives dummodo
sui juris essent. Subum non nisi subversetur quod
factis. Et constitutione Gnesens, quam nobis
adfert datus sive Rom II pag. 122 sequens ubi
posita reperitur. Sancta quod dicitur ne quis
persona ecclesiastica sive secularis, sive reipublicam
temporalis dominium habentium prohibere prop
mat subditos suos quominus de suis mobilibus quib
buscumq testentur et sancta quod dicitur de his prohibi
tiones annullat, casus adq iniquas rejicit.

2) Alia constitutio Gnesensis si forte auerit
subditos et e mobilibus de lesi armis et p^{ro} locis
legato p^{ro}re, dummodo cautela pro nobilibus
proscripta observata fuerint, et utray norma
tantum totam Gnesensem concernit, non per
priorum nisi de beneficiis ecclesiasticis obsequatur

(30)

Quod forma
eternam

itaque extenſio ad alios dominos terreſtes, reſpectu eorum
ſubditos admitti nequit. / ſed de mobilibus non de
immobilibus in Teſtamentaria. / Ingenere ſubditus

non ſi a reſu ſubſeque liberis teſtamento factio
activa non impugnabatur / ſed quoy praxio adheſerit
B. Quod formam teſtamentorum ſiquidem a ea
formam natatu dignum eſt quod non in teſtamento
ſcripta valuerint. Conſtituta bonnia teſtamenta
non impoſita ad amovenda actioes prohibet ſubſcriptio
re nullitate. / ſed in formalitate huc proſeſus
quod olim (ante iſta) ſemper ob hanc teſtamentum
proſeſus produci ſolebat

Solemnitates ſcripte teſtamenti in ea conſiſtebant ſicut
Legis mudi: I De 1593

1. Aut teſtamentum in praesentia teſtium ſive ſignorum
et ſi fieri poterit voluntum condi et ſimul ab his teſtibus
in ſcriptis debet. / ſed in teſtibus nulli in lege pre
ſentibus habetur. / ſed tamen dicit ſicut ſicut per
argenteus o teſtes reſeſarari eſſe

2. Aut teſtamentum ab eis teſtibus coram autoritate
publica neque coram actis regis aut terreſtris bus
aut ca ſtrictis bus claudi debet hinc ſecondum leges
ſonae Teſtamenta ſicut poſſunt in judiciali re
judiciali

non li: St. in
quibuslibet: nulligena
quibuslibet

Juxta aſſertum auctoris noſtri haec vetenni tales non
erant reſeſarari operibiles, neque ſcriptum teſta
mentum erat ſollicitum, etiam ſi neque ſubſcriptio
re proſeſum, neque coram actis publicis reſeſarari
ſimmodo probatio ad erat, hinc operibiles teſtibus
ſcripturandi

Obſervatio

interim. Anus formatus inter am testamentum actum
forma interuul. Spontale requisitum erat, ne testamentum ullum
dispositio nempe de rebus immobilibus contineret, sed ut quae non
dispositio nulla fuit. Partes nempe hujus normalis statutum
hujusmodi 1710 in eo promulgatae de publico republicae

F. lumb.
P. Primum
ab ipa. Anus
nisi substat
ill. C. 651; ne
quis aliqd. adqum.
potest, qui non
subiacet puritate
juris v. poena
P. lumb. miss.
Anus p. p. p. p. p.
P. lumb. - ac

si mi metetur id per dispositiones praesertim in favorem
et legatum tantum legi licebat bona in mobilia
legare, ab omnibus reipublicae.
No huc adhibetur, serius etiam prohibetur sub
rigore nullitatis summas reemtionales legare / Post
1666

3. De püs legatis sequentia valebant

aa. Personae ecclesiasticae nullo titulo vel re, neque
nento bono in mobilia adquirere poterant. P. lumb. in
speciali. ar. p. a. r. p. et ordinibus requi. in promiss.
sum fuerit. De hoc interd. lo. legumatur constitutio
res do. a. 1636, 1669, 1726, 1764, et 1768, et lo. u.
eo ponitur ne bona mobilia in manus mortuas pro
veniant.

bb. Imo ne summas reemtionales in personis
legare liceret p. lumb. 1768. Legata in aliis rebus
mobilibus ecclesiis et personis ecclesiasticis
facta omnino erant valida. Et tamen const. do. a.

Restrictiones
1768 adiecit. Quod dispositiones ultimae a deum
cento bus in toto acquiruntur in favorem personarum
cum ecclesiasticarum factae sunt nullae. Et haec
limitatio ultionis temporibus p. lumb. 1776
adhuc magis restricta est, disponatur enim
quod legata in personis ecclesiasticis
facta plane nullam vim haberent - ista vox
recepta rebus non sunt etate apparet.

bona mobil.

simil. recit.

aliis res

2.

1776

Celebriores juris scriptores sub hac voce ea intelligunt legatos
quos brevi modo statim tradita erant legataris, quare
eis in testamento confecto ubi mentio citius debet. Illa
interpretatio nimis um legata, quae ab aliope manu
verbo calida scripta sunt involvit tautologiam
cum confecti dea 1768

XXXII
Melior inter-
pretatio

B) Statutum Lithuaniae in capite IIII magis detinetur
has continet dispositiones de testamentis, quam leges
Coronae

A. Testamenti factio activa conpatat omnibus illis
qui sui juris et ab illa ^{per expressam legem} non excluduntur. Ex hijs erant:

Test. factio act.
Excluduntur.

1. Minores et majores, qui adhuc aetatem 20 anno-
rum non expleverit.
2. Omnes in patria potestate adhuc constituti seu
uti leges dicunt a patre nondum edivisi, et min in
tantum de eis nihil aliud disponere poterant quae
propria industria adq. uisiverunt.

Minoren et Majores
In patria potest.

3. Religiosi professi
4. Manus (p. h. v. 12 hebdomadibus post decretum
probationis respective intimatum

Religiosi prof
Obvincti obit.

5. Captivi si apud hostem.
6. Illi qui capti non in suis idis intervallis denig
7. Fidei iudicialiter declarati

Captivi
Mento capti
Prodigi jud. det.

Cetero has personas relique omnes et quidem nos
tantum nobi. Et civis urbi non privilegiorum
sed etiam in obis oppidorum vel legibus propriis
Poloniae parentis omnino et seroi et homines in
senioris classis / de i. m. et o. es. / valida testamen-
ta condere poterant

Corona extr

B) Quoad formam et quidem ea ceterum a thall

Verba non privi: etiam testamentum nuncupatum valebat in
 aut privilegium aut non privilegium. Do repleta
 quodvis testamentum coram testibus publicis ^{judicibus} ~~testibus~~ ser-
 vatum. scilicet castrensium proprii districtus condi debuit
 aut testator tale officium scilicet in domum suam in-
 vitare debuit, ut ibi sua ultima voluntas actio publicis
 insinuaretur. Si autem testator non plerumque officium
 et non coram officialibus in suam domum colligere pote-
 rat eorum scilicet coram uno officiali et duobus testibus
 et casu eximente quo nec unus officialis apparuit
nobilibus, facorum 3 testibus sive dignis et in ^{in scriptis} ~~in scriptis~~ testibus
magis bonis sive natis suam ultimam voluntatem scribere debuit
Quales erant exiliter testamentum quae testes testamentarii adhibere non pote-
 rant:

1. Qui ipsi facultate testamentum condendi non gauderent.
2. Quibus in testamento aliquid relictum est.
3. Feminae.
4. Testamenti excoisiones.

Fid. essential. Testator inscriptum ultimam voluntatem ad proferendum
 suo sigillo confirmare et si scribere quaevis trahere et eorum
 subscribere debet.

Ita etiam testes rogati statim post contractum tes-
 tamentum et non extra in obsequio ament suum subscri-
 bere et sigillum suum adponere debebant.

Extrajudiciale sit: Quodsi testamentum non coram actis propriis con-
 ditum fuerit illud post mortem testamentarii
 sine more animi iudicio proprio testamentarii prode-
 cendum erat, ut actus publici in scriptis haberentur.

Volente privi. Testamentum privi scriptum erat, quia tempore

itineris sine foro etiam in exterioribus / vel tempore pestis
 belli vendebatur. Has venditiones si in praesentia
 saltem a testam. nobilium sine dignorum auctoritate
 in termino legali ad auct. terrestriam proprii districtus
 s. intra a cadentibus / transacta fuerint. Imo testamentis
 in bellorum belli ducibus abq. omnibus formalitatibus
 conditum valebat. Quinimodo ex testamento privilegio
 praetensionem formabat. ^{provie} ~~provie~~ veritatem hujus
 testamenti iuramentum confirmare. Debit de vitis ex
 temis testamentorum statutum Lithuaniae sequitur in
statutis: Si notabilis correctura v. resuror in dato
 se huius vel tempore exarationis occurreret ex tunc testa-
 mentum tantum pro iudicio confiderabatur. Sed epus
 notat correctura in alio loco occurrens non nisi articu-
 lum, in quo occurreret, irritabat.

(32.)

De vitis.

b. Internum. Respectu formae interna testam. eade-
 rum omnes restrictiones ac in regno valebant, in
 eadem in Lithuania magis extendebantur, nimirum:
 1. Utinam dignitates de rebus immobilibus non ven-
 debat, tantum regi bona immobilia exare hant
 1. stat. Lithuaniae cap. III art. 42. / Novelle Dubitavit utrum
 haec norma iudicium regis, quam etiam pro alijs
 statuto Sigismundi L. 1510 pronuntiata non
 aboluta sit, per consp. 1651 quoad adquisitionem
 a personis imperitibus leges et formal. non subjectis
 prohibet. Sed hoc dubium infundatur videtur, nam Resolutio
 eadem const. alio loco
 alio conflictatio de eadem causa disponit, bona ad

Comme intr.

1631.

regem jure caduio v. hereditario devoluta, item alius
nobis in possessionem tradenda esse, itaq; manifeste
supponit bonum ad regem ex testamento esse permissum.

2
omne recipit:

2. Item summas relictas in testamento legari non
poterant.

3. Testator nec de omnibus suis rebus mobilibus, sed non
nisi de iis, quas propria industria adquisiverit, non
propria industria vero de illis, quas ad eum de parentibus devolvebantur
disponere poterat.

4.
Sedis de o p. sub:

4. Servis et humilibus infimae conditionis, & kinetibus
pro labore adquisitorum in testamento disponere
reliquas autem a partes in fundo pro necessitate qua
sua liberorum aut in honore defuncti domino servari
relinquere debebant.

5.
si aliquid legat

5. Si quis suo subdito aliquid legare voluit, cum a subdito
liberare debuit, ut tamen huiusmodi partes nonnullas
suo ante mortem testatoris, sed etiam in testamento ipso
ferri debent.

6.
clericis

6. Clerici nunquam bona immobilia, sed tantum mobi-
lia proprio labore adquisita legare debebant, aliamen-
terius civitates personarum ex quibus bonis etiam
immobilibus propria industria adquisita fundatis

+ in in Nistun/nes de nova ra. de in favore em. et. se. ve. non a. p. r. r. u. u. r.

aut hospitalium sive inter vivos, sive mortuis
causa inferbere, sub hac inica cautela, ut sum-
dator coram iudicio terrestri proprio distretu juret
se hanc fundationem ex propriis suis facultatibus

de nova ra.
dice

quum propterea mutatio contra esse alij puro
liberalitate non liberis voluntate fecisse / const
1635 et 1669). Limitatio priorum legatorum in re
gna per constitutiones 1768 de universitatibus in
lecto et 1776 de calida manu statuta non valent
quae resolutionis perpetuae consilii de eo Feb. 1778.

Inspolovna

XXXIII

Inter inductas restrictiones testamenti nullae valiae
valebant ideo poter in testamentis etiam de ree sibi
lras determinare sicut in art. 15. / et liberis suis mino
remibus tutorem constituere poterat / Capit. art. 6.

Speciales in fronte

Demum disponit Statutum hithumane:
aa) Quis legata res in testamento specificari debet
bb) Quis de rebus in testamento in contrarium scripta
sit quidem invalida. rest nondum ideo reliqui articuli
testamenti nullitate liberant / cap. III. art. 6.

Correctura
Prussiae

Ch. Correctura Prussiae titulus deus de heri materia
loquitur, qui habet restrictionem de donationibus et
legatis testamentis

Sub titulis
Ch. De testamento punctione activa nil prorsus disponit, quare
Legis sui juris testamento de suis juris disponere
poterat alij nulli restrictione.

A. Sentio ante

B. Quae formam exigent extrajurisdictionem locum B.

Externa

1. aut juri: scilicet in curia actis publicis, quibus
unq. aut hincis recognoscant

2. extrajudicialiter. eorumque testibus fide dignis rogatis de no-

bitate nil

vidi: potest et subscribi debent.
Testator scribens ignarus v. impos quartum testem
advisare debet, qui nomine testatoris subscribet
sigillum ejus adponet.

loquitur

Intra

interim Curiam liberum erat de bonis suis mobilibus testamentum legere etc, ut relictis res mobiles nulla repositio obtineret.

Notata dicitur adhuc sunt lince de his materia in con- stitutione Prussiae positiones occurrentes

Singularitates

aa. Thuringia sine iudicialibus et sine extra iudicialibus testamen- tum condidit factum erat illud in toto et pro parte in multas ita ut voluntas testatoris usque ad eius mortem cum bulatoria erat. Si postea testamentum validum erat prius robur summi amiserat.

De test. mutandi

Eadem privilegia quidem in Provinciae Provinciae valebant et in Letonia, sed in legibus non erant difformia.

2.

De repudiatione

bb. Qui hereditatem repudiavit ad omnia ferenda iura hereditaria non tenebatur, quod si autem fundate suo iure adaequat tamen aliquis haeres ita tunc ad eum pervenisse, eo tunc a querimus creditores massae debitorum in termino peremptorio coram iudice comparere et iurata debuit, quos nil e bonis hereditatis possideret. Ita possidere defuit, saepe ad praeteritum etiam liquidum citantes creditores parificandam stringebatur.

cc. In Saxonia parva ad dispositionem de testamen- tis et potius exceptiones officii Romano continentur, minus.

aa. Quoad formam veteranae testamentorum veli- cet scriptum normis testamentum valebat etiam aut I iud.iale aut II extra iudiciale.

bb. Iudiciale testamentum sibi modo confici, potuit nempe

aa. Testamentum unum actis publicis magistratus personahter recognosci potuit.

bb. Qui se ad iudicium conferre non potuit aut non

vohuit, si fas erat aliquot officiales iudiciales in
suam habetatem non mitti, atque coram eis a
aliis testibus testamentum exigere, ad cuius validita-
tem exagebatur

- 1. ut si item & senatores & iudices & iuriones compa-
erent.
- 2. ut illis officialibus a iudice expresso iuramentum
fuerit, testamenti gratia ad opo.
- 3. ut testator illis officialibus diceret ultimam seu
com voluntatem aut vultenus de iudice, si aut si iam
conscripta fuerit, illam in praesentia horum officiorum
homm per actum suum perhibere curaret.

(33)

Quos scriptores referunt a scribinis maydeburg.
eis iudicatum esse, quod si testamentum in clausura
fuerit, sufficiunt si hoc in de iudice praefatis
officialibus extensum et ad subfignationem porrectum
fuerit fuerit p. ut in correctione Prussiae expresso
deponitur.

4. ut testator specialiter ab illis officialibus interrogatus
diceret, quod pro mutua sua & perfectum suam
mem voluntatem habere velit, a nonnullis saxonicis
iuris scriptoribus adiutus ut

5. ut officiales expresso super & pro provisione
testatoris, testamentum subscribere, atque sigillis
suis munirent.

Etiam testamentum ab aliis testibus conditum val-
bat, si a testatore subscriptum est proprio sigillo clau-
sum personaliter coram iudicibus publicis magistratibus
depositum fuerit.

Ad id ad testamentum extrajudicialiter exigendum
3 testes requiruntur, ut tamen tempore testis sub-
mitat illas, quae non observari poterant non ceant
ne officiales, si ne sparius numerus testium col-
ligi non poterat. T

Et si in forma interam valebat pro nisi primo, quod nullus de eo
bus immobilibus exigere habet est
causas non cumma ratio est retrud.

Testamenti factio

De exhaereditatione

passiva

Rationes, ex quibus legitimi haeredes in testamentis a suis
reprobis excludi poterant, sequentes erant:

1. violentia

1. Si quis sine liberis legitime natis aut clam parentibus violentis
intulit, aut inferre voluit, eo magis itaq, si parenti-
bus voluerant. (consuet. 1578.)

2. Quirio patris etc.

2. Si quis patrem servum aut quendam consanguineum
occidit (stat. 1348.)

3. penusio

3. Statutum Silesianae m. cap. III art. 1. sanxit y. cau-
sas exhaereditationis et quidem:

4. si quis patrem

1. Si probris parentem perussit
2. Si probris vivente parente conjugis propriae mar-
ti occupavit.

5. adulterio

3. Si probris parentem criminis adusavit a by commoda
reipublicae

6. si quis patrem

4. Si quis pro parente praesumere voluit

7. si quis patrem

5. Si parentem senio confectum ab mentis alibiq,
negligentia non providit v. plane deseruit

8. si quis patrem

6. Si parentem ab hoste captum redimere neglexit, licet
haec paternae v. maternae possideret.

9. si quis patrem

7. Si filia ^{intra} octiduum vitam dedit.

10. si quis patrem

8. Et licet iura Prussiae haec materia nilominus, itaq, de
jus Romanum non proxiis amittit.

11. si quis patrem

9. Jus Saxonium his septem exhaereditationis causas conti-
net, nisi cum omnibus illis ^{causas} ~~causis~~ y. q. in iure Romano

12. si quis patrem

acciderint, excepta una, nempe respectu filiae ab utero
missam, quia, ut jus Romanum capiat, si filia in
sati cap. ab hereditate excluderetur eadem ob puerper-
tatem aut propter daretur morsa adhuc servanda

13. si quis patrem

In iure Rom.
sunt 13 causas
13-1 = 12.

causas

Reg 2. Deficientibus filiis eorum masculinis deficiunt. 2 Regula.
bus filiae omnia paterna bona, tam mobilia quam im-
mobilia adquirent in rebus retractis, aut quibus potest
1347) patet ut coniecit per stat 1420 ^{abolitum existit} XXXV
stat 1420 pro futuro fuerit abrogatum

Reg 3. Ad bona materna filia et filiae aequali modo. 3 Regula.
concedunt nisi priores iuris fuerint, saepissime fieri de he
in favore filiarum
but remittantur potest 1420

Reg 4. Liberis et diverso matrimonio exstantibus dices. 4 Regula.
se parentibus succedebant tantum proprio liberi iure
1420) iuxta regulas sub 2^a 3^a positas.

Ex parte regulae valent tantum de prohibitis legit-
mus, de illegitis, nisi iam autem inducimus. Quod ab
omnibus nobilitum privilegiis, hinc etiam ab omni
surreptione in bona parentum ea, in suo iure (liberis)

II Collaterales proximi, Nullis deficientibus existen- 2 Classis.
tibus nequaquam parentes, sed Chertas sororesque atq
zine representatiois eorum deficientibus succed
deant, quia haec successio ordini naturae corres-
pondere non videtur, nec apud Colonos huc usque
sen tristes vocabatur. At hanc datam sequenti
sequentes regulae e consuetudinis normis primae
classis analoge invadere

Reg I. Si defunctus solus patres aut solas sorores
reliquit, aut eorum deficientes, tunc fratres v. soro-
res in capita eorum deficientes in stirpes succedunt

Regula II. Si defunctus reliquerit fratres et similes
sorores eorum deficientes, tunc ad patris ^{patrimonium} successio
substantiam fratres in 2 partes, sorores eorum
quartam et patrimonii primam constantem pars
tenent in iure, aut in materna substantiam
non patrem eorum aut fratres sororesque aequali iure succedunt

Regula III. Si non demortuae, fratres sororesque aequali
iure succedunt.

Reg 4 Consanguinitas pater, sorore, aut eorum defun-
dentes in paterna nominati bene, utrinque vero pater
v. sorore eorum defunctes in materna solum bene defuncti
succedunt. 2da)

Itaq 2da Classis regni principum, corveticinae Prussiae
pater patris soror sorori mortitur non agnosuit de
ulteriori succedend. modo, sicut et in reg. defunctis neq
fratres sororesne defuncti eorumq defuncti debet ad eum
legls bonum seminandum quod suis effis non nisi
existebat et divergebat plane ut cont. nec in tali
collatione ea supse corveticura Crupsae applicatur
Juxta quam tertia classis ascendit hinc hinc ad defun-
dentes 2da classis collateralium remotionum usq ad 8orun
gradum inclusivae stabilitae sunt.

Reg 5 Res specie

Successio
Eiusdem ~~specie~~ legitima in quavis re non inferta
excepto capi larum habuit, specialis autem succedendi
modus obstat.

- I Aliud conjuges
- II Aliud per se a sece hereditaria
- III Aliud proprium regium.

ad I conjuges.

Respectu uxoris non valebat principum ex sibi de
~~non~~ non succedere nisi quod aliud in contractu
nuptiali statutum fuerit, aut tunc non erat sicut
suo ab intestato, sed ex parte uxoris in d. hanc ma-
teriam in doctrina de pactis nuptialibus tractabimus.

ad II Personae ecclesiasticae

Relate ad personas ecclesiasticas inter se, cum se
culares et regulares, tunc inter se, sicut etiam hereditatem
factam et passivam distingi debemus.

De successione clerici secularis a) activa.

Quia clerici secularis non erant sub paupertatis obsequio, ideo
plures iure ad quovis successione non admittuntur in bona suorum propriis
passiva hereditas secularis sub interdicto decesserit
ex tumplere sua substantia sed confanguineos deolveba.
sua excepta novis. quarta hereditas et summi in
scriptis (partes) ecclesiarum apud quam clericus constitutus
erat cedebat. Ante extinctionem hujus quartae vero pro parte
sequentia onera in tota massa hereditaria de tali
habebant.

(35)

- aa) mercedis inferocentum rebus restantibus
- bb) alia debita e quovis titub enata est hujusmodi
- cc) expensae funebres conditione defuncti correspondentes et
- dd) defectus canonorum quos ad ecclesiam pertinentibus
clericis circa installatio est in inventario conscriptae
sunt. Ideo statutum habetur, ut de iam aliquo, et
descriptis prorepositi huiusmodi tali mortis casu heredi-
bus defuncti legitime notitiam darent eum in fi-
nem, quatenus ad inquisitionem statum eorum eccle-
siasticarum et ad exidendum quartam non possent.
Etiam si hi in termino praefixo non advenirent tamen
praedicta auctoritatem ^{erat} inventarium ^{in praesentia} ^{patrum aliorum}
ficare. Atque defectum e rebus mobilibus clericis aut in praesentia
expleto ^{in praesentia} ^{et fide dignorum testium}
consonis ^{confirmatur} ^{et fide dignorum testium}

II. De successione Clerici regularis.

a. activa.

a. activa.

Ad religiosam statum transientes etiam si mix-
tenses fuissent, bona sua terrena mobiliibus
inscribere tenebantur / post 1635 / Religiosi pro-
fessi ob obitum paupertatis nil haereditare poterant est
ante depositum confessionem eis fas erat, de reman-

per

partem hereditatis ad eos devolutae, aut conventui
 aut iudam ^{Wysenberg} tertio ^{Wysenberg} modo rebus unum hanc
 ditatem renuntiaverunt ^{inter se} ^{inter se} ^{inter se}
 Quod de hac decima parte non dicitur etiam eo Ben non
 nisi iure gaudebant, provisores ex hac decima parte ad
 dies vitae praebeant.

F
 ex portione hereditaria

Attamen muniales quodammodo privilegiatae erant.
 hae enim post decessum provisores aut regentes
medietate usu et proventus peccuniarum
stat 1514 et Janu 1635 potentiori tempore et vand
provisiones de decima parte hereditatis ad dies v
tate postulare poterant non autem de substantia
ipsorum sumpt 1768 a coheredibus, quibus tota heredi
tas ca derat.

de passiva

de passiva

Supra defuncti reliquas temperari proprietates ab clau
stris aut conventibus confederabatur, sunt duae substant erunt

Exceptiones

1. de statu confederacione in mobili substantia ab clau
stralis et clerici regularis se cularis sati a b vitae statu
defuncti quod ad confanguineos et nomi si 4 bo
partes ad claustrum partinet re solutio perpetua
confili 4 partibus 1774 Nov 1771 etiam quod duo
Melitenensis et Centonensis voto paupertatis noxerit
ad stritus in derolita hanc talis equitas in u
huc et integra mobiliu vero 3 partes legitimam
partem pro itis hac re bus ad hanc ita ut non
nisi 1 partem mobiliu ad ordinem perve nerit re solu
perpetua confili 12 Jan 1788 ill 4 6
1771 Capitulum ut ut ut ut ut ut ut ut ut ut
ad nomi si in supp elictis confistere poterant, quod
post mortem opus ad confanguineos revertetur.

Prus poloniam XXXVI.

ad III. Fidius regno seu rectius ius caducitatis

Quis ius sibi seu potius iuris caducitatis, tum non nisi loquens
habuit, si nullo consanguineo defunctus, ut de 8 unum quod unum in defuncto
derant script 1565, 1568, 1569, 1588, 1778, 1786/
Sicut tunc huius iuris relate ad subditos non est in usus alio
quam nata est —

In quibus temporibus hereditas caduca bene dispositioni
regis committitur (const 1588) ^{in unum sicut} in unum
sunt consuetudo quod ^{in unum} ejusmodi bona ^{in unum} conferre
dabent, qui usus perpetuus constitutionalis ultimus vice
per unum script 1778 confirmatus est. Personae quibus haec 1778
bona conferenda erant diversis temporibus diversae
erant, nempe iuxta const 1569 haec bona regibus 1604
nobilibus, quibusdam civibus vero transmissibile, quamvis
conferri poterant. Postea autem per unum script 1720
omnia bona caduca nobilitati ^{in unum} conferuntur. Attamen
semper ad quem bona caduca legitime pervenerant
omnia eis bonis in haerentia onera persolvere obligaberunt, const 1588.
Pariter notandum est, bonis quibus
qui nec ab aetate immunitate, nec ab impotestate, nec
doloris, nec ab aetate operariis a bonis, nec ab mentis
perturbatione, nec ab aetate ^{in unum} puenans criminis patitur, vel
deperitione bonis iuris caducitatis subiecto esse, etiam
consanguineis impetrant quod unum admissent.

De susceptione Ab Artibus II Statutum Lithuanicum

Terre eadem principes vestunt, et stat Lith, qd in cap III articulo
tum in cap V articulo et 14 de hoc materia tractat. Quia
vero hae normae in omnibus casibus suffi debent
etiam in Lithuania locum non recipere nisi sub
inditione ^{in unum} nat est. Minus statutum Lithuania

A. In genere

petunia parata, per parentes, sunt in omni e parte, in scriptis,
 nec. exemplo alterius filiae usque ad hunc habet unum quae
 dos ⁱⁿ ~~in~~ a parentibus assignata fuerit, per praesentem
 per 2 annos e parte matris sunt per a si a binos istius
 d. strictus, in quo illi habitent, per judicium hereditatis
 electos infra tantum et benedictos assignari. Sed
 confectum debet deus sorores ac quilibet hereditatis
 quidem fratribus gererent tam in patris quam
 matris bonis. Itaque loretina brunna inter bonas
 patris et matris. Itaque linguit de alterioribus de seu
antibus vatebat, ut in provinciis Coronae et ditu
ania primi primi quod illu re praesentem praenotus
suos parentes itaque in stipulis ad sedunt.

II Deficientibus dependentibus fratres sororesque
 ad acquisitionem veniunt ita tamen ut fratres non ut
 fratres et sorori nominis, sorores suorum fratrum
 fratres sorori, et sorores fratris tunc nominis succedunt
 si in priori casu nulla soror in posteriori matris fra-
 ter aderat. Etiam hoc ius representationis relati-
 ad alteros dependentes totum habuit.

III Ascendentes sequuntur et qui dicitur aequali iure
 et pater et mater, tunc avus et avia, tunc proavus
 et proavia, tunc abavus et abavia, nec non avunculus

Filia consanguinis re-
 presentationis ad
 ascendentes non
 applicabatur, itaque
 proprios absent. excludit.
 - remotionem et
 remotiores in line.
 ad succedunt. -

et qui in iure nomine parentum veniunt. Attamen
 correctura Prussiae non solvit quaestiones utram
 proprios ascendentes excludit remotionem et avunculos
 motio ascendentes in capita et binos successores
 II clauderent collaterales ulteriores et regula lone
turce Prussiae ita sonat. Itaque defunctus aut aut aut
neque fratres aut sorores et caeterum dependentibus
neque ascendentibus existantibus caeterum caeterum et
caeterum ut potest patris, avunculus proprius proavunculus

Jus potestatis

XXXVII

et sic pater, eorumque descendentes eo jure succederent, quod pater, si in vivo esset, in intestat. res. Succedere autem quisvis potest in ea bona, quae ab illo proficiunt, per quam cognatione unum defuncti & si jungitur itaq; paterni consanguinei non nisi in bona paterna et consanguinei matris non nisi in bona materna. Nulla restrictio quoad gradum ergo in infir.

B. De specialibus ab intestato successione

I Successione conjugum in doctrina de pactis empta deabus.

II De successione clerici

III De successione pro herede. Resp. nil disponit.

Articulus II

De successione ab intestato secundum jus saxonium

A. In genere

Jus saxonium in hac materia se quom maxime principiis juris romani et canonici conformavit. Tam ex hoc fundamento feminas a successione in bona immobilia non excluduntur. Ad hanc etiam de jure Romano et canonico plurimis partibus oppositely differunt minime.

I elapsis est de successione ex catenis

1. regulae sunt, quod legitime liberi utriusque sexus parentibus suis in bonis mobilibus quae in mobilibus liberi utriusque aequali jure succedunt ut in partibus lib. Tart. 5. 1. *liberi utriusque aequali jure - in bonis mobili et mobili*

2. quos anteriores descendentes jus repraesentationis valebat, ut nepotes etiam si soli essent, tamen non sibi jure repraesentarentur, sed in stirpem succederent.

Impulatio rotis

3. Dos v. Donatio a parentibus ante nuptias accepta in uxoribus
uisionem bonorum haereditarium impuabatur itaq
collatis juris ^{Romani} in jure saxonico locum habuit. Quam
speculam saxoniam libt art 3 de liberis emoni. patris
in uisionem emoni. patris statuit quod
illi jurare debeant non majorem bonorum partem
obtinere quam operunt.

non nun emon
uipetitione
uentionem

Proles illegit:

4. Proles illegit. in bonis matris succedunt speciebus
saxon. libt. art 38. et proles in matrimonio uocatas
proleatas aequiparabuntur illegitimis libt. art 39.

Plebiscitum.

Plebiscitum ad successionem descendens essentis prole
iri nequeunt pleb. scilicet civitatis regia, etiam in qui
hodie in urbibus, et quidem non tantum in eis, in qui huc
jus saxoniam ualebat, sed et in quibus legibus propo
io potius prestant. tunc sunt plebiscita, quae a rege
sen ordinibus regni confirmatae leges communi, mox
cabant. Maximi momenti casibus pro nobilibus est
Legulitatem de successione nepotum, neptum, ple
bisitum a theodrico confirmatum, et quidem quod
filiis si liberis conuidentibus cum alicuius ^{notis} ~~liberis~~
in omnes res inuocabiles succedunt ita, ut ^{liberis} ~~liberis~~
nepotibus neptibus competat, pro quibus iuratos
evoluto exponant. Et nunc plebisitum baronice existet.

Just refer. non
uallet

II Clasus est ascendens, nam de filiis et de ascendens
jis saxoniam non fratres sorores, eorumq. descendentes
ad parentes et ^{antec} ~~antec~~ ^{pro} ~~pro~~ uocat, ita tamen ut in linea
filiis nominis, pater et demortuus pater, primum mater
in bona ratione filiae autem pater et mater aequali iure uocati
hant.

De altero uero ascendens successione scriptores in
varias abeunt partes, nimirum super gaueptionibus
a) an pater et mater jam demortuus fratres sororesq.
etiam per aouos et auos u. pro uocant u. pro uocant u.
porro addi uidentur.

b) ut
marte
Amund
niam
sam
Subin
auig
uic
III
De
uic
frat
tant
colae
sol
coha
sue
quin
Deu
jis
II
ad
rem
I d
lio
II d
pro
III
nes
I. d
st

Secundum statutum Aethiopiae:

1. Defensores 2. Collaterales proximi 3. Ascendentes pro-
rio valebit correctura Praefata

Secundum correcturam Praefata

1. Defensores 2. Collaterales proximi 3. Ascendentes 4. Col-
laterales uttersores

Secundum jus sacro ordinis:

1. Defensores 2. Ascendentes 3. Collaterales proximi 4. Colla-
terales uttersores

Singularitates Leges Romanae et statutum Aethiopiae semper diffi-
quirit inter bona paterna et materna, Correctura Prae-
fata hanc diffinitionem tantum in quarto ordine
agnoscat videlicet servari nunquam ad eam
refertur.

Eius representatio in se semper valebit tantum
Correctura Praefata in ordine et jus sac. in 2 et 4to ordine
quoad uttersores Defensores jus repraesentat uttersores
refertur.

Cap. I.

1.
Art. I.

Omnia jura in hoc ordine Defensores ad successio-
nem vocant. Filii communi Descendentes in bona paterna
et materna semper et ubi succedunt et quidem
si soli sunt, succedunt in omnia bona paterna
et materna, si autem cum sororibus existunt,
tunc in bona paterna in $\frac{3}{4}$ in bona materna cum
aequali jure cum sororibus succedunt. Secundum jus
Patris etiam in bona paterna filii aequali jure
cum sororibus succedunt.

2.
Art. II.

Filii castitibus filii communi Descendentes hinc a fili-
is propriis in bona paterna tam secundum leges Romanas
quam etiam secundum correcturam Praefata

Polonia

XXXVIII

erunt exclusae, et his volumus nos competat hereditatem
 secundum jus sociorum. De parentibus filii secundum dependentem
 filius omnia bona paterna tam mobilia quam immobilia
 acquirunt volumus statuimus. Lithuaniam in
 hoc casu filius tantum dotem assignat si alii agnati
 existunt, ad quos paterna bona devolventur.

In bona materna filii et filiae aequale jure succedunt
 volumus. Corsetia Prussiae filias ab hereditatione
 excludit si filii legitime descendentes ad sint nisi tantum
 dotem tribuit.

Art. II

Ad hunc ordinem pertinent patres sororesq; et liberi ex
 patribus sororibusq; praemortuis, volumus. De jure sed non
 cum in hoc ordine advenientes ex hereditate tamen jure
 s. defunctus v. defunctae reliquit solos patres v. solas so-
 rores, eorumq; descendentes. Si sunt superstitibus patres et so-
 rores in bona paterna et materna in capita succedunt
 secundum leges Corsetiae stat. Lith. et Prussiae
 s. defunctus / non defunctae reliquit ^{patres et sorores} fratres et sorores.
 et in bona paterna succedebant ea Corsetiae Prussiae
 volumus. fratres juxta leges Corsetiae et stat. Lith.
 fratres in $\frac{2}{3}$ / in Polonia semper in Lith. ab aequa
 conditione / in $\frac{1}{4}$.

b. In bona materna ex Corsetia Prussiae volumus
 modo fratres s. frater patri mortuiq; juxta leges
Corsetiae et stat. Lith. fratres et sorores s. in Polonia
 semper in Lithuania si nondum erant ad statum
 aequalem jure succedebant. s. defuncta / non defunctae
 reliquit et fratres et sorores, secundum leges Corsetiae
 et stat. Lithuaniae fratres et sorores aequale
 jure, secundum Corsetiam Prussiae autem
 volumus sorores succedunt in bona tam paterna
 quam materna / s. soror sorori mortuae

Coniunctio frater aut consanguineus senior nominis in
paterna linea a terminis vero frater aut a terminis senior
in materna tantum bona succedit.

Secundum jus sax in bonis filii nominis pater et pater
mum pater premortuus mater, in bonis filius autem
pater et mater aequali jure succedunt. De ultevis
ascendentium aut eorum scripturas in varias abeunt
partes.

Regulas juris saxoni, exceptionem constituit, jus
Columense sed in hoc ordine patres sorores, eorumque
descendentes collat.

Ordo III

De hoc ordine leges bona plane sicut, id est locutura
Puffendorf applicatur quae uti etiam statutum
et primum in hoc ordine ad successorem vocat
ascendentes, jus saxonicum et contra vos et patres
sorores eorum descendentes.

Notandum nominis de successione bona propria in ditione
adquiritis loquuntur, sed tunc de spoliis et magis
ad substantiam ab ascendentes bona relicta applicat.
Tunc est. Illud ad succedendum, ob defectum per
nam regulam definitur secundum Corve
turam Puffendorf. Quia locutura Puffendorf
ascendentes sequuntur aequali jure et consuetudine,
repro representationis non applicatur,
itaque proprius ascendens existit et remotus eum
et remotiores in lineas succedebant.

Jus sax in hoc ordine ad successorem vocat patres
sorores bilaterales atque liberos et patres sororesque
bilaterales pro mortuis natus et his defunctis
tunc patres sororesque laterales eorum descendentes
Ad successorem vocat in omnia bona defuncti sive de jure
re seu successores, excepto aut eorum in gerat a
et hereditate.

Constitutio Præpositæ quæ etiam in provinciis Coronæ et
 in Asturiana verelbat, in hoc ordinem successione
 vocat ulteriores collaterales ^{nempe} in provinciis Coronæ
 et in Asturia ad 8 gradum inclusivè in Præpositæ proximam
graduam infiniuntur, et quidem in sanguine patris
 non nisi ad bonam partem et in sanguine matris
 non nisi ad bonam matrem quod prædictum est. fit in stirpe

(38)

Etiam jus sex ultiores collaterales usque ad 8^m
graduam inclusivè ad successione vocat, ita tamen
 ut propriè earum remotionem.

Ad implendum de successione ab intestato matris
refert nobis ad hoc dicere:

1. Deiis qui jure successione carebant

2. De distributione hæreditatis

3. De facto profectum successione in Colonia
 olim frequentè fiamur.

ad 1. Quæ leges regni in minimè in flectit de 1496 ^{Quis jure successione}
 et successione ab intestato carebant: ^{successione}

1. Illegitimus proles nisi scripsit a rege ^{et ordinibus}
 qui legitime fuerunt.

2. Qui in quocumque ratione nobilitatis civis

3. Religiosi professi cum extensione supra indigetate

4. Interfectores sanguinis defensores, parricidæ

5. Parricidæ matricidæ et patricidæ et aliosum
 consuequi in eorum occidit, ne non illorum defecit.

Quæ non succedebant in bona eorum.

6. Femine nobiles nubentes civis ^{et} sunt
 habent dotem et omnia jura successione etiam

7. Femine in rapto sumunt auctoritate:

Item stat. Astur. in cap. IV art. 12 cap. III art. 20 sanct.

Distributione ad p. Quarta praemissa saepe adierant phres laudes
sicut in testamento bono paterna et materna diffinientur. videt

Sp. tabi. capi: I. Graeco bonorum patrum omnia et mater
nomine segregatis, vulgo repositae bonorum s. v. d. ab,
bat, et tunc prima.

II. Ex his si bonorum eahereditario non bonum habet pro
fuit.

ad 1.

ad I. De resolutione bonorum ^{non}
repositae bonorum ante omnia ^{quae sunt} repositae bonorum
in testamento repositae erat ne possit.

Juramentum dicitur quid conuenientes sub se
juramentis confirmare debeant, et nullum dicitur
item, et quo status actiue et passives mixtae
enunciari possit, et in ipse, in his bonorum dicitur
bonorum segregatis bonorum paternorum enunciat,
non ne repositae omnia ad dicitur et in sub,
statuam f. ebat. Latere sequente principio
valebant.

a. Tangquam ^{na} matris ^{na} substantia nonis ea
considerabatur, quae ^m dicitur repositae repositae
a matre ^{na} accepta. repositae repositae repositae
si post mortem matris repositae repositae repositae
matris per repositae repositae repositae
ad quae non materiam, ad repositae repositae repositae
f. iam spectabat.

b. Quaevis ^{una} substantia ab repositae repositae repositae
alteram repositae repositae repositae repositae
repositae repositae repositae repositae repositae
repositae repositae repositae repositae repositae
repositae repositae repositae repositae repositae

c. Quae per repositae repositae repositae repositae
paterna repositae repositae repositae repositae
repositae repositae repositae repositae repositae
repositae repositae repositae repositae repositae

ad II De Editione

Insuper

Cor.
Leyes sequi non nisi de editione hereditatis inter fratres legitime, sed hoc de adoptione u. g. u. a. p. h. e. c. analogice etiam ad alios casus, dum ad optures ad hereditatem ueniant, sive sint patres, sive alii consanguinei, trahere licet.

XXXIX

Quod si pater, adhuc uiuens subfructum suum inter filios n. Distribuerit tum patri nato maximierat sicut ad uisum, minus uero obire, ne aut fratres nisi per uoluntatem inter patrem nato maximum et minimum laed creentur, illi gaudebant ^{plur.} sibi. Quisvis eorum potuit etiam sibi d. d. re, dummodo illa a fratre minima sibi deff. n. a. e. aliquid ad. d. erat. Resent. fimo tempore de lare. bator, quod tales transactiones ad uoluntatem presumptione sic tribunali in stat. 247 prescripta non nisi grauit. (art. 1768) id est etiam quod d. d. loqui sum arbitri electi tanquam inuicibile uisibiliter post 1768. v. b. h. u. i. n. u. s. o. s. i. u. e. d. u. i. s. i. o. n. e. d. o. h. i. s. v. p. a. n. s. s. u. b. i. n. t. r. a. c. t. v. s. i. q. u. o. s. h. o. m. i. n. i. s. a. q. u. o. d. a. m. t. e. r. t. i. o. f. u. e. r. i. t. c. o. s. t. a. n. t. a. u. t. o. u. s. q. u. i. d. e. m. i. n. r. e. p. a. r. a. t. i. o. n. e. e. u. s. f. o. n. d. v. a. l. i. o. l. i. t. u. m. e. s. t. f. r. a. t. e. r. l. a. e. f. i. s. r. e. f. o. r. t. i. t. a. n. e. m. q. u. o. d. a. h. i. s. s. e. l. e. d. i. s. p. o. t. e. s. t. p. o. t. u. i. t. / 1768 /

Fuel si injus ta erat.

B. Iuxta statutum d. l. t. t.

Art. in cap. 14 art. 17 et l. 6 art. 6 sequentes
principia seruit.

18 anno

I. Editione inter fratres perpetua tum ^{primum} ^{primum}
non potest, si omnes fratres iam 18 annorum ^{primum}
existerent.

Non Gm...
du...
Cor...

successione exheredantur e q quidem bona patris
vendit, atq obtenta pecunia depuravit bona
materna, in quibus vendit bona materna stabili
emit, quae suae paternae erant.

Ad C Non tantum deserunt ad vitam vel
terram in meritis praestacionem ^{hereditatem} nulla ex
hereditationis causa erit, puberis pro ineffic. 704 ad
habeant, quia quis subitanti ^{omni} ^{est} ^{non} ^{est}
Dum tunc pura donatione contulerat. Quibus
generis libellus iudices ob defectum legati. m. s. s.
marmu sequitatem in diversis casibus diversum
sequuntur, ideo praesud. ca. 10 pro et contra inveni=
mus. Praesens talis proliquo inter potentiores
in Polonia fere erant perennes, quia in Polonia iud;
vix hereditatem non ex officio perturbabant et
pro tempore intervallo inter facta testamenti et
intromissionem hereditis nullae caute hae erant
praescriptae Haeres sine legitimus, sine ille,
quodimus statim post facta sui confanguinei bonae
mobilia occupant, et tunc ad mobilia verum in
intromissionem per ministerialem iudicalem
sibi praescribat. Si nonnumquam bona erantam
non in mortuo haeres legitimus intromissionem inpe
travit. Dependebat tunc a debetestate et potu
fieri prohibere sed in someluncta possessione con
servare negotia jusmodi officialiter omnino tenu
nabantur per praesens, qui vero naturaliter per haere
tem illegitimam, in possessione existentem, omnibus
causis prohibebatur, imo in cognitione ipsa
ob defectum legis et diversitatem praesens debet est
dubiosi

(39)

in alio loco
illegitimae
haeres

Handwritten signature or name in cursive script, possibly including the word "Humboldt".

Faint, illegible handwritten text, possibly a name or title, located on the left side of the page.

11.12.58
48
360
6.48
5

Caput II
De jure rerum personali

10 Köym

1.

In rebus personali, si iuris meus alteri ad quendam obligatio-
nem tenetur fundamētum habet aut in lege aut in lesione
iusta, aut in pacto seu contractu.

De obligationibus ex lege et ex lesione prout partem dicitur fuit
jam opportunis locis dicendum erit, ut monstratum ad ultimam
fontem obligationum transferimus.

De contractibus

Et quidem in genere tum de singulis contractuum speciebus

Secutio I De Contractibus in genere

Ad validitatem contractus requiruntur

1° ut partes sint habiles ad contractus in eundem
Inhabiles erant

1° mente capto (vs stat 1523)

2° Bonitas effluens 12 hebdomadibus post latam dictionem 1538

3° liberitate a iudicio

4° liberum

5° Monachi et Moniales quia nil proprii habebant exceptis
causis supra expositis.

6° liberitate sit possibilis

7° ut essentialis forma, quam lex prescribit observetur

Quas formas enim contractus in Colocio Dupplis generis
fuerunt: publici et privati.

a. Publici iudiciales, et officiales contractus rariabantur illi;

qui iuxta formularum prescriptas erant factis publicis
inhibebantur.

b. Privati autem non capiebantur illi, qui in forma sua
arbitraria conditi, nec actis publicis inhibebantur.

Sanctam terminologiam juris polonici prout publicis
etiam translationes, generalius vero translationes

bonorum immobilium comprehendunt etiam donationes,

Libertas Domini

a.
Pacta publica.

et quotiens summorum aliorum jura respiciunt in scriptis
in sensu strictissimo adpellantur, aut scripturae super pactis
privatis: scripta manualia seu chirographa vocantur
Ad ea Super quibus objectis contrahuntur contractus publici.
In genere huius dicitur potest quod tunc, ad ea quae reudis jure
realtibus super bonis immobilibus agitur, semper publici
si contractus reseruari fuerint, requiruntur contractus coram
iudice publico recognoantur, et saltem roborari, vel oblati,
aut dehinc.

Ita contractus manuales super alienatione bonorum
immobiliu, autem in Patavinis vel hyas et Brentis,
sive unitate, per confutatum ob eo pro futuro sub ignore
habilitate abnegatione sunt.

nullitatis
b.
Pacta privata.

Ad b. Omnes ceteri contractus exiunt privati. Et in idem regula
omnia alia pacta extrajudicialia, et reterius et scripta
in arbitraria forma in re sunt.

Si autem contractus tantum equaliter ^{iniquitas} fuerint seu,
Iam legis nulla actis ad id Patavinis.

Atque in plura prejudicata et legalis dispositio de
1576 opinionem firmant, ex eadem sub natura actum
obligationem, quae adimpleri. De his actis ita ut
quod in consequenda sub pactis quidquam ob verit
res litigationem ob hiti petere non possit. Et habet quos non
contractus privatus in id ob publici induct in actis per
ob his in robore actis aut ex id per ob blatum ad hi bi his actis.

Quota praemissis itaque ad agendum quodcumque realtis
jura super bonis mobilibus praeter traditionem ut
requireretur, et contractus itaque verbatus in itis
valebat, in modo a partibus habilibus in itis fuerit.

Act ad quidem Sanctura realia super bonis in habitibus, seu
per pacta habitatum ad huc et in propriis in actis publicis
nisi facta sit de translatioe honorum non prohibetur agi
batur, ad huc interuicium in tali bono requirebatur
Quoniam de translatioe ejus differentia a traditione jura
in capite et tractabimus, restat nobis ad huc legales dispo-
sitiones exponere et quidam.

A. De restrictione habitatus per tunc ad translationem
bonorum immobilium.

restrictione
AA

B. De natura inscriptionis.

I. De i. et translationes, et tunc bonorum interceptum esse.
Gravitas inhabilis erant

A.
Inhabilitas

I. quibus personalis facultas ad contractum in genere reman-
ens a lege est adempta.

1. Personal facultas.

II. Majores qui non sunt 24 aetatis annum adimpleverunt, quia
ad hoc contractum genus competentes annorum non parca
fuit. Quare et majores inscriptiones nihilominus ante
annorum competentiam factas, et pto 24 aetate sunt in
supremo potuit, et conformate debet. (Lust. 1768)

2. 24 anni

III. Qui non gaudent aequalitate juris ac potestatis sunt ob
quod potest

3. Aequalitas juri-
nis et juris.

- 1. Sicut regina
- 2. Patrones
- 3. Cives ac civitates seu urbes nonnullis exceptas
- 4. Subditi terrestres.

IV. Qui non gaudent libertate dominii et quidem:

4. Libertas dominii

1. Proprietarius sui bono debetis onerata ab eo confa-
sa creditorum alienae non potest subigere nullitatis

1. iuxta lege signi non solum proprietarius bonorum
cum consensu creditorum remittorum semper responsabilis erit

remittorum art secundum statutum Lithuanicum
prescripto triennali oc curret. /

Parce unumquemque
Dare debuit. ^{Amoribus bonas suas} super quibus ^{Deo} ~~reformata~~ ^{reformata}
divulgetur ^{erat}, abque consensu avaris alienare. nequit stabl. 1508.
cum unumquemque
& amicorum. 3) resignatio substantiae sub lite pendente inuoluta est,

B et executionem iudicalem non sedit iust. 784

Inscriptio. ad B. relate ad inscriptiones agendum nobis erit

1. de modis 2. de requisitis 3. de effectu inscriptionis huius
De sorte antiquorum librorum publicorum sub regimine
Austriaco.

Mod. inscrip. 1. illud: inscriptionum ad acta publica legales erant
a) personae his recognitis b) roboratis c) oblectatis.

Per se recognitis a) comparabant partes praesentes personaliter
coram iudicio, ore tenus de iurando ab illis huiusmodi
tunc ne fraudem leui contractum initium fuisse, qui forma praesumpta
obtent. quum a
interius parte conceptus libris publicis inscribentur et a parte bus
obligationi nisi in ipso libro manus propriae subsignabatur. Partibus
aut contractus semper fas erat, extra hunc processum et ex libro sic
autent. cum copiam pro suo usum servare - ita prebet
personae his recognitis

B
Roboratio. ad b) partes unam quavis personaliter comparantes
conferbant contractum ^{extra} iudiciale iam conscriptum
in originali atq; eius omni veritatem attestantes eundem
actis publicis inscribi petebant. ^{Hac} ~~itaque~~ publicas
ignitas ex una ~~altera~~ parte medio brevis contractus
in libris adnotabatur, et altera vero ^{super} originali
documenti in manibus partium relicto iud. sa. his con-
testatis scribentur, quod huius contractus originale
ad acta fuerit praesentatus, et coram eis a partibus
coyuntis - quo roboratis erit. -

ad eas pias in eis vel personaliter iudicio produci debent, aut per alios suos potestatem
 miserat documentum, id visum petiit. Facto in grossatione
 exemplum ^{aliquum} ~~aliquum~~ contentatione p[ro]d. et aliis super hoc actum munus
 tum sup[er]stanti restituebatur. Ut originale documentum, ~~et~~ sta=
 tim recipi possit, plerumque pars paratum apographum se immo
 deprebat, quae praevia collatione cum originali instrumentis
 facta, iudicio ad miserandum relinquebatur, qui actus oblati
 actus erant; — per quos non solum documenta privata non
 nunquam jam coram aliis actis inscripta, verum etiam pu
 blica uti extractus, super personali coram aliis actis inscripta
 facta revocantur, p[ro]v. legio, sententia ab alio iudicio ley
 sae, relationes manifestatissimae et actus in suis bene habentur.
 Personalis revocatio et corroboratio erant modi nequissimi
 secretatem praebentis quorum oblatio etiam hodie
 modis extractus ex actis publicis plene fieri solent, ^{etiam}
 quum in istis casu iudicium per unum privatum utitur
 partis de genuitate contractus inter certus fuerit ^{etiam}
 in oblatio autem vi statuti 538, 39 et l[eg]is 65 ob mul
 tas et magnas saepe fraudes extractus ex actis nullatenus habuit
 vim nisi simul ^{multa} originale documentum fuerit productum
 quia documentum nominis ab una parte saepe in oculis iudicis
 serio producebatur itaq[ue] facile falsum aut falsificatum
 esse potuit. Nihilominus opinio, et si oblatio nullatenus
 proreale tribuerit, prae iudicio ali potestatis e diametro
 obstat, itaq[ue] recte a nostra legislatione in omnibus
 eridat de 33 780, cuius art. entus secundum vim illam con
 ditonatum ayrosut, rejicitur. Etenim quocumq[ue] sinceritas obla
 ti documenti, nullo modo ex per manifestatationem im
 pugnebatur, sola oblatio saltem illum effectum
 producebat, quomodo hoc apud nos proventibus habeatur,
 quodum etiam certam involvit similitudinem?

L. C. Oblatio.

Contractus omnes si de bonis in mobilibus agebatur, sequentibus
De requisitis in ad validitatem requisitis indigeant,
scriptionis.

a) in scriptis coram actis publicis rite fieri debuit et qui
convent. de traditione audivimus;

b) in lingua legali, nimirum latina vel polonica, vno vtroque
ritu in provinciis ad Russiam pertinentibus et
propterea modo. pariter a partibus personaliter et in ipso
Cancellariae boiorum recognoscatur v. saltem agnoscat
Tandem intuitu specialis plenipotentiarii ad hoc recitatoris
his temporibus admittentur.

c) Ut in scriptis coram actis antiquitus laetibus territorii
recitatoris legibus vero etiam acceptis (quod cum
et) in populi differentibus fiat. Et istud iudicium, quod iurisdictionem
in super bonis immobilibus, de quo vult actus in ioh. habetur
exerceret. et erim. ex juris polonici protopomnis meminerit
tate quod reperit in Polonica majorum minorum ad
Lithuaniam dicitur, hinc partes in Poloniae
vel terras, hinc vna in differentibus individuis
porro in iudicio laetibus territorii quibus acceptis
unus vel plures differentibus assignato fuerint
etiamque, et contractus fuerint personalibus
si de acquisitionis iuribus realibus super bonis
immobilibus quidem non agebatur, ad partes
in h. terminis cum in simili curabatur, in defunctis
dicitur propriis actis ad donationem partem
reflectebatur, et a iud. cum praeiudicium illud
enit, quod iurisdictionem in h. donationis
pauiscentiam habuit. Post secundo. actus
habita pura dubia ex parte fuerit super
1768 Tyrone: quod transactiones tempore
haec, quam temporaneae, porro manuales

708

juris auctoritate dispositio nec aliq. contractus in alienis
 capitulis s. territorialis iudicis inscriptis, si inter
 annum et 6 hebdomadas ad liberos proprios distinctus
 non fuerit translata, nisi juris praeiudicium a nulloq.
 iudicio pro validis acceptari debeant. et cuiusque status
 ora, ut in i. q. huius legis non nisi causas reales an et
 personales efficiant, et

bb. ad ius huius leg. subsecuentes an extra praes.
 dentes referendus ut de super emanavit 28 781 sequens D 781

Declaratio:

ad q. quod const. 788 et 588 se non nisi ad iura realia
 in iure bonorum immobiliarum, speciebus in iudicio
 auctoritatis referat, itaq. omnia chirographaria
 scripta, obligatoria, cautoria, quavis ad arte
 bonorum debitoris competentia intra praesentium
 termini non translata, sine naturae debiti
 personalis praesepere debent, et si aut. quae
 consuetudinis ad substantiam debitoris ultra omnia
 realia restantem, aut ad personam debitoris relegantur
 ut pro debito personali constentur.

ad bb. quod rigor nullitatis sanctionis ad cessum post
 legem praesentam desinit, non vero praesentes
 applicandi sunt.

173 Post revocationem Galiciae pro reliquis par
 tibus Poloniae emanavit const. 778, qua ius ordo
 in i. fr. de iudic. debitorum in i. ad iudicem est, ut haec
 lex ad nos minus spectat.

174 In scriptis secundum formam, et eandem
 lex praesentem debet, et si auctor aquae formula sub
 eiq. nullitatis deflectere non licet nisi lex ipsa aut
 praesentem exceptionem admitteret.

4. officialis actuum publicorum ad suscipiendam. Declara-
tionem partium habetur. c. 1. in eodem Districtu posses-
sionatus et ad juratus epi. simalg. 3. percuras trans-
signantes bene nosse debuit stat. 843 - re. fuba
foramenta fabri scilicet et ut vera rite inque fuerint.

Intra officium
7mi

Carabatur Inscriptans, praeiug. script. in quibus
habebat, an personal. comp. p. r. ites ad. in. u. d. and. ep. is
modi transactionem quali. p. r. ites e. p. r. ites et. u. u. e. q. u. a.
lias. p. r. ites. cas. in. t. e. t. a. t. e. negoti. u. p. r. e. u. t. In. u. i. u. u. y.
legali. in. p. e. d. i. m. e. n. t. e. ob. s. t. a. c. t. e. c. o. n. t. r. a. c. t. u. m. a. d. a. c. t. a
publica. suscipere. p. r. o. h. i. b. i. t. u. m. e. r. a. t. c. o. n. s. t. 768.

Quod. Inscriptans conuictus fuerat quod fabam
in. s. c. r. i. p. t. i. o. n. e. m. i. p. s. e. f. a. b. e. i. c. o. n. s. c. r. i. p. t. i. o. n. e. m. i. p. s. e.
nem. f. a. b. i. f. a. b. a. m. n. o. t. a. u. i. t. a. d. a. c. t. u. s. u. n. r. e. p. e. r. i. t. a. u. t.
quibus. cap. ites. d. a. m. n. a. t. u. s. c. o. n. s. t. 768. C. o. n. s. t. d. u. m.
P. r. i. n. c. i. p. i. u. m. i. n. f. a. b. b. l. e. y. u. m. i. n. f. a. b. i. c. i. u. m. i. n. f. a. b. i. c. i. u. m.
i. n. s. c. r. i. p. t. i. o. n. e. m. i. p. s. e. f. a. b. e. i. c. o. n. s. c. r. i. p. t. i. o. n. e. m. i. p. s. e.
i. n. s. c. r. i. p. t. i. o. n. e. m. i. p. s. e. f. a. b. e. i. c. o. n. s. c. r. i. p. t. i. o. n. e. m. i. p. s. e.
P. r. i. n. c. i. p. i. u. m. i. n. f. a. b. b. l. e. y. u. m. i. n. f. a. b. i. c. i. u. m. i. n. f. a. b. i. c. i. u. m.
m. a. r. i. a. r. u. m. e. t. s. e. s. s. i. o. n. e. i. n. t. e. r. i. p. e. r. b. h. e. b. d. o. m. a. d. e. s. a. p. p. i. c. i.
b. a. t. u. r. p. 68. q. u. i. s. m. o. d. i. i. n. s. c. r. i. p. t. i. o. n. e. v. e. r. o. i. p. s. a. n. u. l. l. a. e. r. a. t.

De effectu in-
scriptionis.

III. De omnibus quidem contractibus principium generale
u. a. t. a. b. a. t. q. u. o. d. h. i. n. o. n. s. o. l. u. m. c. o. m. p. a. r. i. f. i. c. i. e. n. t. e. s. u. e. r. u. m. e. t. h. a. n.
s. u. i. s. s. e. r. u. o. n. e. s. o. b. l. i. g. e. n. t. j. u. r. a. j. u. r. i. s. r. e. g. u. l. a. r. u. m. : h. e. i. u. d. e. u. s. i. n.
b. o. n. a. s. u. u. e. d. i. t. q. u. a. e. q. u. e. i. n. o. n. e. r. a. t.

Aut antiquitas quilibet contractus quatuordecim
h. u. s. n. i. s. i. a. n. t. e. e. x. p. i. r. i. u. m. 3. a. n. n. o. r. u. m. e. t. 3. m. e. n. s. u. r. a.
a. d. i. m. p. l. e. t. u. s. f. u. e. r. i. t. o. n. n. e. m. u. i. c. i. n. a. u. c. i. f. i. i. n. o. c. a. u. t. h. e. r. i. c. a.
t. r. a. n. s. a. c. t. i. o. n. e. u. a. f. i. r. m. u. r. e. r. e. s. p. i. q. u. a. t. n. e. c. e. s. s. a. r. i. p. o. t. e. n. t.

Deus p[ro]p[ri]et[ar]um

Inim educto multae lites exortae fuerunt. Deu luyf. 1708
sunt uel contractum libere inchoat aq[ue] in p[ro]p[ri]etate
u. saltem sub hoc t[er]m[in]e neq[ue] d[omi]n[us] in l[ite]re h[er]editatis
neq[ue] alia ^{conventione uin} ~~conventione~~ ai ualiditate eum auertere
io perpetuum esse. tantum etas donationes judicialiter
impugnari poterunt, quae in manifestum praesudicium
aut ordinationis aut haereditatis celebratae fuerint luyf 1788.

Quae de h[er]editatione ab his p[ri]ncipis de inscriptione in p[ro]p[ri]etate
peria soluis vigentibus in Austria uigentibus. et quidem partim
relate ad dominium h[er]editatis partim, quod uel p[ro]p[ri]etatis
in rebus immobilibus etiam p[ri]uatum eorum de factis
in iniuria aut damnato labe scriptura uel coram rege
ipso seu actoribus uel coram actore h[er]editatis aut h[er]editatis
vel coram actis
tribunaliis uel
comitiarum
ad huc sequit[ur] statuti. ^{documente} ad huc sequentes
1) quod nemo aliter ab aliquo cuius dominium ad huc non
spectat, in scribere possit.

2) quod inscriptio a p[ri]uato ab aliquo actu loci ad terrestres facta
nullo modo ualere possit.

3) quod si diuersis inscriptionibus diuersis personis factis p[ri]uatis
ma tantum ualeat, etiamsi p[ri]uata eadem publica translata
sint.

4) quod ille qui inscriptioni non satisfacit ad p[ri]uatum esse
se citari ab his iudicari, et ad p[ri]uatum condemnari possit.

5) quod nemo hereditatem, primumquam sibi delata fuerit in alium
transfere ualeat.

Porro qui in p[ri]uato loco etiam iam naturam inscriptionum
se iudicium conuictam h[er]editatis et. Lexoni. omni d[omi]n[us] h[er]editatis
ad aliam ^{proprio} p[ro]p[ri]etatem aut questionem transgreduntur.

De h[er]editate in Galicia acta publica hanc p[ro]uinciam
1772.

4. De sorte librorum
publi. in Austr.

conseruentia per aliquot annos in eodem statu et usui ut
antea in quibus iudiciis cum paucis nominis uisus esset
^{monerunt} ~~in his~~ propter has mutationes factas uis ab hauriatis
novae formae

Salutis uero iudicis terrestribus et caelestibus stratis,
Quia uero quorundam organizatione ^{creata} atque ^{medeo}
paleulati 4 1788 Tabula regni in scripturas conuict
alii acti ^{cesserunt} ~~quod~~ ut in rebus ad loca terrestria
nominis in uero tabula regni adquirentur.
Nihilominus illa antiqua acta deum ^{ita} ~~maximi~~
nomen ^{caum} ~~partum~~ :

Quia continet et habet ad probationem iuramentum
rebus uero antea adquisitorum in seruiunt partem
Quia inscriptiones ex illis ad tabulas regias hauri
latae sunt.

Antea a motu quia antiqua acta ^{ont} ~~continuum~~ ^{prae} ~~probationem~~
uorum, et ne probatio partibus ^{curae} ~~pre~~ ^{caum} ~~partum~~
antiquis hi per totam provinciam ^{numm} ~~dispositi~~ ^{libris} ~~in~~
archivum antiquorum actuum ⁱⁿ ~~de~~ ^{ordinatus} ~~congregati~~
fuerunt ad obsequium ⁱⁿ ~~ordinati~~ ^{et} ~~ordinati~~
difficile erat singulas ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
singulis fragmentis in ordinem ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
cum annorum seriem ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
paginatos collatis ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
tunc ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
nomen et ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
documenta ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
ubi hi contrarius ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
tunc ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
mensis Julii 1788 impetratus demum mensis Julii
1788 terminatus fuit. Laupketitar uero ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~
vniuersum ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~ ⁱⁿ ~~ordinati~~

A) Archivum Synodense, quod continet a) acta terrestria
et castrensia: 1. Petrusia 2. Brasensia 3. ^{SEHENSA} ~~Brasensia~~ 4. Gra,
Lauterbachia 5. Hablensia 6. Horalensia 7. Leopolitensia
8. ^{Prunacensis} ~~Prunacensis~~ 9. Presmyslensia 10. Tomiscensia 11. Treubo,
ulensia 12. Lycauoviensis.

b) transilvania: 1. Cuchuwensia, 2. Careoosiensia 3. Lutorensia,
c) castrensia: 1. Cawicayriensia 2. Cauderensia

d) 4 libros castrenses oppidorum: 1. Godesch 2. Brasnostaco
3. Luluszaw 4. Sumbor, de quibus ignotum est, quomodo
ad lucra, quorum nomina inferius indicentur provenerint.
Item in his locis antiquarum iudicia castrensia existit.
re. Antiquissimus in huius Archivio existens liber est actus
actus officii Brasensium 184.

E) Acta tribumalia Lublincensium diomate promacina B,
parte authenticis scripta ad huc enim huiusmodi appellationes Acta Lublincen.

etiam et scriptis palatinatibus ^{Juridicis} Wolthyeniam, Bim,
clero et Curie hinc se habent. Propter quod videtur pro operale
Archivum reperitur acta copiarum in separatis fasciculis
in asservata leg. iudicibus provisum. Tandem ad est tertium
genus actuum minus necessariorum sicut iudicibus. Diversa
hanc acta sequentibus classificata habentur:

prima classis comprehenditur libros in scriptis, quorum
sunt omnes donationes, redactiones, fundationes, oblationes,
cessionis, amittitua inscriptiones summarum, quae structuras,
voluntates etc. etc.

1. Inscriptionum.

Secunda classis comprehenditur libros relationum continentes
omnes manifestationes, protestationes, divi fideles, intensions, p^{er}
res, citus graviores, oblationes, citationes, citationes
ministeriales, praesentationes et omnes oblationes

2. Relationum.

tertia classis libros decretorum continentes omnis generis
sententias et decreta inter partes prolata

3. Decretorum.

quarta classis libros plenipotentiarium.

4. Plenipotentiarium.

quinta classis libros ^{cau} causarum, cum mera registro causarum iudicialium.

5. Causarum.

6. Copiarum.

6. Copiarum.

Nam partes oblatantes antiquitas ^{documentorum copias}
ad jnd. immo ad ferbant, quas ^{adscriptas adhibere super}
allatis copiis feriam ^{id est} ^{et} ^{annum} ^{adhibere} ^{sub} ^o
copias ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
sic eandem ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
tam ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
reuter.

Annus ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
ratione plane ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
harum ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
io ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
in non ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
immutate ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}

7.
Acta sine iudici-
bus.

Sept. ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
valorem ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
si ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
reversales ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
relaciones ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}

Hic ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
regis ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
regis ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}

Acta corroboratio-
nis documentorum

ad ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
784 ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
natis ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
nisi ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
qualificati ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
pro ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}

et ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
Tunc ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
11. 810 ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
in 86 ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}
jura ^{id est} ^{documentorum} ^{copias} ^{id est} ^{documentorum}

Jus polonum

4

tabulae regiae adquire possunt quodque jure praesentia a die praesentia
 facta in judio petiti tabularis computandum. sed ne
 jura per inscriptiones in actis extrinsecis v. terrestribus
 jure obtenta tractantur, simul in 818a notetur ut in summa
 antiquis actis inscripta et in termino legitur ad tabulas
 regias translata eadem prioritate gauderent, quae in deo v.
 gure antiquae inscriptionis competebat.

Terminus autem hic pro illis deditur, qui intra Galliciam
 erant unius anni, pro reliquis extra provinciam 18 mens.
 si in quibus^{quod} fundationes abq. ulla distinctione
 emisset & hederas esset quidem in omnibus tribus cesi-
 bus et 780 computandis indulgebatur.

Decretorius

780

Huius temporis spatium vacatur anni 1782, jam
 vero deo pat. 1/2 782 usq. ad 22 783 prorogatum, annus
 gratiae imminuatur, quia ex causa translationis
 etiam sicut in anno Decretorio nullae Taxae solven-
 dae erant. Not. in anno gratiae, aut adhuc serius trans-
 latae inscriptiones originariam prioritatem anni 1782.

Similis translatae rescriptis temporibus huius
 habuit respectu in duobus Tarnopol et Labesadyki
 qui pace Viennensi 809 imperio Russiae cessi, per
 tractatum V. Comenacem 3 1808 recuperaverunt. hoc

in omni temporis intervallo sub regimine russico certi libri huius
 pot. huius ducuntur. 21 Decret. 3 1808 statutum est: ut

1808

commissio e tribus confidariis pro Not. huius huius con-
 stituta, illas inscriptiones, quae qualificatas Pet. recedat
 tabulas regias caoffo et praesentis huius cum antiqua prior-
 tate transferri disponat, quibus effectus datus generali.

21

818 omnium interessatis partibus inprungebatur, ut
 factum in loco inscriptionem recipiant et intra 6

7 1808

mensis a 6 818 computandis non solum in tabula leg-
 nem effectivam, sed etiam in tabulationem, nequos in sequiparu
 gravitae quaerelam exhibeant, quia sicut putative

in posteriori
casu

jura pro servitibus reputabantur, in priori casu vero

unproph. ad de ju
dehabetur in un
unp. qui appo
unproph. unu.

^{prescriptis}
ab illo termino 151467 ad cui. ex pte justum ad lulum
regiam transferuntur curat. Tandem si nites quoad reu
operatum d. fructum Pasq. v. regulatio et translatio
inscriptio. obli. et

Tit. II

De finibus constitutionum operibus

Contractus commutationis seu permutationis

Hic contractus ille erat in quo certa res pro alia datur
Pecunie dispositiones de hac inveniuntur in leg. Polonica.
S. De rebus immobilibus talis contractus iniebatur
nullae solemnitatum lege prescriptarum adimplenda
erant, sed adita utraque re contractus permutationis
intra simul adimplenda erat.

Contractus permutationis de bonis immobilibus (pudicis
villis) in his inscriptione indigeat in acta publica
secundum dispositiones jam expressas et quidem in formula
sequente

"Comparatus personatiter a vobis iudicio nobili A. N.
vobis de N. Sex una et nobili B. N. Sex a terra
a parte sui mente et corpore compositis rationis
existentes - publice et per expressum recognoscunt
etalem inter se fuisse hinc inde hereditariarum
perpetuam et irreuocabilem et computa. hinc inde

Fit iam prefati
"commutatores
"dederunt sibi in
"vicem in prefata
"bona commutata
"realem intromissi
"vionem et actu
"lem possessionem

"dantes sibi vicem bona pro bonis et terram pro
"terra, videlicet predictas et dedit et commutabit
"sua bona hereditaria videlicet villam etc. F.

Haei formula continetur in statuto d. p. r. unad
1323. Omnis quoad bona commutata p. retractus
valebat i. e. Jus ^{alicui} ~~alicui~~ propinquitate, cum per
mutante conueniens, dicitur huius, si
ad eam ^{remotiorum propinquitate} ~~remotiorum propinquitate~~ vel omnino ex transmissis
perueniret, et tunc iura refusione p. uentis
et tamen n. us per X. evas, 168 et per refol. p. p. t.
Constit. de an. 1377 in valuit, quod jus ~~AA~~ retractus

in bona permutata non possit exerceri, si permutatus
habuerit frus, de suis bonis disponendi.

Hanc injustitiam ^{abolitam} in iudicibus scriptores probant inter
quos Kawad xli, qui plura de super praesudicata
et quidem janu de 1583 adfert.

Contractus permutacionis rite initus ab uno quibus
assentem solennitudo et sine responsibus impugnari
non potuit, quod idem const. de 1468 confirmatum
est, sub multa 1000 marcatum et parua essid
ni in turri per re heb annales, scribit et si impugnatus
habe eciderit.

II Contractus Commodati.

Contractus Commodati est ille contractus, quo res quaedam
(primol. hinc et mobilis in corp. vel incorp.) cum con-
ditione ad utendum aliqui traditur, ut tandem eadem
res restituatur.

Dominium vero res comodatae non transit ad commodatarios
datarios, sed remane in ius commodantis, hoc quia
ipsum vero in ius commodantis non realiter, quoniam
in art. lib. II dicatur.

Commodatus autem inducitur in actionem solennitudo
contra commodatarios non autem contra quem
libet tertium commodatarius et commodatario
parit obligatio, si legibus se nulla dispositio
de hoc contratu non operiatur, si operiatur casum a casum resoluitur
in estate 1348 visibilia et de ex ipis et quidem
sequentem:

- 1. ut calvus deposuit quendam contra Matheum, quod
- 2. libet hinc equum suum ad certum viciu
- 3. tampquam autem commodatus, tamen Matheus
- 4. emendum equum sibi restituit claudicantem, Matheus
- 5. non vero respondit, bono fido eundem equum tampquam
- 6. proprium equitasse et servasse ut serretur unde
- 7. sibi venit lata laesura, nos autem in labicafu
restituramus praedictum equum et septimanas

equitate et ab his laborare per omnes in Math. cum obfero au
 dum, qui equus si infra praedictum tempus non
 convalescit, eo tamen pro eodem equo, proest potuerunt
 amicabilem se invicem componere tenetur
 Hi contractus itaq; magis ex aequitate est iudicandus.

III Contractus depositi.

Depositum est contractus in quo quaedam mobili gratia custodit
 danda, atq; in eadem forma, quandoque deponenti libere
 restituenda. Hi contractus nempe sui generis in re
 possessio ad depositarium transit, sed ille solummodo
 obligationem suscipit, huius rei usque custodit
 quidem gratis, quod tamen non tam absolute in iure
 manet est intelligendum, ^{quod} ~~potest~~ enim cum pro labore
 cuiusmodi dandi rem eo remuneratio potest et possit
 fieri per deponentem manifeste, proinde quia, si
 contractus ex parte deponente dominium et posses-
 sio itaq; per deponentem manet, proinde si depo-
 sitarias intam rem violaverit, si approbata
 acrit, tamen actus quasi fortis causa excluditur.
 (si locust 20/65 et 20/65. Magis exten posse

Dispositiones
 Ital. Litt. cum

hi contractus dispositiones continent Stat. de lib
 et quidam in cap. 1 art 20 et 21 ubi sanctor
 1mo dicitur in extraditione rerum in depositum, ~~de~~
 mentum librarium sit extraditioni Cap. de reg. ate
 Contractus ex parte deponendi invidus. In quo si deponens rem
 neratio pro custodia et putetur, atq; in demum pas
 casu damni solvetur.
 2° dicitur litterae de contractu depositi exaratas esse
 et si depositarius, e ille, qui rem in custodia recipere
 sequat hanc rem per se ipsum esse depositum et
 cum suam ^{epo} contulerit, tunc iuramentum hanc habuit
 sed non ex parte deponentis verum ex parte depositarii.
 huius nimirum consensum fuit juramentum commprobare
 rem sibi non fuisse in custodia traditam, sed suam esse
 (Favet ille de depositario quae personae est)

Jus polonum
3.

3. Si res depositae acciderint vel deterioratae, ^(si forte) la magna cum diligentia distinguenda in minima
 res depositae maxime cum rebus depositariis fuerint conmixtae
 nulla indemnitas a Depositario Domino praestanda
 erat. (Et per analogiam in quolibet alio casu ubi cum
 rebus depositariis fuerint deterioratae vel penitus
 perierint aut si una cum rebus depositariis fue-
 rint deterioratae, & penitus perierint aut si una
 cum rebus depositariis furto substractae essent, nullam
 praestatur indemnitas)

4. Si res depositae ablatas, Dominus casum sentit, vel
 ad furem se convertere debuit, non tamen manifestum erat
 reus casum audivisse, si rem fuisse furto ablatam
 haec tamen depositarius assereret rem depositam fuisse
 in incendio consumptam cum tamen res proprie
 interitus non habuerit tunc Dominus non tenetur
 quia suspectus est, quod fingeret ablatam a fure
 cum non esset verisimile rem solam perisse.

4. Si res deposita interdicto erat obstricta, penes de-
 positarium manere debuit, donec his in iudicio
 resisset. (Interdictum est mandatum iudicis,
 quo contentori rei litigiosae interdicitur rem hanc
 cum ad alteram iudicalem dispositionem trahere)
 Et tamen ea sententia appaerit illi h. t. ex
 mera alicui temeritate motam fuisse, hinc expe-
 dit per protestationem eiusdem in causis reser-
 vare tenebatur, q. ob ^{ad hanc} ^{ad hanc} remuneratorem
 stipulatus.

IV Contractus mutui. / simplex debitum /

Mutuum est contractus majoris momenti et fuso-
 res de eo in legibus sol. continentur d. propositiones
 illi in hunc legibus plerumque simplex debitum
 vocatur ut d. distinguatur ab hypotheca
 Est autem mutuum ille contractus quo mediante
 alius in dominium traditur, ea tamen sub conditione
 ut tantumdem in genere restitatur

Domini mutuatio, traditione statim in mutua,
rimul seu debitorum transibat.

Modi contract. Purus autem erant modi mutuum contractandi:

1.
Traditio.

I^{mo} si mutuatio inita fuit per traditionem rei mutua,
atq; quia documentum fuisse deperit, ad ratum
aut ita rarissime inibat, quia se invicem se homines
omni fide debitoris consistit (et mala consequentia
ejusmodi mutui fuit, quod nullum ex eo datum fuit
erat juramentum: eius forisati serius dicimus.)

2.
Documentum

III Summa non erat admodum magna, res mutuata non
magni momenti, se invicem qualem in formam contractum seu
simplex chirographum manebat (scripturae) exarabatur,
ubi ergo nomina partium contrahectorum ab
partem mutui (plurimum summa mutuata) ad ducere
to respiciebantur, et ubi plerumq; conditiones etiam
de tempore et loco restitutionis exprimebantur.

3.
Inscriptio.

III Res (summa) mutuata majoris momenti fuerat
tunc sepe saepe in scriptis fiebat in bonum spei
aucte debitoris quod tunc quasi hypothecabatur in
se invicem crediti vel si summa mutuata
admodum ampla erat in scriptis in curia bona
debitoris fiebat. Haec in scriptis se invicem ut tunc
formulam in scriptis. In primis de his actibus
satis fieri debebat, quod infra in doctrina de con-
tractu hypothecae auctoritate. In his in scriptis
quoniam et tunc formulae patet, erat ut termino

Haec in scriptis
2 modo v. sine
posset, et cum
prospere.
ad v. speciale
v. sub generali
hypotheca.

Specialis hypo-
theca quae
sub generali
hypotheca
ad rem in
scriptis

solutionis pignori creditore possessione in bonis
petere eum tamen tenere possit donec parit
purificatus. Contractus omnes itaq; etiam mutua
non plerumq; inibat cum vasis, poena penam
ria conventionali, quam una alterave paron casu
non ad inibat contractus lucere debuit quae poena
in inibatibus sub nomine damni terrefris venit.

Si autem in scripta bona plenarium pro capitali et futuris se-
 curitatem praebeant, iuxta praxim per eadem uadium
 ab iudicari solebat. (teste Ostracensis). Denique in scriptis
 tunc in scriptis habet sub lapsu i. e. salis ratione ut ille
 quocumque in bono aliquo in scriptum habebat
 eorum in scriptis de non soluto, inter se in scriptis perpetuo
 cum in bonum illud putere possit ita, ut in scriptis
 haec ad eum deventurum. In quo variis modis
 mutuum contrahi potuit

In scriptis sub
 lapsu

- a. Per chartam.
- b. Per chynographum simplex. Typum in chynogra-
 pho iuxta formam contractu computabatur, ita qui-
 dem ut minimum typum sui a quibusdam a summa
 100 fl. per maximum typum sui 2500 fl. p. o. summa
 1,000,000 fl. per a majori per eadem
- c. Per inscriptionem in libris publicis

Lex Romana de hoc contractu sequentes normas statuerunt. D
 1. In contractibus mercatorum de mercibus venditis
 in modo in libris eorum fuerint scriptae, ita ut
 si derubantur ut et chynographum de ipsis fuerit
 ex aratum. Const. de 1540 et 1768.

2. Si aliquis alteri summam mutuo dederit et
 nullum datum aut non de se habebat per se
 mutuo oraliter incho. debitor vero denegaret in li-
 brum suum aut in se mutuo datur, tunc iure
 mentum obtinuit aut non creditur ad debitor ad
 hoc admitteretur, qui ille jurare potuit se nihil
 mutuo aut episcopi. et si juraverit, mutuum pro uel
 de consideratur.)

3. Propter debita circa hunc chartarum, per hunc
 et alios omnes hunc contractum, neque debitorum
 neque episcopi parentes, neque fidei iuratos conveniri poterant
 pro eo omnis contractus in hunc finem, praecipue
 per fidei iuratos ab mutuum incho nullus erat. (stat
 Cap. 1047. et de rephitione per pedes complis
 de 1778.)

Jus polonum

C.

§) Si in scriptis debiti facti est eo loco regere articuli 13
 cap 7 debitor etiam mortui creditoris sui reprobis de ta
 li debito liberatur. Vice versa si debitor factus est heres
 et si iste bona hypothecata modo praeter sui reprobis
 rem uti per alienationem, venditionem, vel donationem hy
 pothecationem. et. per alium aliquem se auferat
 creditus ab isto altero bonorum possessore satisfactionem
 debiti exprohere potest. (ergo jus reale habuit.)

Tamen terminus sanctorum est mens a tempore ali
 nationis factae v. sui reprobis decessus. Si praescriptis
 erat intra quem nisi petierit satisfactionem non amplius
 illius alterum posse iurere bonorum esse potest sed adhuc
 modo ad debitorem sui iurisdictione debuit, et deponere
 hoc si ad fructificationem ^{bonorum in suo} ^{bonorum in suo} ^{bonorum in suo} hypothecata fuerit
 cap 7. cum autem si nulla transmissio bonorum bonorum
 habuit nulla praescriptio terrestri creditor. cessabat
 autem, omnia. Et hoc agere, et per satisfactionem debiti
 sui ex bono hypothecato suo sibi providere potest
 (ergo art 12 cap 7)

§) Secundo. art 18 cap 9. neq. uxor pro debitis sui mariti
 neq. liberi pro debitis parentum stare debuerunt, ergo
 quilibet de cuius tantum debitis tenenda est.

De usuris.

Deniq. adhuc aliquid de usuris dicemus. Legalis usura
 erat 100 qui maiores infuras sibi se pollicant in pul
 nam 500 Curiam in urbibus infuras usuras uni
 us anni anni debet. Si autem in debitoribus tuto lupo
 ce debitum non persolvit tum usura usurae se bin
 tribat. = 100 = scapitali eubliastro totum modo $\frac{3}{100}$
 in Lithuania vero = a seculari facta ab ecclesiasticis
 a 100 peripsi poterat const de 1775 quod in usuras
 altera alteram tantum non agere cubat (Hoffmayer)

tum sed. conat. quoniam consuetudinem in Pol.

Usurae morq.

Contractus pignoratitius

Notio.

Def.

Contractus pignoratitius dicitur ille quo res aliqua creditorum
veritatem crediti obligatur. (non fructus, uto fructus ea
definitione pignoris sensu atque apparetur.) et sub conditione
ne utriusque talis obligatio sine novatione
solvatur, crediti ex illa si fraudulenti fractionem petere possit
Sed restat modo in similitudinem creditorum causa fieri
potest esse mobilis & immobilis. Si res hanc mobilis
est tunc secundum usum & consuetudinem semper creditorum
in possessionem extrahitur. Si profuit tamen etiam
in re mobilis pignus sensu lato constituitur, quoniam creditor
extra creditur. Sed talis res mobilis creditorum in pignus
auspicibus et tradita dicitur pignus sensu stricto.
Contractus pignoratitius contractus pignoratitius sensu
stricto.

Contractus est, quae oppignorata est immobilis hypotheca
vocatur, et contractus hypothecarius appellatur.
Secundum hanc divisionem agendum nobis.

A. De contractu pignoratitio
B. De contractu hypothecario.

A.

De contractu sensu stricto pauca ad d. Propositiones legibus vobis adveniunt
pignoratitio tale pignus quoad titulum sub. vid. potest in
subdivisione ⁱⁿ legalis, si leges praecipiant ad ^{rationem} adhibendum praeser-
tionem creditorum pignus esse extrahendum.

1° 2° Volentarium, seu arbitrium, quod constituitur
huc, quia partes invicem consensunt et de
3° Judiciali. Si iudex dicit aliquam rem in pignus
esse extrahendam, quod plerumque in re crediti inspicit
si causa iam pertractata est debitor non minus per-
tinet est.

Legale pignus.

ad. 1° Legatum legalis pignoris in antiquis legibus probatur
invenitur sequens.

Si abiquis in iud. non citabatur et non comparuit tunc
tunc locus eius si quasi in praesentia adhibebatur et
creditor tradebatur, qui eos per duas septuaginta

hinc
 si debitor intra hoc tem-
 pus moram solvendi non purgaverit, vel si satis fecerit creditori
 isti bonis ipsi restituebat, sed si iudex considerabat creditori
 facultatem pignus (boves) distraxerit: id est vendidit. Si autem
 creditor ante praeterlapsum huius temporis boves distraxerit
 debuit damnum reparare exinde enatum et quidem tantum
 quantum proprietarius (debitor) sibi damni obvenisse iurasset
 ac si ita oppignoratio long. p. ne valuit in Polonia, et
 ultimis temporibus sublata fuit (Clar. Journ.)
 ad similitudinem voluntarium pignus est, et notandum
 quod in regulis fuit in libero arbitrio partium, an velint
 et si pignus constitui ne ne, et si constituta fuerit pignus
 in re aliqua, hanc res sequitur in manus creditoris et hanc
 debetur. Tamen haec regula ^{est} voluntatis partium, ubi
 non est.

Volunt. pignus.
Regula.

Exceptio tantum est, nisi respectu Iudeorum in propria
 Polonia. Thomae Christi an. p. in. non ut voce testatur
 ad sufficiens pignus valebant secus contractus in va-
 lidus erat, et debitor ad retrofalsit. onem acceptas per-
 nial non tenebatur (Stat. 1347 et 1420)

Exceptio.

Quod si debitor in tempore statuto redtore pignus
 non satisfecerit.

In Pol.

In tali caso nec solum debitor ad iudicium citari debuit
 sed iudex ipso terminum praefixit, in tra quem aut contempserit
 aut satisfecerit. Quo tempore frustra elapsa vel ^{conveniente} si
 exiit pignus per iudicium huius iudicis creditor cum sequen-
 ti restrictione ad iudicium datur. (Przytuoki, Lomawski,
 Sierbia.)

a) Si pignus minoris erat valore, quam praeterlapso et tunc
 creditor eodem contractus esse soluit, nisi contrarium sit publicum
 fuerit.

b) Si maioris tunc publica vendebatur, et residuum pro debitor
 in iudicio deponebatur.

In Lithua.

Iuxta Stat. Lith. (1788 a. 27 et 28) distinguendum erat:

si quis rem mobilem sub paeue amissionis oppignoraverit
et si facta non nisi iudice demerita tione, eandem aut
pro creditore, aut libere vendere potuit.

si locus debitor ad iudicium citabatur, et si pignus redi-
mere noluerit, iudex facultatem ei vendendi, in petra
datur.

Quandam vero circa oppignorationem tempus eligendum
pignoris determinatum non fuit, sed ex huius in
nem prius terminum et hinc donadum praefere de hinc

Judic. pignus

Ab. hinc praeterea non fuit asseruata, sed facta de
istoris citatione oppignorationem seruum mobilem in
satisfactionem pro debiti. debitor, et creditor in
ulteriore causationis via modo supra sub p. expofito
satisfactionem obtinuit.

In satisfactionem debitorum non in scriptorum cum iudex
cum primis ad bona ⁱⁿ mobilia (sive per ad hinc iudicem
in possessionem traditoriam) concedere potuit, in quantum
bona mobilia non sufficerent. s. iure iuris actionem per
cipere non potuit antiquitas in viduali ad appiebat
et in carceribus tradebatur, attamen contra pro pignus
suo ore debitorum iure iuris cum ius amissa et presentia
ribus temporibus iure iuris in iudice ad emere stantia hinc

B.
De contractu
hypothecario
(Divisio)

ad B. Majoris momenti erat contractus hypotheca-
rius, nimirum si res immobilis oppignorabatur, ha-
duplex erat.

1mo Aut enim possessio illius rei ⁱⁿ mobilis in iudice forem
non transferretur, et contractus hypothecae sine possessione
et 2do Aut vero possessio eius creditoris simul concederetur
se contractus hypothecae prius antichretica possessione,
in impleri sebat modo:

siue in iur. Aut enim creditor statim post contractum punitum
tuo de facto possessionem obtinuit, et contractus obligatorius

si autem non nisi facta attentione non subseruata
in termino solutione, possessionem factam adprehensum
i.e. in iudicio debiti ad certum tempus.

ad h. hanc res immobiles in securitatem debiti volumus
inscribere ita ut possessio eorum penes debitorem maneat, pariter
me obstruat.

ad 9. Per hunc possessio ipsa creditoribus concedatur.

ad 10. Sed contractus obligatorius, sive proprio nomine, sive
subintravit, s. debitor statim post contractum initium
creditori in satisfactio nem usurarum et summa capitali
obvenientium totum bonum obligatum v. saltem ejus
partem in possessionem tradere, seu obligabat.

ad
De contractu
obligatorio

ad 11. De utilitate Contractus obligatorii sequentia sequere
bantur:

Requisita
quod

1. Talis contractus iniri debuit per inscriptionem curam actus
publicis proprii di. f. r. i. c. h. e. s.

2. Forma certam formulam in flat Augustinus 1578 et quidem sequentem

"Comprovero personaliter curam jud. cis nobilis N. de N. Sa.
mo mente et corpore publica et per expressam rem convenit
quia nobili N. de N. bona sua hereditaria videlicet vil.
lam N. in 300 maris pecuniae bonae monetae summi
polonicas obligavit inscripsit et praesenti inscrip
tione in hac ita obligat et inscribit ad Festum nati v. itatis
Christi proximo venturum et a Festo nati v. itatis Christ.
proximo in defatu ^{extinctionis} et summae praefatae
solutionis ad aliud festum nat. Christi et sic ab an
no ad annum annis sequentibus usq. ad plenariam
et integram praefatae summae 300 mar. arum 200 =
tutionem et praesentium bonorum exemptionem
per ipsum N. et praesentia bona N. tenenda haberi
sa et possidenda in omnium jure dominio et proprietate
modo obligatorio nihil juris domini et quovis vis
usum fructuum v. utilitatum in praefatis bonis N.
pro praedictor. N. et suis successoribus usq. ad debitam
exemptionem penitus reservando seu excepto, sive
sed ita tunc et tunc prout solus praedictus N. illa
bona habuit et possidebat. Et jam praefatus N. dedit
praesentia N. in praefata bona N. realiter interius
vivere et actualiter possidere per ministeria
lem terrestris N. de N.

Debet praedictum et eius successores praefatum Nam
successoribus auctores praemissorum litem
vincere et liberare etc.

Eadem formulae adhuc in multis partibus alias
clausulae adhibentur.

Summationem

Si creditor sibi plenam reservavit ad debentem
Summationem in ipsius finitima possessione debitoris sub
torem laborat. Libere mobilia sua in aliam partem
transferendi; nec non remuneratio eius & vel in
aliquo alio. Et tenore huius formulae patet;

aa. Intromissio in bona obligata semper
sive necessaria.

bb. Valorem actus actum tantum de anno ad ann.
num. Summa sive ad tres annos inibitorem.

Sequela iuride.

Relate ad sequelas iuridicas contractus obliga
torii ad huiusmodi erit;

da. Si creditor occupatus ex proventus ipsi exceptio
inhibitor sive etc., ut fors ad auras legales

1.
fraudulenta inhi
catio.

personas non sufficeret de tali fraudulenta
indicatione post nactam professionem actum seu

concedatur

severitatem instituitur, quia obligatum huiusmodi
concedatur creditori in firmitate, et filii ex pro
ventibus usuras subferant. Non cessabit prec
toprum competitiois. Et quod contractus rite
in istis tanquam actus bonae voluntatis et hanc scilicet
nisi species impugnavi nequa, quia huiusmodi creditores
sunt bona fide mitti soppo.

2.

Restitutio.

pp. Creditor bona obligata finitima possessione taxata
sunt obligatur, ut ipsi erant finitima, qui tantum
proventus ex eis percipiendi jure gaudebat. Responsabilis
erat itaq; de fidei tunc propter oppressionem accepit, pro
ter deoq; statum sive harum, de solatis non ad firmitate
de etc.

30. Nova edificia solum ex possessore obligationis extingui possunt
 que immediate ad agrorum cultum necessaria erant, sed
 cuius finis professione delictor expensas fundere non tenentur.
 31. Tali contractus in eodem scilicet delictorem auctore, et super
 1000 obligat, et quidem non tantum illos, ad quos locum
 obligationis ex jure hereditatis, sed etiam alio quodam
 modo e.g. ex venditione pervenit.

fructiferos.

32. In tempore statuto pecunia mutuata coram judice
 casu fuerat deposita v. in Lituanica ad possessionem
 ex soluta tunc illi ex possessione ad eum delictum (Causa 178)
 si eadem nobis tunc etiam vi expelli potuit, quia talis
 expulso tanquam actus violentie consideraretur.

solutio.

33. Resentissima lex (Laut. 1786) sancit: cognitio nem
 de proscriptis hinc de tali contractu pignoratitio aut obli
 gatorio oriundis non spectare ad nequi hinc hinc ad
 ad iudicium tunc, et quidem praeiudicium alteri ad
 ratione. panno summam mutuatae in eadem moneta
 persolvendam esse quae tempore solutio in debito in
 causa est, et quidem in eo uelone quo in commercio
 publice plerumq. recipitur, deniq. possessionem obligationum
 penta possessione non teneri ad rationes de sua profes
 sione redandas quod prius hinc habuit.

judicium tunc

moneta.

rationes

ad p.

ad p. Inscriptio in certum tempus iusta sequentem
 formulam legim. 1573 per. debebat.

Inscriptio de
biti in certum
tempus.

Comparens personatus coram iudicio nobis N. res
 agnovit quia nobis N. 100 marcas pecuniarum ex
 nel liquid. debet. s. sive pecunia mutuatae. p. monetae
 et numeri polonici aliis tenetur hinc praesentibus obli
 gatur ad festum natiuitatis Christi proximum sol
 vere, et exple. Casu quo non soluerit, aut solvere neglexit,
 met et tunc in crastino eodum festi. Natiuitatis
 proxime venturi debet tenetur praesentibus
 et obligat praesentibus N. dare eodem in tunc p. aneus et
 actualdem possessionem in villam suam hinc hinc
 sine obligat decaus. d. etiam N. per ministrum alicui
 quem inq. tibi praesentibus N.egerit et tunc hinc hinc hinc

proxime ven
turum

officiis

" Et data intermissione, et pacifica professione electi et tenentis
 " ipsam tenere, defendere et liberare, ita ut prefata bona pa-
 " cifice et quiete ab omni inspectione iudiciali, quarumvis
 " personarum populi tenere et possidere, quae tenentibus
 " habebit, possidebit in hac obligatoria in prefatis 100
 " maris a predicto p[ro]p[ri]o n[ost]ro christi. n[ost]ro potius ab accep.
 " h[ab]ere professionis ad aliud p[ro]p[ri]um n[ost]ro christi p[ro]cessu
 " venturum, et q[ui] p[ro]p[ri]o n[ost]ro l[ib]er. p[ro]p[ri]o n[ost]ro v[er]o
 " ad aliud omnium sequentibus, usq[ue] ad plurimum potest
 " rem predictam 100 maris annuam cum omni p[ro]p[ri]o
 " no et proprietate, ad eum omnibus utilitatibus
 " et in idem bonis, seu v[er]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o

Quid juris si fructus contractus hypothecarii debitor ten-
poris statuto non soluerit?

In resolvenda haec quaestio inter species contractus
 hypothecarii distinguiendum est:

a) si in cap. sub n[ost]ro 1. debitor ad iudicium citabatur
et nisi peracto p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
decreto causatio ad bona hypothecaria inferretur,
tunc tam in extenuationem summam cap[itu]l[ar]i leg[is] q[ui] p[ro]p[ri]o
usurarium et nepos t[er]tis experiarum conu[er]sio
causatio autem h[ab]ere q[ui] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o ad bona hy-
pothecaria, et non ad alia impetrari potest q[ui] p[ro]p[ri]o
in licitatione p[ro]p[ri]o n[ost]ro apud nos: sed in traditoria
p[ro]p[ri]o n[ost]ro honorem confisitebat. In hanc
p[ro]p[ri]o n[ost]ro creditore iure vincit iudicium
offense ma[gn]a iure indigentia et p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
proventus in inventario int[er]d[ic]to u[er]o

Creditor in hac p[ro]p[ri]o tenendi manusit, donec sibi
 et si p[ro]p[ri]o de capit[ul]o usuris, et litis expe-
sio scatis fecerit. Hoc facto de p[ro]p[ri]o statim cedere

fundamento / fund. assumpti inventarii rationes res de debit

Quasi vero debitum sub lapis contractura fuisset
 creditor non solum p[ro]p[ri]o traditoria ad temp[or]e
pacificatus fuisset et perpetua ad iudicabatur.

In casu N. 2. creditor (prius ipse unum postea vero) res tres suo proprio
annos in possessione manebat, ita quidem, ut si debitor finito
tempore satisfactionem non praestiterit, creditor ad hunc poses-
sionem alterius terminis et sit ulterius fructetur.

In casu N. 3. creditor (ut. p. au. ex lectione formae patet) C.
non implorato iudicis auxilio propria auctoritate posses-
sionem (obligatorem) apprehendit.

Stat. Litt. concordat. Cantuarum
capitulum ^{memoratum} Equa est (in cap. VII. art. 12) pro illa sela-
tione, si plures creditores hypothecarij ad eandem bona
in scriptis conveniant quin tamen creditorem conveniunt
(quod in leg. Pol. potioritas nominatarum) subintendat.

In decumimus sacietur: sibi
no. si aliquis bona in summa (in scriptis) habet (sup.
noviter actualis possessio) et alter quocumque in scriptis debi-
tum in quibusdam bonis habuit aut partem summam
adprivatam habuerit in tali casu, si unus hinc possessor
creditor praescriptum in amorem non neglexerit, et
in quibus bonis sufficeret ad satisfactionem utriusque summam
illi qui majorem summam habuit in scriptis potest
minorem summam exsolvere et tamen utramque ex bonis
retinere, si vero id neglexerit, haec alteri, qui minorem sum-
mam habuit ^{completat} ut deus sub consensu utriusque
bona hanc ^{tertia} (aliquo tradidit) sub conditione ambobus
creditoribus satisfactionem praestant.

2. Si autem unum idem bonum pleribus creditoribus non
sufficeret in tali casu illi qui priorem legitimam in scriptis
rem habuit, et in possessione fuit in eadem conferenda habetur
reliquis autem creditoribus hypothecariis foverit sed ad per-
sonam debitoris s. alia bona eiusdem forsitan non convertita convertere.

Nota. Nuptia disposuit omnes contractus obligatorios a Januarii
1786 cessare, et prospectus omnes quomodocumque contractus sanguinem
nullo et tempore foederationem injustam tractandose.

Cum contractu de pignore archissime cohaeret doctrina:

De Potioritate.

A. Secundum leges honorarie
si bonum aliquis, debitor v. ab ipso v. jam ab ipso autem
varibus contractis ita fuerant obtrato, ut eorum valor sa-
tisfaciendus esset et bonis non sufficeret tunc in eis dicitur
potioritas autem incidebat.

Sub potioritate in antiqua solacia seu dicitur intelligitur, quod
hodie sub denominatione emendationis (v. d. p. i.)
lalis status ubi populus actuum exsuperet, ubi itaq;
omnibus creditoribus satis perinequit.

Potioritas duplex erat aut recessuata aut simplex.
Hinc divisio non in recessuata legi, sed in praeiudiciali
fundatus.

1.
Potioritas
recessuata

1mo Potioritas recessuata tunc locum habuit, si aliquis
debitor sponte iudicialiter de bonis suis recepit, et illis in
favorem aut suum suorum remittit, aut (hanc potiori-
tas etiam spontanea v. voluntaria dici possit.)

Talis 1° bonorum duplex dicitur, si in potioritate
1° Si debitor in conditionate bonis ab ipso recepit

2° Si debitor solummodo promissit se vel omnia bona
bona, et facta datione eorum, et liquidatis

Exhaustio appe-
rent, vel si in
massa constitu-
ta debitor non
penitus exha-
viretur.

contractibus creditorum valor constitutus non
exhaustio, per se bonorum debitor acquiritur
creditoribus ipso deservit. Hanc operam et debet pra-
cipue ille, ad quem in eis onerato hereditas devoluta

erat, ne permissio bonorum fieret, et illa ultra heredi-
tatis vires creditoribus huiusce tenentur. Tale autem

ratione proprio bona salvabat et tamen, si de hereditate
hereditas exsuperat liquidata debita, reliqua heredi-
tatis huius partem acquirebat.

Potioritas recessuata v. adjecta v. non adjecta esse
potuit. 1° in bonis debitor, qui de bonis suis recepit

a creditoribus ad praestandum iuramentum suum
festationis) i. e. si nihil sit facultate dandi se

stipulante

stringi potuit. Et per hunc sed intra hoc tempus si debitor
sua obsequia nullum habuit bonum immobilitate
v. valor bonorum immobilitate. si quae habuit ad pacificos
causas creditores non suspicabat, quia bona mobilia
facillime celari et subtrahi possunt. valent.

2.

Potioritas simpli-
plex.

II Potioritas simpli (sen potioritas in contractu: aut
v. negotio) obtinebat si plures creditores in suis
practis fraudibus ^{v. i. actio} ad iudicium sese con-
vertent, et volentes ad ipsum citatus non comparuit
sunt enim sententia in eam manam ad versus debito-
rem ferebatur ab ipse ipse sed tunc potioritas
tenet non debet. Divisio potioritatis con-
suetudinaria, iudicialis, et in omni casu, non aliter est logica
et, quia notio usurariae non est coordinata, ad subordi-
nata notioni potioritatis iudicialis.

est logica

De potioritate sequentes quaestiones occurrunt:

- a) quae iudicium erat competens ad potioritatem ple-
trahendam? (aperiebatur)
- b) quomodo aperiebatur potioritas?
- c) quos effectus producit publicatio potioritatis?
- d) in specie quo ordine et
- e) quomodo creditores pacifice hantur.

Quarta quod dicitur modum: si

a.

Quale iudicium

ad e. debitor nulla bona in nobis, quaedam ad omnia
in eodem Palatinatu possidebat, causa potioritatis, ad
iudicium legitime illius Palatinatus spectabat in
quo debitor domicilium habebat, aut ubi bona sita erant
hantur bona in mobilia. Debitoris sita erant in distric-
tibus plurimum Palatinatus res ad tribunal regni
devolvebatur, quia in tali causa iudicium, quae
superiorem in omnia loca debitoris jurisdictionem
nem exercens - ^{in iure} irritari debebat. Tribunal regni tunc
causam quidem cognoscebat, aut singulos actus realiter
non suavitatis, sed iudicium tunc tunc convenire
solus e.g. detractionem bonorum ^{etc.} committit.

6. Quomodo a periclitatur ad b) potestas aperienda per citationem creditorem
 intra certum terminum sub clausula præsumi factam
 i.e. sub hoc rigore, quod elapso illo termino peremptorio
 et lata sententia classificatio non amplius imo
 nec cum inscriptionibus rite factis audiretur.

Effectus ad d. Effectus proclamator potestatis hinc eo casu de
debuerint habet in termino
non liquidata ad creditores, quod hi supersitato præsumptio
et infundata classificatur quas liquidare
præsumptione oprelate ad iudicem quod hic non tantum post citati-

ationem liquidatis et potestatis factam secretum
collocutionis (i.e. classificatorium) preferendum re et au
integritati maxime conspicuum haberet. Ido iudices erat
talem maxime in clarum redigendum et detaxandum
curare, imo etiam reditas quas illi tenentiam capita
mea et salaria quæ ex thesauris foris percipi
habet potestatis subijci habetur.

Nam creditors qui bonum specialiter obligatum
(i.e. per: alicui hypothecam) habuerint habetur
quidem se ad hoc bonum referre, attamen si hoc
bonum jam tot inscriptionibus est oneratum ita, ut
in omnibus casibus faciendis non satisfacere sufficeret
non erant obligati, se ad illa speciali hypotheca con
ferre, sed potuerunt præsumptiones quas etiam ad
alia bona debitoris ad op ad talem opis facultatem
seu extendere.

Quo ordine creditores pacifi-
cantur ad d. Pro secundum realtà regula quod ordinem percipi
causorum reditorum statuit l. 1. §. 1. de 1588. simplex præ-
cipuum:

"Unio tempore potior jure,"
 "Prinde iste casus potioritas verabali quia tempore
creditors inter se ordinem potioritatem tempore
non præsumptam habebant;"

De regula itaq (suppositis nempe aequalibus nec privilegiatis) ad tempus respici re numerat, et quidem in contractibus manualibus v' memorialibus ad tempus comibus contractibus, in contractibus inscriptis autem ad tempus, quod in scriptis ad acta proprii d: strictus fuerit factus, aut oblatuato. Inscriptio in acta laudicialia re. giae v' locutionum generalium v' tribunalis regni valida quidem est sed ad obtinendum potestatis regii relatus translatus ad acta iudicialia terrestria proprii d: strictas est ea consuetudo in quibusdam pro- tensionibus (quasi privilegiatis) praesertim tributa est, ut in iudiciis sequens ordo obprobretur, colligantur

I

In 1ta classe impensae quae a quodam tertio in fundum ab aeri v' aedificiis factae sunt, de his in ley. statuitur qd praestatio praer omnibus aliis praestati- onibus gaudeant. sed requiritur ut haec impensae spectent necessariae, v. tales quibus non factis usus ex fundo non potuisset trahi, v' quibus ad conservationem aedificii opus erat non itaq amoenitatis aut uti- litas causa factae.

I
impensae
necessariae.

In 2da classe deferuntur et mercedis illarum personarum quae operam suam v' culturam fundi v' conservationem aedificii navant

2da servita

In 3ta classe omnes Inscripciones et haec item inter se iuxta tempus factae ad acta proprii d: strictas inscriptions v' itaq etiam per legatas, fundationes et chirographa oblatuata secundum ordinem oblatuatum

3da
inscripciones.

In 4ta classe primam praestaciones in actis publicis non inscriptis, quae ergo voluminibus chirographo v' contractibus manuali interebantur, et haec interum inter se secundum potestatem inter contractus, et si contractus eodem tem- pore fuerint inter se omnino prioritate factae ad iudicium in summatione. In 5ta classe referantur quoque debita ea cambis derivata

4ta
praestaciones actis
non inscriptis.

In 5ta classe usurae restantes - Denique In 6ta classe lucrae impensae praesertim et poenales praesertim

5ta
usurae.
6ta
lucra et
poenales

e
Quomodo de bona immobilis
tores pacifican- quia omnes iudices procuratores suarum
ter. procuratorum liquidationum.

Enactio legibus differt secundum quas bona creditorum procuratorum ordinem
publi de ordib; bona a procuratoribus summas capitales universis pacifican-
ta fuert.

Quum principium valeat, quod non proprietates sed solus
 modo possessio ad creditores veniat, ad eum proprietates
 seu debitorum v. etiam possessionem ad quam ab eis
 devoluta fuerit, manent. Proinde Statutum
 in leg. Pol. ius ex im ue nt l.

De ius ex im ue nt l
Di

Hoc erat effectus iuris proprietatis nimirum pa-
 cultas debitori competens, bona a creditoribus posse-
 sa resolvendi v. retrahendi; si vis alio quo nullo
 modo satisfecerit. Tum enim ratio poss. credit. competit
 et debitor bona sua vi iuris proprietatis vandi-
 care potuit. Hoc ius autem debitor v. equis haberi
 tantum in potestate simplicis, non in reformatione,
 competebat quia in posteriori casu libere suis bonis
 et pro semper ab. debitoribus secundum ord. neu
obeyatum in posse. bonorum creditorum mittit,
bonorum creditorum mittit, quia procuratores suarum
non clases aut plane non existebant aut credi-
toribus in scriptis pacificatas procuratorum suas
edignas in illos transferebant et aliquis autem
creditorum clases quas nullam interuersionem
obtinere poterunt quia bona creditorum per autem
debitorum creditorum clases cahantia fuera nt valuit

quod jus eorum per potioritatem quam per tractatam, non
 contingeretur, sed in futurum reservaretur. Ergo debitor
 novam rationem abferentem exigens, facultatem aut
 saltem facultatem sufficientem valoris, ut persolvatis
 debitis aliquid maneat, creditores non persolvendo, prostra-
 tiones suas ad hanc facultatem dirigere poterant. Etiam
 ditiorum rationem in bona, a prioribus elapsibus et detractione creditorum
 possessu, petere poterant, si possessio horum prostra-
 tione gaudentium credito in fine fuerit, propter
 satisfactionem obtentam. Imo lex hisce creditoribus
 postposito jus edicens, tribuerat hanc facultatem
 sufficientem, ad praesens creditorem proelatum,
 permissa quantitate huius oblationis, ut in li. 1. de
 professione bonorum debitoris ad art. 1. et 2. § 3. et
 et simile, jus edicens: creditori postposito acceptus
interdebat, quod debitor huius jus edicens, propter
bona in possessionem recipiat, creditor postpositus
autem possessionem bonorum alterius adquiret.

Hec non nisi
 differentia inter
 jus edicens
 debitori et...

Sub regimine Austriacae, ea ratione, ne possessio bonorum
 incerta maneat (litteris portent 22 Febr. 1808) tamen
 creditor quam debitor cavetur, quod omne jus edicens
 si, vis ea aut quis potioritate, bus competens, a 3 an.
 nos et 6 hebdomadae a. Imo 1808 competens, ergo per
 ad 14 Julii 1808 exerceat debeat. Ita ut hoc termino lapsu
 omne exemptionis jus a se sit, nec restitutio in integrum
 termini huius haberi possit.

x. p. tam debi.
 toris quam
 creditoris!

Si quis in fundamento judiciali ad petitionem populi ab
 cupis boni juris per 3 annos tenebat et post haec triennium
 in rem potioritate erat experta, a creditore proelato
 regnante non potuit a poss. illa ejici, quam qui in li.
 pro credito suo non satis fecerat. Creditores post finitam
 potioritatem in possessionem ubi ergo bona restituenda
 erant creditori non tenebantur rationem si talis
 secundum consuetudinem de 1726, deo obsequio quia ante collationem
 creditorum aucta bonorum detrahitur et presentium
 specificatio fieri debuit, quae translationis spe,
 enim inducitur, et ea eius comparatione cum proelato

mobilia
 quod cum
 reu
 F. et
 ter fit
 d. neu
 rebaat
 usifica
 et solus
 et las
 ber
 hatur
 u. pa.
 profes
 que
 e. p. abet
 to vau
 o. h. r. i.
 ates
 beris
 i. neu
 mitte
 em
 red. to
 ta cred
 suas
 nexten
 lion au
 autem
 abuit

Quomodo
bonis paucis
tur.

nunc facile apparebat an in d. l. per tempus pro sepsis
nis justo plus ex bonis traxerit (Obsequio per in ulti
processus referendebatur)

Autor noster ad huc in fine adit generales observationes.

1.
Vidua.

1° Vidua cui jus advitalitii devolutum fuit, saepissime
potioritatem eam ^{receptam} ~~receptam~~ a. ponebat si massa
juri advitalitii obnoxia debitis erat exhausta. Ergo in
tali casu vidua tenebatur juri advitalitii renuntiare.

2.
Tutor.

2° Ita quoque tutor subintentionibus ejusmodi circum
stantiis coram judicio potioritatem in bono pupilli
bonum detandam petere, aut simul demonstrare debuit
massam pupillarem debitis se exhaustam. Item in
massa pupillaris a pluri modo ad debitis potuit

Fori venditio
bonorum mi
nus apta rita
facit

purgari v. vendendo partem bonorum pupillarem
v. a judice potioritatem petere. Ita via plerumque
pars bonorum pupilli ^{superviventi} ~~superviventi~~ nempe si cum
creditoribus transactionem fecerit quod ille se in certa
e. g. $\frac{3}{4}$ parte bonorum contentaret, et reliqua $\frac{1}{4}$ pars
ab omni onere libera relinqueretur.

3.
Detaxatio.

3° Ad detaxationem delegabatur personae judiciales
quarum erat prospicere ne una alterave pars. e.
neque creditoribus neque creditoribus per talem deta
xationem laedantur

4.
Simulatae pro
tensiones.

4° Saepius creditores in collisionem veniebant
cum aliquo creditore simulatas praetensiones
inveniente, quae propter hoc subrepta gra
vissime poenae ^{statute} ~~statute~~ et in constitutione
de 1588 statutum erat, quod tales simulatae
inscriptiones in ^{judicium} ~~judicium~~ creditorum factae, non
debeant ^{classificari} ~~classificari~~ quod praecipue de falsis
donationibus et transactionibus ^{non} ~~non~~ voluit

5° Quamvis per potioritatem ^{non} ~~non~~ proprie dicitur
sed tantum possessio temporanea transferatur
in creditores tamen recte aperiit auctor noster
quod in d. l. extali transfusione major securitas

Jus polonum
10.

oriebatur quam si ipsam et proprietatem a solo debito
is tradita fuerit, nam in posteriori casu reliquis
Pitores talem proprietatem impugnare potui. Sed
Lunim autem in via potioritas omnia coram iudice per
agere ut reseruo videri formam quae tunc a iudice
sententiae infertur, non potuit inferri credito
ribus de tabula lapsis. casu.

De iud. thuronia de potioritate in genere eadem va
lebant. Nonnullae autem in terra habent differentias
quas breuiter recensere volumus.

a) In Lithuania (vicinis ^{continet} b) tribunal illud Lithu
aniae competens erat ad causas potioritatis
tamen ad detractionem bonorum, calculationem
et seruandam eandem liquiditatem praetensionum
tribunal hanc: personas iudiciales non ea auctoritate
mio, sed ex iudi. terrestri v. castrensi debuit dete
gare, quae ^{ius} si v. iustitiae a quibus valor bonorum
pendet, et partes ipse magis notae erant dete ^(Detractione)
tione ad tribunal ipsum spectabat. Praedicti officiales
iud. terr. v. castri pro his actibus 100 fl. obtinebant
v. dimidium huius summae, si masculini non fuisset.

Tribunal.

b) Praetensiones, quae per titulum ⁱⁿ pignoris a peregrinis
deuocabantur in classificatione non erant recipiendae ²
(extraque obiecta praetatione quiderent) ^{l. 1. art. 56.}

lesionis peregr.

c) Quamuis aliquis iam in possessione alicujus debitor
in suo fuerit, tamen aperte licet ^{de} series debitoris ob
ligatus potioritate, e sua possess. ^{de} iud. iud. et
in ordinem collocabatur iusto qualitate praeten
sionis suae, quae statutum est in 6. pa. IV. art. 10.

d) Potioritas determinabatur secundum iudicalem
infimationem praetensionis (stat. Lith.) quod quidem ^{4.}
referri sed primus ^{de} 1784 sublatum ex ^{judicialis ini}
tit. v. huius iuris ^{nuatio.} praetensiones secundum
not. oritur in iuris collocandae erant, art. h. ord.
post reuol. Gal. ad nos non spectat.

judicialis ini
nuatio.

C. Secundum j. Saxon. In civitatibus potestas formabatur
 jure Falsidice. Illud proinde omnibilibet in eum quom
 nis exigentiam habebat unni quarta Falsidice, quae ea jure
 Rom. haerediti competebat. Naturae hujus in eo consistebat
 quod si massa dividenda ad pacificandos Finnes de eorum
 stratas praetensiones non sufficiebat quilibet creditor
 sine ius respectu ad qualitatem crediti certam partem pro
 tionaliter remittere deberet quae seu in eorum variis
 eius inofficiis a iudice definiebatur.
 Hinc nulla erat praeterea arbitrium potestatem
temporis

VI Contractus emtionis venditionis

Emtio venditio est ille contractus, quo res emente dom. rei
 mobil. sine immobil. a proprio et asis relinquitur
 alteri ex certa summa in pretium emuntur. Sic con
 tractus secundum leg. Pot. solo emuntur emuntur
quibus reparari fuerit fructus quod maxim moment
 fuerat, quod dom. non eis causa statum, quod per quod
dominus ferre debet.

Leg. Pot. respectu hujus contra facti seu soluendo de rebus
immob. loquuntur. De em. et vend. mobili nihil operi
tum disponunt. Quod propter in ad formalitates et exig
entia em. et vend. em. et vend. em. et vend. em. et vend.
quod res mob. nullae solentur reparari em. et vend.

Mercatores jurare de beant, quod circa in venditio
nem em. et vend. non magis huerunt quod et quod
indigenae non ultra 100, et eam non ultra 100
ferri possunt.

Fet Vidui non
ultra 100

De validitate contra em. et vend. de rebus immob. multis
separata reparari erunt et quod

Requisita
 em. et vend.

In quod formam in Stat de 1511 sanctum fuit
statum contractum formam sanctum epi
coram curia propria distictus fuerit in statu

Quoad formam

Hae inscriptio autem secundum certas formulas
fieri debeant quae in Stat Syria de anno 1513
sequenti notate explicatur.

3. L. hominum aliquas vendendum, jam ex ipso avertit aequitate, non pro hominibus
 ris, non ab omni impetitione v. aucte l. serua, sed n. ali. 11.
 quia ad hoc erat praeter recognoscendum, cuius suffragio refere-
 bat talem venditionem rescire e. g. si bene consideranda
 communis v. nondum ead. iura serant v. onera ab usque
 tertio inhaerent. Ille tortus ad seculum delictis
 hanc venditionem, et consensum suum ^{inimicitia} rele-
 uat, qui consensu vocabatur i. submissio. Talis
 submissio f. d. at v. in ipso inscriptione v. in quodam
 documento, quod et. d. ad acta referebatur. Et par-
 tici tum obtinebat, si venditor uxorem habebat, et cum
 hanc vendendum reformatio d. acta cohaerebat. De hoc
 cons. l. 15 43 loquitur, quam ferius in pactis d. stati-
 bus capereimus.

4. Quod habitatem ad contractum emt. vend. in aem
 dum in legibus antiquissimis vol. statuitur, quod solium
 modo qui nullas proles habuit de bonis suis haeredi-
 tariis libere d. sponere possit. Aliquis enim ergo hoc
 potibus eundem restrictio ad in testamentis ad dispo-
 sitionem inter vivos pertinebat. illa

Sed iam in Statuto l. Thyracico, libere restrictio non
 amplius occurrat et ex parte sanctorum est. in reliquis
 Eol. provincis ex consuetudine in alicui et lex illa vult libere vendere.
 quifirma in oblationem vend.

5. Patrimonia emt. vend. quod spectat ad rem situm in h. v. v.
 tractu erat (quo a permutatione differo) ex naturali
 l. heri purissimum consensu. statuebatur. Sed ostendit:
 ad volut quod plerumque quod locum immobilium hoc
 pretium Determinatum sit si undum reditus honorauit
 Ita Determinatio pretii secundum reditus boni modo hac
 prebat, quod quantitas purorum redituum et omnia
 annuum redituum in multitudine respiciantur
 exiussa v. v. computaretur et hinc productum
 pro pretio assignaretur. Hic modus determinandi pretium
 maxime usitatus erat, est non nunquam etiam alius

submissio

Habitat

F. quod paren-
 tes habentes li-
 cet liberos, bona
 sua possint
 libere vendere.
 Id quod in it.

Patrimonia

obtinuit per diversas consuetudines varie determinatus, sic res p^{re}
batur v. ad quantitatem seminis, ad culturam heri v. p^{re}
Dens. ad habitatum v. ad numerum d. erant laboratorum
a subditis praestatorum v. ad numerum ipsorum subdito
rum v. habitationis et sic porro. — Apertio boni videri
si uno alterove modo sed semper libero partim consen
su, si statuto, omnia onera erant subtrahenda, et tantum
residuum emtori remittendi, revera p^{re}so habebat. — ^{minimum}

768

II Alterum requisitum in const. de 1788 statutum, aetas
exposuit ad contrahendum 24 annorum completorum.

competentia auctoritatis sed ante expletum 24 annorum inter se p^{re}
dam tertia e.g. parentibus inferari non potuit, bene
vero a contrahente ipso post nactam aetatem accepta
t. au. respignare v. confirmare valeat. Hi dem mente
captus, lamita et p^{re}bo, quos ^{bona} sua ^{non} vendere ^{non} possunt
ut supra dictum fuit. Denique Ostrowski ad huiusmodi
causas adfert, a quibus contractus emt. v^{er}us, in p^{re}pa
ri annullari potuit, et quidem

a) si deficeret aliqua requisitum vigore legis ad validitatem
contractus in genere necessarium.

Equodri coram
iudicio mitti
fuerat etiam
coram

b) si auct. mutuo consensu contrahentium, iste
tractus resolu. potuit, aut hanc restrictionem, quod
coram auct. eundem iudicio resolu. debeant. resolutio
enim ejusmodi, virtute huiusmodi concensu alius iudicij actis
facta nullam habuit vim.

c) Prioribus temporibus alia causa resolutiois facta
fuerat p^{re} retractus v. redemptionis de facta huiusmodi p^{re}
mioriibus p^{re}ceptis competens alium revocatioem

769

Respondebatur
in p^{re}pa
v^{er}u
liberari non
potest.

v. placeat rem emm. hanc emm. emtorum erigi resp^{re}
nem p^{re}ta ea his hanc expe. hanc. Huius p^{re} p^{re} factum
Luffinias (1798) ut notatum intra 3 annos. Huius
debet quia p^{re} p^{re} huius tempore
sed per laust. de 1788 statutum. Huius quod annos
contractus sub conditionibus in legibus expressis
nisi n^{on} violabiles et irrevocabiles sunt, et tunc
p^{re} retractus aut quum a rogatum est.

d) Dicitur quia licet hinc foret in modum a nobilibus pos-
 sideri possent, quibus daretur aequi paratur, quoad au. ubi
 nec non personae ^{eccles.} ~~seculares~~ quapropter et q. y. modis
 bona per tali euatū nec ad personam in habili. Ergo v.
 ad eum illa praerogativa in tenet a ten de p. in bus perso-
 natibus memorata non videtur v. ad rusticum, v. ad
 personam fil. regularium v. deusque ad cat. tenentem (nam
 ad habilitatem istam etiam ind. euatus requirebatur)
 pervenirent, huius alienatio utalis a p. fuerit.

VIII Contractus locationis conductiois s. arrenda.

Isti contractus locatio. in lege sol. plerumque apparet sub duo-
 minotione arrendae v. arrendationis. Net illi contractus
quod rei usus ad certum tempus et pro certa mercede
v. pretio conceditur. - Iste contractus habet id essentiale
quod personam proprietos rei ad arrendatorem non transf.
fertur quo differt a permuta hanc enim non comprehendit
locum tenentem y. bona locum immobilia et mobilia
in specie quoad usum et proventus. arrendatio fund.
rum et agrorum. erat usitata. promissa quae nobilis bo-
na seu v. terrestria s. altum pro parte arrendavit
perinde sicut dispositiones legum de her. contractus niaz
si me ad arrendatorem agrorum et fundorum de se referunt.

Quod ergo huius arrendae species ad tenentem mutandus est
 quod per in scriptis nem ad acta publica inferri debuerit
 v. habemus in statuto sig. m. d. III 1823 expressam
 prohibitionem in scriptis quomodi contractus.

"Comparatus personaliter coram iudice v. nobilis huius
 boni N. p. d. et per expressum recognovit quod sua
 bona hereditaria videlicet villam N. nobili d. N.
 arrendatorem pro summa (p. q.) 100. fl. arrendavit quam
 summam huiusmodi praefatus N. (arrendatorem)
 praed. to N. (arrendatorem) post festum sancti Petri
 et praefatus N. arrendatorem tenebitur praedictum N.
 (arrendatorem) qui tunc atque tunc in sua possessione
 et ab omni impetitione iudicia liberare, etc.

Videmus exinde quod in tali inscriptione nomina par-
 tium laicorum et status simpli fuerint ad ista verba quod
 preterea infra necessaria ad iungendum. Quoniam
 praedicta verba in forma in Stat. Reg. praescrip-
 ta erat. tamen teste Lapidario fore invenimus et
 observabatur, ut immunitas super primitivis a partibus
 ipsi vicini habebatur, ut ipsi observentur, atque de his co-
 ram actis publicis honorabatur v. ablatu habebatur.

Qua bonae aere.
 de re scriptura

Acrendas potest bona terrarum non tantum nobis
 hinc, sed etiam exhereditariis. In provinciis quibus
 hinc tamen prohibita fuit bona ecclesiastica in
 praesidio ^{sub} professoris accedere h. o. et ut dicitur
 socii sacerdotum, quia bona ecclesiastica ad personas
 ecclesiasticas reverus non pertinebant jure proprie-
 tatis, sed solummodo communis usufructus, quare scripti
 rante jure accedentes usufructuarii. Etiam jure
 accedatari sublatum. Et vero hi conturbati in
obsequio erat, si papaver fuerit. constat quod quod tam
facile limites barbari posuerunt sicut si quod ecc
haereticus bona ecclesiastica exhereditavit.

Sed non solum bona, quae quis quovismodo nudo
 in usufructum quem proprietarius v. quem per bona
 ecclesiastica possidebat, sed etiam alia bona quae
 quis quovismodo modo in usufructum habuit poterant
 ab eo accedari se, immo in expressas leges. Similiter
 qui jure ad vitam gaudebat, bona haec ad vitam etiam
 in accedam dare poterat, sed tantum ad vitam, sine tempore
 uti ex natura rei alioquin fuit. Et de his aliqui bonorum
 quae modo obligatorum v. via potestatis. Permittit autem
 accedare potest, quoniam usufructus est jure reale, adeoque in

In bona regere
 lia

ab Innocentio transferre possit. Quod bona regalia ad tra haec
 Karatta quae usufructuarius accedare potest, ut quidem
 aut de eo scriptores differunt, an ^{convenit} ad ejusmodi accedationem
 facienda, nisi an in expressis. Et nisi?

Pro poloniam

12.

Illi qui priorum opinionem sequuntur, referunt se ad statu
lucium Casimiri III. 1347, Sigismundi Do 1512, et ad curiam
quam exinde in oculos eorum eorum. Provariatu leges l'et de
 diversis capitibus sperant, tunc: fere idem eorum sunt,
 quod nisi nun nulla sublethia v. ad viciatua ab eorum
 pofit, sine d'umini id tunc fundi: coeceptu. —
 Isti jam d'at' eorum, Samudra et oftr' eorum, qu;
 bus nos quogue asp' eorum, probantur, quod nulla
 omnino v' d' int' eorum, nostrum et leges illarum cap' in
 tenet: nam statuta solummodo de ad viciatua et sublethia
 quae a viciatua hanc parum d'essebunt, porro de
alienatione et requy' eorum de alienatione lymuntia. —
 Igo nobis p'nestantur videtur sententia eorum bona
 sibi a republica in usum publicum concessa alienari
 pofit, et habemus in super legem, quae d' re viciatua
 ne horum bonorum lymuntia, et ex qua d' ad viciatua
 pofimus, concepimus quatenus non fuisse nece
rimus (Lust de 1588). Statuta inimicum illa lege, 1588
 quod quomodi bonum re viciatua in longius tempus
alienatum et intermedio tempore Statuta bonum
tunc pofit, ille qui a re viciatua pofessor bonum,
minabatur expellere pofit bonum at viciatua, qui
in mercedem dedit pro toto aut longiori tempore,
de viciatua obtinenda non ad pofitorem Statuta
roftam, sed ad heredes prioris Statuta se amoverent
deberet, quod videtur erat datus a rege quod et Statuta
de alienator post mortem prioris Statuta se amoverent
deberet, ita ut et non facile designatus cum
bonis p'nti tenetur, app'et ad rem num a p'nti
ori Statuta statutum. Tunc itaque statutum
e contrario sequitur, quod in alio casu ad validam
alienationem horum bonorum consecutus quis
re p'nti non fuert.

De iudic' non bus huius contractus natura debemus.

afficiant quia in contractibus ualde seruabatur
 u penitus saluabantur, ideo in iustis suspensio
 arrendatarius qui pretium v. misericordiam suam gra
 tia persoluit, hoc casu ferre debet. Ita
 que hostium in arboribus, necesse generali agrum
 quibus in uaditibus & devastato fuerint honorari
 dato pretium arrendationis pro rata debuit in
 minus v. et pro arto tempore proventus percipitur
 quibus detracti pro hoc tempore proventus reuerti
 si debuit

4to de resoluendo et prolongando hoc contractum eadem
 actio destructa obligatione natebatur pro iudicio
 statim, post praeterlapsum aut quos iudicis
 fuit (perennius & annis), et si iudex debuit quibus
 seruis proprietarius arrendatarius in uaditibus et ratum
 tempus. Tunc in regula ad uttersiores 3 annos
 in arrenda facti debuit

5to cum bonis arrendandis perennius extra. fuit
 in fructus iocunias ad exi quoniam excesse
 fons nece parum in arrendam tradebantur & guttes
 sicut, pondus etc. de tali fundo in fructu et tempore
 in uenturum corpore debuit et arrendatarius
 finit arrenda omnes huius res eiusdem generis
 ad quartelalis iuxta hoc in uenturum respectu
 re tenebantur. damnum speciale etiam hoc in
 arrendatarius in generale actum in dominum ipsum
 crebat (ex aliquibus).

6to Denique arrendatario licuit bonum suum subuenire
 dare, ut idem de usufructu supra inuimus, quibus
 arrendatarius quasi usufructuarius erat. ut subuenire
 dato nisi ex priori contractu quiescit, offere non
 debuit, secundum regulam juris generalis, alius
 pro iuris quam ipse habet in alium trans per se
 potest. Ideo postea proprietarius de restitutione
 cont aut de damno referendo, nouae subueniendo
 forem, sed ad ipsum arrendatorem se conuertebat.

De resoluendo
 et prolongando
 contractum

in uaditibus

Subuenit

restitutione

Stat. Litt. De credentione, quaedam speciales dispo-
sitiones ad iur.

et cap. II art. I statuit, quod si quis ubi ardens attingit
vicino domum intulerit non solum ardens atter
sed etiam ipse propriis curius boni ardeat. De ex
tencatur

§ (Cap. III art. 1) statuit, quod si aliquis sponte et
libere litteras, cum clausulis et sigillis in
illis litteris expressis, de ^{agencatione} ^{boni alijus} ^{boni alijus}
sua immobilis in praesentia nobilium fide-
dignorum deservit, et si illud chirographum sigil-
lis sigillatim fuerit in multum sine tali ardu
dase intulerit ad teloniam tabernas et mo-
andinas, et similia sine ad totum bonum in-
mobile, talis descriptio vici et officiarum
habet, etiam si non fuerit facta coram
iuris publicis. Hoc concordat cum generali
huc primo: p. de inscriptioibus (in Litt.) cum
litterae coram sigillis exaratae, postquam obli-
tatae eandem habeant vim ac in ^{cap. II art. I} ^{cap. II art. I}
sustantiam ab iure coram iudicio nitenti
Ceterum leges de ardensa bonorum immobilium
in propria ^{cap. II art. I} ^{cap. II art. I} ^{cap. II art. I} ^{cap. II art. I} ^{cap. II art. I}
ad proventus praesertim propinationis exaratae,
tos est sub charta.

F. 111. contractus
quos ab iuri
Dum: utitur De eo tantum paucae leges sol. leg. nuntius,
coga certam
mercedem
conceditur

VIII Contractus Emphyteuseos

quia his contractus iuris ad jus Romanum
pertinet, ideo tum primum in Italia invaluit
postquam jus Romanum in orbe propagatum fuit

Jus poloniarum

13.

Alqua tamen mentio fit in legibus polonicis, si in
constituto 1768 disponitur non nisi in altis terris
meliorandi gratia in emphyteusim elocari posse
simulq; de iure quis habeat facultatem contractus
tunc emphyteusis incendi et bona sua in emphy-
teusim elocandi et variis aliis emphyteusim
relatae qualitates bonorum ad tales contractus
notatae sunt persequitur

Quis habet jus
boni in emphy-
teusim

1. Bona mensae regiae s; quae regi ad sumptus ca-
lles suae sustentendae assignata erant, ex
solummodo in emphyteusim collocare poterat.
2. Capitaneis fas erat bona regalia sibi in
usu fructum emphyteusim etiam in emphyteusim
constituere, quia emphyteusis propriis nihil aliud
erat quam usus finitus.
3. Ecclesiasticis personis licuit bona immobilia
officinis parochialibus et
4. Nobilibus ex integro licuit bona sua ^{terrestria} immobilia
licet in emphyteusim collocare

Regiae praesentatae legitimitatis etiam 1768

- a. Regnum, qui alterone modo legitime poses-
sionem emphyteusim non nactus erat, eamq;
per 3 annos continuos et non interrupte con-
tinuaverat, et lapsa hunc termino tamquam
iure sua confideretur, itaq; ipso facto ius civita-
tatis acquirat
- b. In emphyteusi domini directo semper ius
proprietatis manebat (nisi huc aliud pactum
in contractu expresso sublatum fuerit)
- c. Non tantum fundus sed res corporales, et
etiam quae (itaque etiam ius proprietatis) in po-
s sessione emphyteusim considerari poterant (quamvis huc
terminologia romana non immerito ponderat, konst de
1743 non ad nos spectat, vi cuius omnia bona regiae

69
Sane Comites quondam Lithuanici cas, imo et episcopi eiusdem
terra senatorum confirmata erant in emphyteuticam
professionem ad 50 annos conferrebantur.

Jur Saxonium

Secundum jus Saxonium in civitatibus Contractus
emphyteutici non pro semper, sed ad certam annorum
seriem plerumque ad 30, 40, v. 50 annos conferrebantur.
Supra hoc tempore emphyteutici ad fundos huiusmodi
professionis nullum jus habebat nisi singularis
Contractus stipulatus factus fuerit. Haec Procurator
(Casius vis. Thure. huiusmodi contractus) ad huc hodie cum
Leopoldi obtinet et in i. b. g. l. v. 50 specul. Sax. v. 10
glossat (in editione Thure. de ann. 1535) fundatur.

IX Contractus mandati / Conti plenipotentiis

Contractus mandati, seu uti in legibus solentur verba,
huc Contractus plenipotentiis, ut ille fuit Contractus,
quo aliquis alteri negotium quoddam sive quodvis
litem sive actum iudicium gerendum committit,
alter vero illud exsequendum in se suscipit. — Terminus
notitia quidem iam sermo fert talem Contractum
gratuite esse mandatum, quia series non mandatum, sed
actus quidam innumeratus ad est Contractus. attamen
in Colonia huc terminologia non tantum
stricte observabatur, et nullo respectu, habito
in ejusmodi Contractus gratuite an exigentibus
tionem fuerit iustus mandatum nominabatur.

Si plenipotentiis se se ad negotia, quae bona
immobilia concernant, referret jam sermo
dem generale principium coram actus publicis
revocari v. saltem privatim exaratum coram
indem inscribi debebat; idem etiam in nominis
juris specialis libri plenipotentiis coram de
beantur.

Mandatum dandi potest in generale, si ad omnis generis nego-
 tiorum, speciale ad negotia minus tantum speciei et de-
 ique specialis si minus si tantum ad unum negotium
 datur. Negotia iterum vero disperuntur in judicia
lia et extrajudicialia. Hae divisiones etiam in leg.
Pub. fundatas, quamvis non expressè recensitae
sunt. Minimè mandatum generale coram actis pu-
blicis in scriptum amplectebatur facultatem omnes
contractus, etiam si ad bona immobilia referre
ntur; imò etiam omnia alia negotia gerendi.
Si autem mandatum generale coram actis publicis
non est in scriptum, omnia quae em implectebatur
negotio sed in exceptis quae sepe ad bona immob-
ilia referre ntur. Quae etiam negotia sufficiens
non tantum mandatum in scriptum sed
etiam verè confutatum, quod si parte in lucif
de 1616 et in stat. diti (cap. II art. 37). -- In his
autem negotio, ad quae personalis et aguntis requi-
rebatur mandatum in scriptum, inter esse non potuit, sed
pars primo ipalis actis comparare de hinc o. y. n. in scrip-
tis erat faciendum et testimonium de inde in scrip-
mentum deponere omni, nam in hise curibus et
personalitate respi-ci ebatur (quod verò in praxi)
adeo stricto observabatur. Leg. sed in violationem
fideli quam mandatarius mandanti servare debe-
bat, pro inde rigorose istud qui prae sumptibus con-
tra mandatum egit si rigorose poenis servant,
quod tamen ad no crimine pertinet. Hi verò legis
commutatus est in lucif. de 1638 et in stat. diti cap.
IV art. 5. Auctor no est ad huc praxi pro
de advocatis et procuratoribus tenuerat perfo-
nas quae coram judicio respondere poterant, quod
tamen magis ad proceduram speclat.

ff

III

II

d. m. u.
 am
 us
 aut
 equo
 id
 tas
 ed um
 qui d
 vo.
 tentis
 a
 us,
 d. i. d.
 s
 us,
 tum
 sed
 at a
 ad
 to
 hie
 ur
 au
 me
 l. is
 orom
 l. is
 d. u. s.

Contractus Fidejussionis

Contractus fidejussionis in eo consistit quod aliquis obligationem alterius in se sponte et periculo suo suscipiat. De fidejussione futura dispositio non in lege, sed in voluntate omnium erunt, nam fidejussio super quolibet dispositio est obligatione potest iniri, nisi personaliter in eo esset (i. q. obligatio ea matrimonio). Et habet regulam hanc: solent excepti casus in minimis, ubi ea legis dispositio ne fidejussio nullum valorem habuit regentes.

Fidejussio
non non habet

pro hoc debite ex ludo chartarum et tacitorum contractu. Cui stat. cap. m. 11. 34. ad hoc de ludo et chartis criminales. Tantum in istis dicitur (cap. 11 art. 55) sanxitur fuit, quod in coloribus dicitur, quae volumus ad poena hanc tentionis aut permissa uiu plectebantur, nobilibus fidei committitur quod pri vilem vero per ipsum etiam in proprio solouia in ualuit.

Etiam interdum prohibita erat fidejussio nisi pro parois omn mis const 1565 et stat stat art 18 cap 4

Formam fidei quod attinet hanc ad hanc in mobilibus se se exerebat, in actis publicis debebat recognoscere in alio et, tem casibus extrajudicialiter et quidem. scrip to teno v. et an orator oraliter potuit iniri.

Et fidejussio ore teno facta nullam act. non in pro rad in et bus const de 1576.

et. l. m.

De obligationibus fidei: iam in stat. hanc in 11. 34. sanctum erant et aliquis fidejussit pro alio et ille in termino statuto debitum non soluit. cum creditor jus habet ad judicium fidejussorem citandi. Fidejussor autem non statim condemnabatur, sed ad debitum et si non fulsit esse conuertere ipsum ad judicium in dictum poterat.

Duo ergo tunc erant processus
a) Creditoris contra fidejussorem
b) Fidejussoris contra debitorem. Itaq judex per stat. statas leges inuitatur, ut in priori processu ortatione in pro rogationem pleni fidejussori concedat dones se in indus pro cessus merit de ipso. Et in h 2 o processu autem dup le cap ut conu erere casus: v. et iam debito principalis in judicio comple ru et sententia in contumaciam peribatur.

Deus polormm

14

Si sententia in continuationem lata est fideiussor
 in bonis Debetoris (principalis debitoris) interius
 non in obtinere, et statim post factam interius
 sionem bonis illa in eundem transferrebat, et
 ita creditori satis facti habet quo facto ab omni
 ulteriori actione liberatus est. Si autem debitor
 principalis in iudicio comparuerit, tunc actio
 nem creditoris suscipere tenetur, et fideiussor
 iterum a responsione liberabitur, non autem semper
 a solvenda ^{si non soluerat, solvendo} tunc fideiussor et aliter in tali caso ergo tal
 tem in subsidium ad solvendum obligabitur.

In tali subsidio fideiussori super omnes exceptiones
 competebant quas debitor ipse oblatuere poterat, et quae
 tan solvendum. Porro, quibus fideiussio exhibita in
 scripta est, ejusdem sunt conditionis ac illa quae realiter
 debitor concreta sunt. Et proprie tabernis bonorum fideiussorium
 (exhibitionem) generaliter inprohibet super omnibus suis
 bonis habitis et habendis, videlicet non solum debitor
 sui habuit quodcumque bonum accipere vendi. Et vero pro
 prietas obligat reale bonum, aliud vendere non
 potest, antequam exhibitionem in alium transferat.

fideiussorium

Exemptio

Exemptio vero huius non habet locum in dote, nec in
 bonis regaliibus, ne opprobrietur. Dos enim cano
 nica sua bona vero regalia et appignora obdi
 sicutem sit aliam exemptionem substant.

St. Litt.

In Stat. Litt. (cap. 11 art. 84) sequentibus statuitur
 et si quis superit pro termino practicas solventis
 et si ille pro quo fideiussit, ante terminum solventis
 non demortuus fuerit in tali caso fideiussor
testis moriturus magis tratus illo in capite discretu
 satis est debitor principalis demortuus
 levat in coram iudice fideiussoris exhibere potest
 aliquid ab omni impetitione liberatur.

de obt
 nec
 omn
 de
 loest
 in cu
 ce fidei
 gij
 tracta
 lth
 et lth
 gaud
 d pri
 d in
 ods om
 in se
 ho cu
 to am
 in e lth
 timera
 Debit
 omni
 Debit
 opatri
 spaci
 in
 i puel
 s pro
 ut ut
 omplu

de
 et
 in
 in
 et

13) Similiter, si ipse fidejussor ante terminum soluti-
 nis pignori demontans suos opores v. haeredes eius ab omni
 fidejussoria obligatione liberentur. Contrarius autem
 obtinuit: vel ille pro quo fidejussor intercesserat v.
 fidejussor ipse post terminum mortuus est, tunc
 fidejussoris obligatio non cadit, neque tunc sed in suis ip-
 sem v. haeredem fidejussoris transfertur, ubi tunc
 evata erat actio contra fidejussorem

XI De pactis nuptialibus

Pacto nuptialia sub variis denominationibus
 in Italia occurrunt, et varia etiam et una diuino
 menti inde evasuntur jura et obligationes prae-
 v. me jus adultatitii. Alii itaque De dote dicitur
 et jure adultatitii sermo est.

De secundum seculi bonae.

De dote

1.
De dote

p. 6 proagn.

Dote est illa pars substantiae, quae filiae aduatu
 matri nuptialia transferuntur a parentibus datur.
 Haec dote in sol. quibus pecunias quasi vides por-
 tionis haereditariae sub se ipse jam voluerat in
 praesentibus or pecunia in memoria danda
 erat ad dote in constitutendam et est tradenda a pater
 obligatus fuit. Probatio illis a pater contra dote in
 isto articulo statuta. Cas. 111 13 47, in quo ordinatur, quod
 dum aliqua Domus illa maritatus, aut nuptus tradi-
 tur, dote seu donatio in personam parata sufficit,
 quae in praesentibus amittitur, extinguitur.

Si autem pater vivens filiae dote non constitueret,
 filia ex parte ultimo seu matris haereditaria potestatem
 sibi dote vindicare poterit, aut in m. ^{ca. 111 13 47} dote
 tentare debet, qui haereditariam portionem
 appetere videret.

De hoc casu praecitatae articulo in stat. Cas. 111.
 sequentia disponit:

Et si statuerimus quod si quis militum aut nobilium
 de hoc seruito migraverit habens filios et filias, tunc
 filiae per patres maritus tradantur, dote tamen
 nomine consueto assignata, et in seruitu art. 100
 si vero patre mortuo filiae remanserint, neque per
 patrem cadotatae, tunc patris et patris uxoris
 et sorores consanguinei competentem ipsas dotas
 signare tenentur. Haec dote in pecunia po-
 rato confertur. et verbis praerati. statul. Casi-
 miri. M. colligitur.

Dote (p. 104) uxor plerumque a marito suo in lobe-
 ram administrationem tradit (ut in p. Rom) ad
 illi proinde proprietatem huius dote non amitte-
 bat, sed potius retinebat ita ut uxor post mortem
 mariti, ^{vel} si ipsa prolemortua esset, uxor
 sorores uxoribus hanc dote vindicare possent. Itaq
 proxi dote semper in linea materna remanebat
 et maritus solum administrationem eius adquirebat.
 Etiam ex parte durante in matrimonio uxor haec
 talis ad eius dote adhaerent.

Pro maritus cum uxore dote in ^{uxor} interitua
 v. pactis aut nuptialibus accipiens, obligatus hoc
 pactum in actis publicis in scribendum curare simul
 quae iam accipiant dote. Sattem super medietate
 substantiae suae v. particulari alij non hunc apertu
 rare. Haec in scriptis in leg. Dot vocatur reforma p. 104
 Haec in scriptis ad eo reputat requiritur ut
 praeter illam ⁱⁿ probatio de dote. Re adhaerent ad uxor
 lertur. (V. Statut. Brecht. 1496). Huiusmodi res quoque
 onatio fieri debebat a marito etiam tunc si do-
 tem non in pecunia parata accipiat, sed in illis, tunc
 quis ad dote in scriptis obligabatur, solum
 modo in scriptis non in bonis. Quis immobilibus
 in favorem mariti dicit. Nam si haec saepe quod
 pateret praeter uxorem non habuerint tunc

in p. 104
 13/4

ter.
 unum
 tuum
 An.
 tuum
 de spu
 tuum
 bus
 i. mo.
 p. 104
 tit. 100
 ad dote
 datur
 ces por
 v. in
 dote
 pater
 lertur
 quod
 tradi
 iat
 eret
 p. 104
 i. 104
 f. 104

seu in iure paratam, ut totum convenientem maritus
extrudere possent; quapropter cum volumus
chirographum de summa dotis exarare, et
quod simplex debet in iure haberi in suis bonis immo-
bilibus, quod idem fuit ac si maritus dotem revera
accepisset, quin hanc summam in se ipsam edere, hunc
therorem etc. potuit.

Quod si dos a marito accipitur non reformatam
perit quia et maritus dotem et in tota ratione sub-
stantiam illam daverat tunc uxor, et eius proles
jura quae debent dotem altera vice a suis pare-
tibus. v. hiis deficientibus a patribus, prout si dos
prius constituta fuerat praesumenda. Hoc itaque
cum reformatio dotis non proprio iure iure de
dote accepta, et certo casu ex mente restituenda
per inscriptionem in bonis mariti praesumitur.

De Dotali
iure.

Præcipio, Præ-
cipio, Præcipio.

De Dotali. Permissum maritus uxori suae summam
titulo simplicis debet, praesupponitur si ille liberos
peperit, insuper quae summa in genere vocata
Donatio et spectabat ad uxoris substantiam, et
quae ad proles substantiam matrem dicitur.

Si vero maritus, uti iuxta consuetudinem in limbo quae
tur uxori suae summam dotis aequalem super
suis bonis emi in finem in se ipso, ut uxori suae
matrimonio hanc summam unicum dotem
reformativam associata summam suam, tum in prop-
rio hanc dotalitium, seu reformatam accipit in pro-
prio præcipio præcipio, ut dicitur.

Fieri a secura
tuo contradotum

Quarta quod cum unum usum summam dotalitiam
omnium eadem potest summam dotis, imo
maritus per se erat dotalitium constituisse et refor-
mare, quamvis nullam dotem accepisset.

Hec
ut supra dicitur, quibus dos et dotalitium imbecabat tanquam
materna considerabuntur et semper post mortem uxor
ad legitimas heredes eius devoluebantur. De quo praeceptum
stat. lasini 1547 ita praecepit.

st. cl.

"Eius autem etiam mortua ad liberos si quos habuerit
praecepto omnia bona devoluebantur. Et per consanguineos
ad eorum ad alios consanguineos eadem potest procepi
si nulli ad fuerint. Illud (verba omnia bona dotalium
et dotalitium) referenda sunt.

Stat. Alexandri de 1318 disponit sequentia "Praemortuo
existente marito, mulier per eum mortuo debet la. si
hospitabitur ad ultimum vitae suae momenta bona sibi
a marito reformata. Quamvis in ea mulier post mortem
in marito aliteri, autem ad huc in possessione reformata
in sua - si debet, possessio bonorum reformatorum
consanguineis praeceptis. Quia si uxor possidet
de debet, i. comp. test. quam possessionem sibi huius
obey juris scripta. (i. abey in terra non in iuris.)
Constitutio in iudicio de iure reformatorum et de
possessione per mulierem in vitam habitam. De
omni sui lapitaneas huiusmodi totis abey edicto"

st. d

debetur

sed huiusmodi mortu non ad ea ex lege expressa quam
potuit ea ad factum pro eximio, ampete la. et. Ita
pro in eo. Praeceptum, quod an sanguineis maritibus
quibus reformatorum praeceptis. Praeceptum ad iudicio
to omnia bona mariti. De uxoribus tractat et huius
bona reformata ex iure i. possessionem eorum esse
possessionem summam scriptae dotalium et dotalium
si uxor dicitur praeceptum.

Pro his vero bonis non habuit aduersus uxorem ipse
sunt, sed aduersus suos et suos in modo. Praeceptum
Cataranum et Chavandini

bb

bb. In casu si uxor uxor ad se in dotalium scripta uxore
laxerit, praeceptum. stat. lasini ita disponit: Quae mulier
habendo pueros in a bonis uxoris esse praeceptum
et uxor, determinat:

Si ad novum
sicut trum

conventim

Quis tantummodo ad eadem pueros omnia bona paterna
 sua integraliter, cum alia parte ipsius ^{et alia parte} ^{magis quam}
 (venientium) bonorum quosominus ^{magis quam}
 quibusdam et hoc constat esse aliqua contradictione
 deventurum et cum alia rebus ad bonorum parte na
 ritum accipiat quominus veritatem suam
 Et si ista ita valde erat rigorosa, quum multos
 ad quibusdam scriptis transiens, prohibens autem
 tantum omnia bona paterna ad eam pertinerent
 bonorum ^{magis quam} tradere et nominis tantum
 proprias facultates sibi retinere potuerit.
 Et eo etiam hoc legi non super observata magis
 stat. huius de 1573 et in mutata ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
 ad actum valde transiens, et statim quibus
 omnino cum illa ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
 vindicare, nimirum professionem bonorum ipsius
 matrem sibi tantum retinere potuit donec
 eandem prioris mariti haeres et res euerit.
 Et hoc casu pro se. neque haeres ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
uorem ipsam ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
sem neque data ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
semen aliquod ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
bonis expressis ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
quo leges non expressis ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
Arthoisensis ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
 Item aliquis sibi ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
crispum ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
 non reformans eorum, eo tunc huius uxor
aut prius ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
 etiam potest pedere ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
 3 musus ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
 rem sibi tenere ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}
 aut alio modo traditum ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est} ^{est}

De crimine
(wianek.)

Ha
 tri
 au
 mo
 ed
 con
 vch
 pne
 ven
 ad
 dia
 pu
 de
 qu
 et
 cap
 deb
 Lau
 etia
 cap
 ho
 in
 p
 et
 jo
 pu
 ad
 de
 sor
 mo
 me
 de
 et
 ed

Haec tamen commemoratio (30 marti) postquam pro ratione substantiae. Hus poterunt
 hanc mariti d'ereb' hanc aduanti est, (Stat de 150) Lactulum
 autom neq' uxor post mortem mariti, neq' maritus post
 mortem uxoris pro hereditariis censuris in bona
 defuncti coniugis habuit sed quaevis bona huiusmodi
consump'toria ep'is secundum ordinem successione d'et
uehantur in quantum testamentum, si quod conuictum
 fuerit validum erat, sed testamentariis haeredes per
 uentebant.

De bonis para-
fernaliibus

Attamen uxor post mortem mariti si omnia cepit uin
 dicere potuit e bonis mariti quaedam quae d'ereb' hanc
 paraphernalia, quasi titulu' successione hereditariae St. P. M
 De his bonis paraph. stat las. M. d'ponit: "Statuimus,
 quod mariti praemortuo uxor circa dotem et d'ontionem
 et quaelibet paraphernalia in p'nniis, gemmis,
 lapideis et rebus superstantibus atq' s'ementibus
 debeat relinqui. - Furios hanc relationem statutua St. L. Joz.
Laudat. Jupiel. de 1443 replicat et quidem: licet
 etiam antiquitus per antecessores nostros in quadam
 capitulo Statutum sit, quod marito mortuo uxor dona
 tionem et dotem et quaelibet paraphernalia ~~habeat~~ uidebit
 in gemmis, argento, p'nniis et rebus habeat
 et teneat, Formos quia non madica Panna
 p'nnis orni uoluerant, surpe omni mulier sub hoc
 pacto multas sibi res appropriauit, quae
 ad eam non pertinebant sed ad pueros, quibus propter
 de consilio et de consensu Praebat'um et Pa
 romum nostrorum statui mus, quod uxor marito
 mortuo uoluntate circa paraphernalia d'
 ne sita permaneat. thesauro uidebit p'nniis
 et argento ep'is mag'is cum omnibus armis
 et quibus (atq' pluribus ad quos equitantes equitibus)
 et Septis, quos omnia ad pueros deuoluentur.

Debeturam incipit, quod talem matrem circa omnia pecora
 et quacumque alia, quae in toto seu et volubilitate fuerint, una
 cum equis vestigabibus, quibus tempore mariti sui quovis
 videlicet gratia adhibetur, permoneat, demeritis vestibus
 et equis parvis in valore & maritimum mariti defuncti
 equi parvi ad appropriationem cum equis magnis, qui neque
 expeditioni bellicae inferre laudem, quae inaequaliter sortem
 seu portionem dominum et generis aed. Debetur.

3.

De iure adu.
 Adulteri
 §. 9. Doygwood.

III De iure adu. (no Doygwood) Licet conjuges
 inter se iure successione non gaudeant, tamen ius
 liberum erat sibi irritum non fuerunt & ad ius
 tunc substantia in fidei iure in quo capere haereditatem
 in capienda haereditate laudem impediti erant,
 quantum ipse superfluo coniuga vivebat.

Ius adu. iure verum. Leg. Pol. est ius adu. iure
 in omnibus bonis mobilibus et immobilibus, quae conjuges
 iure formam statuti interdicitur inscribere ut
 uno conjugum mortuo superfluo. Et tunc ad ius
 suo coniuga uti et fidei iure. Quia ius adu.
 blicus temporibus contractibus et iuribus prohi-
 bitus erat (si stat. ad. Leg. de Prae)

seruus tamen haec dispositio legibus novis
 servatur, itaq. iam qui conjugum ius adu.
 ta, antequam eas ius per stat. Leg. 1528 immu-
 tata fuit, quia in ha. Stat. omnibus
 nisi de iure adu. iure continetur ad eam eandem
 manifeste profuerit, quod prohibitio iuris
 adu. iure a legibus permittitur. Haec
 formae autem erat sequens:

comparatus personales coram iudice Adulteri
 et de maritis) et No. N. (uxor) conjugum, eius

mente et appere ex ipso et us. omnium omnino confilio pax et
 omnia in bonis suis non potest disporere sine amteorum
 consensu et aduitalitum semper mutuo inferitate.
 publica et per equissimum utaq. uocentur quia omnium
 honorum suorum ^(ut obijctor dicitur) Charitativum, ^{et iustitiam, quae nunc ha-} mobilia sunt
 in postumum habentur, inviem et inuicem & li. cunctis,
seruata impunitum ad tempus uitae. tali modo uideli,
est, quod si praefatus N. maritum) p. n. n. n. n. n.
praefatus N. maritum) mori contigerit, Ex tunc ipsa
N. uxor superstes) bona omnia tam mobiliia quam immo-
bilia praed. et. N. maritum) demortui) obtinebit et posside-
bit cum omni iure, dominio et proprietate, nichil excipien-
do nisi aduitalitum ad tempora duntaxat uitae suae,
post mortem rem praedictae (uoris) bona praefata
tam mobiliia quam immobilia totaliter plene iure
ad suos praedicti N. maritum) p. n. n. n. n. n.) deus
uentur sine quouis impedimento et contradictione suis
et omni praefatae N. uoris). Et similiter si conti-
gerit praedictam N. uorem) prius mori, quam
praedictum N. maritum) ex tunc praefatae mar-
itus omnia bona tam mobiliia quam immobilia
praedictae N. uoris) obtinebit et possidebit cum
omni iure dominio et proprietate et omnibus eorum
et omni honorum pertinentiis, nisi uita fuerit ad
tempus uitae suae. Post mortem praedicti N. maritum)
bona praefata, quae ipsam N. uorem) non uenerunt ad suos,
scilicet praedictae N. uoris) uentur sine quouis impedi-
mento et contradictione omnium praefati N.

Differt ergo ius aduitalitum a iure dotalitatis et
 uicini est, quia ius aduitalitum consistit in usufructu
 suo et dotalitum consistit in proprietate sub iurisdictione
 et determinatae summae.
 Ad uicinitatem eiusdem. Contrarius reuocabatur.

Requisita 1° scriptis in actis proprii di. factis quata forma
 Contr. aduct: formae praescriptam facta. Nam inscriptiones quata
 formidant praescriptam erant facientes nisi leges
 det. publ. prop. ex parte permittent deflexionem, quod in iustis casu
 2° formula minime obtinuit. Si autem in scriptis eorum actus alieni
 distinctus fuerit facta, ad acta proprii di. factis
 Debit transcribi, secundum generalia principia
 in l. vlt. de 1576, 1586, 1768 expresso

2
Mutuo

2° si in scriptis iuris ad utilitatem a conjugibus mutuo fieri
 Debet factum iam ex verbis semis hoc apparet, nempe ita
 ut alter alteri unumquemque invicem bonis in omnibus bonis
 suis unum dret, sems ejusmodi. In scriptis tamen ab uno conjugum alteri
 facta nullum habuit rationem

3
totale

3° si ad utilitatem etiam totale esse debuit id est comprehendens omnia bona
 infra eorum mobilia et immobilia iam habita aequae ad
 unum habenda, ita ex eorum formula bene et contraria
 opinio infertur a iuris periti Jur. i. s. —

(conditio)

Quoad conditionem nisi huius contractus ad iudicium auctore quod non
distinguenda debentur, an conditiones in scriptis conjugum inferi
rentes sint favorabiles nisi in nullo ipsum ius ad utilitatem
si se invicem minimi erant favorabile, quod utraque
utroque alterius conjugum ad iudicium bonorum ad se spectantium
erent.

Quod si iuris conditionem in scriptis nisi favorabilem (ergo non
 tantum non gravantem) iuris ad utilitatem a se iure dicto ad iudicium
rit, haec conditio licet deflexio a formula praescripta
erat, tamen ab omnibus iudicibus praescripta, tunc utique
cebat, si ad iudicium erant verba sicut. bonis di in prima
statuta descriptum est. Quomodo conditio in scriptis
erat, ut unusque ad utilitatem non ad utrumque conjugum sed huius
tantum gauderet, donec ad huiusmodi nuptias transiret.

Jura ex hoc pacto nata erant sequentia:

Jura potestatis

1° hoc aduocatus ut jam ex definitione patet se tantum ad bona extendit, quae post mortem ^{longitudo} in liberis dispositione in sub imped two.

17° Jura ex hoc contra proflu entia.

2° bona, qui in ad uocatus in scriptum habuit statim post mortem alterius conjugis in fundamento alterius in scriptis com missionem in bona definit conjugis potere patuit hoc in bono spio que contradictione ei erat cur causa atq statim in transmissio non damus in honorum in liberum et in modum in praesentia armis consanguineorum conju gid domorum ad quos bona hac post mortem alterius quaque conjugis transferebantur. Hoc in uocatus inter et in cur oblato an seu ignoscere de biuit et acta publica atq un iu uersa ort a super stite conjugis juramento confirmand in uocatus (quid nihil de uenerit se in uentarium jurato verum bonorum et atom confecit).

Jura ex hoc contra proflu entia.

Statim intransmissio nemini juri

Secundum tenorem formae juris ad uocatus et an sumae capitales (nisi in scriptone expresse fu erit cau ta) in bona definit conjugis tam obligatorie modo quam in communi cur terto posse subjectae erat.

Jur patronatus

3° dominus ad uocatus in scriptis habuit et an juris patronatus ut usus in bonis ad uocatus ad beneficia vacantibus para chum praesentare potuit est quia leges bonae nulli li et retent et praxis continua in sacris lan guibus su per ta cum illa ap in io ue co nsentit in uocatus qui jure patro natus et ad uocatus in et in uocatus post mortem parochi computandos epo personam eccl esi asti cau de li ben pro uocante parochia propone re de be ant secus epo pas erat parochum nominare et si huj nomi nati oni non in tra unum mensem contra dictum fu erit constitutus parochus a nemine amoveri potuit (M aj er ic o u l fontes juris h er er um).

Obligatio nec pro uocatus

Obligaciones e quae tionis contractu orientes erant a in uocatus con suetudinis et con jugis qui bona jure ad uocatus si popu l erat solutio in scriptorum debitorum tenor is con jugis peti potuit quia totu facultas de re lita in ejus usu fructuum transferebat.

1. Solutio debitorum

At non conyugis superstes, si illa debita persolverit seu retineat
illius profectores subleant pro proprio in communitatem ab his aures
soribus, ad quos illa bona pro proprio devolventur. Item
pro proprio reportata, quia huc communitatem oneribus de se
pro proprio fuerunt.

2.
Sunt donationes
aut jura adit. re.
c. p. i.

1. Item, quae praeter pro proprio aditatum, et cum donationem de
sunt pro proprio habent pro proprio, tam ante facta jura pro proprio
sibi non potuit sed aut pro proprio aut pro proprio non
litis (dati et pro proprio) ab his debuit quod pro proprio
in pro proprio legibus fundatur.
Tamen pro proprio hanc regulam a nonnullis pro proprio non observantem
suis pro proprio et pro proprio d. i. i. i.

3.
Non potuit
ponere

2. Item autem bonorum non proprietatis sed usufructus tan-
tum ad conyugem superstitem spectaverit, proinde illa bona ad
ipsum pro proprio pro proprio, pro proprio, pro proprio, pro proprio, pro proprio
potuit, et si status eorum deterioratus fuerit, indemnitas

3. Item in fundamentis superstitis pro proprio pro proprio pro proprio
bona autem, quia pro proprio ad eum pro proprio spectantem
et tenam de his pro proprio habent pro proprio ad eum pro proprio
esse et in pro proprio considerare et per alium contractum a
tenare, nisi etiam eorum peremptionem arcere potuit.

4.
Litem remissione

4. Item in pro proprio fuerant bona quae pro proprio ac-
tione vindictoriae pro proprio eorum ea pro proprio
conyugis superstes potuit, nisi pro proprio pro proprio
ic prociandi ad proprietarios bonorum pro proprio
ad illos pro proprio devolvere.

5.
An infans
juris
habeat

5. Item pro proprio pro proprio pro proprio
in morte conyugis hoc pro proprio pro proprio pro proprio
hujus pro proprio pro proprio pro proprio.

6.
Magna de
fid.

6. Item pro proprio pro proprio pro proprio pro proprio
hujus pro proprio pro proprio pro proprio pro proprio
abusu bonorum pro proprio pro proprio pro proprio pro proprio

propter quod nempe ab omnibus iudiciis amissionis juris ad utilitatem dicitur
 rebatur, in tali enim desolationis casu proprietas illorum bonorum
 poterant eorum iudicio usufructuarium citare et petere ut ipsi
 pro ad utilitatem admitteretur. Sensus sicutarum tunc factus esse
confessatus, quoniam usufructuarium bonorum ad utilitatem fuisse
confessatus lingua. In eadem f. lra. residerit, non in ubi utilitatem.
 bonorum bonorum, sed ut ea in aliis territorium creata essent
 ad iuris scriptores desceptant an ejusmodi. Desolatus bonorum
casum amissionis juris ad utilitatem confitetur, v. vero p. p. p.
lra. tantum pro tribuerit in omnibus petendi.

Denique adire debemus, quod vobis qui possessione bonorum
 regimini gaudebat, de regimine ad rem velle pro ad utilitatem
 in talibus bona in f. lra. non potuit (l. 18. § 2) accipit
 duos casus nimirum si marito speciale privilegium
 quod communis eorum dicitur, latum, et jam in ipso
 privilegio, quo mediante maritus possessionem bonorum
 adquisitum erat, clausula adjecta fuerit, quod a licentibus
non sine ad utilitatem ad usum transmittere.

Talis enim pro neq. in bonis capitaneis, quia auri,
 fructus bonorum bonorum, solummodo numerum capitanei
 conjunctus est erat, nisi in bonis benivolentibus, ubi de
 possessione rei publicae agebatur, bonum habuit, de p. p. p.
 nem alteri velle, quod bona regalia, quod usor non plus
 quam duo solummodo titulo ad utilitatem sibi velle, care p. p. p.
 licet maritus plura possederit, et quidem solummodo
 talia bona, in quibus nulla p. p. p. a. erant tenenda
 in p. p. p. non strictum observatum fuisse ostendit
 p. p. p.

B. De partibus nuptialibus secundum Stat. Lithuaniae

B.

1. 2.

Doc. et. de Lithuania

I. De dote et
II. De dotalibus propter diversa valebant principia.
 Item in constitutis dote, magis in arbitrio patris, fratrum
 v. consanguineorum erat p. p. p. ita, ut dotes non reparari
 partem facultatis paternae efficiant.

ex prescripto legis vice

ante nuptias
quod delictum
reversales ex dicitur

Pono illud, quod dicitur de re ex propria voluntate constituitur a marito reformationem huius dotis, i.e. a securitatem super tertiam partem omnium bonorum praeterire potest. Non ad huc autem huiusmodi matrimonium parates sponsoe ex futuro genere u. patres a suisque sine reversales propria manu scriptas et ab abspiciat oribus subscriptas sigillis nuntias super eo accipere, quod dicitur. Item de terminata tam proventu. Expositionem mulierum C. per nuptias paratae, aurum, argentum et pretiosiss. Supple. Laditiam, alia vero mobilia in simplex taxatae super hanc parte substantiae suae assignabit. Pono alias reversales idem generis (arg.) vel affinis super eo dicitur debet, quod hanc dote reformationem permissis omnis in diti. matrimonii coram actis agnoscat. Unde generis affinis non propter n. nolle tenent suum mortem obli. gationibus suis iuxta d. atas reversales satis fuerit, tunc uero si n. ejusdem consanguinis fuerat dicitur reversales coram actibus terre fructus oblatuere et ad jurata communitate reformationem dote effuturam (Stat. Litt. Cap. V art. 3) autem testis pars facultatis marito non correspondere dicitur. Sicut constitutus eandem hanc ipsam dotei marito extrahere non debebat, sed ex illa pecunia dotei bona gerenda dicitur re et ea marito futuro in usufructum. videlicet potest quorum tamen propter dotei semper apud uxorem pecunia neat, adeoq. inscriptio in bono marito non amplius necessaria erat.

Jura ex dote Inmunitate modo constituta et reformationem dotei profluentia Jura ex dote profluentia exponere possumus.

primo Uxor post mortem mariti, ex ea casum & annuum nuptiarum potuit sibi vindicare, professionem tertiae partis bonorum mariti, quomodo recipula ad vitae tempus retinebat et hoc quidem tunc obtinuit, si dotei pecunia parata fuerit ex voluta. Si autem pro ista pecunia bonorum omnia suspent ex marito in usufructum tradita, tunc

eorum bonorum ad uxorem etiam annuus fructus respiciatur ita, ut libere id usdem disponere possit (consideratione

non in proprietas tua, sed volumus ad usufructum ad vitam
suo tempore. Si autem datus maritus inam factum pro
tem resigneret, uxor ^{non} gremio ad aequalent cum ea portionem
sed 2 partem obtinuit Quod si vero maritus quos
hui uoxi boni voluntate aliquid in scripserit (quod si hant)
Sini uxor non eo se contentare debet, ne aliquid comptum
appetere potuit liberum, in si mariti uoxem ejus, ad
2 das nuptus transgessam, edi more h.e. Datis sum mancipij #
solvere et pro uoxem bonorum prioris mariti ad istam uoxem
rem spectantem sibi uudicare poterunt.

III De iure ad uitalitatem in Lituania eadem princ: pr: ia ex Ymo ad uitalitatem
in Polonia ualebant et John odo juste notum modum forma
in scriptis uis Dixerat erat.

C. Tacta nuptialia ocimundum Correctura am Pens.

C.
112

De super. tit. I legitur: " Ne maritus in bona uoxis uoxis
in bona mariti post alterius mortem quod uoxem juris ubi ind: De et dotale
are aut usurpare possunt, quos quos in acta quos uoxem pro #
obitu et authenticis legitimus sibi in scriptum et ore poterunt scribit
Secundum hanc dispositionem hanc conjugibus:

1° si in scriptum aut in seribere
2° si in scriptum fact fu erit nullo modo pro ad bona
in uoxem conjuges post mortem alterutrius habuerunt.

Correctura alterius pergit: " Si quos pro uoxem in uoxem
diu diu partem bonorum (quos pro uoxem in uoxem fu erit ut #
uox bona quos ad maritum ed uoxem, et uoxem uoxem,
uoxem, gemma et dotale et contra dotem sibi a uoxem
in scriptum integrum, habere debet, quos ita in scribit mariti
liberum fit, ne tamen amphicent, quos de diu diu bono
rum suorum partem in poneret; dotis quos pro uoxem
tas ad eam pro uoxem uoxem uoxem uoxem pro uoxem pro uoxem
talitatis: sanctio salutem uoxem ad uoxem temporant pro
poterunt.

Notandum hi quoy plebifutur volui Legatos, quod longo tempore Jus polonorum
re, qm et confecturone introductione a Legatione illa confirmatum
esset, vigore legis uxoy post mortem in 2a parte, maritus
vero stobilis post uxorem in 3a partes suad elat.

19

Inferna separacionis matrimonii in datu contra
Dotum et Dotatitium

A.

Ad secundum leges Paroial, principio de hoc plerumq;
in maxi fundantur, erantq; diversa diversis temporibus
quapropter haec doctrina non omnino clara est, quia
diversi auctores sibi saepius contradiunt.

Separatio in leg. Pol Duppli. eam habuit censuram:
1^a aut est temporanea i.e. a thoro et in conjugatium
& est totalis seu divortium i.e. pro nullo declaratum
Indicia in quibus ejusmodi causas decidebantur erant
judicia eccl^{ie}lesiastica, et quidam Caesatoris conce-
natis Procuratoris.

Est haec jud. Eccl^{ie}lesiastica de super tactum jurisdictio necesse
proferant, an separatio & divortium bonum habeat.
Controversia conjugum de juribus realibus, sicut
gram de rebus secularibus nominis a judicis ter-
restribus & capitulis d. rimabatur. (Statutum
1545 et Stat. Siles. Cap. 1 art 25)

Ad praemissis sequentia valebant.

ad 1. Uxor post factam separacionem acquiritur Jus de recuperatione
Durante separacione proventus honorum sibi stipulatarum
percipiendi. Post mortem mariti autem intrabat
in omnibus illis juribus, quae esse solent ante separacionem
a marito excent reformato, Dominio, maritus post
factam separacionem illas inscriptiones non revoca-
verit

Leg tali separatus volumado ad jura personalem
& matrimonialis sortis non autem ad jura realia
se referebant, haec in nimirum non valere tunc nisi fuerit
expresso revocata.

Post mortem minus alterinove hujus bonis juris bonarum respectives
 consanguineos tenent. In casu ubi et totas ubi. Has
 relationes exponunt pro casu ubi nullae proles essent perve
 citae, quos quia praeter hunc juris consulti erant sequi debe
 rima. Si autem proles proventur essent tunc quis am etiam si proles ad
 per divorcium partes impetratae amittit bonis per uxorem
 usufructum certas heronum quantitates sibi sibi vinticare
 potuit quom iudex pro sua rationabili arbitrio de puer
 um habuit.

si proles ad
sunt.

B.

B. Statutum Lithuanicum art 20 cap I distinguit
 quis conjugum divorcii culpam ferat. Uxor, si culpa
 ista in omni casu debet non tantum dotem non petere
 non potuit, sed etiam dotem suam amittit. Si autem
 maritus causa divorcii fuerit auri fas erat inscriptam
dotem reformationem ista petere, ac si severas maritus
 mortuus esset. De rationibus separationis et divorcii
 matrimonii leges polonae silent, rationem a p. d. rias
 ecclesiasticis et iure canonico huiusmodi fuerit, per
 se intelligitur.

Pars III

De modis, quibus iura obligationesq tolluntur

Item alia legistationes de modis iura obligationesq
 tollendi, scilicet 1. de solutione 2. de compensatione
 3. de remissione 4. de confusione 5. de rei interitu 6. de
 morte partium 7. de temporis lapsu. Iusius tractant.
 leges Polonae solum pauca rest. quia de iure. et sic
 positiones de sponsa et de ultimo content. itaq. et
 de solutione B. De praescriptura est in iure va. b.
 cuturi sumus.

A. De resolutione

ad et habitus v. sponte v. ad decretum iud. us debet
 tum perforaverit, potuit a iudice cap. fieri, ut
 ysi qui et antiam exeret, atq. chirographum
personam extraditum restituat. Quod si debitor non

ita sibi ^{non} consentient, et creditor solutiorem ab rege
nit, hiee (et non debitor) ad iuram entum admittetur
Sui, quia chirographo, in monibus aditoris ad huc
casu pento ^{impulit} praesentibus solutiorem non sum, praes
sistam esse. In eo casu vero si debitor in fine pitione
fuerit constructum, tum non sufficiebat simplex quae
fonda sed facta solutio in fine. Debetat omnium
in dem actis, unum quibus p. in fine debitorum
in scriptum erat.

B.
De praescriptione
extinctiva

ad B. De Lab. hui sermo est praescriptione in gene
rali capitula (personale u. reale) ab non factum, et in
in terminis legali non tollantur.

Antequam praescribere debet, quod neq. in legibus
vonus rei ad huc iurae regulae generalis de praescriptione
(extinctiva) statuatur, itaq. praescriptioe tamq. uam
restitutio iuris domini tantum ei capitulabatur et specie
his lex eandem in subjecto casu admittit. Praescrip
tio huius iurae terminos a lege statutos sive, potest
et quidem a certis leges huc.

A.

I praescriptio 3. annorum habet iuris peninae actio
mo in fine huc contra violatorem corporis (si stat
de 1347 K L 46)

II praescriptio 2. hebdomadarum habet iuris commo
danti capis rei damnus et huc est in dem iustitiam
procedendi (si stat. de 1347.)

III praescriptio primi anni habet: a iuris amfugum
subitum repedendi (si supra) b) ei, qui pro iuris
ad bona regia casualiter amiserat, nisi in illo termino
manifestationem ad actu expressum u. terrestrum intulerit.

IV praescriptio 1. anni et 6 hebdomadarum habet: a) habet
actum subitum suorep, de damnificato ad iuris iustitiam potest

Actio praescriptum terminum actio ad iudicium criminale
debuit institui. verum vero tantum in iudicio Insuper
requis putuit haec conueniri (vi 1874)

Si in scriptis eorum actio ab omni diffinitio facta
non in illo termino ad acta proprii diffinitio fuerit haec
lata.

a) Si in scriptis autem res v. executiones tantum ortum
factas sunt.

b) Si pro se in illo termino sunt continuati.

V Praescriptio 2 annorum obstat iuris personarum
habeant impugnantur.

VI Praescriptio 3 annorum et 3 mensium habeantur.

a) Si proprietarius haec statum (Dominium) con-
tra iuris personam possedens vindicare intermissio
stat 1347)

b) Si praeter diffinitio factam non impugnetur
(vi stat 1347) aut verum 1768) conuictum est quod
diffinitio adeo facta tanquam libera trans actio
minimam mutuari possit.

c) Si filii dotem a matre extrahendum non respo-
dat (vi stat 1347)

d) Si maritus aditum suum non vindicauerit et si iuris
centes per huiusmodi illas summas quae iuramentum
in iudicio iudiciali in poenam alterius partis ad iud.
cabatur) non excohibetur (vi stat 1340 et 1541)

VII Praescriptio 6 annorum arrebat reducitur
in casu ubi rursus triennalis praescriptio apponi
potuit (ut supra)

VIII Praescriptio 10 annorum arrebat. a quoad
feminas maritatas (ut supra)

b) quoad clericos, qui proventus ecclesiarum non
exagebant (vi 1607 II f. 1603)

20

IX Prescriptio 20 annorum virginibus monialibus ^{noce}
beat y non bona haereditaria non videlicet per etatis ²⁰
est quum inata leges p[ro]fessores se se provisione huius
adventitias huius contentare debuerit. huius species
prescriptio videtur omni suam amissionem
^{prescriptio}

prescriptio
10
30

X Prescriptio 20 annorum videlicet dominus d. recto et
proderat professori obligato eorum, nullo quomodo s. to
ad omnium omni 10mo anno contractum obligato
torem removere inter qui serit (visitatio 1420 v. l. p. 18)
Est pradio re. antiorum temporum dicitur, istam
legem non fuisse observatam.

4
50

II Prescriptio 60 annorum proderat ei, qui bona
ecclesiarum pacifice possidebat.

B. B)

13) Sermonum statutum Lithuaniense (vis 1638
v. III p. 497)

105

1. Prescriptio 10 hebdomadarum curribus, si capubus bonis
violatorum ad iudicium iactante non citaverit nec post
illam terminum huius nominis ad iudicium ^{proleptice} citaverit
si potuit, ubi tantum intermissio nec p[ro]cessu aibit.

2
50

2. Prescriptio 3 annorum oborat ei, qui de furto, rapina
incendio aut ob violentiam tacerit (cap. II art. 52 et
cap. 35.) poro ei, qui contra emere bonorum cum in origi
ta praesensione tacerit (art. 4.)

3
100

3. Prescriptio 10 annorum obtinebat: a) si filia a uxore
rei huius sortem non viderit (art. 4. cap. II)

b) si quis bona immobilia non viderit (art. 4. cap. II)

c) si aliquis in iudicio agere nequeerit instituta p[ro]hibito
immundationis, molendinorum agrorum elevatio
nis aggeris (cap. II art. 91 cap. I art. 4 cap. II art. 20
cap. II art. 25)

J. Tempus praescriptionis determinatur Constitutum Prussiae &
et Legibus Saxoniarum secundum II^{am} Partem novissimam
Inventur ad huc quatenam fuerint impedimenta praescriptionis?
Haec impedimenta erant aut I generalia aut II specialia
I. Generalia praescriptionis impedimenta praeterea Impedita genera
sequentes erant:

1. Tempore belli
2. Tempore interregni et quidem a morte regis ad caput
annuum nisi ab electo novo regi computatur.
3. Tempore pestis
4. Tempore publicae alicujus perturbationis (vi 1578
VII f. 842 Item 1588 VIII f. 1234)

Ad II specialia impedimenta se autem ad personas aut 2.
I ad res referuntur

ad a Praescriptio non curriebat: 1. minoribus
et 2. cigni in captivitate hostis versabatur,
etenim non valent. agere non iuribus praescriptis
(vi stat 1347 et stat. dith. leg II et III art 45 leg III
art 35)

ad b Praescriptio obnoxiosum non potuit: 1. per actum ult.
muc. in fraudem v. laeso. arbitri. acuto e contrario bo.
nae condemnationis non amittebantur (vi 1576)

2. si de bonis regalibus agebatur, etenim eadem
fructus temporales quamvis vindicare potuit (vi 1581
VII f. 1013 et 1588. VIII f. 1212.)

3. bona terrestria super quibus deo fuerat collata
requisomodi. totis reformationis in scripta, scriptis enim
poterant (vi 1588 Volumen II folio 1212)

Haec dispositio in praesentem ad bona titulo
potestatis potestatis extensebatur.

Formulae inscriptionum perpetuarum

Inscriptio
p. 102

"Comprensus personaliter coram iudice Nobili N. haeres testis
sanus mente et corpore ex pressus, vel aeger et languens coram
tamen sanus mente et compos rationis esse seus, publicus
ac per expressum recognovit: quia bona sua haereditaria
videlicet villam N. cum tota villa hanc et tate et omni-
bus ad eam pertinentibus et quovismodo spectantibus
et pertinentibus, nihil juris Domini et proprietatis
et quovismodo non futurum praesertim N. per
factis bonis pro se et suis successoribus reservando, seu
exceptis, ita longe et longe circumferentia
prout praefatum bonorum villae et haereditatis
et nisi nisi metes et limites extendit, Nobili N.
De N. pro rentum universis permissis monetas et normis
in potestate, vendit perpetuis et in aeternum
prout solus habuit, tenuit, possedit, nullis ex
suis, per praefatum N. et eius successores in omnibus
iure Domini et proprietate ac titulis haereditatis
perpetue ac in aeternum tenenda, possidenda, et ad
non bene praesertim consentenda (N. seque
emutationes primam post factam intrinsecum
adipiscatur) et iam ex tunc praesertim N. praefata
et debeat eadem intrinsecum et actualiter possessio
semper ministerium N. terrarum N. de N. in
praedicta bona videlicet villam N. et eius haereditatis
tem totalem, et debet praesertim N. et eius successores
res praefatum N. cum suis de quibus occasione praesertim
fueri, evincere et liberare, pacifice ab omni impetitione
ne iudiciali, et omnibus personis per praesertim
fueri, prout ad quovismodo personam praesertim
tinet, totus, quoties sibi N. opus fuerit, sub omni
terrestri nulla re acquisita non evadendo."

S. 102

34
Suspect. m.
21

117

Et si talis venditio deberet fieri in forma receptionis ab his
na Wyderhau, tunc in loco competentis ad dantes duntaxat
suis verbis, videlicet: "in forma receptionis ab his na Wyder-
hau" Et si venditor haberet uxorem, cuius reformatio
debetur ad se ad talia bona vendita constituitur per
maritum ad acta, et cum consensu amicorum ad minus
inorum ex linea paterna consanguineorum consentiet
ad talem inscriptionem quoad episcopus reformationem.

Inscriptio obligationis de lacto.

"Comparens personaliter coram iudicio Nobilibus et
N. haeres, vobis in mente et corpore publice et per expref-
sam rei agnovit quia et vobis et d. N. bona sua haeres
ditario publico et villam in 300 maris de perunice
bonae monetae numeris publicis obligavit in present
et praesent inscriptione in d. N. obligat et in present
ad firmam virtutis Christi, et sic ab anno ad ano
num, cum se sequentibus, usque ad plenariam et int
gram praefatae sumae 300 marium resolutionem
et praesentium bonorum exemptionem per ipsum et
praefata bona tenenda, habenda et possidenda
cum omni iure dominio et propri. etate, modo obliga-
torio nihil juris, domini et quovismod. constructu-
um et realitatem v. utilitatem in praefatis bonis
N. pro praedicto et et ejus successoribus usq. ad d.
litam exemptionem, penitus reservando seu ex. pen.
do. sed ita tunc et longe, prout solis praed. etas
N. dicit et dat ex tunc in praefata bona N. realia
intromissionem et actualem possessionem, per minime
rialem hereditatem N. d. et et

Inscriptio debiti ad tempus certum obligat

"Comparens personaliter coram iudicio Nobilibus
et d. N. homo in mente et corpore publice et per expref-
sam rei agnovit quia et vobis et d. N. bona sua haeres
ditario publico et villam in 300 maris de perunice
bonae monetae numeris publicis obligavit in present
et praesent inscriptione in d. N. obligat et in present
ad firmam virtutis Christi, et sic ab anno ad ano
num, cum se sequentibus, usque ad plenariam et int
gram praefatae sumae 300 marium resolutionem
et praesentium bonorum exemptionem per ipsum et
praefata bona tenenda, habenda et possidenda
cum omni iure dominio et propri. etate, modo obliga-
torio nihil juris, domini et quovismod. constructu-
um et realitatem v. utilitatem in praefatis bonis
N. pro praedicto et et ejus successoribus usq. ad d.
litam exemptionem, penitus reservando seu ex. pen.
do. sed ita tunc et longe, prout solis praed. etas
N. dicit et dat ex tunc in praefata bona N. realia
intromissionem et actualem possessionem, per minime
rialem hereditatem N. d. et et

recognovit, quia sibi N. S. 100 marcas per unice
act. et liquid. debet. sine mutatas pecunias
monetas et numeri polonichs tenetur. huius prece
sentibus obligatus ad festum Nativitatis Christi
proxime venturum solvere et complere. Casu quo non
solvit aut solvere neglexerit, ex tunc in festum
eiusdem Festi Nativitatis Christi proxime
venturi debet tenere presentibus obligat
praefato N. S. rebus introitus sui et
pacif. am possessionem in villa sua in haderite,
villam sine obligationem, Datum et per ministri
viam, quem unum sibi elegerit praefatos N. S. con
sine abrupus ad honore officii;

Et data sibi in romissione et proci pro polatio
no debet et tenetur ipsum sibi et posteris
et liberare, ita quod praefata bona pacifica
et quiete ab omni impetatione, iudicia, qua
rumcumque personarum possit tenere et possidere:
quae tenetur, habebit, possidet et inde obliga
torio in praefatis 100 marcis a praefato Festo
Nativitatis Christi. v. potius ab acceptatione poses
sionis ad alium festum Nativitatis Domini proxime
venturum et a festo Nativitatis Christi proxime
ventura ad unum annum usque ad plenariam
solutionem praefatis 100 marcis unum
omni iure dominio et proprietate, cum omnibus
utilitatibus ea in dem bonis, seu rebus praefatis
provenientibus et c.

mi co
co
prae
Christi
non
stuo
id
obligat
et
coram
ipso
etiam

locis
hinc
lice
qua
des.
li. qu
est
opes
sime
me
lenari
m
abus
Picta

